

פנינים יקרים
מפרד"ס התורה
על סדר פרשיות השבוע

אחרי מות-קדושים

מאוצר שיחותיו ומאמדיו
של הרה"ג מו"ר המקובל
רבי בניהו יששכר שמואלי שליט"א

התשפ"ה

כל הזכויות שמורות
למכון "בני יששכר"
שע"י ישיבת המקובלים "נהר שלום" תכב"ץ

ניתן להשיג את הספר בישיבתנו הקדושה

רחוב שילה 6 י-ם

02-6249000

או בחנויות הספרים,

הפצה ראשית

"סגולה"

02-6443300

ניתן לשלוח הארות והערות

למכון "בני יששכר"

באמייל: m6222560@gmail.com

אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמהה

לעילוי נשמת מר אבינו עטרת ראשנו
ראש ישיבתנו הקדושה "נהר שלום" תכב"ץ
האי חסידא קדישא ופרישא
עמוד התפילה ענוותן כהלל
שייף עייל שייף נפיק
ולא מחזיק טיבותא לנפשיה
כמוהר"ר **שלום אהרן שמואל** זצוק"ל
ב"ר **שמואל ורחל** ז"ל
נלב"ע ביום שב"ק כ"ג סיון התשפ"ד

ולעילוי נשמת
אמנו היקרה הצנועה והחשובה
שזכתה לזכות את הרבים
ולהעמיד דורות ישרים מבורכים
מסרה עצמה למען התורה הקדושה
הרבנית הצדקנית
מרת **שולמית רחל שמואל** ז"ל
בת נחמיה ומזל ז"ל
נלב"ע ביום השישי ז"ך אלול התשע"ט

ת.נ.צ.ב.ה.

לזכר עולם יהיה צדיק

לעילוי נשמות

מורנו ורבנו

שר התורה ועמוד ההוראה

גאון ישראל ותפארתו

הרועה הנאמן פוסק הדור

ראש ממשלת התורה

מרון הראשל"צ הגאון כמוהר"ר

עובדיה יוסף

זצוקלה"ה זיע"א

נפטר ג' בחשוון התשע"ד

ת.נ.צ.ב.ה.

הילולא דרשב"י עכשיו על המדף

הילולא
דרשב"י

הפצה ראשית
סגולה - החנות של ספרי הישיבה

תשמישי קדושה • ספרי קבלה • סגולות • קמיעות ועוד

רחוב שילה 4 ירושלים 📞 02-644-33-00

קחו חלק בפעילות העניפה במידון

בדיקת נפש + ח"י דומטל

בל"ג בעומר - באחד קדישא 54 שו בלבד

ע"י מו"ד הגאון המקובל רבני בניחו שמואל'י שליט"א

שבתות בשמן בהלקת מו"ד - 260 שו

מנין סעודים במסגרת חזרת העולמי - 540 שו

הלקת נפש המיוחדת + ח"י דומטל - 807 שו

בדיקת נפש המיוחדת + ח"י דומטל - 54 שו

עכשיו בטלפון: 02-624-9000

עיר וקדיש מן שמיא נחית

נִלְאָה תִשְׁכַּח מִפִּי זִרְעוֹ

עֲלוּ וְאִתְכַּנְשׁוּ לְהִלּוּלַת הַהֵנָּא הָאֱלֹקִי דְּבִי שְׁמַעְיָן בְּרַי יוֹהָא

תתקיים אי"ה

מעמד ההדלקה

שיערוך מורנו ורבנו שר בית הזוהר המקובל הצדיק

בניהו שמואלי

רבי שליט"א

במירון בליץ ל"ג בעומר

בשעה 20:30

ברחבת ישיבת המקובלים

נהר שלום במירון

מע"ל
שיערוך

קחו זכות לח"י רוסל והשתתפו בהוצאות ההילולא

807 ₪

360 ₪

180 ₪

02-624-9000

* 6431

בר
יוהאי
שמך
משה
קודש

ענו
בזכות
דבר
יוהאי
ענו

התורמים 54 ₪ עבור כל נפש
יזכו בשמות בני המשמחה יכנסו לקודש פנימה
לפדיון נפש
וזכות השתתפות בסעודה לכבוד רש"י וסיום חזונו
ובסגולת ח"י רוסל

הלכות פסח שני

א. יום י"ד באייר הוא פסח שני ואין אומרים בו תחנון^א. ונפתחים בו שערי שמים לשבים בתשובה למשך שבעה ימים^ב. ונוהגים לאכול בו מצות^ג.

עיונים והארות

שרשב"י הוא פני השכינה הקדושה, וכמו ששאל ר' אברהם גלאנטי זצ"ל כיצד יאמר כן רשב"י זיע"א על עצמו. ותירץ שרשב"י לא אמר את האדון ה' אלא "פני" האדון ה', שהצדיק פניו הם כפני השכינה הקדושה. וא"כ זה שאמר הזוה"ק (בדף קנ"ה) שבשבוע זה מי שרוצה לראות פני השכינה יכול, רומז לזה שכולם עולים בשבוע זה אצל ציון רשב"י זיע"א.

ג. בסידור יעב"ץ כתב שגילו לו מן השמים שקדושת הפסח והמצה נמשכת עד פסח שני לפי שכשיצאו בני ישראל ממצרים אכלו מהמצות שלקחו עמם עד ליל ט"ו באייר (וכדאיתא בקידושין דף ל"ח שבנ"י אכלו ל' יום מהמצות עד שירד להם המן), ליקוטי מהרי"ח, ברכת הפסח (סי' יז סעי' ו), ובדרכי חיים ושלוש (אות תקלא) ועוד. (פסקי תשובות סי' תצב אות א).

וי"ש נוהגים לאכול מצות גם בליל ט"ו אייר כי אז אכלו מצות יחד עם הקרבן פסח ובס' כלי חמדה להגרמ"ד פלאצקי זצ"ל מביא מהגה"ק ה"אבני נזר" שהעיר על מנהג העולם שאוכלים מצה בי"ד אייר ביום ואמאי אין אוכלין בלילה ליל ט"ו שאז היו אוכלים מצות, עיין שם מה שתירץ, ואכן מצינו שמנהג צדיקים לאכול גם בליל ט"ו, (עיין ליקוטי מהרי"ח שם, דרכי חיים ושלוש שם

א. כה"ח (סי' קלא ס"ק צח-צט). וכן במנחה של יום י"ג אייר לא אומרים תחנון, כן כתב החיד"א (קשר גודל סי' יט אות יז) שביום י"ד אייר לא אומרים תחנון. ואח"כ (באות יח) כתב שכל יום שלא אומרים בו תחנון גם במנחה הסמוכה לו לא אומרים, חוץ מערב ר"ה ועייה"כ.

ב. בזוה"ק (בפרשת בהעלותך דף קנ"ב ב"רעיא מהימנא") כתב שמפסח שני מי שעדיין רוצה לחזור בתשובה שלימה ולראות פני השכינה נשאר לו רק את השבעה ימים מפסח שני, וזה לשונו: פקודא תלתין למעבד פסח שני וכו' כרוזא כריז כל מאן דלא יכיל למחמי מטרוניתא, ייתי ויחמי עד לא ינעלון תרעי. אימתי כרוזא כריז, בי"ד לירחא תניינא דהא מתמן עד שבעה יומין תרעין פתיחין מכאן ולהלאה ינעלון תרעי ועל דא פסח שני, עכ"ל.

בפסח שני פותח לנו הקב"ה פתח מיוחד לחזור בתשובה שלימה ולראות פני השכינה, ודורשים פסח מלשון פתח. ולכן זכינו בשבוע זה שהוא יום חמישי דשבוע חמישי דספירת העומר שהוא הוד שבהוד כנודע, שכולם עולים וזוכים ולומדים ורוקדים ושמהים לכבוד רשב"י זיע"א, וכמו שכתב רשב"י בזוה"ק (ח"ב דף לח ע"א) יראה כל זכורך את פני האדון ה' דא רשב"י, כי ידוע

ב. יש נוהגים ביום זה לילך לקברו של ר' מאיר בעל הנס זיע"א הנמצא בטבריה על יד חמי טבריה^ה, ומנהג טוב הוא, אולם לא ברור אם הוא יום פטירתו.

עיונים והארות

מאיר. עכ"ל. וצריך לומר אלקא דמאיר ענני דאין גבהות לפני המקום. ובספרו כף אחת (סימן ג אות א) כתב, שבכדי לעורר רחמים אם יזכה להוליד בן זכר, ביום שתטבול האשה יתן שמן לעילוי נשמת רבי מאיר בעל הנס. וכתב עוד (שם, לב), שסגולה לרפואה, להתנדב שמן למאור לרבי מאיר בעל הנס. ע"כ. ורבנו יוסף חיים זצ"ל בספר עטרת תפארת (אות קסא, עמוד קע) כתב סגולה לרפואת העינים, שיביא שמן ויאמר, הריני מתנדב שמן זה למאור לכבוד נשמת רבי מאיר בעל הנס, בזכותו שהיה מאיר העולם בתורה, ונתקיים בו (משלי ו, כג), כי נר מצוה ותורה אור, וזכה לאור המכהה גלגל חמה. עכ"ל.

ה. כתב מהרח"ו ז"ל בספר שער הגלגולים (סוף הקדמה לז) בשם רבנו האר"י זיע"א, וז"ל, לדרום של טבריה, בלכתך אל מרחצאות של המים החמים [הם חמי טבריה], יש שם קברות צדיקים רחוקים זה מזה ואינם במקום אחד. וכבר הוזכרו שמותיהם בספר היחוס, והם. רבי מאיר, ורבי ירמיה דאפקוהו מבי מדרשא (בבא בתרא כג:) על ששאל אותה שאלה זרה וכנזכר לעיל (שם הקדמה לו), והוא סתם בעי רבי ירמיה בתלמוד. ועוד שלשה צדיקים אחרים, איני זוכר שמותם, והוא כמו שנזכר בספר היחוס, וכמו שאומרים העולם. ונלע"ד כי הודה מורי ז"ל על רבי מאיר שהוא קבור מעומד כמו שאומרים בני אדם. עכ"ד.

ועוד), ויש נוהגים לאכול גם מרור וביצה מבושלת וכו' וללמוד הדברים השייכים לפסח שני (בדרכי חיים ושלום שם כתב שהמנח"א נהג לאכול מצה ומרור בי"ד אייר ביום כיוון דההקרה היתה ביום והעיקר היא ההתחלה ובליל ט"ו גם היה מדקדק לאכול מצה, זכרון יהודא מנהגי מהר"ם א"ש שנהג לאכול בליל ט"ו מצה וביצה מבושלת).

ד. הגאון רבנו חיים חזקיהו מדיני בספרו שדי חמד (אסיפת דינים, מערכת ארץ ישראל אות ו ד"ה ראינו ד"ד ע"א) הביא משם רבני קדישי גאונים הדור בעיר הקודש טבריה, שכתבו, ישראל קדושים באים מקצו ארץ וים רחוקים לעלות וליראות בחג המצות ובחג השבועות כדי להשתטח על קברי הצדיקים, וקורין זה "זיירא". ובאים גם על קבר רשב"י ורבי מאיר בעל הנס זיע"א ורוצים לשמוח על מקום קבורתם. והנה במקום מצבת רבי מאיר בעל הנס יסדנו שם בעזרת ה' יתברך בית-הכנסת ובית-המדרש ולומדים שם בקבע וכו'. וחונכת הבית המקודש הזה היתה ביום פסח קטן [י"ד אייר], והיתה אסיפה גדולה, דקרו ותנו בתורתו של רבי מאיר בעל הנס, ואחרי כן היה ששון ושמוחה להפליא, וענו כולם ואמרו, כן נעשה ביום זה בכל שנה. עכ"ד.

כתב החיד"א בספר פתח עינים (עבודה זרה יח, א) המנהג בכל גלילותינו, דעל כל צרה שמתפלל האדם, אומר "אלהא דרבי מאיר ענני", ונודרים שמן או צדקה לנשמתו של רבי

הלכות ל"ג בעומר

א. יום י"ח באייר ל"ג בעומר יומא דהילולא דרשב"י זיע"א שיצאה בת קול מהשמים שאמרה "עולו ואתכנשו להילולא דר' שמעון" וביום זה ירדה אש מהשמים והקיפה את ביתו של רשב"י וירדה השכינה עם רבבות של מלאכי מעלה ושל נשמות הקדושים ורשב"י גילה סודות שלא שמעתן און מעולם והייתה שמחה גדולה בכל העולמות א.

עינים והארות

לבקר את רשב"י ששמעו שהיה חולה ועומד להסתלק מן העולם.

זְקִיף עֵינָיו רַבִּי שְׁמֵעוֹן וַחֲמָא דְאַתְּ מְלִי בֵּיתָא הָרִים עֵינָיו רַשְׁבִּי וְרָאָה שְׁנַתְמִלָּא הַבֵּית מֵהַחֲכָמִים הִנֵּל וְכִנְרָאָה גַם מִנְשִׁמוֹת הַצַּדִּיקִים וּפְמִלִּיא דְלַעִילָא. בְּכָה רַבִּי שְׁמֵעוֹן וְאָמַר בָּכָה רַשְׁבִּי כִּי רָאָה שֶׁהַשְׁכִּינָה הַקְּדוּשָׁה עֲדִיין לֹא הִגִּיעָה, וְהָרָאִיהָ לֵכָךְ, שְׂכּוֹלָם יְכוּלִים לִהְיוֹת בְּלֹא רְשׁוֹת, כִּי עֲדִין לֹא יֵרְדָה אֵשׁ סָבִיב הַבֵּית. וְאָמַר רַשְׁבִּי בְּזִמְנָא אַחְרָא כִּד הָוִינָא בְּבֵי מְרַעֲי בְּזִמְנָא אַחֵר כְּאִשְׁרֵי הֵייתִי בְּיָמִים הָרִאשׁוֹנִים בְּחוּלִי, הָוִה רַבִּי פְנַחֵס בֶּן יֵאִיר קָמָא וְזֶה הָיָה ר' פְּנַחֵס בֶּן יֵאִיר לִפְנֵי, כִּי בָּא לִבְקֹר אוֹתִי. וְעַד דְּבְרִירְנָא דּוּכְתָאֵי אוֹרִיכוּ לִי עַד הַשְׁתָּא וּבַעֲדָא שְׁבִירְרִיתִי מִקּוּמִי בִּג"ע הוֹסִיפּוּ לִי חַיִּים וְהַמְתִּינוּ לִי עַד עַכְשֵׁי בְּזִמְנָא הַזֶּה. וְכִד תִּבְנֶא אַסְחָר אֶשָּׂא מִקְמָאֵי וּמַעֲלָמִין לֹא אֶתְפַּסֵּק וְכִאִשְׁרֵי חֲזִרְתִּי מִג"ע וְהַמְשַׁכְתִּי לַחַיּוֹת בַּעוּה"ז בְּרִיא וְשִׁלָּם, מֵאֵז תְּמִיד מִסְבֵּב אֵשׁ שֶׁל הַשְׁכִּינָה הַקְּדוּשָׁה סָבִיב בֵּיתִי וּמִלְּפָנַי, וּמַעוֹלָם

א. בַּיּוֹם הַסְתַּלְקוּתוֹ מִן הָעוֹלָם, אֵשׁ הִקִּיפָה אֶת הַבֵּית שֶׁבָּא דִרְשׁ בַּתּוֹרָה כְּמִבּוּאָר בְּזוֹה"ק (הַאֲזִינוּ רַפ"ז ע"ב) תִּבְנֶא שְׁנִינוּ בְּתַהוּמָא יוֹמָא דְרַבִּי שְׁמֵעוֹן בְּעָא לְאַסְתַּלְקָא מִן עֲלְמָא וְהָוִה מְסַדֵּר מְלִוֵּי בָאוּתוֹ הַיּוֹם שֶׁרַבִּי שְׁמֵעוֹן בֵּר יוֹחָאִי רָצָה לִהְיוֹת מִן הָעוֹלָם וְהָיָה מִסְדֵּר אֶת דְּבָרָיו שֶׁהָיָה כָּל עֶסְקוֹ הָיָה בַּתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה וּבַעֲדֵיקָר בְּסוּדוֹת הַתּוֹרָה וְהָיָה מִסְדֵּר אֶת הַסּוּדוֹת הַגְּדוֹלִים שֶׁיֵּשׁ לוֹ כְּדֵי שִׁיכּוֹל לַגְלוּת אוֹתָם בְּיוֹם הַזֶּה. אֶתְבְּנֶשׁוּ תְּחִבְרִיא לְבֵי רַבִּי שְׁמֵעוֹן הַתַּאסְפּוֹ הַתְּחִבְרִיא קְדִישָׁא לְבֵית רַשְׁבִּי כִּדִּי לִהְיוֹת עִמּוֹ בְּיוֹם הַקְּדוּשָׁה הַזֶּה וּלְזִכּוֹת לִשְׁמוֹעַ מִמֶּנּוּ אֶת הַסּוּדוֹת שֶׁלֹּא שְׁמַעְתָּן אֶזְרִין מַעוֹלָם. וְהָוִי קָמָא רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרִיהַ וְרַבִּי אֶבָּא וְשָׂאָר תְּחִבְרִיא וְהָיוּ לִפְנֵי ר"א בְּנוֹ וּר' אַבָּא וְשָׂאָר הַחֲבֵרִים כִּי הֵם הָיוּ בְּאֶדְרָא רַבָּא עֶשְׂרֵה, וְשֵׁם נִסְתַּלְקוּ שְׁלֹשָׁה וְעֵתָה נִשְׁאָרוּ שֶׁבַע וְרַשְׁבִּי הוּא שְׁבִיעִי קוֹדֵשׁ בַּח' שְׁב"ק. וְהָוִה מְלִיא בֵּיתָא וְהָיָה מְלֵא הַבֵּית מִשְׁאָר כָּל הַתַּנְאִים וְהַחֲכָמִים שֶׁהָיוּ בָאוּתוֹ דּוֹר שְׂכּוֹלָם בָּאוּ

עיונים והארות

לא נפסק האש מאז ועד עתה. וְלֹא הָיָה עֹלָם
 בַּר נֶשׁ אֶלֶּל בְּרִשְׁוֹתָא וְלֹא הָיָה נִכְנָס אָדָם
 אֲצִלִּי אֶלֶּל בְּרִשְׁוֹת. וְהִשְׁתָּא חֲמִינָא
 דְּאַתְפָּסְק, וְהָא אֲתַמְלִי בֵּיתָא וְעַתָּה רֵאִיתִי
 שְׁנַפְסָא הָאשׁ שֶׁל הַשְׁכִּינָה, וְהָרָאִיָּה לְזֶה שֶׁהָיָה
 נִתְמַלֵּא הַבַּיִת מִן אֲנָשִׁים. עַד דְּהָוִי יִתְבִּי בְּעוּד
 שְׁהִיּוּ יוֹשְׁבִים שָׁם כָּל הַחֲכָמִים. פְּתַח עֵינָיו רַבִּי
 שְׁמַעְיֹן וְחֲמָא מַה דְּחֲמָא וְאַסְתַּח אֲשָׁא
 בְּבֵיתָא פִּתַּח עֵינָיו רִשְׁבִּי וְרָאִה מַה שֶּׁרָאִה וְהָוָה
 גִּילּוֹי הַשְׁכִּינָה, וְאִזּוּ סוּבְבָה אֵשׁ שֶׁל הַשְׁכִּינָה
 הַקְּדוּשָׁה בְּבֵית, בְּמִקּוֹם שֶׁיֵּשְׁבוּ שָׁם הַחֲבֵרִים, וְלֹא
 יִכְלוּ לִסְבּוֹל אֶת הָאֵשׁ הַגְּדוּלָּה. נִפְקֹוּ בְּלָחוּ
 וְאַשְׁתַּאֲרוּ רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרִיָּה וְרַבִּי אֲבָא.
 וְשָׁאֵר חֲבֵרָא יָתְבוּ אֲבָרָאִי וִיצְאוּ כּוֹלָם
 וְנִשְׁאָרוּ בְּבֵית ר"א בְּנוֹ ר' אֲבָא וְשָׁאֵר הַחֲבֵרִים
 יֵשְׁבוּ בַּחוּץ וְהִמְתִּינוּ אֵיךְ יִפּוֹל דָּבָר.

ועוד בזה"ק (רצ"ב) אָמַר רַבִּי אֲבָא, לֹא
 סִיּוּמִין בּוֹצִינָא קְדִישָׁא לְמִימַר חֲיִים
 אִמְרוּ ר' אֲבָא לֹא הַסְפִּיק הַנּוֹר הַקְּדוֹשׁ שֶׁהָוָה
 רִשְׁבִּי זִיע"א לומר אֶת הַמִּשְׁךְ הַפְּסוּק חֲיִים עַד
 הָעוֹלָם, עַד דְּאַשְׁתַּפְּכוּ מְלֹוֵי עַד שֶׁנִּשְׁתַּתְּקוּ
 דְּבָרָיו בְּתִיבַת "הַבְּרָכָה", וּמִשְׁמִיּוֹם לֹא נִתְּנוּ לוֹ
 לְהַמְשִׁיךְ אֶת הַתִּיבָה הַבָּאָה "חֲיִים", לְרִמּוּז שֶׁכָּבֵר
 אֵין לוֹ חֲיִים בְּעוּה"ז, וְאֵינָא בְּתִיבָנָא, סְבָרָנָא
 לְמַכְתָּב טָפִי, וְלֹא שְׁמַעְיָנָא וְאֵינָא הַכּוֹתֵב רַבִּי
 אֲבָא סוֹבֵר הֵייתִי וְחִשְׁבִּיתִי לִכְתּוֹב יוֹתֵר, אֶת דְּבָרֵי
 רִשְׁבִּי אֲבָל לֹא שִׁמְעֵתִי יוֹתֵר שׁוּם סוּד. וְלֹא
 וְקִיפְנָא רִישָׁא וְלֹא הִרְמֵתִי וְזִקְפֵתִי רִאשִׁי
 לְרִאוּת מִדּוּעַ הַפְּסִיק, דְּהִנְהוּרָא הָיָה סִגִּי כִּי
 הָאוֹר הָיָה גָדוֹל כִּי הָיָה עֲמוּד אֵשׁ עַד הַשָּׁמַיִם,
 וּמִגּוּדֵל הָאוֹר, וְלֹא הָיָה יִכְלִינָא לְאַסְתַּכְלָא
 לֹא הֵייתִי יֹכֵל לְהִסְתַּכֵּל וְלִהְיוֹת בְּמִקּוֹם שֶׁל
 רִשְׁבִּי. אֲדִיחִי אֲוִדְעֵנָא בְּתוֹךְ כֵּךְ הִזְדַּעְזַעְתִּי
 וְנִחְרַדְתִּי, הֵייתִי, שְׁמַעְיָנָא קָלָא דְּקֶאֱרִי וְאִמְרוּ

(משלי ג) אֲרֶךְ יָמִים וְשָׁנֹת חַיִּים וְגו' וּשְׁמַעְתִּי
 קוֹל מִן הַשָּׁמַיִם שְׁקוּרָא וּמְכִרִיז וְאוֹמֵר, וּמִתְפַּלֵּל
 עַל רִשְׁבִּי, שְׁיוֹסִיפוּ לוֹ עוֹד אוֹרֶךְ יָמִים וְשָׁנֹת
 חַיִּים כִּי גַם בְּשָׁמַיִם חֲפָצִים שְׁרִשְׁבִּי יִמְשִׁיךְ
 לַחַיּוּת, כִּי בְּתוֹרָתוֹ מַחִיָּה גַם אֶת הָעֲלִיּוֹנִים.
 שְׁמַעְיָנָא קָלָא אֲחֵרָא שִׁמְעֵתִי קוֹל אַחֵר מִן
 הַשָּׁמַיִם, שֶׁמְכִרִיז וְאוֹמֵר שֶׁהָיָה רִשְׁבִּי עֲצוּמוֹ, כָּבֵד
 בְּקֶשׁ לַחַיּוּת עוֹד בְּזִמְנָן שֶׁהָיָה חוֹלָה וְבָא לְבַרֵּר
 מִקּוּמוֹ בִּג"ע, וְאִזּוּ הוֹסִיפוּ לוֹ שָׁנֹת חַיִּים כְּנוֹדַע,
 וְז"ש, (תהלים כא) חַיִּים שָׁאֵל מִמֶּךָ וְגו' וּמִסִּיּוּם
 הַפְּסוּק אוֹרֶךְ יָמִים עוֹלָם וְעוֹד, בְּתִמְחָה, וְכִי רִשְׁבִּי
 יִכּוֹל לַחַיּוּת לְעוֹלָם וְעוֹד, וְע"י תְּשׁוּבַת הַקּוֹל הַשְּׁנִי
 נִסְתַּלַּק לוֹ קוֹל הָרָאשׁוֹן וּפְסָק מִלְּהִתְפַּלֵּל עוֹד.

כָּל הַהוּא יוֹמָא, לֹא אֲפָסִיק אֲשָׁא מִן
 בֵּיתָא כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם הַגָּדוֹל הַזֶּה שֶׁגִּילָה
 רִשְׁבִּי אֶת סוּדוֹת הַתּוֹרָה וְנִסְתַּלַּק לֹא נִפְסָק
 הָאֵשׁ מִהַבֵּית, כִּי הַשְׁכִּינָה וְכָל מַחֲנוֹת הַצַּדִּיקִים
 בָּאוּ לָשֵׁם, וְלֹא הָיָה מֵאֵן דְּמִטִּי לְגִבְיָהּ וְלֹא
 הָיָה מִי מִהַחֲבֵרִים שֶׁיִּכּוֹל לְהִתְקַרֵּב וּלְהִגִּיעַ אֲצִלוֹ,
 לְרִאוּת מַה קוֹרֶה עִם בּוֹצִינָא קְדִישָׁא, דְּלֹא
 יִכְלִי, דְּהִנְהוּרָא וְאֲשָׁא הָיָה בְּסוֹחֲרִינָה כָּל
 הַהוּא יוֹמָא שֶׁלֹּא יִכְלוּ, כִּי הָאוֹר וְהָאֵשׁ הָיוּ
 סוּבְבִים אוֹתוֹ כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם, וְאִמְרוּ ר' אֲבָא
 נִפְלִיגָא עַל אֲרַעָא, וְנִגְעִינָא נִפְלְנוּ עַל הָאָרֶץ
 וְצַעֲקֵנוּ לִפְנֵי הַקָּב"ה, שִׁיתֵּן לָנוּ לְהִתְקַרֵּב
 לְרִשְׁבִּי בְּלִי שׁוּם דְּבוּר, כִּי לֹא הָיוּ יֹכֵלִים לְדַבֵּר.
 בְּתֵר דְּאִזִּיל אֲשָׁא, חֲמִינָא לְבוֹצִינָא
 קְדִישָׁא קֹדֶשׁ הַקִּדְשִׁים, דְּאַסְתַּלַּק מִן
 עֲלֵמָא אַחֵר שֶׁנִּסְתַּלַּק הָאֵשׁ, רֵאִיתִי לְנוֹר הַקְּדוֹשׁ
 קֹדֶשׁ הַקְּדֻשִׁים, שֶׁנִּסְתַּלַּק מִן הָעוֹלָם, וְרָאוּ אוֹתוֹ
 שֶׁהוּא אֲתַעֲטָף שְׂכִיב עַל יְמִינָהּ, וְאִנְפוּי
 חֲיִיבִין מְעוּטָף בְּטִלְתּוֹ, וְהָוָה שׁוֹכֵב עַל צֶדֶק
 יְמִינוֹ וּפְנִיּוֹ שׁוֹחֲקוֹת.

ב. נהגו ישראל ללכת ביום ל"ג לעומר על קברי רשב"י ור"א בנו אשר קבורים בעיר

עיונים והארות

הכונה כי בלעדי רשב"י, ילמדו סברות משובשות, במקום המים חיים ששתו ממנו.

קם רבי חייה על רגליו ואמר קם ר' חייה ועמד על רגליו, ממה שישבו על הקרקע ובכו ונשקו את רגליו ואמר, עד השתא בוצינא קדישא מסתבל (ס"א מושתל) עלן עד עכשיו היה הנר הקדוש מסתכל ומתבונן עלינו ומדריך אותנו בדרך ה'. השתא לאו הוא עדן, אלא לאשתדלא ביקריה עתה לא הוא הזמן, אלא אך ורק להשתדל בכבודו של רשב"י. קם רבי אלעזר ורבי אבא, נטלו ליה בטיקרא דסיקלא קם ר"א ור' אבא, לקחו את רשב"י להעבירו כדי להתעסק בטהרתו, בכסא שנעשה מאריגת קליפות של עצים, והוא מלא נקבים עשוי כעין מכבר, מאן חמא (ס"א ערערא וערבוניא) ערבוביאי דחבריא מי ראה ערבוב גדול של החברים ת"ח של כל אותו הדור, וגם מהעולם העליון שבאו לחלוק כבוד לרשב"י, וכל ביתא הנה סליק ריחין וכל הבית היה ריח ג"ע, ולכן היה עולה מן הבית ריחות טובים מאד שאין כמותם, מאותן הנשמות שבאו לקבל פניו. סליקו ביה בפורייה, הוציאו את רשב"י במיטתו לאחר שנתעסקו עמו בטהרתו, כדי להוליכו למקום מנוחתו ולא אשתמש ביה ולא התעסקו עמו בהליכתו, אלא רבי אלעזר ורבי אבא.

והנה רשב"י זיע"א כנראה נח נפשיה בכפר מירון, ועתה רצו להוליכו למקום קבורתו, ואז אתו באו תריקין, ומארי תריסין דכפר צפרי אנשי חיל גבורים בעלי מגינים בעלי מלחמה של כפר ציפורי שהיא סמוכה לצפת, לקחת את ארון האלהים הרשב"י זיע"א, לקבור

קם רבי אלעזר בריה, ונטיל ידיו ונשיק לון עמד ר"א בנו ולקח את ידי אביו ונשיק אותם, וממשיך ר' אבא ואומר, ואנא לחיכנא עפרא דתחת רגליו ואני ליחכתי את העפר שתחת רגליו הקדושות, ועתה שנתאמת אצלם שרשב"י נח נפשיה. בעו חבריא למכבי, ולא יכילו למלא רצו החברים לבכות ולא יכלו לדבר שום דיבור של בקשת רחמים, רק היו מבקשים בלבם. שארו חבריא בבכיה התחילו החברים לבכות מרב צער על הסתלקות בוצינא קדישא, ורבי אלעזר בריה נפיל תלת זמנין ור"א בנו נפל שלש פעמים, כמו"ש אצל יוסף הצדיק שנפל על פני אביו ונשיק לו. שיש בזה איזה סודות, ולא יכיל למפתח פומיה ולא היה יכול לפתוח את פיו לדבר. לבתר פתח ואמר, אבא אבא ואח"כ פתח את פיו ואמר, אתה אבא בתחתונים ואבא בעליונים. תלת הוו שלש נפילות היו כאן, ולא כמו אצל יוסף, שהיתה רק נפילה אחת, כי השלש נפילות שלי, חד אתחזרו כאחד חזרו להחשב ואומר רבי אלעזר. השתא הנור חיותא עתה תזוז ותלך השכינה עם המנחה שלה, שהם חיות הקודש, וגם, צפראן טאסין הצפרים שהם נשמות הצדיקים, כלם טסים וחוזרים למקומם העליון, משתקען בנוקבא דימא רבא והם הנשמות, שקועות וקבועות שם בנקב של הים הגדול, שהוא בג"ע, והוא בחינת יסוד דאימא, או יסוד דנוק', וחבריא והחברים, שהם החבריא קדישא של רשב"י, שעד עכשיו היו שותים יין וחבל ומים חיים מפי הרשב"י, מכאן ואילך בלהו שתניין דמא כולם שותים דם,

מירון כנודע ואוכלים ושותים ושמחים שם.

עיונים והארות

המערה, **זֶה הָאִישׁ רֶשֶׁב"י מְרַעֵשׁ הָאָרֶץ** התחנתה, כי היו רועשים ממנו יושבי הארץ, כמו שעשה בעיר טבריה, שאמר גוזר אני על העליונים שירדו והתחתונים יעלו כנז' בירושלמי. **מְרַגֵּז מַמְלָכוֹת** שביטל הגזרות שהיו גוזרים המלכויות כמו המעשה בבן תמליון (מעילה דף י"ז ע"ב), **בְּמַה פִּטְרִין בְּרַקִּיעָא מִשְׁתַּפְּכִין** (ס"א ולא מִשְׁתַּפְּחִין) **בְּיוֹמָא דִּין בְּגִינָה** כמה מקטרגים שפותחים פיהם לקטרג ברקיע משתתקין ביום זה בזכותך, **דָּנָא רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי, דְּמֵאֲרִיהּ מִשְׁתַּבַּח בִּיהּ בְּכָל יוֹמָא** זה רשב"י שאדונו הקב"ה משתבח בו בכל יום בכל העולמות בעליונים ובתחתונים. **זָכָא חוֹלְקִיהּ לְעֵילָא וְתַתָּא** אשרי חלקו למעלה בג"ע העליון ולמטה בג"ע התחתון. **בְּמַה גְּנִיזִין עֲלָאִין מִסְתַּמְרִין לֵיהּ** כמה אוצרות עליונים שמורים לו למעלה, מכל הלימוד תורה וסודותיה, **עֲלִיהּ אֲתָמֵר** עליו נאמר, מה שאמר המלאך לדניאל (דניאל יב) **וְאַתָּה לֵךְ לִקְצֵן כָּל בָּשָׂר וְתִגְוֹחַ בְּמִקוּמָךְ עִם הַצְדִּיקִים וְתַעֲמֹד וְתִקּוּם בְּקִרְבָּם לְגוֹרְלָהּ** לחלקך שיהיה לעולם הבא **לִקְצֵן הַיָּמִין** באחרית הימים. ויש מפרשים בזמן הגאולה שאז ימין ה' רוממה. ויתקיים הושיעה לו ימינו, כי בזמן הגלות כתוב השיב ימינו אחור, ועתה בגאולה יחזור הימין ותהיה ישועה לעם ישראל אמן.

ב. דַּע כי רצונו של הרשב"י שיבואו למירון וישמחו ויאכלו וישתו ביום זה. וכמובא בשער הכוונות דרושי הפסח דרוש י"ב (דף פז ע"א) "ענין מנהג שנהגו ישראל ללכת ביום ל"ג לעומר על קברי רשב"י ור"א בנו אשר קבורים בעיר מירון כנודע ואוכלים ושותים ושמחים שם, אני ראיני למוזל"ל שהלך לשם פעם אחת ביום

אותו אצלם, **וְטָרְדָאן בָּחוּ** ובני מירון היו דוחקים בהם בבני צפרי להחזירים לאחוריהם, כדי שלא יקחו מהם את ארון האלהים (ס"א וְצָפְרִי וְטָרְדָאן) **וְהָיוּ בְנֵי מְרוֹנְיָא, צִוְּיָחִין בְּקִטְרִין, דְּהִשְׁבִּיבוּ דְלָא יִתְקַבֵּר תַּמָּן** והיו בני מירון צועקים יחד בקשר אחד על בני צפרי, שחששו בני מירון שלא יקבר רשב"י שם אצלם, אמנם משמים עשו שלום בניהם, כי רשב"י היה מאד מזהיר על אהבה ואחוה וכו'. **בְּתֵר דְּנִפְק פּוֹרְיָא, הָוָה סָלִיק בְּאוּרָא** אחר שיצאה המיטה של רשב"י מהחצר, היתה עולה המיטה באויר, כי התעסקו עמו המלאכים והם נשאווה, ואז נחתה ושקטה המריבה כי הבחירה ביד רשב"י. **וְאַשָּׁא הָנָה לְהֵיט קָמִיהּ** ואש של השכינה היה לוהט לפני המיטה של ארון האלהים, ואז כולם, **שְׁמַעוּ קָלָא** שמעו קול מן השמים שמכריז ואומר, **עוֹלוּ וְאָתוּ וְאִתְבְּנְשׁוּ לְהִילּוּלָא דְרַבִּי שְׁמַעוֹן** הכנסו ובואו ממרחקים, התקרבו והאספו בלב אחד כאיש אחד מכל המקומות, לשמחה הגדולה ולחתונה הגדולה וליום הגדול, של רשב"י זיע"א, שביום זה יש לו שמחה גדולה, שזכה לסיים כל סודות התורה, ולצאת מן העולם בשלימות ובעליית רפ"ח ניצוצין, שלא היה כמותו כנודע. ועוד ממשיכה הבת קול ומכרזת ואומרת (ישעיה נז) **יָבֹא שְׁלוֹם יְנוּחוּ עַל מִשְׁכְּבֹתָם** כי עתה נעשה שלום בתחתונים ובעליונים, ביום שהצדיק נח צריך את השלום, כי עד עתה הוא היה עמוד השלום, ועתה צריך ברכה מן השמים להמשיך את השלום לעולם.

כַּד עָאֵל לְמַעְרְתָא שְׁמַעוּ קָלָא בְּמַעְרְתָא כאשר נכנס רשב"י למערה ע"י המלאכים שנשאו את מיטתו, שמעו בת קול שיוצאת מן

עיונים והארות

ל"ג לעומר הוא וכל אנשי ביתו, וישב שם שלשה ימים ראשונים של השבוע ההוא וזה היה פעם הא' שבא ממזרים אבל אין אני יודע אם אז היה בקי ויודע בחכמה הזו הנפלאה שהשיג אח"כ. והה"ר יונתן שאגי"ש העיד לי שבשנה הא' קודם שהלכתי אני אצלו ללמוד עם מו"ל שהוליך את בנו הקטן שם עם כל אנשי ביתו ושם גלח את ראשו כמנהג הידוע ועשה שם יום משתה ושמחה. גם העיד הה"ר אברהם הלוי כי בשנה הנז' הלך גם הוא שם והיה נוהג לימור בכל יום בברכת תשכון נחם ה' אלהינו את אבלי ציון כו' וגם בהיותו שם אמר נחם כו' ואחר שגמר העמידה א"ל מו"ל כי ראה בהקיץ את רשב"י ע"ה עומד על קברו ואמר לו אמור אל האיש הזה אברהם הלוי כי למה אומר נחם ביום שמחתנו והנה לכן הוא יהיה בנחמה בקרוב ולא יצא חדש ימים עד שמת לו בן א' וקבל עליו תנחומין וכתבתי כל זה להורות כי יש שרש במנהג הזה הנז'. ובפרט כי רשב"י ע"ה הוא מחמשה תלמידיו הגדולים של ר"ע ולכן זמן שמחתו ביום ל"ג לעומר כפי מה שביאר לעיל ביום ל"ג לעומר, ע"כ.

ובספר "דרכי ציון" הביא מכתב שכתב רבינו עובדיה מברטנורא זלה"ה לאחיו בשנת רמ"ט - וז"ל: "בי"ח באייר יום מיתתו, באים מכל הסביבות ומדליקים אבוקות גדולים, מלבד מה שמדליקין עליה נר תמיד וכו', והרבה עקרות נפקדו, וחולים נתרפאו בנדר ובנדבה שהתנדבו למקום", עכ"ל.

וראה מש"כ מו"ר הרי"ח הטוב, מי שגר בארץ ישראל מצוה לנסוע למירון להיות שם בהילולא רבתי של עיר וקדיש התנא רשב"י, ובודאי יושע שם בכל משאלות לבו לטובה.

עוד כתב, ומי שרגיל ללמוד בספרי הזוה"ק והתיקונים, ומאמרי רשב"י מהש"ס ומדרשים יש לו פתחון פה שם בבואו למירון להתפלל, ויושע בכל משאלות לבו לטובה.

והוסף כי מי שנמשך אחר תורת רשב"י ומדותיו נקרא ג"כ "מתלמידי רשב"י", וכמו שכתב המאירי (אבות פ"ה) על תלמידיו של אברהם אבינו, דכל מי שיש בו ג' דברים אלו, הוא מתלמידיו של אברהם אבינו ע"ה.

א"כ תלמידי רשב"י, אלו העוסקים בתורתו ומתנהגים בדרכיו ועל פי מדותיו וכו', יכולים הם לדבק נפשם אליו בהתקשרות עצומה, כמו שהיו תלמידיו בעוה"ז, כי אלו ההולכים בדרכיו ועל פי סדר תורתו גם אלו נקראו - בנים ותלמידים אמיתיים. ובודאי עושים נחת רוח גדול לרשב"י.

וא"כ ג' בחינות בזה: א. מי שעולה למירון ומתפלל שם ביום ל"ג בעומר, יושע בכל משאלות לבו לטובה. ב. מי שרגיל ללמוד זוהר תיקונים ומאמרי רשב"י בש"ס וכו', יש לו פתחון פה לבקש כרצונו בבואו למירון ויושע בכל משאלות לבו. ג. מי שהולך בדרכיו ובמדותיו ונמשך אחר תורתו זוכה להחשב כתלמיד של רשב"י זיע"א.

וראה מה שכתב רבי אברהם גלאנטי זצוק"ל (מובא בספר כוחו דרשב"י), כי אלו הלומדים ומייגעים עצמם בספר הזוה"ק והתיקונים, ומתנהגים בחסידות ובקדושה והולכים אחר רשב"י, הם יכולים לדבק נפשם אל הרשב"י הקדוש בהתקשרות והדבקות והתקרבות, וכעדות נאמנה ויקרה דר' אבא שאמר אחר הסתלקות רשב"י: שאפילו היום לאחר שנפטר

עיונים והארות

תלמידי האר"י הקדוש לאמר לרבם האר"י, אל נא יחר בעיני אדוננו אם נשאל אותו בנוגע לכבודו הרם, ושזהו כבוד התורה בנגלה ובנסתר, כי מה שרקד כ"ק עם הזקן, אין אנו מכירים אותו, ובודאי אדם גדול הוא, אבל מה שרקד בכבודו ובעצמו עם השמש הר"ר אלעזר אזכרי, אם כי הוא ירא שמים, אבל אין זה כבודו של רבינו רבן של כל בית ישראל לרקוד עמו ביחוד. והאר"י שמע דברי תלמידיו ושחק, והשיב להם, הלא אם התנא האלהי רשב"י רקד עמו ביחוד, ואני הצעיר לא יהיה לי לכבוד לרקוד עמו. והבינו אז התלמידים את המחזה תואר הזקן הנזכר, כי הוא היה רשב"י בכבודו ובעצמו אשר שש ושמה בשמחת החברייא קדישא שבאו להילולא דיליה, ואנן מה נענה אבתריהו. ומאז אכן נודע הדבר מי הוא המשמש בקודש הנזכר בעל החרדים, כי עקבותיו לא נודעו בעוז קדושתו וצדקתו ומדרגתו, שכל ימיו קיים מקרא מלא "והצנע לכת עם אלהיך". עכ"ל.

הילד שנפל מהנג וקם לתחיה

ובספר "זכרון ירושלים" מספר כי בשנת תקצ"ו היו מאות אנשים על ציון רשב"י על הגג, ורוקדים ושמחים וילד אחד נפל מן הגג לבור עמוק למטה למטה ולא הרגישו בו כלל, עד שאחר חצי שעה רק ידעו מהנעשה, ואביו היה הולך ובוכה כי הרופאים בדקו אותו והיה כבר קר וכאבן דומם מת ממש, ואח"כ למחרת הקיזו לו דם וחיה ורקד עמהם, ורמזו על זה בספרים, שמעון בן יוחאי - גי' מחיה מתים.

ובספר "גדולת יהושע" מספר שבהילולא אצל הרשב"י זיע"א היה המנהג למכור ההדלקה ובאחד מן השנים בא עשיר אחד גדול והעלה המקח עד לעשרת אלפים זהובים-סכום

רשב"י מבינו כל זמן שאנחנו עוסקים בדברי האדרא, בא רשב"י מגן עדן מעוטר כמלך בעטרותיו ויושב אתנו, ולא עוד אלא שכל אלו ההולכים לאור תורת הזהו"ק, נקראים ג"כ תלמידים דרשב"י. וכידוע המעשה שמובא שרבנו האר"י ורבי אלעזר אזכרי זלה"ה רקדו עם הרשב"י ביום ל"ג בעומר בעת השמחה הגדולה בליל ל"ג בעומר.

מעשה ברשב"י ורבנו האריז"ל ובעל החרדים

ומעשה בעל החרדים עם רבנו האריז"ל יוכיח שיש דווקא לשמוח לרקוד בקדושה עילאה וכמו שהובא המעשה בספר מסעות ירושלים לכ"ק אדמו"ר ממונקטש ז"ל [מאמר סדר יום עשירי אות י'] שהעיד ששמע מעשה זה מבנו של קדוש ישראל בעל דברי חיים מצאנז הגה"צ רבי יחזקאל משינאווא ז"ל, וז"ל: הרה"ק בעל ספר החרדים היה משמש בבית המדרש בעיה"ק צפת ת"ו, ואין מי שידע מעוצם גאונותו וקדושתו, והחזיקוהו לאיש פשוט ותמים.

ופעם אחת בהיותו בל"ג לעומר על הציון המצויינת קודש הקדשים הרשב"י זיע"א במירון, והיו שמה האר"י הקדוש ותלמידיו, ונתלהב האר"י עם החברייא ורקד עמהם שם זמן רב לכבוד הילולא דרשב"י. וגם היה שם זקן אחד בבגדים לבנים בעל צורה ובעל קומה משכמו ומעלה גבוה מכל העם, וגם הזקן הנזכר רקד לעצמו שם בשמחה עצומה עם חברת לוית אנשי בריתו שלא הכירום. ובתוך הריקודין והמחולות קפץ האר"י ואחז בידו של אותו זקן הנזכר ורקדו שניהם יחדיו זמן הרבה באש להבה. ואחר כך אחז האר"י בידו של בעל החרדים ורקד עמו גם כן הרבה בשמחה ובטוב לבב. ואחר שיצאו משם, הרהיבו בנפשם עוז

ג. ל"ג בעומר אסור בהספד ותענית, ונפילת אפיים.

ד. מנהג ק"ק חסידים בית-אל תכב"ץ לעשות לימוד בבית הכנסת בל"ג בעומר לכבוד התנא רשב"י זיע"א ברוב עם והדלקות רבות והתלהבות קודש ושמחה רבה.¹

עיונים והארות

כתבו דפטירת רשב"י היה יום ל"ג לעומר והוא יומא דהילולא דיליה וכו' עכ"ל.

וב"ב בספר טוב עין (סי' ח אות רכג) וז"ל: יום ל"ג לעומר ירבה שמחה לכבוד רשב"י זיע"א כי הוא יומא דהילולא דיליה ונודע שרצונו הוא שישמחו ביום זה כידוע ממעשה מה"ר אברהם הלוי זלה"ה ומעשים אחרים אשר שמענו ונדעם מפום רבנן קדישין ויש מי שנוהג לעשות לימוד בליל ל"ג לעומר בי עשרה ללמוד שבחי רשב"י המפוזרים בזה"ק ואדרא זוטא והוא מנהג יפה עכ"ל.

אלא שבספר מראית העין בליקוטים שבסוף הספר (סי' ז אות ח) כתב שם שהעיר החיד"א דהן אמת שכתב בספר פרי עץ חיים דיום פטירת רשב"י ביום ל"ג לעומר, מכל מקום כבר נודע דבנוסחאות כתבי האריז"ל היה ערבוב וטעות סופר, והנוסחא האמיתית הוא כמו שכתב בשער הכוונות שהטעם לשמחה מה זו עושה ביום ל"ג לעומר משום דאז התחילו ללמוד להחמשה תלמידים אצל רבי עקיבא והיא שמחת רשב"י, אך לא בפיו דהוא יום פטירת רשב"י ע"ה עכת"ד.

ומו"ר כה"ח סופר (סי' תצג ס"ק כו) תירץ דשניהם אמת שהוא יום פטירת רשב"י וגם ביום זה סמך רבי עקיבא את חמשת תלמידיו שעל ידם נתקיים העולם.

ועיין מה שכתב בזה הרה"ק מר"א גלאנטי ז"ל בספרו קינת סתרים (איכה ה, ב) כי בשעת

עצום מאד מאד. והדליק את המשואה והיו רוקדים על הגג קהל גדול מאד והעשיר הנ"ל רוקד עמהם ונפל מן הגג ולא הרגישו בו עד לאחר שעה, אז הרימו אותו לחדרו כאשר רגליו שבורות לגמרי, והוא גונח מכאבים ולא היה שם רופא, והלכו להביא רופא מהכפר הסמוך וכו' ועד שבא הרופא באו ולא מצאו אותו בחדרו וחפשו אחריו וראו אותו רוקד על הגג, אמרו לו כיצד יתכן הדבר, וסיפר להם כי בא רשב"י בעצמו ואמר לו אתה תרמת סכום גדול מאד לכבודי היום ולכן תזכה להיות בריא ברגע זה, והעביר את ידיו על רגלי ותיכף עמדתו על רגלי, ועד עתה אני רוקד.

ג. רמ"א (סי' תצג סעי' ב וסי' קלא סעי' ו). וכן אין אומרים מזמור יענך קודם ובא לציון (פר"ח סי' קלא סעי' א ודלא כרמ"א שרק בערב פסח לא אומרים למנצח). וכן לא אומרים מזמור תפלה לדוד אחר ובא לציון (בא"ח ש"א פר' כי תשא אות יז כל יום שאין אומרים תחנון, אין אומרים מזמור לדוד. וכ"כ הכה"ח סי' קלא ס"ק לז שכן נהגו בני ספרד).

ד. עיין בברכי יוסף (סי' תצג אות ד) שכתב דל"ג בעומר הוא יום הילולא דרשב"י היינו יום פטירתו וז"ל: כתב הרב מגן אברהם (סי' תפט ס"ק א) משם כתבי רבנו האריז"ל דגדול אחד אמר נחם ונענש והשיגו בספר יד אהרן (סי' תצג) דלא נענש אלא מפני שמחת רשב"י וכן משמע שם בספר הכוונות שסידר מה"ר שמואל ויטאל. גם

עיונים והארות

פטירת הצדיק מתעוררים כל מעשיו שעשה בעולם וכל התורה שעסק בה וכל הייחודים שייחד בתורתו ובמעשיו כולם חוזרים ומתחדשים והוא בסוד בהילולא רבה דרבי שמעון תהא מתקן פתוריה שנאמר לרבי יצחק כי בודאי הוא הילולא רבה.

ובן איתא במדרש רות כשנפטר רבי חסדאי ושמעתי משמו של האלהי מהר"י אשכנזי זלה"ה שבכל אותה ההילולא אין מי שידרוש כי אם הנפטר ההוא וזה אומרו ניזיל לחדוותא דהילולא דאורייתא, וזה לדעתי שרמזו ז"ל בדבריהם (ברכות ו ע"ב) "אגרא דבי הילולא מילי" כלומר ששכר דבי הילולא בההוא עלמא הוא מילי, כל אותן מילין דעביד ועסק בההוא עלמא עכ"ל.

ובערוך השולחן (סי' תצא אות ז) קיבל את השמועה של"ג בעומר הוא יום פטירת רשב"י ז"ל: ובארץ ישראל מרבין בתפלה ובהדלקת נרות על קברו הקדוש ואומרים שנסתלק ביום זה וגם יצא מהמערה ביום זה עכ"ל.

וביערות דבש לגאון ישראל כמוה"ר יהונתן אייבשיץ ז"ל (חלק ב דרוש יא) כתב להדיא שיום פטירת רשב"י הוא בל"ג בעומר. ועיין עליו שכתב לפרש פסוק יען כי נגש העם הזה בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו רחק ממני וכו' לכן הנני יוסף להפליא את העם הזה הפלא ופלא ואבדה חכמת חכמיו וכו'. ויש להבין מה זו מדה כנגד מדה. אבל הענין כי כבר כתבתי פעמים ודרשתי בזה כמה פעמים, כי מצינו שתפלה שהקב"ה מקבלה, ולפעמים מצינו על ידי מלאך. והענין כך, אם הוא בלב, הקב"ה מקבלה, קרוב ה' לנשברי לב וכל לבבות דורש ה', אבל המתפלל בלי לב, אין הקב"ה מקבלה, רק מלאכי השרת

שאינם יודעים מה בלבו של אדם הם מקבלים, וידוע כי במיתת צדיקים מלאכי השרת רוצים שימות צדיק, ויום ל"ג בעומר הוא הילולא דרשב"י כי מת אז, והיה למעלה הילולא הנערה באה אל המלך. וראוי לכל איש הירא וחרד לשום אל לבו יום ההוא לשוב בתשובה, כי זכות רשב"י מסייעת להבא לטהר, ולא לבלות זמן בעוונות הרבים בהבלי עולם, אשר הוא לצדיק לצער, על כל פנים מלאכי השרת רוצים במיתת הצדיק, כמבואר בגמ' (כתובות קד.) אראלים ומצוקים תפסו בארון הקודש. עכ"ל.

והשל"ה הקדוש, גם כן כתב להדיא שרשב"י נפטר בל"ג בעומר עיין בספר המנהגים ענייני הילולא דרשב"י.

הגר"ז מלאדי (הביאו כה"ח סי' תצא ס"ק כ"ו) כתב בסידור התפלה שלו שיום פטירת רבי שמעון בר יוחאי היא בל"ג בעומר עי"ש.

והגה"ק בני יששכר במאמרי חדש אייר (מאמר ג אות ב) כתב וז"ל: רבי שמעון בן יוחאי קראוהו בוצינא קדישא כי על ידו נתגלו באיתגליא סודות התורה הוא סוד האור כי טוב הגנוז בתורה, על כן נקרא ספרו הקדוש זה"ר אור המבהיק מסוף העולם ועד סופו אור הטוב הגנוז בתורה, על כן יומא הדין טו"ב ימים למתן תורה אשר מתחיל להתנוצץ האור כי טוב בתורה וכמו שכתבתי לעיל, הנה יום הזה ל"ג בעומר יומא דהילולא דרבי שמעון בן יוחאי, בו ביום עלה לשמי מרומים, ומסתמא ביום זה נולד גם כן (ר"ה יא.) כי הקב"ה יושב וממלא שנותיהם של צדיקים מיום אל יום, הנה בו ביום שמתחיל האור כי טוב להאיר מן התורה היינו טו"ב ימים קודם מתן תורה בו ביום נתגלית הנשמה הקדושה בעולם אשר תגלה דרך אור כי טוב בתורה, על כן נקרא הקדוש ההוא בוצינא קדישא (היינו נר הקדוש), בו

עיונים והארות

ביום עלה לשמי מרומים (ח"ג רפז): וצוה לרבי אבא לכתוב כל הגנזי נסתרות אשר נתגלו להשאיר ברכה מהארת האור הגנוז (כי טוב, כמה דאת אמר מה רב טובך אשר צפנת כו') שמור לנו ולבנינו עד יתגלה במהרה אדר משיח צדקינו כמו שאמרו רז"ל (רבנו בחיי פסוק ב) ויאמר אלקים יהי אור ויאמר אלקים יהי אור (בראשית א, ג) זה אורו של מלך המשיח, בזכות התעסקות בהאור כי טוב אשר השאיר בוצינא קדישא לברכה ולחיים ולאור לכל ישראל עכ"ל.

והנאון שדי חמד (חלק ו מערכת ארץ ישראל סימן א) כתב להצדיק מנהג זה ועיטר אותו ברמזים וטעמים וז"ל: במה שיש מערערים על מה שעושים הילולת רשב"י זיע"א בל"ג בעומר בנדפס מערכה זו אות ו' הבאתי מ"ש הגאון שם אריה ללמד זכות על המנהג בטוב טעם ודעת והבאתי גם דברי הגאונים רבני ארץ הקודש יחיו אשר כתבו לי בענין זה עיי"ש ועתה קבלתי מכתב וכו' ובענין זה כתוב למר וז"ל: בראש ספריו מערכת ארץ ישראל בענין ההילולא שנהגו וכבר בא בספר ברכת אברהם למר זקני הגאון הקדוש הטעם יעויין שם דברי פי חכם חן ובספר נשמת אדם וכעת עלה בדעתי על פי הנודע ליודעי חן שלכל דבר אורות וכלים ויש אורות שיש להם מקום בהכלים ונקראו אורות פנימיים ויש אורות מקיפים שאין להם מקום בהכלים ובאורות לא יתכן שבירה כי אם על הכלים. ואותן הקרובים שיש להם אחיזה גם בכלים יתכן אבילות. והצדיקים שאורן גדול קשה לנו להאחז בהכלים לקוצר המשיג ועומק המושג מגדלות נשמתן כי אם ליהנות מאור החמה לזאת אין לנו שייכות באבילות כי אם לאותן הגדולים שזכו לירש הכלים שלו ולזאת אמרו בני הנביאים לאלישע הידעת כי לוקח היום אדוניך מעל ראשך כי הם

הרגישו לירושת הכלים מקודם וזהו אשירה לה' בחיי אזמרה לאלהי בעודי זמר הוא על ידי הכלים לאותו הדור שזהו לכלים שלו אף אחר שנסתלק לאור החיים כאלו הוא בעודו אבל לנו אין לנו אחיזה בכלים כי אם באותן הצדיקים שהשאירו אחריהם בנגלה וגם כן כמו משה רבינו עליו השלום יש לנו שייכות להתאבל עליהם או על אותן שנסתלקו רח"ל על ידי שלוחי מלאך המוות אבל בשמת על ידי נשיקה ואתדבק בחיי עלמין כרשב"י וחביריו אדרבא יש לנו שמחה מגודל שעשוע הקב"ה עד כאן דבריו יצ"ו וידידי הרה"ר מוהר"ר שמעון צבי ווייגער אבד"ק קריפטש יצ"ו כתב לי בזה וז"ל: בענין שמחת ל"ג בעומר עיין תנא דבי אליהו (פרק טז) ביום שמת אדם הראשון עשו בניו יום טוב משתה ושמחה עכ"ד יצ"ו וידידי הרב המפורסם שמואל לוריא יצ"ו כתב לי וז"ל: ויען כבוד תורתו כתב מכתבו בל"ג בעומר על כן אמרתי לכתוב מה שנראה לעניות דעתי סמך נכון מהזהר הקדוש שאז היה הילולא דרשב"י (לא כמו שראיתי בספר גאון אחד שכתב שלא מצא סמך בזה) והוא כי בזהר הקדוש פרשת תצא ופרשת במדבר שעל חדש אייר נאמר כי שם ציוה ה' את הברכה ובפסוק הזה סיים בוצינא קדישא האידרא ולא סיים למימור חיים (משמע דאמר ח"י) וזה סמך דבח"י אייר היה ההילולא עד כאן דבריו יצ"ו.

והנה בשנתינו זאת (היא אסתר לפ"ק) שמעתי מחכם אחד מידידי יצ"ו בשם הגאון מלובלין מחבר ספר תורת חסד יצ"ו שאמר שנעלם מהגאון חתם סופר (אשר קרא ערער על הילולא דרשב"י) דברי רש"י בפרק בתרא דיבמות (ריש דף קכב) והוא שכתב שם שמצא בתשובות הגאונים כל הנך ריגלי דאמוראי היינו יום שמת בו אדם גדול קובעים אותו לכבודו ומידי בשנה

ה. יום ל"ג בעומר מלבד שהוא יומא דהלולא דרשב"י זיע"א גם יש שמחה גדולה ביום זה שבו סמך התנא האלקי ר' עקיבא בן יוסף את חמשת תלמידיו שהעמידו את התורה בכל העולם והם רשב"י ר' מאיר בעל הנס, ר' יהודה בן אלעאי, רבי נחמיה, ור' אלעזר בן שמוע"ה.

עיונים והארות

וכל דבריו אהובים ובירורים וקראתי עליהם שפתים ישק משיב דברים נכוחים עכ"ל.

ה. **איתא** בתלמוד (יבמות סב:) אמרו, שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא, מגבת עד אנטיפרס, וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה, והיה העולם שמם, עד שבא רבי עקיבא אצל רבותינו שבדרום ושנאה להם, רבי מאיר ורבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון ורבי אלעזר בן שמוע, והם הם העמידו תורה אותה שעה.

והנה, אותם כ"ד אלף תלמידי רבי עקיבא מתו בימי העומר עד ל"ג לעומר, ובאותו יום סמך רבי עקיבא את רשב"י וחבריו, וכמו שכתב מרן הבית יוסף (סימן תצג) בשם הרד"א, ה"ז"ה ור"י אבן שועיב. ע"ש.

ובספר פרי עץ חיים (שער ספירת העומר פרק ז) כתב בשם רבנו האר"י ז"ל וז"ל: ואחר כך, מה עשה רבי עקיבא, לקח חמישה תלמידים, רבי מאיר, ורבי יהודה, ורבי אלעזר בן שמוע, ורבי שמעון, ורבי נחמיה, ואלו נתקיימו. והענין, כי אלו הם סוד חמש גבורות דגדלות, ולכן נתקיימו. ואלו באו אחרי הכ"ד אלף תלמידים, כי כן דרך חמש גבורות דגדלות, לבוא אחר גבורות דקטנות, ומתקיימות אותן דגדלות. והנה ביארנו, כי רבי עקיבא הוא מן חמש גבורות לבד שבדעת למעלה. ואלו חמישה חכמים, אף על פי שהם חמש גבורות, עם כל זה מפני שהן חמש גבורות המתפשטות, הם תלמידים לרבי עקיבא, שהוא

כשיגיע אותו היום מתקבצים תלמידי חכמים מכל סביביו ובאים על קברו עם שאר העם להושיב ישיבה שם והנה דברי רש"י הללו כבר הובאו בנדפס בדף ג' סוף ע"ד ע"ש.

ואני איני מאמין לקול השמועה הלזו איך פה קדוש יאמר זאת ומה ענין דברי רש"י לתלונת הגאון חתם סופר על שעושים אותו היום יום משתה ושמחה ויום טוב ומזה אין זכר בתשובת הגאונים ולשמחה מה זו עושה ואף אם היה כתוב בדברי הגאונים שהיו עושים שמחה אכתי למודעי אנו צריכים מאי שנא שעושים כן רק על קבר רשב"י ביום פטירתו ולא יעשו על קברי שאר תנאים וצדיקים שקדמוהו וכבר כתבתי בנדפס טעם לשבח בשם הגאון שם אריה ותו לא מידי ומפי עוברים ושבים מעיר הקודש צפת שמעתי שהרה"ג מוהר"ש העלר בעל החוברת טהרת הקודש חבר ספר על הלולת רשב"י ובשם יקראו "כבוד מלכים" ולא זכיתי לראותו אף מצאתי שהגאון מוהר"ם תאומים בספרו אוריין תליתאי (סי' ב"ן) כתב להרה"ג מוהרש"ה הנ"ל נתכבדתי בקונטרסו כבוד מלכים די שדר לן מר והוא תשובה לחכם אחד שקרא תגר על מה שנוהגים לשרוף בגדים יקרים בהילולת רשב"י והאיכא משום בל תשחית ומעכ"ת יצא לישע לקיים מנהגם של ישראל שאין זה שום פקפוק איסור ואדרבה מצוה איכא

ו. נהגו ישראל קדושים להרבות בהדלקת נרות בליל ל"ג בעומר לכבוד התנא האלקי רשב"י זיע"א וחבריו, וכן לכבוד החבראי קדישא המוזכרים באדרא ולכבוד אבות העולם וכן היה מנהג מו"ר המקובל האלקי רבי מרדכי שרעבי זצוק"ל בישיבתו הקדושה ק"ק "נהר שלום" תכב"ץ והיה מוסיף נרות לכבוד רבנו האר"י ז"ל ולכבוד מו"ר הרש"ש זיע"א.

ז. נוהגים ביום זה לקחת הילדים הקטנים ולגלח שערות ראשם ולקיים מצות הנחת הפאות, ומנהג יפה הוא.

עיונים והארות

הקדושים, ולאדם הראשון, ולרבי שמעון בר יוחאי וחבריו, ואחר כך מחלקים אדרא זוטא ואומרים פזמונים, ואומרים קדיש. עכ"ל.

ז. **והרב ר'** אשר זעליג מרגליות זצ"ל הביא מעשה נורא שראה בעיניו וז"ל: והנה לא אוכל להתאפק ולעצור מלספר מעשה ה', מעשה נס נפלא כי נורא הוא, אשר בעינינו ראינו, והנני עד ראייה לספר בקהל מעשה נס ופלא שראיתי בעיני בהיותי במירון ביום ל"ג לעמר בשנת תרפ"ג שחל אז ל"ג לעמר ביום הששי, ושכמעט רב הקהל מאלפי ישראל שהיו שם בל"ג לעמר נשארו אז במירון לשבות שם את יום השבת, וטעמנו אז שמחת שבת עלאית פלאית. וביום שבת קדש בבקר אחר תפלת מוסף שהתפללנו אז בבית המדרש על יד ציון קדשו הקדוש הרשב"י במנין האחרון קרוב לחצות היום, ויהי נשמע קול רעש גדול שילד אחד מאחינו הספרדים שאמו נדרה לעשות לו תגלחת (חלאקה) הראשונה כמנהג הידוע, ופתאום אחזתו להילד מחלת החולירה רחמנא לצלן, ושבק חיים לנו. והילד היה מונח באחד החדרים הקטנים הבנויים למעלה עלי גגות הציונים בחצר הקודש, וצו הרופאים (שהיו שם מטעם הממשלה) שצריכין לעשות הסגר על כל האנשים שהיו בחצר מספר ימים.

הגבורות הוד שבדעת לבד, מפני שהיא עליונה שהוא בדעת. ודע, כי אף על פי שביארנו כי אלו החמישה חכמים שורשם מחמש גבורות אלו, עם כל זה, זהו רושם הראשון בעת שנולדו, אמנם אחר כך על ידי מעשיהם, גדלו למעלה למעלה, כל אחד לפי מציאותו. עכ"ל.

וכתב בבית הבחירה למאירי (שם) וז"ל: וקבלה ביד הגאונים, שביום ל"ג בעומר פסקה המיתה, ונוהגים מתוך כך שלא להתענות בו, וכן נוהגים מתוך כך שלא לישא אשה מפסח עד אותו זמן. עכ"ל.

ובן הוא בלבוש (שם ב) וז"ל: ויש מסתפרין מל"ג בעומר ואילך, שאומרים שאז פסקו מלמות, ולפי זה לישא אשה גם כן מותר מל"ג בעומר ואילך. ולפי דבריהם, אינו מותר אלא מיום ל"ד ואילך וביום ל"ג בעומר לא, שעדיין מתו בו ביום. משום דאיתא במדרש (עין יבמות סב:) שמתו מפסח עד פרוס העצרת, והוא ט"ו יום קודם העצרת, וכשתסיר ט"ו יום נשארו ל"ד, ומגלחים ביום ל"ד בבוקר כי מקצת היום ככולו. עכ"ל.

ו. **כ"ב** המקובל רבנו אליהו מאני זצ"ל בספרו שיח יצחק (דף קסד ע"ב), "ליל ל"ג לעומר אחר תפילת ערבית מדליקים נרות לאבותינו

עיונים והארות

ובשנשמע מהחצר פקודה זו, רבים מההמון נבהלו והתחילו לברוח מהחצר החוצה אל ההרים וגבעות אשר שם, אבל מיד הגיעו ובאו שוטרי הממשלה וסגרו החצר על שערי ואין עוד יוצא ואין בא. ומבית ומבחוץ היו נשמעים צעקות קולות ובכיות, כי רבים מהיוצאים מחוץ לחצר עזבו את ילדיהם ואנשי ביתם, וחפציהם בפנים החצר, והחצר נסגר ונשמר על ידי השוטרים. ועל כולם עלה ונשמע קול יללה מהאשה אם הילד המת, שבנה הראשון והיחיד, שהביאתו על תגלחתו הראשונה איננו בין החיים ונהפכה שמחתה לתוגה. ואנכי בעיני ראיתי את הילד מונח בחדרו על הארץ ירוק ומת. וכל הקהל הצטערו מאד על נפש אחת מישראל וצער אמון, ולא יכלנו מרוב צער לעשות קדוש ולסעוד סעודתא דצפרא דשבתא. והנה פתאום קמה אם הילד וחגרה מתנה כאשת חיל, ולקחה את הילד המת על ידה וירדה למטה בבית הכנסת שעל יד הציון הקדוש הרשב"י, והניחתו על הרצפה שעל יד הציון הקדוש, ובקול מר ובבכי צעקה האשה אם הילד, הוי צדיק צדיק רבי שמעון, הנני אמותך באתי כאן לכבודך לגלח בני היחיד להביאו כאן ביום ל"ג לעמר, ואתמול הבאתיו חי ועשיתי לו התגלחת בשירים ובזמרה, בתוף ובכנור, במשתה ושמחה (כמו שנוהגים שם),

ועתה איך אסע מכאן בלי הילד כו' כו', ובאיזה פנים אבוא לבית. וקולותיה ובכיותיה היו נשמעים על כל החצר הקדוש, ולב מי לא נמס כמים לשמוע את קול צעקת האשה מרת הנפש. ואחר כך קמה ואמרה, צדיק צדיק, הנני מניחתו לפניך כמו שהוא, אנא ממך אל תבישני ואל תחזיר פני ריקם, ותחזירו לפני חי ובריא כמו שהביאותיו אתמול לפניך, ויתקדש שם שמים ושמך בעולם, וידעו כי יש ה' וצדיקים שופטים בארץ. ולסגולה, סגרו הדלת של הבית הכנסת של ציון רשב"י ולא נשאר רק הילד. וכעבור איזה רגעים נשמע הקול מבית הכנסת, צעקת הילד לאמו. והחכם שם פתח הדלת לפניה, והנה הילד קם על רגליו וצועק: "אמא תני לי מעט מים כי צמא אני". ונתנו לו מים, והיא העלתו הגגה, למקום חדרה מקדם, ונעשה שם רעש גדול מתחית הילד המת וכל הקהל באו לראות הילד החי. וגם הרופאים נתאספו שמה ובדקו את הילד, והודו ואמרו, שאין זה בדרך הטבע כלל, אלא מעשי ניסים, תחית המתים על ידי התנא האלהי רבי שמעון. והתירו תכף ומיד לפתח שערי החצר, כי אין עוד צורך לעשות הסגר. והיה זה קידוש ה' גדול מאד וכל הקהל ברכו ברכת מחיה המתים, עכ"ל.

מאמרי הזוה"ק

פרשת אחרי מות

מעלת יום הכיפורים והתפילות

ביום הכיפורים יש חמש תפילות וחמשה עינויים והם כדי לקשר את המלכות שכנגדה יש לחמשת העינויים בכינה שכנגדה יש לחמש התפילות ובזה המלכות מתמתקת

פנחס דף רנה ע"ב ברעיא מדהימנא

וְאַתְּמַר בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים נאמר ביום הכפורים (ויקרא כג, לב) **וְעֲנִיתֶם אֶת נַפְשֵׁיכֶם** בתשעה לחדש בערב, ועוד כתוב (במדבר כט, ז) **וּבַעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה**. ועוד כתוב (ויקרא טז, כט) **וְהִעֲנֵנוּ אֶת נַפְשֵׁיכֶם**. **תִּקְיֵנוּ בֵּיהֶם ה' עֲנוּיִים** רבותינו תקנו ביום הכפורים חמשה עינויים, **בְּגִין דְּתַתְּלִין ה' וְעִירָא בֵּה' עֲלָא** כדי שתתלבן ותתמתק ה' הקטנה שהיא ספירת המלכות באות ה' העליונה שהיא בינה אמא עליונה, **דְּאִיהוּ ה' צְלוֹתִין** שכנגדם תקנו חמש תפילות, ועל ידן מקבלת המלכות חמש בחינות, אכילה ושתייה וסיכה ורחיצה ונעילת הסנדל ות"ה. **לְקַיִים בְּיִשְׂרָאֵל**, (ישעיה א, יח) **אִם יִהְיוּ חַטָּאֵיכֶם כַּשָּׁנִים כַּשָּׁלֹג יִלְבִּינוּ** כי כאשר עם ישראל חוטאים, פוגמים בשכינה ומאדימים אותה, וע"י התשובה מלבינים אותה. **וְהָאִי אִיהוּ רָזָא דְּלִשׁוֹן שֶׁל זְהוּרִית** וזהו הסוד של לשון זהורית שצבעו אדום וכשהיה מגיע השעיר למדבר היה מלבין, **בְּגִין דְּכָל חוּבֵין דְּיִשְׂרָאֵל מָטוֹן לְגַבֵּי מְלָכוֹת** משום שכל עונות ישראל מגיעים אל המלכות שהיא השכינה. **וְתִשׁוּבָה**

דַּאִיָּה בִּינָה, מְלַבֶּנֶת לֹזֶן והתשובה שהיא הבינה מלבינה אותם ומכפרת על עם ישראל. **בְּגִין דְּאֶתְמַר בָּהּ** לפי שנאמר במלכות (ויקרא טז, טז) **הַשִּׁבְן אֶתָם בְּתוֹךְ טַמְאָתָם** וביום הכפורים מטהרים אותה ע"י ה"ג ממותקת שמקבלת מאימא.

ביום הכיפורים עיקר התפילה היא באימא עילאה ובמלכות, והיינו שע"י החזרה בתשובה זוכים ישראל ומחזירים השכינה הקד' שהיא המלכות למקומה ומקימים אותה מעפר ומגיעה למלך באור בשמחה ברצון ובשלימות

אמור דף קב ע"ב

רַבִּי אֶלְעָזָר שָׁאֵל לְרַבִּי שְׁמַעוֹן אָבּוּי רבי אלעזר שאל את רבי שמעון אביו, **אָמַר לִיה, הָאִי יוֹמָא אֲמַאי הוּא בְּהָאִי אֶתֶר תְּלִי,** אמר לו היום

הזה שהוא באימא עילאה בחי' בינה, מדוע היא בבחי' בינה והיא משפיעה למלכות והמלכות לבדה היא העולה בה' תפילות **וְלֹא בְּדִרְגָּא אַחֲרָא** ולא במדרגה אחרת שתשפיע לו"א שהוא יעלה, **וְיֵאוֹת הוּא לְמַהוּי בְּדִרְגָּא דְּמִלְכָּא שְׁאֲרִי, יִתִּיר מִכָּלֹא** שהרי ראוי הוא היום הזה להיות במדרגה שהמלך ז"א נמצא במעלה יותר מהכל והוא הצריך לעלות ולא המלכות לבדה. **אָמַר לִיה רַבִּי שְׁמַעוֹן, אֶלְעָזָר בְּרִי, הָכִי הוּא וְדָאִי, וְיֵאוֹת שְׁאֵלָתָּ** אמר לו רשב"י אלעזר בני, כך הוא בודאי וטוב שאלת.

תָּא חַוִּי, מִלְכָּא קַדִּישָׁא, שָׂבִיק הִיכְלִיָּה וּבֵיתִיה בִּידָא דְּמִטְרוֹנִיתָא בא וראה, המלך הקדוש משאיר את היכלו וביתו שזה הנהגת עולם הזה כל השנה בידי המלכה שהיא ספירת המלכות, **וְשָׂבִיק לְבָנָיו עֲמָה** ועזב את בניו עם השכינה, **בְּגִין לְדַבְרָא לֹזֶן** כדי להנהיג אותם בדרך הישר, **וְלֹאֲלַקְאָה לֹזֶן, וְלְמִשְׁרֵי בְּגִוּיָּיהוּ** ולהלקות אותם אם יסטו מן הדרך ולשכון בתוכם. **דָּאִי זְכָאֵן,**

מִטְרוֹנִיתָא עֲלֵת בְּחִדּוֹתָא בִּיקְרָא לְגַבִּי מַלְכָּא שאם זכו וצדיקים הם ומעלים מ"ן ע"י מעשים טובים למלכות, אז המלכה נכנסת בשמחה ובכבוד אצל המלך לסוד היחוד. וְאִי לָא זָכָאן, הִיא וְאֲנוּן אֶתְהַדְרוּ בְּגִלּוּתָא ואם לא זכו למעשים טובים ולימוד התורה להעלות מ"ן אז היא והם חוזרים לגלות. וְהָא אֻקְיָמָנָא והרי ביארנו שאם ח"ו בני ישראל חוטאים, אזי גורמים הם גלות לשכינה, כְּמָה דְּכַתִּיב וכמו שכתוב (משלי יט, כו), מִשְׁדָּד אֶב יִבְרִיחַ אִם. שאדם שמבייש את אביו, גורם להבריח את האם לגלות וְכַתִּיב, (ישעיה נ, א) וּבְפִשְׁעֵיכֶם שִׁלַּחָה אִמְכֶם לִכֵּן בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים העיקר זה המלכות, שבסיבת החזרה בתשובה גורמים למלכות לעלות ולחזור.

וְעַל דָּא אֵית יוֹמָא חַד בְּשַׁתָּא ועל זה יש יום אחד בשנה שהוא יום הכיפורים, לֹא שְׁנָחָא בְּהוּ להשגיח בהם בישראל, וְלַעֲיִינָא בְּהוּ ולעיין בהם בדינם. וְכַד אֲוִדְמָן הֵא יוֹמָא וכשמגיע היום הזה, אִימָא עֲלָאָה דְּכָל חֵירוֹ בִּידְהָא האמא העליונה שהיא הבינה שכל החירות בידיה, אֲוִדְמָן לְקַבְּלִיהָ, לְאִסְתַּכְלָא בְּהוּ בִּישְׂרָאֵל נמצאת כנגדה להסתכל בהם במעשיהם של עם ישראל. וּיִשְׂרָאֵל אֲוִדְרוֹ בְּהֵא יוֹמָא, בְּכַמָּה פּוֹלְחָנִין, בְּכַמָּה צִלּוֹתִין, בְּכַמָּה עֲנוּיִין, כְּלָהוּ בְּזִכּוּתָא וישראל מזדרזים ביום הזה בכמה עבודות ומעשים טובים, בכמה תפילות, בכמה צומות, בכמה עינויים וכולם בזכות טהרת הלב. כִּדִּין אֲוִדְמָן לְהוּ חֵירוֹ מֵאַתְר דְּכָל חֵירוֹ בִּידְהָא דְּמִטְרוֹנִיתָא ואז נמצא להם חירות מאימא ממקום שכל החירות בידיה של המלכה. בְּנִי מַלְכָּא בְּנָהָא, דְּאֶתְפַּקְדָּן בִּידְהָא בני המלך הקב"ה בני מלכות שנמסרו בידי המלכות, כְּלָהוּ וְכֵאִין, כְּלָהוּ

בְּלֹא חֲטָאֵן, בְּלֹא חוּבִין כולם צדיקים, כולם ללא חטאים ללא עונות, **בְּדִין אֲדִינוּנָה** (ס"א) וכד אַנדִמן האי יומא וישראל אַנדִמנו בהאי יומא בכמה פולחנין בכמה צלותין בכמה ענויין בלהו בנכותא בדין אימא עלאה דכל חירו בידהא אַנדִמנת לקבלא לאסתפלא בהו בישראל וחקמאת בני מלכא בנהא (נ"א ברהא) דאתפקדן בידהא דמטרוניתא בלהו וכאין בלא חטאין בלא חובין בדין אַנדִמנת להו חירו מאתר דכל חירו בידהא דמטרוניתא בדין מטרוניתא עלאה) **לְגִבִּי מַלְכָּא, בְּנִהֲרֹו, בְּחִדּוֹה, בְּשְׁלִימוֹ, בְּרַעֲיוֹתָא** ואז מתיחדת אצל המלך בהארט פנים, בשמחה, בשלמות, ברצון. **דְּהָא רַבִּיּאָת בְּנִין לְמַלְכָּא עֲלָאָה בְּדָקָא יָאוּת** שהרי גידלה בנים למלך העליון כראוי.

וְכֹד הָאֵי יוֹמָא לֹא אֲשַׁתְּכָחוּ בְּדָקָא יָאוּת וכאשר ח"ו ביום הזה לא נמצאו זכאים כראוי, **וְוִי לֹוֹן, וְוִי לְשְׁלוּחִיהוֹן** אוי להם אוי לשליחם שהוא הכהן הגדול, או בזמננו השליח ציבור, **וְוִי דְּהָא מְטְרוֹנִיתָא אֲתִרְחַקָת מִן מַלְכָּא** אוי שהרי המלכה נתרחקה מהמלך, **וְאִימָא עֲלָאָה אֲסִתְלַקָת, וְלֹא נָפִיק מִנָּה חִירו לְעֲלָמִין** ואימא העליונה נסתלקה ולא יוצאת ממנה חירות לעולמות. **וְכֹאִין אֲנֹוֹן יִשְׂרָאֵל, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֹולִיף לֹוֹן אֲוִרְחוֹי** אשריהם ישראל שהקב"ה מלמד אותם את דרכיו, **בְּגִין לְאֲשַׁתְּוּבָא מִן דִּינָא, וְיִשְׁתַּבְּחוּן וְכֹאִין קַמִּיה** כדי להנצל מהדין וימצאו זכאים לפניו. **הָדָא הוּא דְּכִתִּיב** זהו שכתוב (ויקרא טז, ל), **כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם. וְכִתִּיב** (יחזקאל לו, כה), **וְזִרְקָתִי עֲלֵיכֶם מִיּוֹם טַהוּרִים וְטַהַרְתֶּם מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וְגו'.**

השעיר המשתלח ומהותו

מבאר והולך איך יתכן שעושים גורלות על השעירים בין ה' יתברך לס"מ וח"ו לומר שהם שווים. ומסביר שגורל זה נעשה לתת שוחד לס"מ שלא יהיה ח"ו פתחון פה על עם ישראל

שם דף קא ע"ב

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, תִּתֵּן לַמִּדְנָה (ויקרא טז, ח) וְנִתְּן אֶתְהָרָן עַל שְׁנֵי הַשְּׁעִירִים גּוֹרְלוֹת. גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל. ושואל **אִי הָכִי יִקָּרָא הוּא דְעִזְאֹזֶל** אם כך שמפילים גורלות בין שער לה' ובין שער לעזאזל שהוא הס"מ, כבוד גדול לשער לעזאזל, **חֲמִיתוֹן עֲבָדָא דְשַׁדְי עֲדָבִין בְּמֵאֲרִיָּה** וכי ראיתם פעם עבד שיפיל גורלות שוה בשוה עם אדונו, והרי **אֲרַחֲיָה דְעֵלְמָא דְעֲבָדָא לֹא נָטַל אֱלָא מַה דִּתְּהִיב לֵיהּ מֵאֲרִיָּה** דרך העולם שהעבד אינו לוקח מעצמו כלום אלא מה שנותן לו אדונו. ועוד יותר קשה, שהרי הדרך להפיל גורלות היא בין שותפים ששניהם שווים ולא בין עבד לרבו. ומתרץ **אֲבָל, בְּגִין דְּסִמְא"ל וְזִמִּין הָאִי יוֹמָא בְּדִלְטוֹרָא** אבל לפי שס"מ מוכן ומוזמן בזה היום שהוא יום הכיפורים להלשין על עם ישראל, **וּבְגִין דְּלֹא יִהְיֶה לֵיהּ פְּטָרָא** וכדי שלא יהיה לו פתחון פה לקטרג על עם ישראל (ס"א בְּהָאִי עֲדָבָא הוּא סְלָקָא בֵּיהּ) **יְהִיבִין לֵיהּ חוֹלָקָא בְּהָאִי** לכן נותנים לו את חלקו דהיינו שוחד, בזה חכבוד שמחשיבים אותו ומפילים עמו גורלות בשוה.

הגורלות היו עולים מעצמם ומכריזים איזה לה' ואיזה לעזאזל ושוכנים במקומם הראוי להם

וְהָאִי עֲדָבָא מִנְרֵמִיָּה הוּא דְסָלִיק בֵּיהּ וזה הגורל מעצמו ומאליו היה עולה בו, כי ס"מ ממש היה עולה וקופץ ולוקח גורלו מעצמו והיה מברר חלקו הראוי לו **דְּאָמַר רַבִּי יְהוֹדָה אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מְלָה עֲלָאָה אֲשַׁכְחָנָא**

בְּעֶדְבָא דבר גדול מצינו בגורלות. **עֲדָבָא דִּיהוֹשֻׁעַ בְּתִיב בִּיה** כי הנה בגורל של יהושע נאמר בו, (במדבר כו, נו) **עַל פִּי הַגּוֹרֵל**, לא נאמר לפי הגורל או בגורל, אלא **עַל "פִּי" הַגּוֹרֵל, וַדָּאִי** דהיינו על פי דבורו של הגורל ודאי היו יודעים החלק הראוי לכל שבט מששת ימי בראשית, **דִּאִיהוּ אָמַר, דָּא חוֹלָקָא דִּיהוֹדָה, דָּא דְבְנֵימִין וכו'** שהוא הגורל עצמו היה מדבר ואומר, זה חלקו של יהודה וזה חלקו של בנימין, **וְכֵן בְּלָחוּ** וכן היה לכל השבטים [א]. **אוּף הָבָא, כִּיּוֹן דְּכֶהֱנָא שׁוּי יְדוּי** גם כאן בגורל של יוה"כ, כיון שהכהן שם את ידיו בקלפי, **אֲנוּן עֲדָבִין מְדַלְּגִי וְסִלְקִין בִּידָא דְּכֶהֱנָא** אלו הגורלות, היו מדלגים מהקלפי ועולים בידיו של הכהן בלי שיקחם בעצמו, **וְסִלְקִין עֲדָבִין בִּידָא דְּכֶהֱנָא, בְּאַתְרֵיהוּ** ושוב עולים הגורלות מידיו של הכהן מעצמם למקומם על השעירים. ולא הכהן הוא ששם אותם על השעירים. **הָדָא הוּא דְּכֶתִיב** זה הוא שכתוב (ויקרא טז, י) **וְהִשָּׁעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגּוֹרֵל, עָלָה עָלָיו וַדָּאִי** שמעצמו עלה עליו, וא"כ, כיון שהגורל של העזאזל היה אומר מאליו זה חלקי, אין זה נחשב גורל, וממילא לא נקרא שמשווים עבד לאדונו.

עיונים והארות

[א] **וְעִי' רש"י** שכתב, שהגורל עצמו היה צוות ואומר: אני הגורל עליתי בחלקו ובגבולו של שבט פלוני, ועמו באה בת קול מן השמים, ונדמה כאילו הגורל עצמו מדבר. וזה כדי למנוע מחלוקת בין השבטים, כי כך ידעו כולם כי החלוקה מן השמים.

מתאר הזוה"ק כיצד מוכר הס"מ את עמו "בניזר עדשים" (השעיר) ומוביל אותם לאבדון, וע"י זה מתכפרים עונותינו ואין פוצה פה. ומוכיח הקב"ה את השבעים אומות ממעשיו של הס"מ שהוא הפכפך, פעם אומר כך ופעם אומר כך ואז מסכימים כולם שכל העונשים והחטאים והעונות יהיו מושלכים על אומות העולם, שנאמר "ותשליך במצולות ים כל חטאתם"

שם דף קב ע"א

רַבִּי יִצְחָק אָמַר לבאר את ענין השעירים ע"י משל, **לְשִׁטָּא דְקָאִים קָמִי מַלְכָּא** לשוטה שהיה עומד לפני המלך, **הָב לִיָּה חֲמָרָא** אם תתן לו יין, **וּלְבִתֵּר אֵימָא לִיָּה, וְאַחֲוֵי לִיָּה, כָּל אֵינֹז טַעֲוֹן דְּעַבְדָּתָּהּ, וְכָל אֵינֹז בִּישׁוּן** ואח"כ תאמר לו ותראה לו את כל הטעויות שעשית ואת כל אותם דברים רעים שעשית, **וְהוּא יֵיתִי וְיִשְׁבַּחְךָ** הוא ילך וישבח אותך, **וְיֵימָא דְלָא יִשְׁתַּבַּח בְּעִלְמָא בְּוֹתְךָ** ויאמר שלא נמצא אדם טוב בעולם כמוך. **אוּף הָכָא** גם כאן במעשה השעיר שביום הכיפורים, **הָא קָאִים דְּלִטְוֹרָא תְּדִיר קָמִי מַלְכָּא** הנה השטן עומד תמיד לפני המלך ואומר רע על עם ישראל, **יִשְׂרָאֵל יְהִבִּין לִיָּה הָאִי דִּדְרוֹן** ובני ישראל נותנים לו את אותו הדורון, **וּבִהָאִי דִּדְרוֹן פְּתִקָּא, לְכָל בִּישׁוּן, וְלְכָל טַעֲוֹן, וְלְכָל חֻבִּין דְּעַבְדוּ יִשְׂרָאֵל** ובזה הדורון יש כתב ופתק שכתוב בו לכל אותם הרעות ולכל הטעויות ולכל אותם החובות שעשו ישראל, **וְהוּא אָתִי וּמִשְׁבַּח לָהּ לִיִּשְׂרָאֵל** והשטן הולך ומשבח להם לישראל, **וְאַתְעֵבִיד סִיגִיגֹרָא עֲלֵיהּ וְנַעֲשָׂה סִיגִיגֹר עֲלֵיהֶם, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֶהְדֵּר כְּלָא לְרִישָׁא דְּבִישֵׁי דְּעַמִּיהּ** והקב"ה מחזיר את כל העונשים והצרות שראויים לבוא מחמת העונשים על ראש הרשעים שבעמו של הס"מ, **בְּגִין דְּבִתִּיב, ועל זה כתוב (משלי כה, כב) בִּי גִחְלִים אַתָּה חֹתֶה עַל רֹאשׁוֹ.**

אמר רבי יוסי, ווי לון לעמא דעשו אוי להם לעמו של עשו, בשעתא

דהאי שעיר משדרי לההוא דלמורא ממנא דעלייהו בשעה

שהשעיר הזה שולחים אותו לאותו המלשין, שהוא הס"מ שרו של עשו הממונה שעליהן,

דבגיניה אתי לשבחה לון לישראל שבעבורו בא הס"מ לשבח את ישראל,

וקודשא בריך הוא אהדר כל אנון חובין לרישא דעמיה, והקב"ה

מחזיר את כל אותם העונות על הראש של עמו של עשו כמ"ש (ישעיה מג, ד) ואתן אדם תחתיו,

אל תקרי אדם אלא אדום בגין דבתיב משום שכתוב (תהלים קא, ז), **דובר שקרים**

לא יבון לנגד עיני, הס"מ, שהוא דובר שקרים לא יעמוד כנגד עיני, כי הוא לא מחפש

את זכותן של עם ישראל על צד האמת אלא רק בגלל השוחד מלמד עליהם זכות.

אמר רבי יהודה, אלמלא הוו ידעי אמות העולם מהאי שעיר

אילו היו מבינים אומות העולם מה ענינו של השעיר הזה, שבגללו ניצולים עם ישראל

מגזירות קשות ומשונות, ואילו על אדום ועל הגויים נגזרות עליהם גזירות קשות ורעות וכן עונשים

לעתיד לבא, לא שבקין לון לישראל יומא חד בעלמא לא היו מניחים

את עם ישראל לחיות אפילו יום אחד בעולם.

תא חוי בא וראה, כל ההוא יומא משתדל איהו בההוא שעיר [ב]

כל אותו יום הכיפורים משתדל ומתעסק שרו של עשו באותו השעיר ששלחו לו מתנה,

עיונים והארות

ומחלק אותו השפע לכל חייליו, ואין לו זמן לקטרג. וביתניים ישראל עושים תשובה, והקב"ה מתמלא רחמים, ומקבל תשובתן של עם ישראל. רמ"ק.

[ב] **וההסבר** לזה הוא, כי ע"י השעיר מושפע להם שפע ממותרות הקדושה, וע"י שליחת השעיר, מורידים הסיגים העליונים אל תוך נוק' דתהומא רבה אל ארץ גזירה, והוא עומד

וּבִגְיוֹן בְּךָ קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְכַפֵּר לְהוֹ לְיִשְׂרָאֵל וּמְשוּם כך, הקב"ה מכפר להם לישראל על כל עונותם, וְדָבִי לֹון מְכַלָּא ומטהר אותם מכל חטאתם, וְלֹא אֲשַׁתַּכַּח קִטְגוֹרִיא קִמִּיתָה. ושוב לא נמצא קטרוג לפניו, ולא רק זה, אלא לְבַתָּר, הוּא אֲתִי וּמְשַׁכַּח לְהוֹ לְיִשְׂרָאֵל אחר כך שרו של עשו בא ומשבח את ישראל לפני השי"ת. וּבְדִין שְׁאִיל לִיהּ ואז שואל אותו הקב"ה את השטן, האם עקבת כל השנה אחרי בני ומה מצאת ומה ראית אצלם, כְּמָה דְּאֵת אָמֵר כמו שנאמר (איוב א ז) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל הַשָּׁטָן מֵאֵין תָּבֵא, והוא עונה משוט בארץ ומהתהלך בה, כלומר עתה אני שב מלרגל את הארץ. ושואלו הקב"ה מה ראית אצלם אֲתִיב בְּתוֹשְׁבַתְתִּיהוּ דְּיִשְׂרָאֵל, והשטן משיב להקב"ה בשבחם של עם ישראל מאחר שראה מעלתם וחשיבותם וְקִטְגוֹרָא אֲתַעְבִּיד סִיגוֹרָא וְאִוִּיל לִיהּ [ג] והקטיגור נעשה סניגור והולך לו לדרכו.

בְּדִין קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָמֵר לְשַׁבְּעִין שָׁרִין דְּסַחְרִין בּוֹרְסִיָּא ואז הקב"ה אומר לשבעים השרים של ב"ד של מעלה שמסבבים את הכסא העליון, תְּמִיתוֹן הַאי דְּלִטּוֹרָא, הֵיאֵךְ קָאִים עַל בְּנֵי תְּדִיר ראייתם את המלשין הזה איך עומד תמיד להלשין ולקטרג על בני ישראל, (אֶסְתְּכֻמוּ) הָא שְׁעִירָא תָּרָא

עיונים והארות

ממש כמו בזמן ביהמ"ק. ולכן גם היום, אע"פ שאין שעיר לעזאזל, מ"מ "ונשלמה פרים שפתינו", הס"מ מפסיק לקטרג ומלמד עלינו זכות. רמ"ק.

[ג] וכן בימינו ג"כ יש ענין זה, והוא כי בסדר העבודה בתפילת מוסף, כאשר אנחנו מזכירים את ענין השעיר לעזאזל ושהיו דוחפים אותו לצוק, עי"ז אנחנו ממשיכים לס"מ את חלקו,

דְּאַשְׁתַּבַּח גְּבִיָּהּ הרי שעיר אחד שנמצא (ס"א אֲשֶׁתֶּדֶר) שנשלח אליו בתור דורון, **בְּפִתְקָא דְּכָל חֻבֵּייהוּ וְכָל טַעֲוֵתֵיהוּ** ויש עליו כתב שהוא הוידי שכתוב בו את כל עונותיהם וכל תועבותיהם של עם ישראל, **וְכָל מַה דְּחָטְוּ וְחָבּוּ קַמָּאִי** וכל מה שחטאו ופשעו עם ישראל לפני כל השנה כולה, **וְהוּא קַבִּיל לֹוֹן** והס"מ קיבל אותם עליו בגלל שקיבל מתנות, והקב"ה טוען להם, ראו שהוא הפכפך, פעם אומר עם ישראל חוטאים וכו', ופעם אומר שהם צדיקים וכו'. **בְּדִין אִסְתַּכְּמוּ בְּלָהוּ, דִּיהֲדִירוֹן אֲנוֹן חֻבִּין עַל עֲמִיָּה** אז מסכימים השבעים שרים שיחזרו ויחולו כל אותם העונות והעונשים על עמו של הס"מ.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, כָּל אֲנוֹן חֻבִּין וְחֲטָאִין מִתְּדַבְּקִין בֵּיהּ ר' יהודה הסביר בתחילה שאחר ששלחו את השעיר לצוק, רק אז חוזרים העונות על ראש עשו, ובא רבי אבא ואומר שכבר דבוקים בו העונות בתחילה, ועם השעיר עצמו נעשה ענין זה, **בְּמַה דְּכִתְיִב** כמו שכתוב (מיכה ז, יט), **וְתִשְׁלִיךְ בְּמַצְלוֹת יָם** שהוא הס"מ ונוקביה **כָּל חֲטָאתָם** ששם נשלכים כל החטאים. **וּלְבַתָּר, בְּלָהוּ מִתְּהִדְרִין בְּרִישִׁיתוֹן דְּעֲמִיָּה** ואח"כ כל העונשים של העונות והחטאים חוזרים על ראשיהם של עמו, **הָדָא הוּא דְּכִתְיִב** זהו שכתוב (ויקרא טז, כב), **וְנָשָׂא הַשָּׁעִיר** שהוא עשוי **עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנֹתָם** היינו עו"ן ת"ם והכונה לעונותיהם של בני יעקב שנקרא תם **אֶל אֶרֶץ גִּזְרָה** שהוא מקום הס"מ ונוקביה.

מאמרי הזוה"ק

פרשת קדושים

פרשת קדושים היא כלל התורה כולה

פרשת קדושים כוללת את כל התורה כולה והיא חותם האמת של הטבעת ונתחדשו בה סודות עליונים, ועל כן כשהיו החכמים מגיעים לפרשה זו היו שמחים

קדושים דף פא ע"א

תַּאֲנִי רַבִּי אֲבָא, פֶּרֶשֶׁתָּא דָּא, בְּלָלָא דְאִרְיִיתָא הִיא פרשה זו קדושים

תהיו היא כלל כל התורה, כי בה כלולות רוב מצוות התורה כפרש"י מלמד שנאמרה פרשה

זו "בהקהל" מפני שרוב גופי התורה תלויין בה, **וְחֻתָּמָא דְקוֹשְׁטָא דְגוֹשְׁפִּנְקָא הִיא**

והיא חותם האמת של הטבעת, ר"ל שפרשה זו שכוללת רוב מצוות התורה שבכתב, שהיא סוד ז"א

הנקרא חותם אמת, ואי אפשר להבינה אלא על ידי התורה שבעל פה שהיא סוד המלכות הנקראת

טבעת, כי היא כוללת את כל התורה שבכתב שהיא תורת אמת. **בְּפֶרֶשֶׁתָּא דָּא אֶתְחַדְשׁוּ**

רְזִין עֲלָאִין דְאִרְיִיתָא בפרשה זו נתחדשו בה סודות עליונים של התורה, דהיינו, **בְּעֶשֶׂר**

אֲמִירָן בסודות של עשרת הדברות מצד החכמה, **וְגִזְרִין** וגזרות מצד הת"ת דבינה **וְעוֹנֵשִׁין**

מצד הגבורה דבינה, **וּפְקוּדִין עֲלָאִין** ומצוות עליונות מצד החסד דבינה, **דְּכַד מִטָּאִן**

חֲבֵרִיָּא לְפֶרֶשֶׁתָּא דָּא, הוּוּ חֲדָאן וכשהגיעו החברים לפרשה זו היו שמחים, כי יש

בה מצוות על הקדושה שעל ידה זוכה האדם לתורה ולמצוות, וגם מחמת כללות התורה שבה וסודות המרובות שבה.

מי שנשמר מעריות ודאי שנוצר בקדושה

אָמַר רַבִּי אֲבָא, מַאי טַעְמָא פְּרַשְׁתָּא דְּעֵרִיּוֹת, וּפְרַשְׁתָּא דְּקִדּוּשִׁים תְּהִיּוּ, סְמוּכִין דָּא לְדָא מדהו הטעם שפרשת עריות שבסוף פרשת אחרי, ופרשת קדושים תהיו, סמוכות זו לזו. **אֵלָא הֲכִי תַּאנָּא** והשיב, אלא כך למדנו, **כֹּל מֵאֵן דְּאַסְתָּמַר מֵאֵלִין עֲרִיין, בְּקִדּוּשָׁה אֲתַעֲבִיד וְדָאִי** כל מי ששומר עצמו מאלו העריות ביותר, עד ששומר את עיניו מלהסתכל על אשה האסורה לו, ודאי שנעשה ונולד בקדושה, על ידי שהוריו קדשו עצמם, ונזהרו להתנהג בצניעות, ולא הרהרו ח"ו הרהורים רעים. **וְכָל שֶׁבֶן אִי אֲתַקְנֵדֵשׁ בְּקִדּוּשָׁה דְּמֵאֲרִיהּ** וכל שכן אם אביו קידש עצמו בקדושת קונו שאז יש יחוד זו"ן, ודאי שהולד יהיה קדוש, כי אז הזמן להמשיך נשמה קדושה מזו"ן דאצילות.

ענין התפילין

על ידי שאדם מקיים המצוות כתפילין וקדושה נקרא "אחד" ובוה משרה את הקב"ה שנקרא "אחד" עליו **קִדּוּשִׁים תְּהִיּוּ, רַבִּי אֲבָא פָּתַח,** רבי אבא הקדים לפרש מש"כ (שמואל ב' ז, כג) **וּמִי בְּעַמְךָ בְּיִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בְּאֶרֶץ** פירוש שאין עם שידמה לישראל להיות גוי מיוחד להקב"ה, ואמר, **תָּא חַוִּי, בְּכָל עַמִּין דְּעֵלְמָא, לָא אֲתַרְעִי בְּהוּ קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, כֹּר בְּיִשְׂרָאֵל בְּלַחֲדוּדֵיהּ** בא וראה, כי בכל האומות שבעולם לא בחר הקב"ה, אלא בישראל לבדם, **וְעַכְרָ לֹון עָמָא**

יְחִידָאָה בְּעֶלְמָא, וְקָרָא לוֹן גּוֹי אֶחָד בְּשִׁמְיָהּ וַעֲשֵׂה אוֹתָם עִם יַחִיד בַּעֲלָם,
 וְקָרָא אוֹתָם גּוֹי אֶחָד, כְּפִי שִׁשְׁמוֹ הוּא אֶחָד. וְאַעֲטָר לוֹן בְּכִמְהָ עֵטְרִין וּבְכִמְהָ
 בְּקוֹדִינִן, לְאַתְעֲטָרָא בְּהוּ וַעֲטָר אוֹתָם בְּכִמְהָ עֵטְרוֹת עַל יַדֵּי לִימּוּד הַתּוֹרָה, וְנִתֵּן לָהֶם
 כִּמְהָ מִצְוֹת לְהַתְעַטֵּר בָּהֶם, כִּי יִשְׁנֶן מִצְוֹת שִׁישׁ בָּהֶן רִמּוֹז לִיחּוּד קב"ה וּשְׂכִינִתָּהּ, שֶׁעַל יַדֵּי קִיּוּמָן
 מִמְּשִׁיךְ הָאָדָם עַל עֲצָמוֹ עֵטְרוֹת שֶׁהֵן הָאֲרוֹת הַמוֹחִין שֶׁל זו"ן. וְעַל דָּא, תְּפִילִין דְּרִישָׁא
 וְתְּפִילִין דְּדִרּוּעָא וְעַל כֵּן נִתֵּן הַקַּב"ה לְיִשְׂרָאֵל מִצְוֹת תְּפִילִין שֶׁל רֹאשׁ שְׁרוּמוֹת עַל ז"א,
 וּמִצְוֹת תְּפִילִין שֶׁל יָד הַרּוּמוֹת לְמַלְכוּת, לְאַתְעֲטָרָא בְּהוּ בְּרִנָּה בְּגוֹנוֹנָא
 דְּלַעֲיָלָא לְהַתְעַטֵּר בָּהֶם הָאָדָם בְּהֵאֲרַת הַמוֹחִין כַּעֲיֵן זו"ן שֶׁל מַעֲלָה. וְלֹא שֶׁתִּבְחָא חַד
 שְׁלִים בְּכֹלָא וְעַל יַדֵּי זֶה יִהְיֶה הָאָדָם בְּשִׁלְמוֹת אַחַת בְּכָל חֻלְקֵי נִשְׁמָתוֹ כַּעֲיֵן שֶׁל מַעֲלָה.

וּבְהֵיאָה שְׁעָתָא דְאַתְעֲטָר בְּהוּ בְּרִנָּה, וְאַתְקַנְדֵּשׁ בְּהוּ, אֶתְעַבִּיד
 שְׁלִים, וְאַקְרִי אֶחָד וּבְאוֹתָהּ שַׁעֲהָ שֶׁהָאָדָם מִתְעַטֵּר בְּתְּפִילִין וּמִתְקַדֵּשׁ
 בָּהֶם, נַעֲשֵׂה שְׁלֵם וְנִקְרָא אֶחָד כַּעֲיֵן זו"ן, דְּאַחַד לָא אֶקְרִי אֶלָּא בְּרִנָּה אִיהוּ שְׁלִים
 כִּי אֵין הָאָדָם נִקְרָא אֶחָד אֶלָּא כִּשְׁהוּא שְׁלֵם בְּבַחֲנִית זָכָר וְנִקְבָּה. וְיִמָּאן דְּפָגִים, לָא
 אֶקְרִי אֶחָד וְיִמָּא שְׁהוּא פּוֹגֵם עַל יַדֵּי שִׁסּוֹ בֵּין תְּפִילִין שֶׁל יָד לְתְּפִילִין שֶׁל רֹאשׁ, וְכֵן הִסָּח שִׁיחָה
 בְּטִילָה בֵּין תְּפִלַּת הַלַּחֵשׁ לַחֲזֹרֶת הַש"ץ וּכְיוּצָא בְּשָׂאֵר דְּבָרִים הַפּוֹגְמִים אֶת הַמִּצְוָה הַרּוּמוֹת עַל
 הַיַּחֲדוּד, לָא נִקְרָא אֶחָד, וְכֵן מִי שֶׁלֹּא נָשָׂא אִשָּׁה אֵינוֹ נִקְרָא אֶחָד וְשְׁלֵם אֶלָּא פֶּלֶג גּוֹפָא. וְעַל דָּא
 קִדְּשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֶקְרִי אֶחָד, בְּשִׁלְמוֹ דְּכֹלָא וְעַל כֵּן הַקַּב"ה שְׁהוּא ז"א
 נִקְרָא אֶחָד—בְּשִׁלְמוֹת כָּל הַמוֹחִין שֶׁל או"א, בְּשִׁלְמוֹ דְּאַבְתָּן בְּשִׁלְמוֹת הָאֲבוֹת כְּלוּמָר

שעל ידי התפשטות המוחין נשלמים בו ג' קוי חג"ת, בְּשִׁלְיָמוֹ דְּכִנְסַת יִשְׂרָאֵל
ובשלימות כנסת ישראל שהיא המלכות המתחברת עמו, ועי"ז נעשים אח"ד, כי הקב"ה סוד ז"א
שהוא סוד א"ח דאחד, והמלכות היא סוד ד' דאחד.

וַאֲיִמָּתִי אֶקְרִי בַּר נֶשׁ אֶחָד ומתי נקרא האדם אחד, בְּשַׁעֲתָא דְּאֶשְׁתַּבַּח
דְּכָר וְנוֹקְבָא בשעה שהוא נמצא יחד זכר ונקבה, וְאֶתְקַדְּשׁ
בְּקִדּוּשָׁה (ס"א בַּעֲטָרִין) עֲלָאָה ומתקדש בקדושה עליונה, וְאֶתְבְּרִין
לְאֶתְקַדְּשָׁא ומתכוון להתקדש, ואז יקרא גם הוא אחד, וכמו כן בתפלין, אין האדם נקרא
אחד מצד התפלין עצמן, אלא מצד שיתקדש האדם על ידי הכונה הנכונה, וכן על ידי כל דבר
שיגרום קדושה עליונה, יקרא האדם על ידו "אחד".

מביא מעשה שהיה עצירת גשמים ובאו אצל ר"ש לבקש על זה ואמר להם שאין עצירת גשמים אלא בזמן שאין
יחוד בעולמות ומביא דרוש על זה

קדושים דף נט ע"ב

תִּנְיָא, אָמַר רַבִּי יוֹסִי, וּמָנָא חֲדָא הוּא צְרִיכָא עֲלֵמָא לְמַטְרָא
למדנו, אמר רבי יוסי, פעם אחת היה צריך העולם לגשם, אָתּוּ לְקַמִּיָּה דְּרַבִּי
שְׁמַעוֹן (ס"א אָזְלוּ לְגַבִּיָּה), רַבִּי יִיסָא וְרַבִּי חֲזַקִּיָּה וּשְׂאָר חֲבֵרִיָּא באו
לפני רשב"י רבי יוסי ורבי חזקיה ושאר החברים לבקש על הגשם. אֶשְׁבַּחוּהוּ דְּהוּא
אֲזִיל לְמַחְמִי, לְרַבִּי פִּנְחָס בֶּן יֵאִיר, הוּא וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרִיָּה מִצֹּא
אותו שהיה הולך לראות את רבי פנחס בן יאיר הוא ור"א בנו. בִּיּוֹן דְּחֻמָּא לֹזֵן, פִּתַּח
וְאָמַר, כִּיּוֹן שְׂרָאָה אוֹתָם פִּתַּח פִּיּוֹ לִפְרֵשׁ אֶת הַפְּסוּק (תהלים קלג, א) שִׁיר הַמַּעֲלוֹת

הִנֵּה מָה טוֹב וּמָה נָעִים שְׁבֶת אַחִים גַּם יָחַד. מֵאִי שְׁבֶת אַחִים
 גַּם יָחַד מֵה פִּירוּשׁ שֶׁבֶת אַחִים גַּם יָחַד. וּמִפְרֹשׁ כְּמָה דָּאֵת אָמַר כִּמו שְׁנֵאמַר עַל
 הַכְּרוּבִים (שְׁמוֹת כה, כ), וּפְנִיָּהֶם אִישׁ אֶל אָחִיו, בְּשַׁעֲתָא דְּהוּוּ חַד בְּחַד
 מִשְׁגִּיחִין אֲנָפִין בְּאֲנָפִין כְּתִיב, מָה טוֹב וּמָה נָעִים, בְּשַׁעֲתָא דְּהוּוּ חַד בְּחַד
 הַעֲלִיּוֹנִים שֶׁל זו"ן מִסְתַּכְלִים זֶה בִּזְוֵה וּמֵאִירִים זֶה לְזֶה פָּנִים בְּפָנִים, נֵאמַר ע"ז הִנֵּה מָה טוֹב וּמָה נָעִים
 שֶׁבֶת אַחִים גַּם יָחַד, כִּי ז"א חֶסֶד וּנְקוּ' מִצַּד הַגְּבוּרָה, וְאִזּוּ הַחֶסֶד וְהַגְּבוּרָה שֶׁהֵם ז"א וּנְקוּ' הַנִּקְרָאִים
 אַחִים, הֵם שֶׁבֶת אַחִים, וְיֵשׁ שְׁמִיחָה וְאַחֲדוּת בְּעוֹלָמוֹת וְיורֵד שְׁפַע לְעוֹלָם.

וְהַשְׁתָּא חֲמִינָא, דְּאֵתוֹן אֶתִּיתוֹן, עַל דְּכַוְנָא לָא שְׂרִיא
 בְּנוֹקְבָא וּכְעַת אֲנִי רוּאָה שְׁתָּא בְּאֵתָם אֲלִי עַל זֶה שֶׁהוּכַר ז"א לֹא שׁוּרָה יָחַד
 עִם הַנּוֹק' וְלִכֵּן לֹא יורֵד גֶּשֶׁם. אָמַר, אִי לְדָא אֶתִּיתוֹן גַּבְאִי, תִּיבּוּ אֲמַר לְהֵם,
 אִם לְזֶה בְּאֵתָם אֲצִלִּי, אַתֶּם יְכוּלִים לְחַזּוֹר. דְּהֵאִי יוֹמָא אֶסְתַּכְלָנָא, דִּיתְהַדֵּר
 כְּלָא לְמִשְׁרֵי אֲנָפִין בְּאֲנָפִין שֶׁהֵרִי בְּיוֹם הַזֶּה הִסְתַּכְלַתִּי בְּרוּה"ק וְרֵאִיתִי שִׁיחֻזּוֹ כֹּל
 הַפְּרָצוּפִים לְשׁוֹרֹת וְלֵהִיּוֹת יָחַד פָּנִים בְּפָנִים וְיֵשׁ יָחִיד וְשְׁמִיחָה וְאַחֲדוּת בְּעוֹלָמוֹת וְיורֵד שְׁפַע. וְאִי
 לְאִוְרִייתָא אֶתִּיתוֹן, שְׁרוּ גַבְאִי וְאִם לְלִמּוּד תּוֹרָה בְּאֵתָם אֲלִי, תִּשְׁאֲרוּ אֲצִלִּי
 לְלִמּוּד. אָמַרְוּ לִיה, לְכָלֵּא קָא אֶתִּינָא לְגַבִּי דְּמַר אֲמַרְוּ לוֹ לְרִשְׁבִּי, לְהַכֵּל
 בְּאִנּוּ אֲצִל כְּבוֹד מו"ר. יִשְׁתַּמֵּיט חַד מִינָן, לְבִשְׂרָא לְאַחְנָא שְׂאָר
 חֲבֵרִיָּא, וְאִנּוּ נִתִּיב לְקַמִּיָּה דְּמַר יֵלֵךְ אֶחָד מֵאִיתְנוּ לְבִשֵּׁר לְאַחִינוּ שְׂאָר הַחֲבֵרִים
 שְׁזו"ן פב"פ וְכִבֵּר יֵרֵד גֶּשֶׁם, וְאַחֲנָנוּ נִשֵּׁב לְפָנֵי כְּבוֹדוֹ לְלִמּוּד.

בעסק התורה לשם שמים ובאחדות נכללת השכינה וזוכים לדברים הרבה

דָּבָר אַחֵר פִּירוּשׁ אַחֵר. הִנֵּה מָה טוֹב וּמָה נָעִים וְגו'. אֵלֵּין אֵינּוֹן חֲבֵרִיָּיא, בְּשַׁעְתָּא דְּאֵינּוֹן יִתְבִּין בְּחֻדָּא, וְלֹא מִתְפָּרְשִׁין דָּא מִן דָּא הִנֵּה מָה טוֹב וּמָה נָעִים שֶׁבַת אַחִים אֵינּוּ חוֹזֵר עַל זו"ן, אֵלֹא עַל אֱלֹוֹ הַחֲבֵרִים בְּשַׁעֲה שֶׁהֵם יוֹשְׁבִים כְּאֶחָד בְּאַהֲבָה וְלֹא נִפְרָדִים זֶה מִזֶּה, אֵלֹא לּוֹמְדִים הַתּוֹרָה בְּאַחֲדוּת. בְּקֻדְמִיתָא אֲתַחְזוּן גּוֹבְרֵי מַגִּיחֵי קֶרְבָּא, דְּבָעוּ לְקַטְלָא דָּא לְדָא שְׁבַתְחִילָה נִרְאִים כְּאַנְשִׁים לּוֹחֲמֵי מִלְחָמָה שְׂרוּצִים לַהֲרוֹג זֶה לַזֶּה. לְבַתָּר, אֲתַתְּדֵרוּ בְּרַחֲמֵימוֹתָא דְּאַחְוָה וּלְבִסּוּף חוֹזְרִים לְהִיּוֹת בְּאַהֲבָה שֶׁל אַחֲדוּת וְכַמְבּוֹאֵר בְּגַמ' קִידוּשִׁין (דף ל.). קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מַחֵו אוֹמֵר הַקב"ה מָה אוֹמֵר עֲלֵיהֶם, הִנֵּה מָה טוֹב וּמָה נָעִים שְׁבַת אַחִים נָם יַחַד, נָם, לְאַכְלָלָא עֲמַחוּן שְׁכִינְתָּא מִילַת גַּם, בָּאָה לְכַלּוֹל עִמָּהֶם הַשְׁכִּינָה, כִּי ג"ס יח"ד גִּימ' אֲדִנִּי. וְלֹא עוֹד, אֵלֹא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲצִית לְמַלּוּלֵיהוּ וְהַקב"ה מְקַשֵּׁב לְדַבְרֵי תוֹרַתָּם, וְנִיחָא לִיָּהּ וְחֲדֵי בְּהוּ וִישׁ לוֹ נַחַת מִמֶּה וּשְׂמֵחַ בָּהֶם. הָדָא הוּא דְּכַתִּיב וְזֶה שְׁכָתוֹב, (מִלְאכֵי ג, טז) אֲזִי נִדְּבָרוּ יִרְאִי יְהוָה אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וַיִּקְשֹׁב יְהוָה וַיִּשְׁמַע וַיִּכְתֹּב סֵפֶר וְפָרוּן לְפָנָיו וְגו'.

וְאַתּוֹן חֲבֵרִיָּיא דְּהִבָּא, בְּמָה דְּתִיִּיתוֹן בְּחִיבּוּתָא בְּרַחֲמֵימוֹתָא, מְקַדְמַת דִּנָּא וְאוֹמֵר לֵהֶם הַרשֵׁב"י, וְאַתֶּם הַחֲבֵרִים שְׁבַכְאָן כְּמוֹ שֶׁהִייתֶם בְּחִיבּוּת וּבְאַהֲבָה מִלְּפָנָיו זֶה, הִכִּי נָמִי, מְכָאן וְלִהְלָאָה לָא תִתְפָּרְשִׁין דָּא מִן דָּא כְּמוֹ כֵּן מְכָאן וְלִהְלָאָה לָא תִתְפָּרְדוּ זֶה מִזֶּה, עַד דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא חֲדֵי עֲמָכוֹן,

וַיִּקְרֵי עַל־יָיְבוֹ שְׁלָם עַד שֶׁהִקְבֵּה יִשְׁמַח עִמָּכֶם וִיקְרָא עֲלֵיכֶם שְׁלוֹם. וַיִּשְׁתַּבַּח
בְּגִינִיכּוֹן שְׁלָמָא בְּעֵלְמָא. וַיִּמְצָא בְּזִכּוֹתֶכֶם שְׁלוֹם בְּעוֹלָם. הָדָא הוּא
דְּבִתִּיב, זֶה הוּא שְׁכֵתוֹב (תהלים קכב, ח) לְמַעַן אַחֵי וְרַעֲי אֲדַבְּרָה נָא
שְׁלוֹם בְּךָ.

אָזְלוֹ. עַד דִּהּוּוֹ אָזְלִי הִלְכוּ. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, מָטוּ לְבִי הִגִּיעוּ לְבֵיתוֹ שֶׁל רַבִּי
פְּנִיחָם בֶּן יֵאִיר. נִפְקַר רַבִּי פְּנִיחָם, וְנִשְׁקִיָּה יֵצֵא רַבִּי פְּנִיחָם וְנִשְׁקַ
לְרֶשֶׁב"י. אָמַר, זְכִינָא לְנִשְׁקָא שְׂכִינָתָא אִמַר רַבִּי פְּנִיחָם, זְכִינָא לְנִשְׁקָא אִתְּהִיבָהּ אֶת הַשְׂכִּינָה.
וְכַאֲהָ חוֹלְקִי אֲשֶׁרִי חֲלָקִי. אֲתִקִּין לָהּ טִיקְלִי דְּעַרְסִי, קְפִטוֹרִי
דְּקִילָטָא הִתְקִין לָהֶם מִיִּטּוֹת מְכּוּבָדוֹת הַעֲשׂוּיֹת מִחֲבָלִים וְקִשְׁרִים. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן,
אוֹרִייתָא לָא בָּעִי הָבִי אִמַר רֶשֶׁב"י הַתּוֹרָה לֹא רוּצָה אֶת הַתַּעֲנוּגוֹת הָאֵלֶּה, אֲעֹבֵר
לָהּ וְיִתִּיבוּ הַעֲבִיר אוֹתָם מִהֶם ר' פְּנִיחָם וִישְׁבּוּ. אָמַר רַבִּי פְּנִיחָם, עַד לָא
נִיבּוֹל, נִשְׁמַע מִמָּאִירִיָּה דְּאוֹרִייתָא מְלָה טֶרֶם שְׁנֵאבֵל, נִשְׁמַע מִבְּעִלֵי הַתּוֹרָה
דְּבֵר תּוֹרָה, דִּהָא רַבִּי שְׁמַעוֹן כָּל מְלֹאֵי בְּאַתְנָלְיָא אֵינּוֹן שְׁהָרִי אֲצֵל רֶשֶׁב"י
כֹּל הַדְּבָרִים בְּגִילּוּיָם, אֵיחָו גִּבְרָא דְּלֹא דְּחִיל מַעֲיִלָא וְתַתָּא הוּא אִישׁ שֶׁלֹּא
מִפְּחָד מִמַּעֲלָה וּמִטָּה, לְמִימַר לוֹן לומר להם, לָא דְּחִיל מַעֲיִלָא, דִּהָא
קוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲסִתְּבָם (דף ס' ע"א) בִּיהּ לֹא מִפְּחָד מִהַעֲלִיּוֹנִים, שְׁהָרִי הִקְבֵּה
הַסִּכִּים אֹתוֹ, לָא דְּחִיל מִתַּתָּא, בְּאַרְיָה דְּלֹא דְּחִיל מִבְּנֵי עֲנָא לֹא מִפְּחָד

מִמַּטָּה, כְּמוֹ אֲרִיָּה שֶׁלֹּא מִפְּחָד מִבְּנֵי צֶאֱן.

כשעוסקים בתורה צריכים להיות באחדות גמורה ובאהבה ובוה עושים מיתוק לכל העולמות

כי תשא דף קצ ע"ב

כָּד אָתוּ לְקַמִּיָּה דְרַבִּי שְׁמַעוֹן כאשר באו ר' יוסי ור' חייא לפני רשב"י, **חָמָא**

בְּאַנְפִּיָּהוּ סִימָן ראה בפניהם סימן שהם עוסקים במעלת אהבת הקב"ה לעם ישראל

ובמה הם חשובים בעיניו, וע"י שעסקו אותם החכמים בענין זה, נעשה רעש ושמחה בעולמות

העליונים. ולכן **אָמַר, עִילוּ בְּנֵי קְדִישֵׁין** אמר להם, בואו בנים קדושים של הקב"ה,

עִילוּ רְחִימִין דְּמִלְכָּא בואו האהובים של המלך, **עִילוּ רְחִימִין דִּילִי** בואו

האהובים שלי, **עִילוּ רְחִימִין אֵלִין בְּאֵלִין** בואו האהובים אלה על אלה.

דְּאָמַר רַבִּי אַבָּא, כָּל אֵלִין חֲבֵרִיָּא דִּלָּא רְחִימִין אֵלִין לְאֵלִין

שכבר אמר רבי אבא אלה החברים שאינם אוהבים אלו את אלו, **אַסְתָּלְקוּ**

מֵעֲלָמָא עַד לָא מָטָא זְמַנִּיהוּ מסתלקים ב"מ מן העולם עד שלא מגיע זמנם, כמו

שקרה עם תלמידי ר"ע, שהיתה עיניהם צרה בתורת חבריהם שלא ללמדם, ולכן מתו כ"ד אלף

תלמידים צעירים. אבל ר"ש תיקן הכל וקיבל מה שאמר לו רבו. ולכן, **כָּל חֲבֵרִיָּא**

בְּיוֹמוֹי דְרַבִּי שְׁמַעוֹן כל החברים בימיו של רשב"י, **רְחִימוּ דִּנְפִשָּׁא וְרוּחָא**

הָוָה בִּינִיָּהוּ אהבת נפש ורוח הייתה ביניהם, **וּבְגִין כֵּךְ, בְּדָרָא דְרַבִּי שְׁמַעוֹן**

בְּאַתְנָלְיָא הָוָה ובשביל כך, בדורו של רשב"י היה לימוד סודות התורה בגלוי, **דִּתְהוּ**

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, כָּל חֲבֵרִיָּא דִּלָּא רְחִימִין אֵלִין לְאֵלִין, גְּרַמִּין

דִּלָּא לִיתֵךְ בְּאַרְחַ מִישָׁר שהיה אומר רשב"י כל החברים שאינם אוהבים אלה את

אלה גורמים שלא ילכו בדרך הישר, מכיון שאין להם סייעתא דשמיא, והשכינה לא שוכנת בתוכם,

כי רק כאשר יש ואהבת לרעך כמוך, רק אז אני ה' שוכן בתוכם. **וְעוֹד יִדְעַבְדִּין פְּגִימוֹ בָּהּ, יִהְיֶה אוֹרֵייתָא רַחֲמֵי וְאַחֲוָה וְקִשּׁוּט אֵית בָּהּ** ועוד שעושים פגם בשכינה שהרי התורה כולה יש בה "אהבה" מצד החסד "ואחווה" מצד הגבורה "ואמת" מצד הת"ת. **אֲבָרְהָם רַחֲמִים לִיצְחָק, יִצְחָק לְאַבְרָהָם, מִתְחַפֵּקוֹ דָּא בְּדָא** אברהם שהוא בחסד אהב את יצחק שהוא בגבורה, ויצחק שבגבורה נתן לאברהם שבחסד, וכל אחד נתן ע"י זה את אהבתו לשני דהיינו את מדתו שלו, והיו מתחבקים זה בזה ואוהבים זה לזה אע"פ שהם ב' ניגודים וע"י זה היה מיתוק וזיווג בין המידות, **יַעֲקֹב תִּרְוִייהוּ אַחֲדִין בֵּיהּ, בְּרַחֲמֵי וּבְאַחֲוָה, יִהְיֶין רוּחֵיהוּ דָּא בְּדָא** יעקב שהוא בת"ת-שניהם חסד וגבורה אחוזים בו באהבה ובאחווה, ונותנים רוחם זה בזה ונעשה התכללות המידות ומיתוק הדינים. **חֲבֵרִיָּא כְּתִהוּא דוֹגְמָא אֲצַטְרִיכוּ** החברים שהם עוסקים בתורה שבע"פ בשכינה הקדושה, שם העיקר הוא, האהבה והאחווה, וצריכים להיות כמו אותה דוגמא של האבות, **וְלֹא לְמַעַבְד פְּגִימוֹ** ולא לעשות ח"ו פגם בשכינה ע"י פירוד הלבבות.

כִּיּוֹן יִחְמָא סִימֵן בְּאַנְפִּיהוּ כיון שראה את הסימן בפניהם שהם היו עוסקים באהבת הקב"ה לעם ישראל, **וְאָמַר לוֹן הָכִי** ואמר להם כדלעיל. **אָמְרוּ לִיהּ וְדַאי רוּחַ נְבוּאָה שָׂרָא עַל בּוֹצִינָא קְדִישָׁא** אמרו לו, בודאי רוח נבואה שורה על המנורה הקדושה, **וְהָכִי אֲצַטְרִיךְ לָן לְמַנְדַּע** וכך צריך לנו לדעת ולעשות.

מאמרי הפרשה

פרשת אחרי מות

"וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן" (טז, א).

קדושת השבת ויום הכיפורים

בפרשת "אחרי מות", מפרטת התורה את כל עבודת הכהן הגדול ביום הכיפורים בבית המקדש לפרטי פרטים. יום הכיפורים, הינו יום אדיר בימי השנה אשר אין עוד כמוהו, ויעודו ותכליתו של יום קדוש זה הוא - "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם".

התורה מכנה את יום הכפורים - "שבת שבתון". ובתנא דבי אליהו רבה (פרק א'), דורש על שבת ויום הכיפורים את הפסוק (תהלים קלט, טז): "ימים יוצרו, ולו אחד בהם". הבורא יצר את ימי השבוע, ובחר לו יום אחד - את יום השבת. וגם יצר את ימי השנה ובחר מהם יום אחד, והוא יום הכיפורים. ועלינו להבין, מה משמעו של דבר, ומהי בחירה זו, שהבורא בחר בה יום אחד "לעצמו"?

והנה, רואים אנו כי יש קשר בין שבת קודש ליום הכיפורים, ואם אכן נבין את ענינה של שבת קודש לאשורה, נוכל גם להבין את ענינו של יום הכיפורים.

"ה' בן איש חי" (ש"א פרשת שמות) הביא בשם חכמי הקבלה, שלימוד תורה של שעה אחת בשבת, שכרו כאלף שעות של לימוד בימות החול. וצריך להבין, וכי אין זו אותה תורה? וכי אין זה אותו לימוד? ומה נשתנה הלימוד בשבת משאר הימים?

אך התשובה היא, כי בשבת יש לנו עליית העולמות, כי בו כל העולמות מתעלים ממדרגתם. ולכן, הלימוד אינו דומה ללימוד בימות החול.

ובכדי להבין זאת - נביא מעשה שהיה עם הגאון רבי אליהו הכהן זצ"ל מאיזמיר, בעל "שבט מוסר" (מובא בספרו מנחת אליהו פרק ה'): בעירו איזמיר, התפרסם כי ישנו "דיבוק". ביטוי זה, מכוון לנשמה מיוסרת אשר לא הורשתה לבוא למקום הראוי לה לאחר הפטירה, אך גם לא "זכתה" להיכנס לגיהנום, אלא נגזר עליה לנוע ולנוד בעולם. נשמה כזו, נכנסה בגוף אשה אחת

מהעיר איזמיר, והציקה לה עד מאוד. בני העיר הביאוה לפני הרב, כדי שיפעל לתיקונה ומנוחתה. הרב ניהל עמה דו-שיח (כולל פרטים ביוגרפיים על אותה נשמה וקורותיה, שאומתו במלואם), ורשם למזכרת. הדבר נעשה לפני קהל רב, והביא להתעוררות עצומה לתשובה. בין הדברים, שאל הרב את הנשמה: "האם עולמנו נראה לנשמות, כפי שנראה להן בחייהן?"

אולי ציפה הוא לשמוע ממנה, כי אכן הוא נראה להן רוחני יותר, כפי שהנשמות מביטות לפנימיות העניינים. אך למרבה ההפתעה, הנשמה ענתה: "לא! הכל נדמה לחושך בלהבת אש כגון גופרית וגחלי אש המבעית לראותו". אך היא הוסיפה סייג לדבריה: "רק בשבת הוא נראה צלול ובהיר".

אין צורך להבהיר מהו הערפל, ומהו מסך העשן, שכן זה ברור ומובן שהכוונה לעוונות, עבירות, וחטאים. הלא פסוק מפורש הוא (ישעיהו נט, ב): "עוונותיכם היו מבדילים בינכם לבין אלהיכם, וחטאותיכם הסתירו פנים מכם". יתר על כן, כל מחשבות ההבל, כל תענוגי הסרק, הליצנות וקלות הראש, הכל יוצר מסך, המגשם את העולם, כמו שכתוב (איכה ג, מד): "סכותה בענן לך מעבור תפילה"... ועל כך אמרו חכמים (ברכות לב:): "מיום שחרב בית המקדש, מחיצה של ברזל מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים".

בשבת קודש - העולם מתעלה ומזדכך, בשבת הוא נראה צלול ובהיר. לפיכך, התפילה בשבת עולה בלא עיכוב, וגם הלימוד זוהר ומאיר פי אלף, כמו שכתוב (תהלים קלט, טז): "ימים יוצרו ולו אחד בהם".

הבורא בחר לו יום אחד, שיהיה רוחני יותר, עד אשר ענני העבירות המסתירים את הזוהר יתנדפו. משום כך, חמור כל כך ענשו של המחלל שבת, שהרי כשם שהמצוות זוהרות ביום זה עשרת מונים, כן העבירות פוגמות בו ומחללות את קדושתו. והרי זה כמורד במלך - בארמונו ובטרקלינו, שענשו חמור שבעתיים.

ואם כך הוא ביום השבת, אזי יום הכיפורים הנקרא "שבת שבתון", הרי קדושתו כפולה ומכופלת. השבת היא "מעין עולם הבא", העולם מזדכך בה ומתעלה בזעיר אנפין. ואילו יום הכיפורים - טהרתו בכפליים. העולם מוצף בזוהר רוחני, בקרבה מיוחדת לבורא העולם, בלא "מחיצה של ברזל", בלא מסך ענן המונע את מעבר התפילות. עד שרבותינו דרשו על היום הקדוש הזה את הפסוק (ישעיה נה, ו): "דרשו ה' בהמצאו, קראוהו בהיותו קרוב".

יום זה, כולל בתוכו שלש קדושות: קדושת כהן הגדול, קדושת יום הכפורים, וקדושת המקום הקדוש ביותר שהוא קדש הקדשים. כך שיש בזה קדושת האדם (כהן גדול), קדושת המקום

(בית המקדש), וקדושת הזמן (י' בתשרי). הקדושות האלו, הרי הן כמין "כור אטומי" של קדושה רבתי, אשר יש בכוחה לפעול ישועות גדולות. וכמו שאמרו רבותינו (שבועות יג.) "עיצומו של יום, מכפר". אין אף יום בשנה שיש בכוחו לכפר על עוונות האדם, מלבד יום קדוש זה, שבו העולם מיטהר ומתקדש, ויורדת מן השמים קדושה שאין כמוה, וכך התפילות מתקבלות.

אמנם, למרות שההלכה נפסקה (שם), כי יום הכיפורים מכפר הוא לשבים ואינו מכפר לשאינם שבים, והתשובה יפה לעולם, ואינה מצות עשה התלויה בזמן. מכל מקום, בכדי שתתקבל למעלה - יש צורך ביום הכיפורים. וכפי שאמרו רבותינו במסכת יומא (פו.) עבר אדם על מצות לא תעשה ושב, תשובה תולה ויום הכיפורים מכפר.

וכתב הגאון רבי יצחק בלאזר זצ"ל תלמידו של הגאון רבי ישראל מסלאנט, בספרו "כוכבי אור", שהעוול שבחטא הוא כה נורא, עד שאין כח בעולם שיכול להעבירו ולכפרו. ואפילו יערוך כל ימות החורף גלגולי שלג על חטא קל בשוגג, וילקה עצמו כל ימות החמה בחרולי קוצים, ויתענה כל השנה כולה - לא יתכפר לו לגמרי. וכפי שכתב רבנו יונה בתחילת ספרו "שערי תשובה", כי "על כל תשובה - תמצא סליחה", אך לא כפרה מוחלטת.

לכך זקוקים אנו ליום הכיפורים, שהוא יום בו נפתחים שערי רחמים מיוחדים, ואך ורק בכוחם תתקבל תשובתו ותתרצה.

בכך תבואר מעלת יום השבת, אשר הלימוד בו נחשב עשרת מונים לעומת לימוד ביום חול. ומכאן גם נבין על קצה המזלג, את בחירתו של הקב"ה בשבת ויום הכיפורים כימים שלו.

"וַיִּדְבֶּר ה' אֶל מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי אֶהֱרֹן בְּקִרְבָּתָם לִפְנֵי ה' וַיָּמָתוּ" (טז, א).

מיתת הצדיקים מכפרת כיום הכיפורים

"למה נסמכה מיתת שני בני אהרן לפרשת יום הכיפורים? ללמדך שמיתת הצדיקים מכפרת כיום הכיפורים" (פסיקתא זוטרית, אחרי טז, ב).

על סמיכות עניינים זו שבין יום כיפור למיתת בני אהרן - אמר הגאון רבי אליעזר שמחה וסרמן, ראש ישיבת "אור אלחנן" (בהספדו על בחור מבני הישיבה שהסתלק בקיצור ימים ל"ע) - כי לימוד גדול יש בה: התורה מרמזת לנו, שכאשר עומדים במצב של "אחרי מות שני בני אהרן", לאחר שמתרחש, לא עלינו, אסון נורא בעם ישראל, יש לעשות מעין "יום כיפורים" ולקבל שוב את התורה, שהיא התרופה לכל מכאוב ויגון.

הכפרה שהיתה באשכבתיה דרבי - לשיטתו

חז"ל אומרים (כתובות קג:), כי בשעת פטירתו של רבנו הקדוש - נפלה פתקה מן השמים, ועליה כתוב, שכל מי שהיה באשכבתיה דרבי - מזומן לחיי העולם הבא.

ויש להבין, מאחר שכל מיתת צדיק מכפרת, מדוע אם כן, דווקא בהלוויית רבי מצאנו שהובטח לנוכחים חיי עולם הבא?

תירוץ מקורי על כך, אמר הגאון רבי יצחק אלחנן ספקטור זצ"ל מקובנא (בספרו נחל יצחק בהקדמתו - פתח השער אות ו'):

ידועה היא מחלוקתם של רבי וחכמים למי יום הכיפורים מכפר. שלדעת רבי הוא מכפר בין לשבים בתשובה ובין לשאינם שבים, ולדעת חכמים אינו מכפר אלא רק לשבים בלבד. לפי זה, כיון שמיתת צדיקים הושוותה ליום הכיפורים לענין הכפרה, מן הסתם נחלקו רבי וחכמים גם בכפרה זו, שלדעת חכמים אינה מכפרת אלא למי שבא לשמוע ההספד ומתעורר לתשובה, ואילו לדעת רבי מכפרת היא אף לאותם שבאו רק לחלוק כבוד לצדיק, ואינם שבים בתשובה בפועל. אמנם להלכה, הרי כלל נקוט הוא בדינו (עירובין מו:), כי הלכה כרבי מחברו ולא מחבריו. וכיון שחכמים חולקים עליו - נפסקה הלכה כמותם.

זוהי הסיבה, שבמיתת שאר הצדיקים, לא נתכפרו כל המשתתפים בהלווייתם, אלא רק אותם שהתעוררו ושובו בתשובה, וכפי הכרעת ההלכה. אך בפטירת רבנו הקדוש עצמו, שם פסקו משמים לכבודו - כשיטתו, וירדה פתקה מן השמים האומרת, כי כל מי שהשתתף בהלווייתו, גם אותם שלא התעוררו לתשובה, מזומן הוא לחיי העולם הבא, כי כבר נתכפרו על כל חטאיהם, כדעת רבינו הקדוש. ואם לא ישובו לחטוא - מובטח להם עולם הבא.

"שְׁנֵי בְנֵי אֶהֱרָן" (טז, א).

רמז שנכנסו שתויי יין

כתב הרב חיד"א ז"ל ב"נחל קדומים" בשם רבינו אפרים, שני בני אהרן ס"ת יין. ו"שנ"י" ר"ת שתויי יין נכנסו. והוא רמז למאן דאמר (ויקרא רבה יב, א) שתויי יין נכנסו.

אהרון בא בגלגול עזרא

עוד כתב שם בשם כתב יד קדמון, כי בעגל יצאו חמשה מלאכי חבלה בעוון חמשה חומשי תורה. והאבות ביטלו שלשה מהם, ומשה שהיה כפני חמ"ה - ביטל את ה'חמשה', כמו שכתוב (תהלים קו, כג): "להשיב חמתו", ונשאר רק "חרון אף".

ולכן התאנף ב'חרון אף' על אהרן, ובגלל זה מתו נדב ואביהוא, שהם עולים גימטריא: אף. ולכן דרשו רז"ל (ויקרא רבה אחרי מות כ, ה) את הפסוק (איוב לו, א): "אף לזאת יחרד לבי" - על מיתת בני אהרן. ואהרן נקבר מול בית פעור, בכדי להכניע את קליפת 'אלהים אחרים' שעבדו ישראל לפעור. ו"משה" גימטריא: אלהים אחרים, שבא להכניעם.

ולהיות שבלעם היו לו שני בנים שעשו את העגל על ידי אהרן, לכן מתו שני בני אהרן בעון העגל. ולכן בא אהרן בגלגול עזרא, וביטל יצר הרע של עבודה זרה שנעשה ע"י העגל. וזהו שאמרו (ב"ק קיב:): יבא בעל השור שהוא אהרן - ויעמוד על שורו, שהוא יצר הרע של עבודה זרה. עכ"ד. ועיי"ש עוד.

"בְּקִרְבָּתָם לִפְנֵי ה' וַיָּמָתוּ" (טז, א).

מדוע לא עלו נדב ואביהוא בגופם לעולם הבא

ויש לשאול, כיון שקשה סילוקן של הצדיקים לפני הקב"ה, ואף למשה ואהרן היה קשה מאד סילוקן של ב' הצדיקים הללו, אם כן, מדוע המיתם ה' ולא לקחם חיים לשמים כחונך ואלהיו שעלו חיים השמימה?

ותירץ על כך רבי שמשון מאוסטרופולי, שחונך ואלהיו עלו השמימה עד עולם המלאכים, ושם יכלו לעמוד עם גופם המקודש. אבל נדב ואביהוא עלו למעלה מהם עד לעולם האצילות, שהוא קרוב מאד להקב"ה, ושם לא היו יכולים לעמוד עם הגוף, על כן הוצרכו למות. וזהו מה שאמר הקב"ה למשה: "אחרי מות שני בני אהרן". ומדוע מתו ולא העליתם חיים? משום: "בקרבתם לפני ה' וימותו" - משום שקרבו מאד לשכינה, ולכן מתו. (פרדס יוסף).

"וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה דַּבֵּר אֶל אֶהְרֹן אָחִיךָ וְאֵל יִבְא בְּכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ מִבֵּית לְפָרֶכֶת אֶל פְּנֵי הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר עַל הָאָרֶץ וְלֹא יָמוּת כִּי בַעֲנָן אֲרָאָה עַל הַכַּפֹּרֶת" (טז, ב).

טבע האדם לקוץ במה שמתמיד בו

כתב רש"י: כי תמיד אני נראה שם עם עמוד ענני, ולפי שגלוי שכינתי שם, יזהר שלא ירגיל לבוא.

ואומר הנביא (יחזקאל מו, ט): "ובבוא עם הארץ לפני ה' במועדים, הבא דרך שער צפון להשתחוות יצא דרך שער נגב והבא דרך שער נגב יצא דרך שער צפון. לא ישוב דרך השער אשר בא בו כי נכחו יצא". ופירש החסיד יעב"ץ (בפירושו לאבות פ"א מ"ד), כי הקפיד ה'

יתברך שלא יראה את אותו שער שתי פעמים, פן ישווה בעיניו לשערי ביתו, וזה היה עון העגל, שהיה האהל בתוכם עד שמאסו בו ואמרו (שמות לב, א): עשה לנו אלהים. ומשה רבנו שהרגיש בזה, נטה את האהל מחוץ למחנה - הרחק מן המחנה.

עוד כתב החסיד יעב"ץ בפירושו לאבות, כי בטבע האדם לקוץ בדברים בהתמדתם, ויבואו לבזו המלמד והתורה עצמה. וכן אמר התנא (אבות פ"א משנה ד) אל יאמר אדם כבר שמעתי דבר זה פעמים רבות, אלא הוי שותה בצמא את דבריהם כאילו לא שמעתם לעולם. (מוסר חכמים).

"בְּזֹאת יָבֵא אֶהְרֹץ" (טז, ג).

בזאת גימטריא ביום כפורים

תיבת 'בזאת' עם האותיות, עולה בגימטריא: ביום כפורים. וזהו שאמר: בזאת, דהיינו דוקא ביום כיפורים - יבא אהרן לקדש הקדשים. (ילקוט המוסר ואבני השהם).

הכסיל לא יבין את - זאת

אומר דוד המלך ע"ה (תהלים כז, ג): "אם תקום עלי מלחמה בזאת אני בוטח", וכן (תהלים צב, ז): "איש בער לא ידע וכסיל לא יבין את זאת".

ויש לבאר כוונתם, כי הגימטריא של זאת היא - 408. וגם "צום קול ממון" עולה יחד - 408, כמנין זאת. וזו הכוונה, כי בזאת יבא אהרן אל הקודש, דהיינו בתשובה בתפילה ובצדקה. ולכן, "אם תקום עלי מלחמה - 'בזאת' אני בוטח". כי אין ספק שע"י תשובה ותפילה וצדקה מעבירים את רוע הגזירה.

אמנם, "איש" שהוא "בער" העולה בגימטריא 272, אינו יודע אלא לעשות שני דברים מתוך שלושת האלה [העולים 272] - לא ידע. ו"כסיל" - שאין בו אפילו פעם אחת 136 [שכן כסיל בגימ' ק"כ], הוא בכלל - לא יבין את זאת... (סידור קול יעקב לרבי יעקב קאפיל, שער התשובה).

"כְּתַנֶּת בַּד קֹדֶשׁ יִלְבָּשׁ" (טז, ד).

אדם הראשון לבש בגדי כהונה

אדם הראשון שהיה בכור לעולם, לבש תחלה בגדי כהונה. שנאמר (בראשית ג, כא): "ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנת עור וילבישם", וכתוב (ויקרא טז, ד): "כתנת בד קדש ילבש".

"בְּגֵדֵי קֹדֶשׁ הֵם" (טז, ד).

כהן גדול ביום הכפורים - כמלאך ממש

הספורנו מפרש, כי הבגדים שלובש הכהן גדול ביום הכפורים - בדמותם יִיראו המלאכים אל הנביאים, כי הם נראים אז כלובשי הבדים. וברמב"ן רמז לדברים אלו על פי הסוד. ואין בגדי המלאך לבוש חיצוני בחסד, אלא שהכהן גדול ביום הכפורים, כל מהותו רוחנית כמלאך ממש, והכהן הגדול שנמצא בפנים מתקדש מאד, עד שאינו בגדר אדם.

ובמדרש הנעלם (זוהר חדש, בראשית דף לב:) איתא: אמר רבי אחא בשם רב הונא, לפני ולפנים הוא דוגמתו של גן עדן, דכתיב ביה (בראשית ב, כד): וישכן מקדם לגן את הכרובים ואת להט החרב המתהפכת. וכשנכנס הכהן הגדול שם, נכנס בנשמה ולא בגוף, באימה ביראה ברתת ובזיע ובנקיות, והכרובים עומדים שם כשוערים. זכה הכהן - נכנס בשלום ויצא לשלום. לא זכה - יוצא מבין שני הכרובים להט, ונשרף בפנים ומת.

הרי שבקדש הקדשים הוא כמו בגן עדן, והוא כולו רוחני. ויתכן שמדריגה זו - מנעה ממנו באותה העת להתפלל על הציבור, כי הצרכים הגשמיים של הכלל אינם נתפשים בדעתו באותה העת, והיאך יכול ללמד זכות לבקש דבר שהוא רחוק ממנו. אלא כשיצא לבית החיצון והיה ככל האדם - נשא תפלה.

ומיהו בזוהר הקדוש מפורש, שקשרו שלשלת של זהב לרגלו ושמע קול כרובים מזמרים, והיה מקטיר קטרת, והיה ריחה כריח אפרסמון, ונתפשט בכל מקום, והכהן התפלל אז תפילתו בשמחה ובכוונה, ויצא לאחוריו והתפלל תפילתו, בעדו ובעד ביתו. (מוסר חכמים).

"שְׁנֵי שְׂעִירֵי עִזִּים" (טז, ה).

הכהן גדול נכנס עם זכות הרבים

אף אהרן, כשהיה נכנס לבית קדש הקדשים, אילולי זכויות הרבים שהיו נכנסים עמו ומסייעות אותו - לא היה יכול לעמוד שעה אחת מפני מלאכי השרת אשר שם.

ומניין שאף בזכות יעקב הוא נכנס? כי הוא לוקח שני שעירי עזים, והם אותם שאמרה לו אמו של יעקב (בראשית כז, ח): וקח לי משם שני גדיי עזים טובים. ומהו טובים? אמר רבי ברכיה: טובים לך, טובים לבניך. שהם מתלכלכים מהעוונות כל ימות השנה, ומביאים שני שעירים ביום הכיפורים והם קרבים וכך מתכפר להם.

ועוד, למה הביאו שני שעירי עזים? שכן כתוב (הושע יד, ה): ארפא משובתם אוהבם נדבה, ופסוק זה נאמר כנגד נדבת המשכן, שהיא היתה רפואה לישראל על כל מה שעשו. והזהב יכפר על מעשה העגל, והעזים יכפרו על מעשה העגל. (מוסר חכמים).

"וַנִּתֵּן אַחֲרָיו עַל שְׁנֵי הַשְּׁעִירִים גִּזְרֹת גִּזְרֹל אֶחָד לַה' וְגִזְרֹל אֶחָד לַעֲזָאזֵל" (טז, ח).

השעיר מבריה כל טומאה ומקרב טהורים

תנינן, כל כהן שאין לו בת זוג אסור בעבודה. דכתיב (ויקרא טז, ו): וכפר בעדו ובעד ביתו. אמר רבי יצחק, משום דלית שכינה שריא במאן דלא אנסיב וכהנא בעי יתיר מכל שאר עמא, לאשריא בהו שכינתא. [-משום שאין השכינה שורה במי שלא נושא אשה, והכהן צריך לכך יותר משאר העם, בכדי שתשרה עליו השכינה]. (זוהר הקדוש נשא, דף קמח:).

וכתב בספר "התמונה" (תמונה ג'): הפר מטהר החיצוניים ומשלים הדרכים העליונים ליחוד אחד, גם השעירים הבאים במועדים הם להרחיק כל טומאה וכל מחשבה רעה מישראל... לכן היו עושים כל ענין עזאזל ביום הכיפורים, כי עזאזל הוא מכח כל המקטרגים ומכל החיצונים. ועם המעשה שלו היו מתבלעים כל כוחות המקטרגין וכל הרוחות רעים בעצמותו, דכתיב (ויקרא טז, כא): ונתן אותם על ראש השעיר, והיו שולחים אותו אל המדבר שאין שם ישוב כלל.

וגם עם שעיר החודש היו מבטלים כל רוחות הרעות, ואז היה כל העולם קדוש וטהור, ותפילתם מקובלת, ונשמתם של ישראל מתעלות בלי שום עיכוב כלל עד שער התשובה, שכן עתידה העטרת להתעלות עד הבינה.

עוד כתב שם (חתימה לתמונה ג'): כי השעיר מבריה כל הטמאים ומקרב כל הטהורים. ולכן גורל אחד לה', והיא העטרת לקבץ כל מחנותיה ולטהרם כדי שיהיו טהורים דבוקים עם שכינה לחיים. כמו שנאמר (ויקרא טז, י): "יעמד חי לפני ה'..."

והשעיר השני היו שולחים אותו למדבריות, להשבית כל כוחות מדבריות ולכלות כל רוחות רעות וכל שדין ומזיקין שיתבלעו כולן לנרתקם, כי אז תתבטל ותתעלה הכל. והשעיר השני הוא כח לשר השדים, והוא ישא את כל עוונות ישראל, דכתיב (ויקרא טז, כב): ונשא השעיר עליו את כל עוונותם. וגם שעיר החודש היה לו כח זה להרחיק כל טומאה וכדי שיהיו ישראל דבוקים לשכינה.

ובספר "ברית מנוחה" (דף כב ע"א) כתב בזה הלשון: בקדש הקדשים היה חקוק השם באותיותיו ובניקודיו, בשער הארון, וכאשר היה רואה הכהן ששערי הארון היה מלא זוהר לבן, היה

שמח מאד. ואם היה רואה אדם - לא היה סימן טוב לישראל ולא לכהן. ובראות הכהן האדום הזה, היה מתאמץ ואומר: רבון העולמים שוב מחרון אפך והנחם על הרעה לעמך. והיה אומר ומרבה בקשות ותחנונים לפני הקב"ה, והיתה קו אחת נקשרת במעיל הכהן של משי לבן, והיתה אותה הקו נקשרת החוצה כמו כן בעזרה, והיה כהן גדול מנענע הקו, והיה רומז שיצחקו בני ישראל אל ה' וישבו אליו בכל לבבם.

וכראות הכהנים והעם שהכהן מנענע הקו, היו צועקים בנפש מרה, ושואלים רחמים מלפני הקב"ה. ומיד האדום חוזר ללבן, והכהן הגדול מנענע בפעמונים מרוב שמחה.

יעקב לא שלח שעיר לעזאזל בבית לבן

וכתב בספר "גלי רזיא": כל עשרים שנה שהיה יעקב בבית לבן לא שלח שעיר לעזאזל, לכן שלח אחר כך לעשו עשרים תישים בפעם אחת, כנגד עשרים שעירים.

עם ישראל דומים למלאכי השרת והקב"ה שומע עדותן של ישראל מהקטגור שלהם ומכפר על המזבח ועל כל עם הקהל

ובפרקי דרבי אליעזר (פמ"ו) איתא: ולפיכך היו נותנים לו לסמא"ל שוחד ביום הכפורים שלא יקרב קרבנם, שנאמר קרבן אחד לה' ואחד לעזאזל. גורלו של הקב"ה לקרבן עולה, וגורלו של עזאזל שעיר חטאת. וכל עונותיהם של ישראל עליו, שנאמר (להלן פסוק כב): ונשא השעיר את כל עונותיהם. ראה סמא"ל שלא נמצא בהם חטא ביום הכפורים, אמר לפני הקב"ה: רבונו של עולם! יש לך עם אחד בארץ כמלאכי השרת שבשמים. מה מלאכי השרת יחפי רגל - אף ישראל יחפי רגל ביום הכפורים. מה מלאכי השרת אין בהם אכילה ושתיה - כך ישראל. מה מלאכי השרת אין להם קפיצה - כך ישראל עומדים על רגליהם ביום הכפורים. מה מלאכי השרת נקיים מכל חטא - כך ישראל נקיים מכל חטא ביום הכפורים. והקב"ה שומע עדותן של ישראל מהקטגור שלהם ומכפר על המקדש והמזבח ועל הכהנים ועל כל עם הקהל, שנאמר (להלן פסוק לג): "וכפר את מקדש הקדש ועל אהל מועד ועל המזבח יכפר ועל הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר".

והוסיף על כך הרמב"ן ז"ל, וזה לשונו: והנה התורה אסרה לגמרי קבלת אלהותם וכל עבודה להם, אבל צוה הקב"ה ביום הכפורים שנשלח שעיר במדבר לשר המושל במקומות החורבן, והוא הראוי לו מפני שהוא בעליו. ואין הכוונה בשעיר המשתלח שיהיה הקרבן מאתנו אליו חלילה, אבל שתהיה כוונתנו לעשות רצון בוראנו שצוה כך. והמשל בזה, למי שעשה

סעודה למלך, וצוה המלך את האיש העושה: "תן מנה אחת לעבדי פלוני". וזהו טעם הגורלות, כי שניהם מתנה לה', והוא נותן מהם לעבדו החלק אשר יבוא לו מאת ה'. עכ"ל.

"וְהַשְׁעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגּוֹרֵל לְעֹזָאזֵל יַעֲמֵד חַי לְפָנֵי ה' לְכַפֵּר עָלָיו לְשַׁלַּח אֹתוֹ לְעֹזָאזֵל הַמִּדְבָּרָה" (טז, י)

מה לחשו לשעיר המיועד לעזאזל?

כתב האלשיך הקדוש, בספרו "תורת משה": "נזכירה מאמר חכמי האמת, האומרים כי כאשר צוה אליהו לקחת שני פרים, אחד להעלות לה' ואחד להעשותו נביאי הבעל לעבודה זרה. כי הפר של העבודה זרה - היו מושכים אותו ולא היה נמשך, עד בא אליהו זכור לטוב, ולחש לו באזנו ואמר לו: אל ירע בעיניך שנפלת בגורל העבודה זרה ולא בגורל ה'. כי דע לך, כי גם כך מתקדש שם שמים, בראותם כי אין אש מן השמים יורדת עליך כמו בשל ה', ואז נמשך. ועל דרך זה אחשוב גם פה, כי הלא לא תבצר מהשעיר המשתלח לעזאזל - הקפדת פר של נביאי הבעל שעל ידי אליהו. על כן מה עשה הוא יתברך? צוה לקחתם כאחת, לשים אותם כאחת ולהגדיל עליהם, כי קצת הקפדה ישבית הגורל. ואחרי כן - "יעמד חיי לפני ה'". כלומר, שגם הוא חשוב לפניו יתברך, אחר שעל ידו מתכפרים בניו". יעו"ש עוד בארוכה.

וכיוון לזה בספר "באר מים חיים" (פרשת וישלח), וזה לשונו: כי ודאי שה הנבחר לשם עזאזל, לא היה רוצה לילך מעצמו לשם, כמו הפר שבימי אליהו, ועל כן הוצרך הכהן למסרו בידו בכח, וללחוש לו כי גם על ידו יתקדש שם שמים, בהבדל הסטרא-אחרא מן הקדושה. וגם זה היה מוכרח להיות על פי הגורל, שנתן הכהן שני גורלות גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל, כי הכל בהשגחה מאתו הוא, מי הוא אשר יפול לחלק ה', ומי לשלח אותו לעזאזל המדברה. וכל זה נבחן בחיות הרוחניות שבו, אם ראוי לחלק זה או לזה. עכ"ל.

"וְלָקַח מִלֵּא הַמִּחְתָּה גִּחְלֵי אֵשׁ" (טז, יב).

גם הוצאת הכלים היא עבודה!

ביתו של רבי יעקב יצחק הורביץ זצ"ל, החוזה מלובלין, היה פתוח לכל עובר ושב. הוא השתדל בעצמו לשמש את אורחיו, ואפילו את הפשוטים בהם.

ומעשה בעני שבא אל הרב, והרבי בעצמו שימש אותו והביא לו סעודה לאכול. ואחרי שאכל ושתה, הוציא הרבי את הכלים הריקים מחדרו למטבח. תמה העני, ילמדנו רבנו, מדוע

הרבי בעצמו טרח בהכנסת אורחים - אני מבין, כדי לקיים מצוה בו יותר מבשלוחו. אבל למה ומדוע טרח בעצמו גם להוציא את הכלים - את זאת אינו מבין, והרי יש לו משמשים בבית. השיבו הרבי: הרי הוצאת כף ומחתה מקודש הקדשים ביום הכפורים, היתה אף היא עבודה מכובדת לכהן גדול! (מוסר חכמים).

"וְכֵן יַעֲשֶׂה לְאַהֲלֵ מוֹעֵד הַשָּׁכֵן אֲתֶם בְּתוֹךְ טַמְאָתָם" (טז, טז).

גם בשעה שבני ישראל מתלכלכים בעבירות - שכינה עמהם

בזוהר הקדוש מצינו, שכאשר מדת הרחמים מתעוררת לבוא לעולם, מתלבשת אז השכינה בדמות אשה - אם. ומדוע דוקא בדמות אם? אומר הגאון רבי חיים מוולאז'ין, משום שדרך העולם הוא, שלמרות שהן האב והן האם אוהבים את תינוקם אהבה עזה, ושניהם מחבקים ומנשקים אותו בכל לבם. בכל זאת, כאשר מתלכלך התינוק, האב מגלה חוסר אונים, ואין בסבלנותו לטפל בו עוד. ורק האם היא שנוטלת אותו ומטפלת בו, רוחצת ומנקה אותו. ולא עוד, אלא שגם כשהוא מטונף, אין היא סרה ממנו ואינה נרתעת מלחבק ולנשק אותו.

כך השכינה הקדושה, שוכנת עם ישראל אף בטומאתם, כמאמר הכתוב: "השוכן אתם בתוך טומאתם", וכפי שכתב רש"י. גם בשעה שבני ישראל מתלכלכים בעבירות - שכינה עמהם, ואז מתגלה השכינה בדמות אשה, דמות אם המבקשת לרחוץ את בניה מעוונותיהם, ולטהרם ולשחררם משביו של היצר הרע. (הגדה של פסח וואלאז'ין עמ' רסו).

"וְשִׁלַּח בְּיַד אִישׁ עֵתִי הַמְדַּבֵּר" (טז, כא).

היכן מרומז בתורה ה"עיתונאי"?

רבי מאיר שפירא, אמר בדרך צחות ל"עיתונאי" אחד: היכן מרומז בתורה ענין "עיתונאי"? הנה, נאמר בשעיר לעזאזל: "ושלח ביד איש עתי", כלומר: עיתונאי. ומה הקשר בין עיתונאי לשעיר לעזאזל? אלא, המטרה של אותו "איש עתי" הוא, ללקט את כל העבירות הנסתרות שיש בכל אחד מישראל, ולהעמיסו על השעיר, ולשלחו ולזרקו מהצוק שלא יישאר זכר מזה. וכי מי יודע את כל מסתורי העבירות שבאדם? מי יכול לחטט כל כך - אם לא ה"עיתונאי"... (פניני התורה).

הנושא את השעיר אינו משלים שנתו

אמרו במדרש: עתי, שהגיע זמנו למות תוך אותה השנה. שהרי הנושא את השעיר - אינו עובר שנתו. לכן היו בוררים איש שהגיע זמנו למות בתוך אותה שנה, כי חכמת המזלות היתה קלה בעיניהם. (חזקוני).

"וְנָשָׂא הַשְּׁעִיר" (טז, כב).

הרמז לקשירת לשון של זהורית

אֵינָא במשנה (שבת דף פו.): מניין שקושרין לשון של זהורית על ראש שעיר המשתלח, שנאמר (ישעיהו א, יח): אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו. והיכן רמזו כאן שעיר? צא ובדוק, כי "אם יהיו חטאיכם כשנים" - בגימטריא שעיר! (נפלאות חדשות, ליפשיץ בשם ר' שמשון מאוסטרופולי).

וּפָשַׁט אֶת-בְּגָדֵי הַבֵּד אֲשֶׁר לְבַשׁ בְּכָאוֹ אֶל-הַקֹּדֶשׁ וְהִנִּיחָם שָׁם (טז, כג).

לא ישתמש בבגדיו שוב

מבאר רבינו בחיי, כי כוונת הכתוב היא לומר לכהן הגדול שלא ישתמש בבגדים אלו ביום כפורים אחר. והוא על פי מה שדרשו חז"ל (יומא כד.): "בגדים שנשתמש בהם יום הכפורים זה - אל ישתמש בהם יום הכפורים אחר. שנאמר: 'והניחם שם' מלמד שטעונים גניזה".

ובמדרש (ויקרא רבא כא, יב): מובא תני דבי חייא: 'ולבשם', נוטריקון "יבלו שם". כי שם היו הבגדים מרקיבים, ולא היו כשרים ליום הכפורים הבא.

וכך אומר הספורנו: "והניחם שם" - כי הקריבם לפני ה' ויקדשו קדושה יתרה, ולא יאות אפילו לכהן הגדול אחד שעברה שעת מעלתו".

עוד אמרו חז"ל (יומא לד:), שבגדי הכהן הגדול ביום הכיפורים היו בגדים יקרים ביותר, להראות חביבות המצוה בשחר היה לובש של י"ב מנה ובין הערביים של י"ח מנה. ודבר זה רמזו הוא במילה: "הניחם", אותיות "י"ח מנה".

"כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכָּפֵר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם" (טז, ל).

תשובה עם יום הכיפורים

פירוש: עיצומו של יום מכפר. אמנם, אף על פי כן, עליכם "לטהר אתכם". כי צריכים אנו תשובה עם יום הכיפורים. (בך יברך ישראל נח ע"ב, בשם הרה"ק מרוזין ז"ל).

"מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו" (טז, ל).

שויתי ה' לנגדי תמיד

החטא הגדול מכל הוא - "לפני ה'". כלומר, במה שאתם מדמים בעצמכם שאתם במדרגה שאתם כבר עומדים לפני ה', ובזה תטהרו את עצמכם.

או יבואר, לפני ה' תטהרו, שתטהרו עד שיהיה שם הוי"ה ברוך הוא - עומד לפניכם תמיד. כמו שכתוב (תהלים טז, ח): "שויתי ה' לנגדי תמיד". וכן כתוב בספרי היראים, שאם יכול האדם לראות את שם הוי"ה ברוך הוא לנגדו, כאשר עוצם הוא את עיניו, הרי זה סימן טוב למעלת נשמתו. (ילקוט המוסר ואבני השם).

"וְאֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֵבִיאוּ לְהִקְרִיב קִרְבָּן לַיהוָה לִפְנֵי מִשְׁכַּן ה' דָּם יִחָשֵׁב לְאִישׁ הַהוּא דָּם שָׁפַךְ וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא מִקִּרְבֵּי עַמּוֹ" (יז, ד).

הטעם שהוצרכו להביא את בהמתם לפתח אוהל מועד

דע לך, כי בעבור שלא חטאו כולם בעגל, לא נאסר להם הבשר לגמרי, כמו שנאסר לאדם הראשון לגמרי. שעליו נאמר (בראשית ג, יח): ואכלת את עשב השדה. ומכל מקום דע, שנאסר להם בשר תאווה מפחד חטאם, ועל כן נצטוו להביא בהמתם אל פתח אוהל מועד, לשחטם ולהקריבם שלמים. (מוסר חכמים).

"וְלֹא יִזְבְּחוּ עוֹד אֶת זִבְחֵיהֶם לְשִׁעִירִים אֲשֶׁר הֵם זִנִּים אַחֲרֵיהֶם חֻקַּת עוֹלָם תִּהְיֶה זֹאת לָהֶם לְדֹרֹתָם" (יז, ז).

השדים מגידי העתידות

לשעירים - לשדים. כמו (ישעיה יג, כא) ושעירים ירקדו שם (רש"י).

כיוצא בו, היו נוטעים אילן בשעה שהיו יודעים על פי כישוף. ולאחר שנה היו קוצצים אותו בדרך שהיו יודעים לנחש ולכשף, עד שהיה בא השד ויושב בראש האילן, ומדלג ומרקד עליו כשעיר, והיה מגיד עתידות. וזהו (לעיל פסוק ה): למען אשר יביאו בני ישראל את זבחייהם אשר הם זובחים על פני השדה. (מוסר חכמים).

לשירות אין שערות

מדוע נקראים השדים שעירים?

במדרש רבה (רות פרשה ו' פסקה א) מובא, כי כאשר באה רות למרגלות בועז, וחשש שהיא שידה - "התחיל ממשמש בשערה, אמר: רוחות אין להם שיער".

ובספר חסידים (סימן תתשנה) כתב, ולמה קורא לשדים 'שעירים'? כי לשדים זכרים יש להם שיער בראשם, ואילו לנקבות אין להם שיער. לכך בועז הניח ידו על ראש רות, וכשראה שהיה לה שיער, שאלה: בת מי את.

וכן כתב בזוהר הקדוש (בראשית דף נד:) "בר נש כד איהו בחלמיה, אתיין רוחין נוקבין כו', ולית לון שערין ברישא". (ומ"מ ע' בגמ' עירובין ק: ובהגהות יעב"ץ שם ובמ"ש המפרשים על המדרש ודו"ק).

איך לסלק את השעירים?

"בפענח רזא" (פר' ואתחנן) כתב, כי הפסוק "שמע ישראל" - מתחיל באות ש' ומסיים באות ד'. לרמזו, שסגולתה של קריאת שמע - לסלק השדים. (להתעדן באהבתך).

"כִּי נִפְשׁ הַבָּשָׂר בַּדָּם הוּא וְאֲנִי נִתְּתִיו לָכֶם עַל הַמִּזְבֵּחַ לְכַפֵּר עַל נַפְשֵׁיכֶם כִּי הַדָּם הוּא בְּנַפְשׁ יְכַפֵּר" (יז, יא).

ע"י המוסר יוכל לכבש את יצרו

נראה לדרוש את הפסוק על פי דברי רבותינו האומרים, שהעיקר בעבודת השם הוא לימוד המוסר, שע"י זה יכנס בלבם יראת שמים, שהוא עיקר הכל. שנאמר (ישעיהו לג, ו): יראת ה' היא אוצר.

וזהו שכתוב: כי "נפש הבשר". רצונו לומר, ע"י מה יהיה נפש האדם שהוא קשה כאבן - רך כבשר? "בדם הוא" ר"ת: בלימוד דברי מוסר. והיינו שע"י לימוד המוסר יוכל לכבש את יצרו.

וזהו: ואני נתתי לכם על המזבח. שע"י לימוד המוסר, תוכלו להתגבר על היצר הרע ולכבוש אותו, וכך תזבחו אותו. וע"י זה יכפר על נפשכם ותהיו זכאים. בעבור כי הדם בנפש יכפר,

היינו ע"י לימוד המוסר ודברי תורה - יגרום שישוב ויתקן דרכיו, כמו שאמרו (סוכה נב): אם פגע בך מנוול זה משכחו לבית המדרש, אם אבן הוא נימוח, ואם ברזל הוא מתפוצץ. (ילקוט המוסר ואבני השהם).

"וְשִׁפֹּךְ אֶת דָּמּוֹ וְכִסְהוּ בְּעֶפֶר" (יז, יג).

ללבוש הבגדים הנאים ביותר לכבוד המצוה

וכסהו בעפר - דרשו חז"ל (שבת כב). במה ששפך יכסה. שלא יכסה ברגל, כדי שלא יהיו מצוות בזויות עליו, ולכן צריך לכסות הדם בידו, שבזה מכבד המצוה.

וכך יקפיד לקיים כל מצוה באופן הראוי למצוות אלהינו יתברך שמו. וכן כותב החיד"א בחומת אנך בפרשתינו, שיש לכבד את המצוה, וללבוש הבגדים הנאים ביותר כשעושה מצוה. ובחוקותיהם לא תלכו, במלבושים נהגו שישראל יבדלו מהאומות וילבשו מלבושים שונים.

ובחכמת אדם (דפוס ראשון) הביא, כי בימי הגר"א גזרו על מלבושי ישראל, והגר"א זצ"ל הורה שהדין בזה - יהרג ואל יעבור, כי כוונתם היתה להעביר ישראל מעל דתם. (טעם ודעת שטרנבוך. מוסר חכמים).

הדם הוא מזון השדים

סוד כיסוי הדם - שלא יתקבצו שם כוחות הטומאה לשדים, שהדם הוא המזונות שלהם. כי שד הוא דבר שנאו לקב"ה, ומלאך המוות מקטרג עליו, וכשהוא נעשה בהיתר - צוה הקב"ה לכסותו. (ריקאנטי).

"וְשִׁפֹּךְ אֶת דָּמּוֹ וְכִסְהוּ בְּעֶפֶר" (יז, יג).

מעלת הענווה וכוחה של שתיקה

מי שנשפך דמו ע"י שביזוהו ושותק, מעלה עליו הכתוב כאילו הרגוהו ומתכפר לו, וזהו: וכיסהו בעפר, שנעשה כמו מת. ולכך, אם התחייב מיתה - מחול לו.

והנה אמרו בגמרא חולין (פט): אין העולם מתקיים אלא על מי ששותק בשעת מריבה, שנאמר (איוב כו, ז): "תולה ארץ על בלימה".

אתה מחזיק את כדור הארץ, מחזיק את כל העולם. אומר רש"י בגמרא בסנהדרין (ז. ד"ה חלפיה), אדם ששותק בשעת מריבה - חסך מעצמו מאה רעות שהיו עתידות לבוא עליו בגלל

המריבה. ורבי משה קורדובירו אומר בספרו "תומר דבורה", כי זו הדרגה הגבוהה ביותר של תשובה, התשובה המעולה ביותר היא לשתוק. כשאמרו לך משהו שאינו נעים לאוזניך, והתגברת והתעלית מעל הרצון שלך להגיב - עשית תשובה.

אנחנו אומרים בסוף תפילת שמונה עשרה: "אלוקי נצור לשוני מרע... ולמקללי נפשי תדום". אנחנו מבקשים מבורא עולם שנוכל לשתוק למי שמקלל אותנו. "ונפשי כעפר לכל תהיה" - אם אנחנו מתפללים להיות כמו עפר, אז למה אנחנו מרגישים נבזים ומושפלים ונפגעים ממה שאומרים לנו? ולמה באמת אנחנו מבקשים את זה? כי מי שהוא דכא ושפל רוח שהנפש שלו שפלה, אומר בורא עולם: אני שוכן אצלו.

השתיקה היא ענף מענפי הענוה. ענוה בגימטריא: 131, וגם שמו של הס"מ בגימטריא: 131. אומר על כך מרן החיד"א, כי הדבר בא ללמד, שאם יש לך ענוה - מלאך המוות לא יכול להתעסק איתך!

והטוב ביותר הוא כ"שישמע בזיונו - ידום וישתוק" (ליקוטי מוהר"ן תורה ו',) מה הכוונה ידום וישתוק? מסופר על אישה שפגעו בה ליד הרבה אנשים, אך היא שתקה והתגברה ולא הגיבה. עברו כמה ימים, היה זה ביום שישי, בעת ההכנות לשבת, היא שוחחה עם מישהי בטלפון, והרגישה שאינה יכולה יותר לשמור בסוד את מה שעשו לה, היא רצתה לספר למישהי על הפגיעה שפגעו בה ומה אמרו לה. אך רגע לפני שהיא מתחילה לספר - היא נזכרת שהיא לומדת בספרו של החפץ חיים, ויודעת היא מה מעלתה של השתיקה, ולכן החליטה בכל כוחה להתגבר שוב ולשתוק גם הפעם.

אחרי כחצי שעה מעת שניתקה את השיחה, היא הזדעזעה ממראה עיניה. לא מכבר, היא ובעלה קנו סכינים למטבח, והניחו אותם במקום שהילדים לא יכולים להגיע אליו. והנה לפתע היא רואה את בנה בן השנתיים יושב על הריצפה עם סכין גדולה וחדה שנמצאת לו בתוך הפה. היא כמעט ואבדה את עשתונותיה, מה עליה לעשות כעת: אם היא תנסה לקחת לו - הוא יכול להתנגד ולהיפצע, מנגד, היא לא יכולה להשאיר את זה אצלו. היא מתקרבת לבנה תוך כדי המחשבות הללו, ופתאום הוא מגיש לה את הסכין ואומר לה בחיוך: 'אמא, קחי'. היא לוקחת לו את הסכין ופותחת את פיו - לא היה שום חתך, אין אף טיפת דם. ואז היא אמרה לעצמה: 'לפני חצי שעה שמרתי על הפה שלי, לא לדבר לשון הרע, ועכשיו ה' יתברך שמר על הפה של הבן שלי!'

הכוח של האדם כשמצליח להתגבר על ביזיון שקיבל, אינו רק כשהוא שותק בשעת המריבה, אומר רבי נחמן - עליו "לידום ולשתוק" - לידום בשעת המריבה, ולשתוק לאחר המריבה, אל תספר את זה אחר כך לאף אחד. זו גדולה!

"וְשָׁפַךְ אֶת דָּמוֹ וְכִסְהוּ בַּעֲפָר" (יז, יג).

יזכור הזמן שיכסוהו בעפר

יתבאר על דרך אמרם ז"ל (ברכות ה.) לעולם ירגיז אדם יצר הטוב על יצר הרע. אם נצחו מוטב, ואם לאו יזכיר לו יום המיתה. וזהו: ושפך את דמו, היינו שישפוך את רתיחות דמיו אשר תסיתהו לתאוות הגופניות. "וכסוהו בעפר". דהיינו, על ידי שיזכור הזמן שיכסוהו בעפר. (אילנא דחיי).

"וְכָל נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל נִבְלָה וְטֶרֶף בְּאֶזְרָח וּבְגֵר וּבְכֶסֶׁ בְּגִדָיו וְרֶחֶץ בְּמִים וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב וְטָהַר" (יז, טו).

רומז לרפ"ח ניצוצות

"נבלה" עם הכולל בגימטריא פ"ח, והוא בגימטריא שתי פעמים דם, והם נובלים ונופלים. וטריפה, רפ"ח ניצוצות קדושה שנטרפו ויצאו לחוץ, עם הכלים של מלכים שמתו כנודע. והם בגימטריא 'טרף' עם הכולל. ואחר כך נתקנו בסוד (הושע ו, א): "כי הוא טרף וירפאנו", ובסוד (תהלים קיא, ה): "טרף נתן ליראיו". (שער טעמי המצוות).

"וּשְׁמֵרְתֶּם אֶת חֻקֹּתַי וְאֶת מִשְׁפָּטַי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אִתְּם הָאֱדֹם וְחֵי בָהֶם אֲנִי ה'" (יח, ה).

הנשמה של כל אחד מישראל היא בת זוג לאות אחת מהתורה

מאחר שיש לכל ישראל אות אחת בתורה, נמצא שהנשמה של כל אחד מישראל היא בת זוג לאות אחת של התורה. ומזה הטעם, נדחית התורה מפני נשמה של כל אחד מישראל. וקיימא לן (יומא פה:): פיקוח נפש דוחה שבת מטעם זה, לפי שהנשמה היא בדוגמת זכר, והתורה דוגמת נקבה. וידוע, כי הנקבה משועבדת ליזכר. כך התורה מחוייבת לעשות רצון נשמה מישראל, וזהו: אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, ונדחית המצוה מפני הנשמה. (ילקוט ראובני).

"וּשְׁמַרְתֶּם אֶת חֻקֹּתַי וְאֶת מִשְׁפָּטַי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אִתְּם הָאֱדָם וְחַי בָּהֶם אֲנִי ה'" (יח, ה).

"חדש אסור מן התורה"

אי אפשר היום להעלות על הדעת כיצד היה נראה עם ישראל, לולי העמיד לנו הקב"ה את מרן החת"ם סופר זצ"ל כמנהיג לאותו דור. הוא האיש הראשון בדורו, שהרגיש והבחין בסכנת הרפורמה, כאשר ראשוני הקוצים שלה כבר החלו לצמוח בהמבורג ובברלין. הוא האיש אשר קידש מלחמת חורמה, נגד התיקונים הקטנים ביותר שרצו הללו להנהיג בבתי הכנסת שלהם. הוא לא היה מוכן לשמוע על שום פשרה או ויתור למען השלום - כפי שדרשו אחרים - ואפילו לא ויתור על קוצו של יו"ד ממנהג ישראל הקלוש ביותר, אשר אף הוא - דין הוא.

"חדש אסור מן התורה" - היה מרגלא בפומיה, וכל ויתור אסור הוא. ואלו המחפשים דרך כיצד לשמור על שלום הקהילות תוך דו קיום עם מבקשי התיקונים, אינם מרגישים שדרך המתקנים מובילה להתבוללות ואפילו להמרת דת, חלילה. בעמדה תקיפה זו נקט כל שנותיו, ללא פחד מאיש ומבלי לשים לב לרדיפות שרדפוהו. הוא ידע שאת מלחמת ה' הוא לוחם, וככל שתהיה תקיפה יותר - כן ירווח לעם ישראל בעתיד.

היום מודים כולם, שהצדק היה עמו. היום יעלו על נס גם אלו שאינם שומרי תורה, את ראייתו החדה שהרחיקה לראות את תוצאותיה המרות של הרפורמה. "ראייה" זו, הנה בעצם חוש הריח שהקב"ה מעניק למנהיגי כל דור, למען יוכלו לנווט כראוי את ספינת עם ישראל בסערות התקופה. ובאמת היום, כמאה ושבעים שנה אחרי המלחמה הגדולה שניהל החתם סופר נגד ראשי המשכילים ימ"ש משה מנדלסון, אברהם גייגר, אהרון חורין, ואחרים. מבין מנהיגי הרפורמה, לא נשאר מי מצאצאיהם בתחום עם ישראל. כולם התבוללו והשתמדו ואף אבד זכרם.

גם תוך כדי המלחמה הכבדה הזאת שניהל, שמר החתם סופר על כללים המצביעים על גדלותו, רוחב דעתו ומידותיו הנפלאות.

כך נלחמים כאשר זו מלחמת ה', כפי שכתב באחד ממכתביו: "ואמנם נזהרתי מאד שלא ללחום עם שום אדם, ולא נזכר שום אדם באגרות שלי כלל, ולא יראה החוצה שום התגרות אדם באדם, כי אם - האמת לוחמת עם השקר". כלומר, גם את המלחמה נגד סכנת הרפורמה, לא הפך החתם סופר ח"ו למלחמה אישית...

אם תמצי לומר, גם נקודה זו היא מסודות הצלחתו. וכפי שהיה מרגלא בפומיה: "מידה אחת תדביר את אויבי תחתי. והיא, כי מעולם לא ניצחתי אדם, וע"י זה מעולם לא נצחני אדם. מידת הנצחון (ההתנצחות) רחוקה היא ממני". (מורשת אבות).

איזה חלק יש לכל ישראל בעולם הבא

בספר "מעשי למלך", (על ספר חפץ חיים על התורה) הביא את ביאור החפץ חיים על מאמר חז"ל (סנהדרין דף צ.) כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא. הנה, בסוף נדה (עג.) שנינו: כל השונה הלכות מובטח לו שהוא בן העולם הבא.

ומאמרים אלו יתפרשו על פי משל, לאדם שהוזמן לחתונה של אחד מעשרי העיר. ומכיון שחשוב הוא בעיני העשיר, שלח הוא שליח מיוחד להודיעו כי הוא מצפה לבואו. הדור בלבדו הגיע העשיר לחתונה, ובעל הבית יצא לקראתו והושיבו בכותל המזרח ליד חשובי המוזמנים.

אך לא כך עלה בגורלו של העני המחזר על הפתחים. מיד כשנודע לו דבר החתונה בבית הגביר - רץ גם הוא לשם, וכאשר הגיע לאולם החתונה לא יצא איש לקראתו, ואף בין הקרואים הפשוטים לא הוזמן לשבת. בטובו, הואיל בעל השמחה להרשות לעני לאכול משיירי הסעודה. וכך עמד לו העני בקרן זווית, וחטף ואכל מה שקבל.

כך הוא גם בענין העולם הבא. המוזמנים אלה הם השונים הלכות בכל יום, מובטח להם מקום מכובד וחלק הגון. לא כן גורל העניים בדעת אשר לא למדו, אמנם גם בעבורם יש חלק, אך אין להם מקום בין הקרואים הנכבדים, אלא בין העניים החוטפים ואוכלים מכל הבא.

"אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם הָאָדָם וְחֵי בָהֶם" (יח, ה).

המלך יבוא ויכלה את מחריבי הכרם

מן הפסוק (קהלת ז, יז): "אל תרשע הרבה ואל תהי סכל", די"קה הגמרא (שבת לא:.) שגם אם אדם ב"מ חטא פעם אחת יזהר שלא יכשל שוב. וכמאמר הגמ' (ברכות נא.) מי שאכל שום וריחו נודף, יחזור ויאכל שום אחר כדי שיהא ריחו נודף? ודאי שלא!

והסביר זאת החפץ חיים (על התורה והביאו במורשת אבות א בראשית עמוד 192), על פי משל למלך שנטע ליד ארמונו גן נהדר, ונטע בו כל עץ נחמד למראה וטוב למאכל, מעוטרים בציצים ופרחים, המקסימים את עין רואם ומשמחים לב כל מבקר בגן. מומחים מיוחדים העמיד

המלך לטפל בכל נטיעה ונטיעה, וברוב טובו ציווה להשאיר את שער הגן פתוח לכל אדם הרוצה להתענג באוירו הצח של הגן. פעם, הציץ המלך מתוך חלון ארמונו, וראה כיצד אדם אחד נכנס לגן והורס את הגדר מסביבו. ראה ושתק.

ביום השני, השגיח המלך שוב באותו אדם, ומצאו מלקט פירות מהעץ ושם בכליו. ראה ושתק. עד שפעם אחת שמע המלך את האיש לוחש, למה אטריח עצמי לנשל את הפירות? טוב לי לגזור את הענף על פרי. או אז גברה חמת המלך מאד, לא די שאינו מעריך את ערכם של העצים הללו, אלא שהוא עוד מחבל בענפיהם וקוצץ הנטיעות. אף על פי כן המתין המלך הסבלן, לדעת מה עוד זומם האיש לעשות. תוך שאמר לעצמו: והלא תמיד בידי להענישו עבור סבלותו.

הסכל הזה חשב לתומו, כי המלך איננו בארמונו, או אולי ישן הוא, והחליט לעקור אחד מהעצים מן השורש, וכבר התחיל במלאכתו. כאן כבר פקעה סבלנותו של המלך, קרא למשרתיו, ופקד עליהם לעצרו ולהענישו כראוי לו.

והנמשל: המלך - הוא מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, בורא הארמון הנהדר - שמים וארץ. הגן והכרם - זוהי התורה. הפירות, הפרחים והענפים - אלו המצוות. התורה משיבת נפש, ומצוותיה משמחות לב. האדם הנבון שלומד את חכמתה שאין לה קץ ותכלית, מודה לנותן התורה בכל לבו ונפשו. אך לצערנו, יש אנשים טיפשים העושים פרצות בגדרי הכרם, עוברים על תקנות וסייגי חז"ל, וחורשים לעקור את עץ החיים כולו משורשיו. המלך שעומד ורואה, הוא יבוא כבר ויכלה את מחריבי הכרם.

"אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם הָאֱדָם וְחֵי בָהֶם אֲנִי ה'" (יח, ה).

כח נענועם של ישראל בעוסקם בתורה

כתב בזוהר הקדוש (פרשת פנחס דף ריח:): [תרגום:] שאלתי אותו (רבי אבא לרשב"י), מהו הדבר שכל אומות העולם לא מתנענעים אלא ישראל בלבד, שכאשר מדברים בדברי תורה מתנענעים. בכה רבי שמעון שעה אחת ואמר: אוי לאותם האנשים שהולכים כמו בהמות השדה בלא דעת.

נשמות ישראל חצובות מהנר הקדוש העליון שדולק, וכמו שנר לא שוקט אפילו רגע אחד, כך ישראל כאשר אומר האדם מילה של תורה, אותו נר לא שוקט אלא מתנענע לכאן ולכאן. עכת"ד.

ודבר פלא הביא במדרש פנחס השלם (אות מה) שהרב הקדוש רבי פנחס מקאריץ זצ"ל אמר, כי כל הרוחות המנשבות בעולם - הוא ע"י שישראל מנענעים את עצמם בעת עוסקם בתורה. וזהו שאמרו בגמרא (תענית ג): כשם שאי אפשר לעולם בלא רוחות - כך אי אפשר לעולם בלא ישראל. ולמה דימה אותם לרוחות, אם לא שהרוחות הן על ידי ישראל וכו', ע"ש. ואמר על זה, שהוא מלתא חדתא.

ובמחזור ויטרי (הלכות מילה סימן תקח) כתב: וכשהאדם מכניס את בנו לתלמוד תורה וכו', ומרגילין התינוקות לנענע גופן בשעת הלימוד. וכן כתב ה"כל בו" (סימן עד).

וכן כתב בבעל הטורים על התורה, על הפסוק (שמות כ, טו): "וירא העם וינועו", וזו לשונו: על כן מתנענעים בשעת לימוד התורה, לפי שהתורה ניתנה באימה ברתת ובויע.

מעשה נפלא ברבי לוי יצחק מברדיצ'וב

סיפר הרבי מצאנו: שמעתי בימי חרפי מפי הגאון הקדוש הרב דוד טעבלי זצ"ל, שסיפר לי כי חותנו סיפר לו, ששמע מהאב"ד לעמברג, ששמע מפי זקנו הגאון בעל הישועות יעקב. אשר מיד אחרי נישואיו אכל מזונות על שלחן חותנו ביערוסלב, ובהיותו שם בא להתפלל בבית המדרש. והנה לפתע, בערב יום הכפורים בין השמשות, נכנס אדם זר לבית המדרש כולו אפוף אימה ויראה מפחד ה' ומהדר גאונו, וניגש מיד לפני התיבה מבלי ליטול רשות מהגבאים או ממישהו אחר, ופתח בתפילה על דעת המקום ועל דעת הקהל וכו', ובקול שואג כארי ובנעימות המשיך בתפילת כל נדרי, וכל זאת ללא קבלת רשות מהגבאים. ואף על פי שהיו שם בעלי תפילה קבועים, מכל מקום בליל היום הקדוש לא רצו להיכנס למחלוקת ולפיכך הבליגו. בפרט לאור העובדה שתפילתו של אותו שליח צבור אלמוני היתה בהתעוררות גדולה מאוד.

עם תום תפילת כל נדרי, המשיך האורח הזר בתפילת ערבית עם כל הפיוטים הנלוים אליה בקול אדיר וחזק עד סוף התפילה. ואחר כך המשיך לעבור לפני התיבה גם בעת אמירת שיר היחוד, ובסיומו המשיך ואמר במתינות ומתיקות נפלאה את כל התהלים.

לכשנסתיימה אמירת התהלים כבר הפציע השחר, והש"ץ עודנו עומד לפני ה' ופתח בתפילת שחרית. לאחריה עלה בעצמו לקרוא בתורה, ושב לעבור לפני התיבה גם בתפילת מוסף. את הכל אמר בקול גדול ונעים, בלא כל הפסקה.

הציבור עמד משתומם לנוכח מחזה זה, וחלקם החלו ללחוש מפה לאוזן כי בודאי אין שליח צבור זה אדם אלא מלאך, שכן אין זה בכח אנוש להתפלל ללא כל הפסקה, החל מתפילת כל נדרי ולהמשיך כל היום כולו בקול גדול ובהתעוררות עצומה.

אני בעצמי, המשיך בעל הישועות יעקב, לא ידעתי להחליט אם אדם הוא או מלאך, וחככתי בדעתי בזה. והנה מיד לאחר תפילת מוסף, המשיך לתדהמת הכל בתפילת מנחה. ולאחריה ללא כל הפסקה בתפילת נעילה, ותקע בעצמו בשופר, וגם בערבית של מוצאי יום הכפורים לא נטש את התיבה. בשעה זו נמנו וגמרו כולם, כי לית דין בר נש, אלא בודאי מלאך מן השמים הוא, שהרי בשום אופן אין בכוחו של אדם לבצע את כל מה שהתחולל לנגד עיניהם.

לאחר תפילת ערבית, פנה השליח צבור המופלא אל הקהל בברכת 'גוט יום טוב', וחותני ניגש אליו והזמינו להבדלה בביתו, כדרכו בהכנסת אורחים. האורח נענה להזמנה, וסר לבית חותני. החלטתי להתלוות אל האנשים החשובים, אמר בעל הישועות יעקב, כדי לראות במו עיני כיצד ינהג אותו מלאך בבית חותני.

כאשר באו הביתה, נתכבד האורח בהבדלה, גם אותה אמר בקול גדול ובהתלהבות. ואחר כך טעם מן היין, ומיד אחרי כן צנח על הכיסא שעמד לידו, ונאנח ואמר כי אינו חש בטוב, וביקש שיביאו לו משהו לחזק את לבו.

אז, חשב בעל הישועות יעקב לעצמו, סוף סוף התברר שאינו מלאך. אולם מסקנה זו התבררה, כי חיש מהר כאשר הובאו לפניו מגדנות או פירות, האורח דחה אותם מלפניו, ואמר כי מבקש הוא גמרא מסכת סוכה בכדי לחזק את לבו. ומיד החל ללמוד בחשק רב כל הלילה עד הבוקר.

הישועות יעקב התחבא בחדרו מתחת למטה בכדי לעקוב אחרי מעשיו, ונרדם שם. כאשר התעורר, האיר כבר השחר והאורח עדיין בלימודו, עד שסיים את כל המסכת, והלך מיד לתפילת שחרית. רק אחר כך נודע שהיה זה רבי לוי יצחק מברדיצ'וב בעל הקדושת לוי זי"ע.

עד כאן שמע האדמו"ר כאמור איש מפי איש עד הישועות יעקב זצ"ל. משסיים האדמו"ר מצאנו את דבריו אמר: ומה שיש לנו ללמוד ממעשה זה, הוא לא על גדולתו וקדושתו של הגאון מברדיצ'וב, אלא שאף על פי שתפילותיו היו בוקעות רקיעים ונתעלה בתפילותיו ביום הקדוש, מכל מקום במוצאי יום הכיפורים הרגיש את עצמו חלוש וזקוק מאד לגמרא ותוספות.

לבו לא ניזון לא מתפילותיו ולא מכוונותיו הנעלות, אלא העיקר הוא הגמרא, וכמובא בספרי הקדש, שהתורה הקדושה היא מזון הנפש, רפאות היא לשרך, (משלי ג, ח). (מוסר חכמים).
"אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם הָאָדָם וְחַי בָּהֶם אֲנִי ה'" (יח, ה).

העולם הזה פרוזדור

כתב רש"י: וחי בהם - לעולם הבא. שאם תאמר בעולם הזה, והלא סופו הוא מת. ע"כ.

סיפר פעם ה"חפץ חיים", כי בעיירה זלווה, פלך גרודנא, היה מתקיים יריד שנתי גדול שהיה נמשך ארבעה שבועות תמימים. כל תושבי העיירה היו מצפים בכליון עיניים במשך השנה ליריד, שכן כאשר היו שוכרים בה פינה, ולוקחים מחיר טוב תמורת כל חדר - היו מרויחים כדי להתקיים כל השנה.

תושבי זלווה היו נעשים עייפים ויגעים במשך תקופה זו. ללא מזון ושינה כראוי, היו עסוקים תמיד בעבודתם לספק צרכי המשתכנים אצלם, ולשם כך היו אף שוכרים אנשים שיעזרו להם בעבודה זו. החפץ חיים, שאף הוא שהה בזלווה בתקופת היריד, שמע פעם יהודי יגע שעבד אצל בעל בית, האומר: מתי אזכה כבר שהיריד יגיע לקצו, נפשי כבר שואפת למנוחה.

בעל הבית בשמעו את דברי הפועל, גער בו: אי לך שוטה, מה זאת תדבר? הלוואי וימשך היריד זמן יותר ממושך, אמנם עתה אהיה עייף, אולם ברווחים אוכל לחיות לאחר מכן במנוחה ולהנות במשך שנה שלמה.

עשו דברי האחרון רושם עמוק על החפץ חיים, והיה חוזר עליהם ומוסיף: כדאי לו ליהודי שיתעייף, לא יאכל ולא יישן כהוגן, ויגור במסדרון במשך כל תקופת היריד, כדי שברווחים הגבוהים יחיה לאחר כך ברווחה. יתר על כן, הרי כעת גם איננו מרגיש כלל עייפות, והינו מרוצה לקבל באהבה את כל אי הנחות, בידעו שדוקא זה מה שיביא לו את הרווחה. מה מאושר היה האדם, אלמלי היה מתאר לעצמו שהעולם הזה הוא פרוזדור לטרקלין, בסך הכל יריד קצר. משום כך על האדם לצבור בתקופה זו אמצעים להתפרנס בהם מבחינה רוחנית בעולם הבא, וממילא לא ירגיש שום צער באי נוחות כלשהי. (החפץ חיים, חייו ופעלו ח"ג).

"אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם הָאָדָם וְחַי בָּהֶם אֲנִי ה'" (יח, ה).

בחסד ולא בזכות

מו"ר בעל הבן איש חי זצ"ל, בספרו עוד יוסף חי בפרשתנו, הביא דברי מוסר על הפסוק הזה בהקדים מעשה בחכם אחד שהיה גביר עצום, וה' הניח לו מסביב תורה וגדולה ובנים

ובריאות הגוף שלם בכל מידי דמיטב, ולא יחסר ממנו כלום. והיה חושב תמיד בדעתו ומצייר בלבו, שהוא זכה לכל הטובה הגדולה הזאת, בעבור מעשיו הטובים, ודרכו הישרה. והנה, מן השמים הורו לו שטועה הוא בכך, לכן גלגלו עליו דבר אחד.

יום אחד יצא לטייל לבדו בשדה בימי הקיץ, ולא שם לבו להביט במסילה שהולך בה, ותעה בדרך והלך במדבר לבדו, ולא ידע אם הוא מתרחק מן העיר או מתקרב אליה, ומחמת החום היה צמא למים, ולא נשאר בו כח לילך ברגליו, ונפל על הארץ והרגיש שהוא בסכנה גדולה.

והנה ראה אחד עובר וכד מים בידו, ויבך ויתחנן לו להשקותו מים הן במעות הן בחנם, וימאן בעל הכד, ויאמר "אני לא אמכור מים במצוות, אלא רק בתורה ומצוות, שתתן לי כל תורה ומצוות שעשית מנעורך ועד עתה".

וזה, התחנן לו שקשה עליו לעשות הדבר, ואחר בכייתו ותחינתו נתרצה למכור כד המים בחצי תורה ומצוות ומעש"ט שיש לו, והוציא בעל הכד נייר וקולמוס ודיו, וכתב זה את השטר המכירה הזאת והלך בעל הכד מלפניו. והוא, מחמת הצמאון, שתה כל הכד עד שצבתה בטנו מרובי המים, ולא היה יכול לזוז ממקומו אפילו טפח, והרגיש שנפל בסכנה גדולה, ואותו האיש בעל הכד כבר הלך.

אחר חצי שעה עבר עליו אדם אחר שמכריו מי רוצה רופא מי רוצה רופא, ויקרא לו ברמזיה שיבא אצלו, ובא אצלו. ויאמר לו, "אני יש לי עשב אחד תלעוס ממנו שיעור אצבע ותתרפא ותלך על רגליך כאחד האדם, אך אני לא אעשה בחנם, וגם לא אמכור במעות, אלא אמכור בתורה ומצוות".

ויאמר עכשיו מכרתי החצי ולא נשאר אלא חצי, ואיך יתן גם זה וישאר ריקם, ויענהו "אחת דברתי! לא אתן לך העשב, אלא עד שתתן לי כל הנשאר אצלך מן תורה ומצוות ומעש"ט". וזה כיון שראה שימות, נתרצה. והוציא האיש נייר ודיו וכתב וחתם בו החכם ההוא, ויתן לו העשב והבריא תכף ומיד.

ואח"כ הלך במדבר חצי שעה, והנה מדינתו לפניו ויכנס למדינה, ויבא לביתו ויפיל עצמו על מטתו ויצעק צעקה גדולה ומרה, ויבך בכי גדול. א"ל אשתו מה לך, ויאמר "נשאר ערום מכל תורה ומצוות וצדקות שעשה מקטנותו עד היום, כי הכל מכר". והוא מרוב צער לא אכל בלילה, וישן מתוך בכיה גדולה.

ויחלום והנה אותו האיש הרופא לנגד עיניו ויגש ויפול על רגליו ויתחנן לו שיחזיר לו השטר, כי נשאר ערום. ואחר שבכה הרבה בחלום, אמר לו האיש אל תירא, אני אליהו הנביא ואני הוא בעל הכד ואני הוא בעל העשב, ומן השמים שלחוני להראות לך הטעות שלך, שאתה חושב תמיד בדעתך שאתה ראוי לקבל כל הטובה בעבור תורה ומצוות שיש לך, ובאמת אתה טועה בזה. כי בעבור תורה ומצוות די לך שתחיה בלבד, ואין לך משורת הדין לקבל רבוי הברכה והטובה שבידך. ולכך גלגלו לך דבר זה של הצמא ושל הצבת הבטן שאתה הוכרחת ליתן כל תורה ומצוות שלך בעבור חיי שעה, ומנין לך בדין זכות לכל הטובה הגדולה שבידך, על כן הזהר והשמר מעתה שלא יעלה בלבך מחשבה זו אלא תדע שכל הטובה שבידך נותן לך הקב"ה בתורת צדקה וחסד, ויקרע השטרות של המכר לפניו ויקץ והנה חלום. ואז אח"כ, תיקן מחשבותיו בדבר זה, והאמין כי בצדקה הוא מתפרנס.

ובזה יובן ושמרתם את חוקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם, די לו שיהיה חי בהם, ואל תחשבו שבעבור זה שורת הדין מחייבת שאתן לכם רבוי טובה וברכה, אלא תדעו, דדי לכם בעבור שמירתכם את חוקותי ומשפטי, החיים בלבד שאני מחיה אתכם, וכל המזון והפרנסה וטובה וברכה אין אתם ראויים לה בעבור תורה ומצוות שאתם עושים, אלא אני נותן לכם כל זה במדת החסד והרחמים, ועכ"ז אני ה' לשלם שכר תורה ומצוות, אע"פ שכבר לקחתם בעבורם החיים אשר החייתי אתכם.

מאמרי הפרשה

פרשת קדושים

"דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדשים תהיו כי קדוש אני ה' אלהיכם" (יט, ב).

כפי שמקדש עצמו כך משפיע על הזולת

כתב רש"י: דבר אל כל עדת בני ישראל - מלמד שנאמרה פרשה זו ב"הקהל".

כאן, בא לרמוז לנו רש"י הקדוש יסוד גדול מאד. מכיון שהקדושה היא היסוד של עם ישראל, ופרשה זו נאמרה כאשר הקהיל משה רבנו את כל ישראל בלב אחד כאיש אחד, לכן יש כח בעם ישראל, שאפילו איש אחד המקדש עצמו במצוות, בתורה ובמעשים טובים, מביא קדושה שפע ושמחה לכל עם ישראל. וכפי כח הקדושה שהוא מקדש את עצמו, כך הוא משפיע על החברה. יש מי שיכול להשפיע רק על אנשי ביתו, ויש מי שיכול להשפיע גם על שכונתו, ויש גם על עירו וכו'. ולכן נאמרה פרשה זו בהקהל, כי היא שייכת לכל ישראל.

ע"י הקדושה זוכים למלבוש רוחני

אמרו רז"ל במשנה (סוף מסכת סוטה): רבי פנחס בן יאיר אומר, זריזות מביאה לידי נקיות, ונקיות מביאה לידי טהרה, וטהרה מביאה לידי פרישות, ופרישות מביאה לידי קדושה, וקדושה מביאה לידי ענוה וכו'.

הקב"ה נקרא קדוש, וישראל נקראים קדושים, שנאמר (שמות יט, ו): גוי קדוש, יבוא קדוש וידבק בקדוש. ומי שרוצה להדבק בקדושה ובטהרה, תהיה לו נקיות בעולם הזה, כי יהיה זך ונקי במעשיו. והנקיות מביאה לידי טהרה, דהיינו שיטהר נשמתו מלמטה ומסייעין אותו מן השמים, ויפריש עצמו מתאוות התענוגים ואכילה גסה, ובודאי שבכך יגיע לידי קדושה, והקדושה תהיה שרויה בתוך מעיו.

ובעולם העליון מזמינים חלוקא דרבנן לכל ישראל, קטן וגדול כפי מעלתו ומדרגתו, כמו שתופרים לבוש בעולם הזה כפי ערכו וקומתו, הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו. כך נותנים חלוקא דרבנן לכל איש ואיש כפי ערכו ומדרגתו.

וזהו שאמר: דבר אל כל עד"ת בני ישראל, "עדת" - לשון "עדי" וקישוט. ואמרת אליהם קדושים תהיו, זהו העיקר שתהיה להם טהרה ופרישות מדרך ארץ ומתאוות התענוגים, ואז יהיה להם קדושה. ובכך יזכה לחלוקא דרבנן. ואם תבוא לידו מצוה אחת ויבטל ולא יעשנה, יהיה חסר המלבוש הרוחני שיש לו, ואין המלבוש שלם. כמו שאמר יהושע כהן גדול (זכריה ג, ד): ראה העברתי מעליך עונך והלבש אותך מחלצות.

החלוק המבהיק

בספר עושה פלא השלם (ח"ג עמוד שנ"ה) הביא מעשה שהיו רבי אליעזר ורבי יהושע הולכין ברגל לבית המדרש. והיו הולכין בהר הבית, וראו מלאך אחד יוצא משם ובידו חלוק אחד מגוהץ ומאיר ומזהיר כשמש בגבורתו, אלא שלא היה לפיו סביב מעשה אורג. שאלו את המלאך: חלוק זה, של מי הוא? אמר להם: של רבי יוסף הגנן מאשקלון הוא, אבל חלוק שלכם טוב יותר מזה.

אחר הרגל ירדו לאשקלון, ויצאו כל אנשי העיר לקראתם ורצו להוליכם בבתי גדולי העיר שיתאכסנו עמם. אך הם אמרו: אין אנחנו הולכים אלא לבית יוסף הגנן. לוו אותם, עד שהגיעו לבית יוסף הגנן, וראו אותו שהיה מלקט ירקות. והקדימו לו שלום, והשיב להם שלום.

אמר להם: רבותי! הנחתם כל העשירים והמכובדים, ובאתם אלי להכלים אותי? שאין לי לאכול אלא ירקות וקטניות, והקב"ה יודע שיש בסלי שתי ככרות לחם דייקא. אמרו: די לנו אלו הכיכרות וירקות, ויותר טוב לנו מעשרה עופות ודגים של עשירים. ישבו ואכלו, ואמרו דברי תורה על שולחנו, לקיים דברי התנא (אבות פ"ג משנה ג) שלשה שאכלו על שלחן אחד ואמרו עליו דברי תורה כאילו אכלו משולחנו של מקום, וברכו ברכת המזון.

אמרו לו: תדע, שאנחנו לא באנו לאכול, אלא באנו להודיע לך ששכרך הרבה בעולם הבא, ורצוננו שתאמר לנו מה מעשיך. אמר להם: אלו מעשי כפי שראיתם, יש לי קרקע ואני זורע בה ירקות, ומתפרנס מהם אני ובני ביתי. אמרו לו: בנעורך, מה היית עושה? אמר להם: אנכי הייתי מגדולי העיר, ואבי היה עשיר, ואבדתי כל העושר וגרשוני אנשי העיר מביתי ומעיר מולדתי. ובאתי לאשקלון, וקניתי קרקע ובניתי בית לדירה. ואת שאר החלקה אני זורע ירקות

ומפרנס את בני ביתי, וכל שאני מרוויח - חציו נותן צדקה לעניים, ובחציו מתפרנס אני ובני ביתי. אין לי עוד מעשים - מלבד אלו שסיפרתי לכם.

אמרו לו רבי אליעזר ורבי יהושע: דע אהובנו, ששכרך הרבה מאד. כך וכך היה המעשה, שראינו חלוקא דרבנן שלך ביד המלאך, ולא היתה לו שפה לפיו. ובאנו להודיע אותך, שתוסיף במעשים טובים שלך כדי שתגמור שפת החלוק שלך. והלכו לשלום.

לאחר שהלכו, אמרה לו אשתו: אנכי שמעתי כל מה שאמרו לך, תוסיף בצדקה כדי שיגמר חלוקך. אמר לה: כדבר אחת הבוערות תדברי, אין את יודעת שאין לי פרנסה אלא מחלקת השדה שאני זורע בה? אמרה אשתו: קח ומכור אותי בשוק, ואת הכסף שתקבל תתן לצדקה כדי להשלים חלוקך. אמר לה: ודאי שדברת שטות, זאת מצוה הבאה בעבירה, וכיצד אני יכול לעשות כן?! אמרה לו: אנכי נשבעת לך שבועה שלא אטמא עצמי, ולא אתן יד לשום בן אדם.

וכך, כל יום היתה אומרת לו ודוחקת אותו, עד שהלך ומכר אותה, והיה עושה צדקה בזה הכסף. והאדון שקנה אותה לשפחה, ראה שאשה יפת תואר היא, ורצה לשכב עמה, אך היא לא קיבלה. וגם כשהכה אותה מכת מרדות - לא רצתה. מסר אותה האדון ליד רועה צאנו, כדי לפתותה ולדבר על לבה ולכבוש אותה. ובכל יום ויום היה הרועה מכה אותה ולא רצתה, וימרר אותה במכות ופצעים, והיא היתה סובלת יסורין קשים, ומתאפקת ומייחלת לאלהי השמים.

אחר כמה ימים, הלך יוסף בעלה לנסות אותה. התחפש כדי שלא תכיר אותו, ואמר לה: השמעי לי. אמרה לו: אנכי בעולת בעל. הלך וחזר עוד פעם, ועשה כן כמה ימים ונסה אותה, וראה שאמת הדבר שהיא עמדה בדבורה ושבועתה. ואז הסיר המסוה מעל פניו והתודע אליה, ויבכו בכיה גדולה, ותעל שועתם אל האלהים וישמע את נאקתם, ויבוא אליהו ז"ל ויאמר להם: חלוקך שלם, וכל שכן חלוק אשתך טוב יותר משלך. ונתן לו סימן שילך למקום פלוני בחלק השדה שיש לו, וימצא מטמונות כסף וזהב ויפדה את אשתו. והודיע להם כי שכרם הרבה מאד לפני הקב"ה. אשריהם בעולם הזה וטוב להם לעולם הבא.

תיכף ומיד, הלך וחפר באותו מקום ומצא אבנים טובות ומרגליות, ומכר אותן ובא לפדות את אשתו. אמר האדון: בבקשה ממך! קח אותה בלי כסף, שאינה שומעת לא לי ולא לרועה צאני, יותר טוב שתקח אותה. ולקח אותה, ונתברר לו הדבר שהיא עדיין טהורה וקדושה. והוסיפו בצדקה ובמעשים טובים כל ימיהם. ועדיין הם זורעים עומדים בעשירות, ברית כרותה מלפני אלהי השמים שלא יהיו עניים, עד זמן שיבוא משיח צדקנו.

ובספר אהבת חיים (כאן) הוסיף שמעשה זה, נרמז בדברי הכתוב: דבר אל כל עדת בני ישראל, "עדת" - היינו עידוי וקישוטים. ואמרת אליהם דייקא, היינו לאיש ואשתו - קדושים תהיו, כי האיש לא נגע באשה אחרת והיא לא נגעה באיש אחר. והקב"ה צוה לאלוהיו ז"ל, שילך ויודיע לו שנשלם שפה של חלוקה. וזהו שאמר: קדושים תהיו, נוסריקון: תלך ותודיע יוסף הגנן, כי קדוש אני ה' אלהיכם. וכשראיתי שעומדים בקדושתם, עשיתי להם נסים ונפלאות. אין דבר שלא נרמז בתורה.

וזהו שאמר התנא רבי פנחס בן יאיר: זריזות מביאה לידי נקיות, ונקיות מביאה לידי טהרה, וטהרה מביאה לידי פרישות, ופרישות מביאה לידי קדושה וכו'. כולם נתקיימו ביוסף הגנן. זריזות - שנתן צדקה לעניים אפילו שלא היה לו לאכול. ואשתו היתה בנקיות, ושמרה עצמה בטהרה ופרישות מדרך ארץ, שהביאה אותה לידי קדושה וכו'.

המעלה הגדולה היא לזכך את הגוף הגשמי דווקא

שואל מו"ר רבנו יוסף חיים ע"ה בספרו עוד יוסף חי (דרושים), מדוע הקב"ה מצווה אותנו להיות קדושים, והרי המלאכים לכאורה כבר יותר קדושים מאתנו, ומה צריך הוא לקדושה של האדם? אלא העניין הוא, כי אדרבה, המלאך הרי כולו רוחני, וא"כ זה פשוט מאליו שהוא קדוש. אבל האדם שיש לו גוף גשמי, אצלו המעלה גדולה שבנפשו כשהוא קדוש, הוא יקדש את הגוף העבור שלו.

וזהו גם כן, מה שאמר הקב"ה לישראל לפני מתן תורה (שמות יט, ו): "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש". כי אמנם יש להקב"ה כבר את המלאכים הקדושים, אבל זו היא קדושה טבעית, שכן הם נבראו בלי גוף. לא כן האדם שיש לו גוף, זהו השבח שלו, שאע"פ שיש לו גוף גשמי - הוא מקדש את הגוף שלו ונעשה קדוש.

משל למה הדבר דומה? לאדם שבא לחנות, וראה שם דמות של עוף העשויה מאבן, ודומה ממש לעוף חי. שאל האיש את המוכר: כמה עולה העוף הזה? אמר לו: עשרים דינרים. אמר לו: איך זה יתכן? והרי עוף אמיתי אינו עולה אפילו דינר אחד, ואילו עוף זה עולה עשרים דינרים?! אמר לו המוכר: אכן כן, הלא תבין כי עוף חי - יש ממנו הרבה לאלפים, אבל עוף כזה שעשו אותה ביצירה מיוחדת מעשה ידי אדם - אין כזה כי אם מעט, ולכן שווי גדול הרבה יותר!

כך המלאכים, אשר הם רוחניים וכולם קדושים, נמצא שאין בזה שום רבותא בכך שהם קדושים. אבל בן אדם אשר יש לו גוף גשמי, ובכל זאת הוא קדוש, זהו חידוש שאינו מצוי, כי זה בא לו ע"י עבודתו העצמית, ולכן יש לזה אצל הקב"ה ערך גדול שבעתיים.

ובזה ביאר רבינו יוסף חיים את כוונת הפסוק: "קדושים תהיו כי קדוש אני", שהפסוק בא לבאר, איך תוכלו להגיע למעלת הקדושה? ע"י שהקב"ה קדוש ותלכו בדרכיו, ובכך תשיגו את מעלת הקדושה. ועוד, תוכלו להשיג זאת ע"י קיום מצות כיבוד אב ואם ושמירת שבת, שבכך ימשך עליכם רוח קדושה. ולכן נסמך לזה הפסוק: "איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו".

ומכאן נלמד לימוד גדול בשבילנו, ונדע כמה חשובים המעשים שלנו לפני המקום ב"ה. וכאשר לפעמים האדם חושב לעצמו, כי קשה עליו לעשות מצוה מסויימת, ישיב אל לבו, כי אדרבה, ככל שקשה לו יותר לעשות את המצוה והוא כובש את טבע העצלות שלו ועושה אותה - יש לזה מעלה יותר גדולה, ובכך מתגלה יותר מעלת הקדושה אצלו.

רוב גופי תורה תלויים בה

הרב בעל "דברי יואל" מסאטמר זצ"ל כתב, כי בפרשת קדושים - רוב גופי תורה תלויים בה. שכן, רבו הפירושים לבאר טיבה של פרשה זו. רש"י ז"ל פירש, קדושים תהיו - הוו פרושים מן העריות, כי בכל מקום שאתה מוצא גדר ערוה - אתה מוצא קדושה. והרמב"ן ז"ל חלק עליו, מהטעם שבתורת כהנים משמע כי אין זו אזהרה על פרישה מעריות. ולפיכך כתב הוא ז"ל, שהתורה מתכוונת כי יש לפרוש מן המותרות, שאם ילך האדם שובב אחרי שרירות לבו, ימצא בעל התאווה מקום להיות שטוף בזימה ולהיות זולל וסובא וישבר כל נבלה, ואם כן יהיה נבל ברשות התורה. לפיכך הזהירה תורה שנהיה פרושים מן המותרות, ויקדש עצמו בזה עד שיגיע לפרישות, וכמו שדרשו ז"ל (יבמות כ.): קדש עצמך במותר לך. (מוסר חכמים).

הגביר הרב אליהו לוינזון

רבי אליהו לוינזון מקרטינגא, למרות גדולתו בתורה לא קבל על עצמו עול רבנות ופנה למסחר. הוא ניהל את בנק "פינברג" בקובנה, ובנאמנותו במשא ומתן עם הבריות - קידש שם שמים בישראל ובעמים.

פעם קרה, שאחד מלקוחות הבנק פשט רגל, וגרם לבנק הפסד בסכום העולה על מאה אלף רובל. ולמרות שרבי אליהו לא היה אשם בדבר, ראה הוא את עצמו אחראי בעקיפין לכך,

והחליט לשלם לבנק את מלוא הנוק. בעקבות מקרה זה, הוא התפטר מהבנק והתחיל לעסוק בעסקים פרטיים, וכך במשך שנים אחדות שילם לבנק את כל הפסדו. מעשה אציל זה עשה לו כנפים, עד שעיתוני רוסיה וגרמניה פרסמוהו כסמל היושר והאחריות.

הודות לאימון הרב שרכש, הצליח בעסקיו אשר הלכו והתרחבו, ויצא לו שם טוב גם בחוגי הממשלה, אשר היא מצידה מסרה לו מפעלי קבלנות גדולים, כשהוא מבצעם לשביעות רצונה המלא של הממשלה. עסקים אלו הביאוהו לעשירות מופלגת ולעמדה חשובה, עד שהוצע להעניק לו תואר "אזרח כבוד" - אך הוא סרב.

למרות עושרו ועסקיו הענפים, שקד הוא על התורה ביגיעה והתנהג בחסידות ובצניעות, והמשיך להתגורר בעיירתו הקטנה קרטינגא. רבים מתלמידי החכמים מאותו הדור התקיימו על חשבוננו, והוא מצידו לא רדף אחר המותרות, אלא קידש עצמו במותר לו והגיע למעלות נשגבות, ובכך זכה לשני שולחנות בעולם הזה ובעולם הבא. (ע"פ תנועת המוסר ח"ב פרק כ"ו).

"קִדְּשִׁים תִּהְיוּ ... אִישׁ אָמוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ" (יט, ב-ג).

המצייר צורת אביו ואמו ניצול מעריות ומהרהורים רעים

אמרו חז"ל במסכת סוטה (לו:): על הפסוק (בראשית מט, כד): "ויפוזו זרועי ידי אביר יעקב", שכאשר תקפה אשת פוטיפר את יוסף, ותקף עליו יצרו, באתה לו דיוקנו של אביו, ואמר לו וכו'. מיד: ויפוזו זרועי ידיו, וניצל מן החטא.

וכתב האור החיים הקדוש: "שמעתי בשם אנשי אמת, שדיוקן האב יגביר כח הקדושה בבן, ותמנעהו מבוא אל התיעוב. ועל כן כתבה התורה אצל מצות עריות: איש אמו ואביו תיראו, שמי שתקפו יצרו, יצייר בין עיניו יולדיו, ויהיה לו למשיב נפש".

וזהו שאמרה תורה: "קדושים תהיו" - הו פרשים מן העריות, וכיצד? על ידי: "איש אמו ואביו תיראו", שיצייר בעיניו דמות יולדיו.

ועיין בירושלמי מס' הוריות (פ"ה ה"ה), שם מסופר כי ראה יוסף גם את צורתה של אמו.

"אִישׁ אָמוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ וְאֵת שִׁבְתוֹתַי תִּשְׁמְרוּ אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם" (יט, ג).

יחוד אבא ואמא הנעשה ע"י השבת

יש להבין, מהי הסמיכות של "איש אמו ואביו תיראו" ל"את שבתותי תשמורו"? ועוד, היה צריך לומר "את השבת תשמור" ולא "שבתותי" בלשון רבים, מזה משמע שיש לשמור שתי שבתות!?

אלא, ידוע מרבנו האר"י (עי' ליקוטי תורה למהרח"ו פרשת כי תשא על הפסוק ואתה תדבר), שכל שבת הוא בחינת שני שבתות. כי ליל שבת נקראת בחינת שבת בפני עצמה, שבה מתקנים את המלכות שהיא הנוק', ולכן אומרים בלילה "וינוחו בה". וידוע, (עי' מבני עמודי עמוד רנ"ח) כי המלכות היא כנגד אות ה' אחרונה דהוי"ה. וביום שבת אומרים: "וינוחו בו" בלשון זכר, כי בו מתקנים את הזכר שהוא ז"א, כנגד אות ו' שבהוי"ה. וידוע הוא, שבחינת אבא - הוא אות יו"ד דהוי"ה ב"ה, ואמא - בחינת ה' ראשונה דהוי"ה.

וזהו שאמר הפסוק: "איש אמו ואביו תיראו" - אבא ואמא י"ה דהוי"ה ב"ה. "ואת שבתותי תשמורו" - ז"א ונו"ק ו"ה דהוי"ה, ואז תמצא "אני יהו"ה" - שיהיה יחודא שלים. (ובדומה לזה תמצא בעוד יוסף חי עי"ש).

"אִישׁ אָמוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ וְאֵת שַׁבָּתֹתַי תִּשְׁמְרוּ אֲנִי ה' " (יט, ג).

אל תבואו אלי, תלכו אל השבת

כשהיו ניגשים אל החפץ חיים, אנשים הזקוקים לברכה, הוא היה לוחץ את ידם ואומר להם: "לקראת שבת לכו ונלכה כי היא מקור הברכה" - אל תבואו אלי, תלכו אל השבת, היא תעזור לכם. אתם תעשו בשבילה והיא תעשה בשבילכם. שכך אמרו חז"ל (ירושלמי ברכות פ"ב ה"ו) על הפסוק (משלי י, כב): "ברכת ה' היא תעשיר" - זו השבת, ומי שפנה אליה, היא מעולם לא אמרה לו 'לא'. (הח"ח חיי ופועליו ג' עמוד תתצט).

שמירת השבת - סגולה לבנים

כתב בספר משפט צדק לרבי משה מזאלשין (עמוד ר') בשם רבינו האריז"ל (הו"ד בספר סגולות ישראל ערך בנים אות י"ח), כי אישה שלא נפקדה בבנים - תקבל עליה תוספת שבת, וכשתוסיף בשבת - תזכה שיתווספו לה בנים!

וב"כ בספר מנחת שבת (סימן ע"ו ס"ק ח') בשם ספר עולת שבת (אות כ"ג) וז"ל: "וכן ראיתי למורי נר"ו היה מצוה על איש חכם מקרוביו שלא היו לו בנים ומתחנן לפניו ובמרירות נאנח מאד על הדבר, והזהירו על תוספת שבת להוסיף כפי כחו ולהיות סובב ברחובות קריה בערבי שבתות ובמוצאי שבתות להזהיר את העם להוסיף מחול על הקדש ובכן ימצא תקון לנפשו, ואנכי שאלתיו על הדבר והשיבני בלשון הכתוב כה אמר ה' לסריסים אשר ישמרו את שבתותי ונתתי להם יד ושם טוב מבנים ומבנות" עכ"ל.

וזכת מרן החפץ חיים בספרו משנ"ב (סי' רנ"ו ס"ק ב'): וכעת נמצא כן בכמה עיירות גדולות חבורות קדושות המיוסדות על השגחת השבת ואשרי חלקם כי הם מזכים את ישראל לאביהם שבשמים ויזכו עבור זה המתחזקים תמיד במצוה זו לבנים גדולי ישראל. והוסיף בשער הציון (ס"ק ו') וז"ל: וכעין מה שאמרו בשבת (כג:), הזהיר בנר, עיין שם. ושם הלא היה זהיר רק בעצמו, וכל שכן בזה שהוא מזכה תמיד לרבים מבני ישראל, וגם אמרו חז"ל גבי אלקנה, כשהיה עולה לרגל בכל שנה היה מכוין בכל פעם לזרז את ישראל שהם גם כן יזכו במצוה זו לעלות לרגל, ואמר לו הקדוש ברוך הוא, אתה כוננת ליזכות את ישראל, אני אוציא ממך בן שיזכה את ישראל לפני, וזכה ויצא ממנו שמואל. עכ"ל.

הרב יצחק זילברשטיין שליט"א, מספר על יהודי בדור שעבר שהתגורר באמריקה, ולכל מקום עבודה שהיה מגיע - היו מפטרים אותו בתוך שבוע ימים. וזאת, משום שהעסקים היו פועלים אף בשבת והוא היה מסרב לעבוד.

העונני כמובן היה גדול, הוא מכר כל מה שהיה רק אפשר מחפציו כדי להתפרנס, רק את השבת הוא לא מכר. כל מקום עבודה שהיה עוזב, היה אותו יהודי מבקש מהמעביד מכתב פיטורין בכתב, והיה אוסף את כל מכתבי הפיטורין ומניחם באמתחתו. כשילדיו היו שואלים: "לשם מה אבא שומר את הניירות האלו? מה יש לעשות איתם?". "אתם עוד תראו" הוא היה עונה.

כשהגיע חג הסוכות הוא לקח את כל המכתבים, ותלה אותם על ארבע דפנות הסוכה, ואמר לילדים שלו: "אלו הקישוטים של אבא שלכם, קישוטים שבהם קישטתי את השבת, מפוטר, מפוטר, מפוטר, כל זה בשבילה".

מסיים הרב זילברשטיין: אני מכיר את הילדים שלו, הלוואי שכל אבא בישראל יקבל מהילדים מה שהוא מקבל מהילדים שלו, על כל קישוט שהוא תלה בסוכה הוא קיבל ילד קישוט. השבת לא שכחה לו, כשהוא היה צריך אותה, היא ידעה לעמוד שם בשבילו, היא ידעה לזכור לו.

הפסיד הון בשביל השבת וזכה לבן קדוש

בספר 'רחמי האב' (קטינא, ערך שבת שלום) מביא מעשה מהגביר רבי איסרל זלה"ה, שהיתה לו חנות גדולה של בדים יקרים וכל מיני משי, והיה מנהגו שכאשר מגיע חצי היום בערב שבת, היה סוגר החנות כדי להכין את עצמו לקדושת השבת.

פעם אחת נתקנא בו הס"מ ורצה לנסותו, ובא אליו בערב שבת בדמות שר גדול, והחל לברור לעצמו הרבה סחורות יקרות, והתעכב בחנות לעשות השוואות מחירים של הסחורות, בתוך כך הגיע חצי היום, ופנה רבי איסרל לסגור את החנות כדרכו, אולם השר התחנן לפניו שימתין מעט ויגמור עמו העסק. אולם רבי איסרל לא הסכים בשום פנים ואופן, כי תמורת כל הון שבעולם לא יוותר על הכנתו לשבת קודש. השר יצא מייד את החנות, ורבי איסרל הפסיד סכום גדול. בשכר זאת זיכוהו מן השמים בבן קדוש, הלא הוא רבנו הרמ"א [רבי משה איסרליש] מאורן של ישראל.

"וְכַרְמְךָ לֹא תַעֲזוֹלֵל וּפְרֵט כְּרַמְךָ לֹא תִלְקֹט לְעֵנִי וְלִגְר תַּעֲזוֹב אֹתָם אֲנִי ה' אֱלֹהֶיכֶם"
(יט, י).

סיבת הגלות - גזל מתנות עניים

לעני ולגר - גלתה יהודה מעוני (איכה א, ג), על שגזלו מתנות עני. כמה דאת אמר: לעני ולגר תעזוב אותם. (ילקוט שמעוני, איכה רמז תתרי).

ומה שאמר: תעזוב. על שם (ישעיהו מט, יד): ותאמר ציון עזבני ה' וה' שכחני. עשה אותי הפקר לאומות, כלקט שכחה ופאה שהם עשויים הפקר. (פסקתא רבתי פרק לב אות ז).

"לֹא תִגְנְבוּ" (יט, יא).

המקור לשם 'אבודרהם'

מסופר, כי רבי דוד אבודרהם - היה מתפרנס מיגיע כפיו, והיתה לו חנות רוכלים. ומנהגו היה, שכל אדם שבא לקחת ממנו במידה קטנה, היה מוסיף לו על המשקל, כדי שלא יאנה אותו חלילה. ולא זו בלבד, אלא גם אם קנו ממנו במידה גדולה, היה מודד במידה קטנה, דהם אחר דהם. ובכל "דרהם" [-יחידת משקל] היה מוסיף מעט על המשקל.

פעם אחת בא אליו נכרי לקנות ממנו דבר מסוים במשקל גדול, ומדד לו רבי דוד כדרכו דהם אחר דהם, ובכל דהם הוסיף מעט, והלך הנכרי לדרכו. אך לאחר מכן הסתפק רבי דוד האם אכן מנה את כל הדרהמים, או שמא חיסר אחד מהם? ואף שלפי האמת אף אם חיסר, הרי התוספת שהוסיף על כל דהם ודרהם, עלה ליותר מדרהם. אך אע"פ כן לא נחה דעתו. ונטל בידו דהם ועוד מעט, נטש את חנותו, והחל רודף אחר הנכרי עד שהשיגו.

שאלו הנכרי מה ראית כי דלקת אחרי? חוששני שמא החסרתי דהם אחד, והנני להשלימו. אמר רבי דוד. התפעל הנכרי ממעשיו, ואמר: "ברוך ה' אשר בחר בכם ונתן לכם תורת אמת והדרכות ישר!" והלך ונתגייר.

ולכן קראו את שמו של רבי דוד - לא על שם תורתו, הגם שהיה אחד מגדולי רבותינו הראשונים, ולא על שם צדקתו וקדושתו, אלא "אבו-דרהם", על ישרותו המופלגת במשא ומתן ביושר ובנאמנות! (להתעדן באהבתך).

"וְלֹא תִכְחַשּׁוּ וְלֹא תִשְׁקְרוּ אִישׁ בְּעֵמִיתוֹ" (יט, יא).

התרופה ליצר הרע - מידת האמת

מעשה באדם רשע גמור, אשר יום אחד נצנצה בו רוח קדושה ונתעורר על כל מעשיו, והכיר בעצמו כי היה מטונף בעבירות מבית ומחוץ, וימס לבבו ויהי למים. וגמר בדעתו לילך אל הרב לשאול תיקון על מעשיו. ובהיותו הולך אל הרב, בא אליו הרודף - זה היצר הרע, ואמר לו: מה מצאת בי עול כי רחקת מעלי, ותלך אחר האבל וצום ובכי? עתה תראה מה שיגזור עליך הרב, כמה תכבד העבודה עליך בתענית וסיגופים. ויאמר לו: אם יגזור קשות - לא אקבל. אמנם, על כל פנים נשמע בקולו. וילך אל הרב.

ויהי כראות הרב אותו בידעו ומכירו, ויתמה ויאמר בלבו: מה לתבן אצל הרב? ומה לקברות אצל כהן? ויען האיש ויאמר: אדוני יודע כי הילדים רבים, ילדי פשע אשר טפחתי ורביתי. א"כ אחת שאלתי, אם תוכל למצוא תרופה למחלתי, מבלי שאמנע מכל דרכי, כי אין בי יכולת לבטל את טבעי. ויען הרב: ויאמר אני מזומן לבקש תרופה למכתך, רפואה קלה, וגם תמשיך ללכת בכל דרכיך, ובלבד שתשמור לעשות כל אשר אצוך. ויאמר: אנכי אעשה כדבריך. ויאמר: השבעה לי! וישבע לו.

ויאמר לו הרב: כל אשר תאוו נפשך עשה, ובלבד שמדבר שקר תרחק, ולא ישמע על פיך שפת שקר ולשון רמיה כלל ועיקר, וקום לך לדרכך. מיד זה האיש שמח מאד, כי מצא תרופה קלה מבלי להניח הרגלו. ומרוב השמחה הלך תיכף לבית הזונה, ושכר אותה על מנת שיבוא אליה באישון לילה. ויהי בלילה, כאשר כלתה רגל מהשוק, הדליק את הפנס ללכת, וטרם יפתח פתח ביתו, שמע קול צעדה עוברת בשוק. מיד חשב בדעתו לומר: אם עתה ישאלוני מאין באת ולאן אתה הולך, מה אענה ומה אומר? אוי לי אם אומר את האמת כי יתפשו אותי ושמו אותי בבור, וסוף סוף אהיה חייב מיתה. ואם שקר אדבר - אוי לי, כי אעבור על שבועתי. וגם דברי החכם אשר צוה אלי, ויאבד תרופתי.

ובחשבו זאת, חזר בו ושב לביתו. וכן אירע לו בלילה השנית והשלישית, עד שהבין בדעתו חכמת הרב. ויהי ממחרת, הלך אל הרב ויפול לפני רגליו ויבך ויתחנן לו, למען יתן

לו תיקון על כל העבירות שעשה. והרב אכן נתן לו וכך נעשה בעל תשובה גמור, ונפטר בשם טוב מהעולם. הרי מצינו שהשומר פיו ולשונו מדבר שקר - שומר מצוות נפשו (מרפא לעצם).

"וְלֹא תִכְחַשּׁוּ וְלֹא תִשְׁקְרוּ אִישׁ בְּעֵמִיתוֹ" (יט, יא).

חומרת המקלל ומדבר דברים בטלים

בזוהר הקדוש (קדושים דף פה.) מובא, שמי שמקלל את חברו, אזי הדיבור ההוא עולה למעלה ומקטרג עליו. שאין לך דיבור ודיבור שיצא מן האדם שאין לו קול, וקול ההוא עולה למעלה, וכמה מלאכי חבלה מתחברים בקול הזה, עד שעולה ונתעורר המקום של תהום הגדול שם הקליפות, וכמה מהם מתעוררים על האדם להענישו, אוי למי שהוציא דיבור רע מפיו.

ובשערי תשובה לרבנו יונה (שער ג' אות מ"ו), כתב: המקלל את חברו או את עצמו בשם - לוקה. ועונשו בידי שמים רב מאוד, שנאמר (דברים כח, נח-נט): "אם לא תשמור לעשות את כל דברי התורה הזאת הכתובים בספר הזה ליראה את השם הנכבד והנורא הזה את ה' אלהיך, והפלא ה' את מכותך" וגו'. ופירשו רבותינו ז"ל (תמורה ג:) ענין הפסוק הזה, על מי שמקלל את חברו או את עצמו בשם. וכעין זה כתב באגרת התשובה (אות ט').

ובאגרת הגר"א איתא: "כל כף הקלע, הכל בהבל פיו של דברים בטלים של האדם. ועל כל דיבור הבל, צריך להתקלע מסוף העולם ועד סופו. וכל זה בדיבורים יתרים, אבל בדיבורים האסורים, כגון; לשון הרע וליצנות, ושבועות, ונדרים, ומחלוקת וקללות וכו', על אלו צריך לירד לשאול למטה הרבה מאד. ואי אפשר לשער גודל היסורין והצרות שסובל בשביל דיבור אחד, ולא נאבד אפילו דיבור אחד דלא נכתב. בעלי גדפין [-כנפיים] הולכין תמיד אל כל אדם ואדם ואין נפרדים ממנו, וכותבין כל דיבור ודיבור, כי עוף השמים יוליך את הקול, ובעל כנפים יגיד דבר (קהלת י, כ).

"וְלֹא תִשְׁקְרוּ אִישׁ בְּעֵמִיתוֹ" (יט, יא).

כמה קשה כת שקרנים

כתב הרב "ראשית חכמה" (קדושה יב, לה-לו): המשקר והמכזב - שנאוי ומתועב לפני הקב"ה, שנאמר (משלי ו, טז-יט): "שש הנה שנא ה' ושבע תועבת נפשו. עינים רמות, לשון שקר, וידים שופכות דם נקי. לב חרש מחשבות און, רגלים ממהרות לרוץ לרעה. יפיח כזבים עד שקר, ומשלח מדנים בין אחים". ומתוך שבעה דברים אלו, השלשה מהם בענין הכזב; לשון

שקר, יפיח כזבים, ועד שקר. ורבותינו ז"ל (מנורת המאור בשם ר' סעדיה במשלי) אמרו, שתלה שבע המדות הרעות האלו בכזב, כי ממנו משתלשלים כולם.

כיצד? "עינים רמות" - עיקר הגאווה הוא הכזב, מפני שהוא אומר שהוא חכם, והוא באמת טפש. גבור, והוא חלש. נשיא, והוא נקלה. ומתגאה לעיני הבריות במידות הללו של כזב, כמו שאמר אבשלום (שמואל ב' טו, ד): ועלי יבוא כל איש אשר יהיה לו ריב ומשפט והצדקתיו. והיה גונב דעת הבריות בכזב.

"לשון שקר" - הרי כזב. וכן "לב חורש מחשבות און", "יפיח כזבים עד שקר".

"ידיים שופכות דם נקי" - מיואב, ששלח לשון שקר על פי דוד, והשיב את אבנר והרגו. שנאמר (שמואל ב' ג, כו): "וישלח מלאכים אחרי אבנר".

"ומשלח מדנים בין אחים", שנאמר (תהלים נה, י): "בלע ה' פלג לשונם", וסמך ליה: "און ועמל בקרבה, הוות בקרבה, ולא ימיש מרחובה תוך ומרמה".

בא וראה כמה כזבו ונענשו; גחזי כיזב, ונצטרע הוא וזרעו. שנאמר (מלכים ב' ה, כה): "ויאמר אליו אלישע, מאין גחזי, ויאמר, לא הלך עבדך אנה ואנה, ויאמר אליו, לא לבי הלך... וצרעת נעמן תדבק בך וזורעך לעולם, ויצא מלפניו מצורע כשלג".

אמנון כיזב, ונהרג. שנאמר (שמואל ב' יג, ו): "תבא נא תמר אחותי ותללב לעיני שתי לביבות". ושכב עמה, והרגו אבשלום.

וכל המחליף בדבורו, כאלו עובד עבודה זרה, שנאמר (בראשית כו, יב): "אולי ימושני אבי והייתי בעיניו כמתעתע", וכתוב בעבודה זרה (ירמיה י, טו): "הבל המה מעשה תעתועים". (סנהדרין צב.).

ופירש הרב רבי יצחק אבוהב בספר "מנורת המאור", למה הוא כעובד עבודה זרה? אלא הכוונה היא, לפי שמטעה את חברו בדבר שקר, ובכך יהיה גם כן מטעה את חברו בכל ענין שיהיה, ודומה לעבודה זרה, שהם מטעים גם כן לבני אדם, באמרם שיש לאל ידם.

אמר רבי אלעזר, הכל ברא הקב"ה - חוץ מהשקר, שלא בראו אלא בני אדם בודים אותו מליבן. (תנא דבי אליהו זוטא ג').

ואמרו חז"ל (שבת קמט:): רוחו של נבות היזרעלי לא זכתה למחיצה עליונה אלא מפני שהרהר לדבר כזבים, שנאמר (מלכים ב' כב, כ): "מי יפתה את אחאב, ויעל ויפל ברמות, ויצא

הרוח ויאמר אני אפתנו, ויאמר ה' צא". מאי הרוח? זה רוחו של נבות. מאי צא? צא ממחיצתי, משום שנאמר (תהלים קא, ז): "דובר שקרים לא יכון לנגד עיני".

ואמר החכם, אדם המכזב - חשוב כמת, שאין בני אדם חוששין לדבריו מפני שדרכו לכזב, וחיייו ומותו שוין. ואמרו ז"ל (סנהדרין פט): כך עונשו של בדאי שאפילו אומר אמת, אין שומעיו לו. וירמיה כשהיה מוכיח לישראל, לא היה מוכיחן אלא על הכזב, שנאמר (ירמיה ט, ד): "למדו לשונם דבר שקר". כי נעשה להם הכזב כטבע, ולא יוכלו לסור ממנו, ונלאו להתעות מדרך השקר לדרך האמת.

אמר רב הונא, מצינו שלא גלו ישראל מארצם, אלא על זה שעברו על הפסוק (שמות כג, ז): "מדבר שקר תרחק". ובספר "קינוות" [איכה], הוא רמוז בשלשה מקומות באלפא ביתא של (איכה ב, א): "איכה יעיב באפו", ושם הקדים פ' לע'. לומר, שאמרו בפיהם מה שלא ראו בעיניהם, דכתיב (איכה ב, טז): "פצו עליך פיהם", ואחר כך (איכה ב, יז): "עשה ה' אשר זמם". ובאלפא ביתא של (איכה ג, מו): "אני הגבר... פצו עלינו פיהם", ואחר כך "עודנו תכלינה עינינו".

וגרסינן ביבמות (סג), רב הוה מצערא ליה דביתהו [רב היתה מצערת אותו אשתו], כי אמר לה עבידי לי טלופחי - עבדא ליה חימצי, חימצי - עבדא ליה טלופחי [כאשר אמר לה: תעשי היום לאכול עדשים - עשתה לו חומוס, וכאשר אמר לה תעשי חומוס - עשתה עדשים]. כי גדל חייא בריה, אפיך לה. אמר ליה: איעליא לך אמך! [-כאשר גדל חייא בנו, היה הופך את הדברים לאמו, בכדי שתעשה כמו שאביו אכן רצה. אמר לו אביו, ניכר הוא שאמך חזרה בתשובה], אמר ליה: אנא הוא דקא אפיכנא לה [-אני הוא שהופך לה את הדברים]. אמר ליה: היינו דקא אמרי אינשי, דנפיק מינך טעמא מלפך, את לא תעביד הכי, שנאמר (ירמיה ט, ד): "למדו לשונם דבר שקר" [-זהו שאומרים האנשים, שהיוצא ממך מלמד אותך טעם, אך אתה אל תעשה כן, שנאמר וכו'].

מעלת המדבר אמת

עוד כתב הרב "ראשית חכמה" (שם, מז) ובמעלת המדבר אמת ועונש המדבר שקר, האריכו בתיקונים (תיקון סג) זו לשונם: מאי (תהלים קמה, יח): "קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת?" ללמד, כי מי שקורא לו בשקר - רחוק הוא ממנו.

והנה, א' של אמת, הוא אות ראשון של כ"ב אתוון. מ' הוא באמצע, ואות ת' הוא בסוף. וכן, עשירית מהמילה אמ"ת [441], הוא כמנין: יו"ד, ה"א, וא"ו, ה"א, שהוא עולה מ"ה, והוא סוד שם בן מ"ה.

בזמן שישראל משקרים בתורת אמת, נאמר בה (דניאל ח, יב): "ותשלך אמת ארצה". מאי ארצה? זו שכניה. ובגלות נאמר (ישעיה נט, טו): "ותהי האמת נעדרת", והשקר שולט בעולם. ומי הוא שקר? זה סמא"ל. ובזמן שהאמת שולטת בעולם - השקר עובר מן העולם.

וכן, אמת הוא סופי תיבות של (בראשית ב, ג): "ברא אלקים לעשות". וכן (בראשית א, א): "ברא אלקים את". הרי, שעם האמת נברא העולם וכל אומות העולם. אבל בשקר כתיב (דניאל ח, יב): "ותשלך אמת ארצה". והשקר שולט כביכול במקומה שהוא ירושלים, כי זה גרם שנחרב הבית וחזרה הארץ לתוהו ובהו. כי כך למדנו, שחורבן בית ראשון זהו: "והארץ היתה תוהו ובהו", וחורבן שני זהו: "וחושך על פני תהום". כי האמת מסובבת העליונים והתחתונים, ובזמן שנעשה ומתהפך לשקר, נהרסים כל הבניינים.

ועל אותו זמן נאמר (עמוס ה, ב): "נפלה לא תוסיף קום". וזה שאמר הכתוב (ישעיה יד, יב): "איך נפלת משמים הליל בן שחר", וכן (איכה ה, טז): "נפלה עטרת ראשנו", שהם ה' עליונה, ה' תחתונה, ו' עמוד האמצעי סובל שניהם. עכ"ל (שבזוה"ק).

ובהמשך דבריו (שם נא-נב) כתב: ובזה נבין טעם למה המדבר אמת מאריך ימים, כי פירשו (סנהדרין עז). על אותה מדינה, שהיתה נקראת 'עיר אמת' שלא מת אחד מהם קודם זמנו. ואמרו שם, שלא היו משנים בדיבורם. ופעם אחת אירע שנתאכסן עמהם חכם, רב טביומי שמו, ומפני ששינה בדבורו קל, כמו שנתבאר שם בגמרא, קבר שני בניו וגרשוהו מביניהם.

והטעם לאריכות הימים הוא, מפני ששם מ"ה הוא שְׁקִי דְאֵילָנָא בְּדֻרְעוּי וְעִנְפוּי, כמו שפירשו בתיקונים, בדברי אליהו זכור לטוב. וכן שם ס"ג יקראוהו בתיקונים בפירוש "נשמתא".

והכוונה בשמות הנזכרים היא, עלת העלות המתלבש בהם, כמו שפירשו בתיקונים. נמצא, שאוחז בחיים העליונים, שהם חיי המידות, ולכך ראוי שיאריך ימים.

גם כמעלת האמת ביאר לנו הנביא, באמרו (ירמיה י, י): "וה' אלקים אמת", "הוא אלקים חיים". והנה שני שמות אלו עולים יב"ק, כמנין שלש שמות: אהי"ה יהו"ה אדנ"י, שהם "אני ראשון". נמצא, המדבר אמת מתדבק בשמו יתברך, יהו"ה אלקים, שהם שם שלם, והדבק בו - דבק בחיים, כמו שכתוב (ירמיה י, י): הוא אלקים חיים.

"ותקעתיו יתד במקום נאמן"

עוד כתב שם (נח-סא): גם בכלל קיום האמת, שישתדל להיות קיים בעבודתו כיתד שלא תימוט, כדכתיב (ישעיה כב, כג): "ותקעתיו יתד במקום נאמן". ו"אמת" ו"אמונה" - הכל ענין אחד,

כמבואר במאמר דאיהו אמת ואיהי אמונה. והנה האמת הפך הכוזב, כי המבטיח ואינו עושה - יקרא כוזב, מפני שפסק הבטחתו ודיבורו. וכל לשון 'כוזב' נגזר מלשון הפסוק דכתיב (ישעיה נח, יא): "וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו".

והנה מדת אמת, לעולם אינו פוסק רחמיו מן העולם, שהוא (בראשית ב, י): "נהר יוצא מעדן להשקות את הגן". ואמר "יוצא" ולא "יצא", כי לעולם הוא יוצא. ולכן קראו רשב"י: נהר תדיר ונפיק ולא פסק מימיו. ועיקר מדת אמת תלוי בעתיקא, שאין משם הפסק הרחמים לעולם. שאילו חס ושלוש יצויר, שיעדר לכזב השפע ההוא - רגע, יתבטל העולם.

וכן איברי האדם מצויים על תפקידם, הלשון לדבר, והאוזן לשמוע, והרגלים להלך, וכן שאר החושים. ואילו יצויר שיכזבו האיברים מלעשות צווים, יתבטל האדם. ולכך, על האמת - העולם עומד. ואם יתבטל איזה חוש מהם לפעמים, הוא מפני סיבת האדם וכזבו בעבודתו לבורא.

ולכך הראוי לאדם שיהיה קיים בעבודתו, שלא יכזב בה לעולם. שאם פסק, הרי פסק מדת האמת, והוא בקליפה הנקראת כוזב. וקרוב בעיני לומר, שהוא מדת "כזבני", כי מה לי שיכזב לבני אדם או שיכזב לקב"ה. ויותר ראוי להיענש המכזב להקדוש ברוך הוא, מהמכזב לבני אדם, דכתיב (איוב יג, ט): "אם כהתל אנוש תהתלו בו".

ושמעתי מפי מורי ע"ה (עי' שיעור קומה דף עג), שבפה יש ל"ב שיניים שהם ל"ב אלקים שבמעשה בראשית, שהם ל"ב נתיבות חכמה. ובמעשה בראשית, חתום מידת האמת בראשו ובסופו. בראשו (בראשית א, א): "בראשית ברא אלקים את השמים". ובסופו (בראשית ב, ג): "ברא אלקים לעשות". ללמדך, שכל המשקר, מכחיש מעשה בראשית ול"ב נתיבות שבו, החתומים במדת האמת.

וזהו שמצינו, שששה פעמים נזכר אמת במעשה בראשית, והם כנגד שש קצוות, שנחתמו בשם י"ה", כדפירש בספר יצירה. ואלו הם (בראשית א, א): "בראשית ברא אלקים את". (בראשית א, ד) "וירא אלקים את האור". (בראשית א, כא) "ויברא אלקים את התנינים". (בראשית א, כז) "ויברא אלקים את האדם". (בראשית א, לא) "וירא אלקים את כל אשר עשה". (בראשית ב, ג) "ברא אלקים לעשות". כן כתב רבי יעקב בפירושו על הפרפראות שעשה על התורה. נמצא, המשקר עוקר עצמו משש הקצוות, החתומים במדת אמת.

והרוצה שלא יהיה בדבריו ועסקו שקר, אם הוא חייב לפרוע לכך זמן, יאריך הזמן בתחלה, כך שלא יצא שקרן.

ושמעתני, שעל זה נאמר (משלי יב, יט): "שפת אמת תכון לעד", פירוש: שמאריך הזמן הרבה, כדי שבאמצעות הזמן ישרים דיבורו. אמנם, מי שהוא אומר: ברגע הזה כעת מחר, לשון שקר הוא, והכוונה על קיצור הזמן - הוא לשון שקר, כי אפשר שלא תזדמן לו בקשתו, וימצא שקרן. ואומר אני, שאפשר שמטעם זה, באה מלת אמת במעשה בראשית רמוזה בסופי תיבות ולא בראשי תיבות, להורות על אריכות הזמן.

וכן הרוצה לקיים מדת אמת, אל ירגיל לשונו לדבר שקר אפילו בדברי הבאי, משום (ירמיה ט, ד): "למדו לשונם דבר שקר". כדגרסין ביבמות (סג.), רב הוה מצערא ליה דביתהו וכו'.

ולא זו בלבד, אלא כל מי שהוא ירא שמים, יש לו לקיים בפיו מה שהסכים בלבו, לקיים (תהלים טו, ב): "ודובר אמת בלבבו", כמו שקיים ענין זה רב ספרא (רש"י מכות דף כד. ד"ה רב ספרא ע"פ המובא בשאלות דרב אחא שאילתא לו).

[והכי] הוה עובדא, דרב ספרא הוה ליה חפץ אחד למכור, ובא אדם אחד לפניו בשעה שהיה קורא קריאת שמע ואמר לו: תן לי החפץ בכך וכך דמים, ולא ענהו, מפני שהיה קורא קריאת שמע. כסבור זה שלא היה רוצה ליתנו בדמים הללו, והוסיף ואמר: תנהו לי בכך וכך יותר. לאחר שסיים קריאת שמע, אמר לו: טול החפץ בדמים שאמרת בראשונה, כי באותן דמים היה דעתי ליתנם לך].

אמנם, מפני דרכי שלום מותר לשנות, כדפירשו שם ביבמות (סה:) מפני שמדתו הוא המיוחד הכל, כאמרו (משלי ג, יז): "וכל נתיבותיה שלום" כדפירשו בזוהר (מקץ דף קצז:). והוא עמוד אחרון המקיים העולם (כמובא באבות פ"א משנה י"ח). ומכאן ידין המעיין, שאין לשנות מפני השלום אלא בדבר שהוא קיום העולם, או בדבר שבין איש לאשתו, וכענין שמואל שאמר (שמואל א' טז, ב): "לזבוח לה' באתי", שהוא דבר פיקוח נפש.

וכן יש בזה תיקון למי שהוא רוצה בתשובה - שידבר אמת. כי אז, אם ירצה לעשות דבר שאינו כראוי, אם יאמרו לו, עשית כך וכך? ואם ידבר אמת, מוכרח שיאמר: כך עשיתי, ויתבייש, ופעם אחרת לא יעשה. או יאמרו לו: לאיזה מקום אתה הולך? אם הוא הולך לעשות עבירה, ויאמר אמת, ימנע מעשותה, מפני הבושה. עכ"ל הרב ראשית חכמה.

השקר אין לו רגלים

כתב הרב "ישמח משה" על מה שאמרו (מדרש אותיות דר"ע, אות ש) שקר אין לו רגלים. נראה על דרך מליצה, כי יצר הרע נקרא שקר, ויצר הטוב הוא אמת. והנה על דרך משל, מי

שיש לו רגלים ללכת, ובא לבית איש וגוער בו האיש: צא מכאן, הרי הוא יוצא והולך. אבל החיגר והקיסטע לא יוצא, אף אם ידחפנו באמת הבנין, ורק אם יתגבר עליו להשליכו בכל כוחו. ויש להרחיב המשל והנמשל, כי הוא מובן מאליו.

זכתב הרב "ראשית חכמה" (קדושה פרק ז, טז) צריך שיהיה תוכו כבדו, וסודו נתבאר בתיקונים (דף קכח:). זו לשונם: מי שהוא מעץ החיים, פיו ולבו שוין. ועליו נאמר (בראשית ג, כב): "ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם". אבל אחר שאין פיו ולבו שוין, נאמר עליו (בראשית ב, יד): "ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו", כי ודאי זה הוא ערוב כסף עם עופרת. וצריך שיהיה דובר אמת בלבבו, כי בזה גורם יחוד מדת אמת בלבבו, והוא סוד (תהלים פה, יב): "אמת מארץ תצמח".

והכלל, כי הלב הוא מקור החיים, נתון באמצע הגוף. והוא כנגד בית קדשי הקדשים, שהיא נקודה אמצעית, לעולם כל המידות הטובות שבאברים נובעות מהלב, וכן להפך עכ"ל.

תחילת דינו של אדם - נשאת ונתת באמונה

כתב מהרח"ו ז"ל ב"שערי קדושה" (ח"ב שער ה'), וז"ל: ותחילת דינו של אדם אחר הפטירה, נשאת ונתת באמונה, והוא מארבע כיתות שאינם מקבלות פני שכניה, שנאמר (תהלים קא, ז): "לא ישב בקרב ביתי עושה רמיה".

ובספר "מנורת המאור" (נר ב' כלל ב' חלק א' פרק א') כתב, וז"ל: ובזמן שאין האמת מצויה, הקב"ה כועס בבני אדם, שנאמר (ישעיה נט, טו): "ותהי האמת נעדרת וסר מרע משתולל". ע"כ.

ובמסכת תענית (ח.), אמר רבי אמי אין גשמים יורדים אלא בשביל בעלי אמונה, שנאמר (תהלים פה, נב): "אמת מארץ תצמח וצדק משמים נשקף", והיינו גשמים שהן צדקה לעולם. והזהיר לדבר אמת מאריך ימים, ומובטח לו שלא ימותו בניו בחייו. והכי איתא בסנהדרין (צז): אמר רבא, מריש הוה אמינא ליכא קושטא בעלמא. אמר לי ההוא מרבנן, ורב טבות שמיא, ואמרי לה רב טביומי שמיא, דאי הוו יהבי ליה כל חללי דעלמא לא הוה משני בדיבוריה. [מתחילה הייתי אומר, כי אין אמת בעולם. עד שאמר לי רב טביומי, כי אם היו נותנים לו כל חללי העולם, לא היה משנה בדיבורו].

זימנא חדא, איקלעי לההוא אתרא וקושטא שמיא, ולא הוו משני בדיבוריהו, ולא הוה מיית איניש מהתם בלא זמניה. נסיבי איתתא מינהו והוו לי תרתין בנין מינה, יומא חד הוה

יתבא דביתהו וקא חייפא רישה, אתאי שיבבתה טרפא אדשא, סבר לאו אורח ארעא, אמר לה ליתא הכא, שכיבו ליה תרתין בנין. אתו אינשי דאתרא לקמיה, אמרו ליה: מאי האי? אמר להו הכי הוה מעשה. אמרו ליה: במטותא מינך פוק מאתרינן, ולא תגרי בהו מותנא בהנך אינשי. [פעם אחת, הגעתי למקום ושמו קושטא, שלא היו משנים שם בדיבורם, ולכן לא היה מת אדם משם בלא זמנו. לקחתי אשה משם, והיו לי שני בנים ממנה. יום אחד, ישבה אשתי וחפפה את ראשה, ובאה השכנה ודפקה על הדלת, חשב שאין זה דרך ארץ לומר שהיא רוחצת כעת, ולכן אמר שאינה כאן. ונפטרו לו שני בנים. באו אנשי המקום ושאלוהו על מה שקרה, ואמר להם שכך וכך היה מעשה. אמרו לו: בבקשה ממך, צא ממקומנו ואל תגרה בנו את המות].

ובמכילתא פרשת בשלח על הפסוק (שמות טו, כו): "והישר בעיניו תעשה", אמרו: זה משא ומתן. מלמד שכל מי שנושא ונותן באמונה - רוח הבריות נוחה הימנו, ומעלין עליו כאילו קיים את כל התורה כולה.

ומעשה ברבי פנחס בן יאיר (דברים רבה, ג) שהיה דר בעיר אחת בדרום, והלכו אנשים להתפרנס שם, והיו בידם שתי סאין של שעורים והפקידו אצלו, ושכחו אותן והלכו להן. והיה רבי פנחס בן יאיר זורע אותן בכל שנה, עושה אותן גורן וכונסן, ואחר שבע שנים הלכו אותן החברים לשם לתבוע אותן ליתן להם. מיד הכיר בהם רבי פנחס בן יאיר, אמר להם: בואו וטלו אוצרותיכם. הרי, מאמונתו של בשר ודם אתה יודע אמונתו של הקב"ה.

האמת הוא העיקר ויסוד התורה

השקר מחריב העולם ומפריד אלו"ף, שהוא גימטריא: פ"ה ל"ב (מין החיד"א בספרו דברים אחדים דרוש ל"א לשבת תשובה). ומסיר חותמו של השם יתברך שהוא אמת, ומסיר יסוד העולם שהוא האמת, כמו שאמרו (אבות פ"א משנה יח), על שלשה דברים העולם עומד, על הדין, ועל "האמת", ועל השלום. והאמת הוא העיקר והוא יסוד התורה, כי התורה - תרי"ג מצוות הם, כמו שאמרו (מכות כד): בא חבקוק והעמידן על אחת, "וצדיק באמונתו יחיה" (חבקוק ב, ד).

וכתב הרב "מגלה עמוקות" (אופן קי"ד), שהעולם נברא ב"אמת" כי ו' פעמים אמת נרמז בפרשת בראשית; ברא אלהים את סופי תיבות אמת. ביום א' - ברא אלהים את, וירא אלהים את. ביום ה' - ויברא אלהים את, וביום ו' - ברא אלהים לעשות. הרי, ביום א' וה' וו' נרמזו ששה פעמים אמת. ובמים ב' ג' ד' - לא נרמז בהם אמת. לפי ש-ב'ג'ד' הם באתב"ש - שקר. ובמי שקר אין אמת. ולזה אומרים בתפילת שחרית, שש פעמים אמת.

המדבר אמת זוכה להינצל מכל רע

ומוסיף הראשית חכמה (שער הקדושה פרק יב, סה) ומי שאינו מדבר אלא אמת, יחיה ויאריך ימים וינצל מכל רע. וראיה לדבר מרבי יהושע בן לוי, שנשבע כשהראו לו מקומו בגן עדן (כתובות עז:), שלא שלט מלאך המות בו ובחייו, כי לא דבר כל ימיו שקר וכזב, ועדיין הוא בגן עדן בחייו. וסמך לדבר, מה שאמר הפסוק (ירמיה י, י): "וה' אלהים אמת הוא אלהים חיים ומלך עולם".

ואם לא ידבר אלא אמת, ינצל כל ימיו מכל רע, דכתיב (מלאכי ב, ו): "תורת אמת היתה בפיחו ועולה לא נמצא בשפתיו כי מלאך ה' צבאות הוא". כי המלאכים העליונים הם צורת אמת, ואינם בגופים. והנשמות הם בגופים. על כן אינם יודעים הנסתרות, רק מעט ובמראה הלילה, כי אין הנשמה מתעסקת בצורכי הגוף.

והיודע סוד הנשמה יעיד הדבר, כי החלומות מעין המחשבות, כדכתיב (דניאל ב, כט): "רעיוןך על משכבך סליקו". והחלומות באות על ידי מלאך המלוה בני אדם, ולפי שאין כל המחשבות אמת, על כן אין כל החלומות אמיתיים. ומי שמרגיל עצמו להיות כל מחשבותיו אמיתיות, גם יראה בלילה מראות אמת, וידע העתידות כמו המלאכים.

ומעשה היה ברבי שמעון בן שטח, שלקח חמור מישמעאל אחד, הלכו תלמידיו ומצאו אבן טובה תלויה בצוארו, והביאו האבן לרבי שמעון בן שטח, ואמרו לו (משלי י, כב): "ברכת ה' היא תעשיר". אמר להם: חמור לקחתי, אבן טובה לא לקחתי. וחזר והביאו לאותו ישמעאל. וקרא אותו הישמעאל: ברוך ה' אלהי רבי שמעון בן שטח. וכן בירושלמי מסופר, כי החכמים הראשונים קנו החיטים מנכרים, ומצאו בהם צרורות של מעות, והחזירו להם. ופתחו הנכרים ואמרו: ברוך ה' אלההון דיהודאי. וכן יש הרבה מעשים שהזהירו על קידוש השם. עכ"ל הראשית חכמה.

המשקר עלול להביא מבול לעולם

בזוהר פרשת יתרו איתא, כשברא הקב"ה את העולם - חקק שמא קדישא על צרור אבן, והניחו על פי תהום העולם. וכשנשבעים לשקר פורחים אותיות שמא קדישא, ורוצים המים לשטוף העולם, עד שקורא ורומז לממונה אחד (יעזריאל) הממונה על שבעים מפתחות, וחקוק בצרור אותיות כבראשונה.

ואם תאמר, והרי כמה שבועות שקר יש והעולם כמנהגו נוהג? לזה אמר: "אני ה'", מדת הרחמים. הרומז לחקוק ה' כבראשונה. (ילקוט המוסר ואבני השהם).

"וְלֹא תִשָּׁבְעוּ בְשְׁמִי לְשָׁקֵר וְחָלַלְתָּ אֶת שֵׁם אֱלֹהֶיךָ אֲנִי ה' (יט, יב).

פעמים שגם הנשבע על אמת נענש

נפסק להלכה בשו"ע (או"ח סימן קנו, סעיף א): "ויוזהר מלישבע, אפילו באמת, שאלף עיירות היו לינאי המלך וכולם נחרבו בשביל שהיו נשבעים שבועות, אע"פ שהיו מקיימים אותם".

ומעשה נורא איתא בירושלמי במסכת שבועות (פ"ו ה"ה), באשה אחת שהלכה לערוך עיסתה של חברתה, והיה קשור בקצה מטפחתה שני דינרין, ונפלו ונבללו לתוך העיסה. לאחר שנזכרה משני דינרין שלה, ביקשה אותם בתוך ביתה ולא מצאתם. חזרה אל בית חברתה, ואמרה לה: 'תביאי לי את שני הדינרים שנאבדו בתוך ביתך', אמרה לה: 'לא ידענא, ואי ידענא בהו תקבור ברה', ומת בנה וקברתו. עלו לנחם אותה, וחתכו כיכר אחד, ומצאו בתוכו את שני הדינרין.

מסיפור זה למדה הגמרא שם, שגם הנשבע על אמת - נענש. וסיפור דומה מוזכר בבבלי מסכת גיטין (דף לה.).

ומובא במדרש עשרת הדברות (עמ' 454), באחד שצוה לבנו בשעת מיתתו שלא להשבע אפילו על האמת. וכשמת, באו רמאים ותבעו ממנו ממון בחנם, והוא טען כנגדם 'לא היו דברים מעולם', וחייבוהו בית דין שבועה. כיון שנמנע מלהישבע, פרע להם כל ממונו עד שנעשה עני, ועוד חבשוהו לבית הסוהר.

והנה, אשתו סבלה מכך עינויים קשים, כי היתה נוטלת בגדים לבנים לכבס, ומפרנסת בעלה בבית הסוהר ובניה ועצמה. יום אחד הלכה עם בניה לנהר לכבס, ובאתה שם ספינה אחת, וכשראה אותה בעל הספינה חמדה בלבו, ואמר לה: 'כבסי בגדי ואתן לך דינר זהב'. אמרה: 'כן אעשה'. לקחה הדינר ונתנה לפדות את בעלה מבית הסוהר, וכבסה הבגדים. וכשהלכה להחזירם, חטפה בעל הספינה והלך לו. והיו בניה מרחוק עומדים ובוכים בכיה גדולה, והלכו לאביהם ופדאוהו, ואמרו: נשבת אמנו. נשא עיניו לשמים, ואמר: 'יתברך וישתבח שמו של מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא שהגיענו לכך, שנשארתי בלי מזון ומחיה ובלי אשה'.

נשא עיניו לשמים ואמר: 'רבש"ע, רחם עלי ועל בני הקטנים שהם יתומים'. והלכו יחדיו עד שהגיעו לנהר שהיה קרוב לים, ולא היה שם מעבר לעבור הנהר. מה עשה אותו חסיד?

פשט את מלבושיו ורצה ל'שוט את הנהר. כיון שהגיע אצל הנהר שטפו המים, וזימן לו הקדוש ברוך הוא דף אחד גדול, וישב עליו הוא ובנו הקטן עד שבאו למדינה אחת, ונתנו לו מקניהם לרעות.

בניו שנשארו על שפת הנהר, היו צועקים ובוכים, עד שבאה ספינה אחת והוליכה אותם בשבי. יום אחד, היה יושב אותו חסיד על שפת נהר אחד שהיה מלא נחשים ועקרבם, וזכר מה שכבר היה עשיר גדול והיאך נשאר יחיד, והרים קולו בכייה ואמר: 'רבש"ע, נשארתי בלא אשה ובנים ובלא ממון, ואין לי מי שירחם עלי, גלוי וידוע לפניך שטוב מותי מחיי, ורצה להשליך עצמו בנהר, וכשראה ההרוגים שהרגו הנחשים והעקרבם, נבהל. ואז ראה דמות אחד שקורא אותו: 'פלוני בר פלוני אל תבהל, שהיום כמה שנים שמור לך ממון הרבה ועכשיו הגיע זמנך, שהקב"ה מעלה אותך לגדולה על ששמרת פיך משבועה ולא חללת שם שמים, ולא בטלת מצות אביך, טול משם כל הממון'. לקח הממון שהיה שם, ושכר פועלים הרבה, ובנה לו פלטרין גדולים ועיירות גדולות ונעשה מלך.

לבסוף עשה לו הקדוש ברוך הוא נס, והחזיר לו את אשתו ובניו, ועשה אותן מלכים ושלטונים. ונתן אותו האיש צדקה לעניים, ושבח והודא להקב"ה ששלם לו שכרו מושלם.

מי גרם לו כל זאת? אלא שמירת פיו משבועה, שאפילו שבועת אמת לא רצה לישבע. שכן אמר הקדוש ברוך הוא: מה מלאכים ואראלים שמקדשים את שמו בקדושה, מתיראין ומתרעשין ממנו. אתה בן אדם, כשתמלא בטובה ממתנות שלי, היאך יגבה לבך לישא את שמי לשוא?

"וְלֹא תִשָּׁבְעוּ בְּשִׁמִּי לְשִׁקֵּר וְחַלְלֵתָ אֶת שֵׁם אֱלֹהֶיךָ אֲנִי ה' (יט, יב).

כל המצות נכללים באמונה

כתיב (חבקוק ב, ד): "וצדיק באמונתו יחיה". וכתב רש"י, יכניה המלך שעתידי זה להגלותו, יעמוד לו צדקו, וביום שיושלך זה מקברו - ישא אויל מרודך את ראש יהויכין, וישם את כסאו מעל לכסא המלכים. ובגמרא אמרו (מכות כד.) בא חבקוק והעמידן על אחת, "וצדיק באמונתו יחיה".

וכתב מהרש"א, כי בא חבקוק, ואמר "וצדיק באמונתו יחיה" - שהוא האחד היותר כולל לכל בר ישראל בכל עת, והיא האמונה שהיא "אנכי" ממצוות עשין, ו"לא יהיה לך" מאיסורי לאוין, ששמענוה מפי הגבורה. רוצה לומר, מפי הגבורה, שהוא אחד ומצוותיו אחד. ולא יקבלו

המצות ריבוי מצדו יתברך ברוך הוא. ועל זה רמז דוד בתמני אפי, שאמר (תהלים קיט, פו): "כל מצותיך אמונה", רוצה לומר שכל המצוות נכללים במצוה הראשונה שהיא אמונה, אותה שמענו מפי הגבורה, וכמו שהעמידה חבקוק.

התורה ישראל וקוב"ה - אחד

התורה יחידה במינה היא, שכן בה מופיעים החוקים המנהיגים ומאחדים את העולם והיא מצביעה כלפי קובע חוקים אלו שהינו אחד ומיוחד. משום כך השתמש הקב"ה באות א', בכדי להתחיל את עשרת הדברות (שמות כ, ב): "אנכי ה' אלהיך".

עם ישראל יחיד ומיוחד, ישראל הוא אחד, יחיד ומיוחד בין האומות, כפי שאנו אומרים במנחת שבת: אתה אחד ושמן אחד, ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ.

זהות זו של ישראל עם האל מלמדת, כי כשם שהאל הינו אחד יחיד ומיוחד, כך עם ישראל אינו עם ככל העמים, ומיוחד הוא בנכונותו לפרסם את שם האל בעולם על ידי הדבקות בתורתו.

האות א' מסמלת גם היא את האדם, נזר הבריאה. בספר דברי הימים הפותח בשמו של אדם הראשון, אדם, נכתבה הא' במלת אדם ב-א' רבת', וזאת כדי להצביע על גדולתו ושלמותו של אדם הראשון, אשר שלשת האותיות שבשמו - מרמזות על ייחודו משאר הבריאה:

א - אדם - היצור האנושי.

ד - כנגד כח הדבור.

מ - כנגד כח המעשה.

וכן אברהם הוא אחד, והאות א' מייצגת את אברהם, אשר היה מיוחד, ככתוב (יחזקאל לג, כד): אחד היה אברהם.

"לֹא תִלֵּין פְּעֻלַּת שְׂכִיר אֶתְךָ עַד בֹּקֶר" (יט, יג).

מעשה נורא עם הגאון ר' אברהם גלאנטי ורבנו האר"י

רבי אברהם גלאנטי, מגדולי חכמי צפת, בא לפני האר"י ללבקש תיקון לנפשו. תחילה לא רצה האר"י להיעתר לו, באמרו: מי אני כי אתן תיקון לכבוד תורתו? ברם, ר' אברהם הפציר בו.

הסתכל האריז"ל במצחו, ואמר: רואה אני שרשום במצחו שמץ עוון גזל. נדהם ר' אברהם, והלך לביתו אבל ועצוב. פשט את בגדיו, לבש שק ואפר, ישב על הארץ ונתן קולו בבכי, והחל לפשפש במעשיו.

היה לו ר' אברהם בית מלאכה לאריגה ולטוויה. ומיד קיבץ את כל הפועלים, וביקש מהם לעשות עמו חשבון כמה הוא חייב להם. אמרו לו כולם כאחד, כי כל המעות שקיבלו ממנו עד כה - שורה בהם הברכה, כך שלא היו מחשבים את המעות שנתן להם. אמר ר' אברהם: אכן נודע הדבר, זהו מכשול הגזל שיש בידו, כי לקחתם שכרכם בלא סדר וחשבון, לכן מעתה אם תקבלו עליכם לדקדק עמי בחשבון אפילו בשווה פרוטה מה טוב, ואם לאו, לכו לשלום, איני רוצה להיכנס לגהינם בגלל בית מלאכה זה.

המשיך ר' אברהם: ועתה עלי לתקן מה שעבר. הנה אשים כסף לפניכם, וכל אחד ייטול כמה שרוצה, ואחר כך יאמר בלב שלם: "קבלתי כל מה שחייב לי בעל הבית, ואם חייב לי יותר, הריני מוחל לו במחילה גמורה". מיד מחלו לו הפועלים, ואף אחד מהם לא נטל אף פרוטה מן המעות שהיו מונחות על הקרקע. חוץ מאשה זקנה שכפפה עצמה לארץ ונטלה שתי פרוטות.

לאחר מכן גילה לו האריז"ל, כי בגלל אותה אשה שהיתה אורגת מומחית, והיה מגיע לה יותר שכר, אך היא לקחה בשוה כשאר הפועלים, לכן דקדקו עמו משמים, כי לא הגון היה מה שעשה. אולם עתה שתיקן משגה זה, כבר נמחה שמץ הגזל שהיה רשום במצחו.

מכאן נלמד לקח, אם בגלל דבר זה נרשם במצחו של אותו חסיד וקדוש עוון גזל, על אחת כמה וכמה מי שגזל את חברו ממש או מרמהו, אשר בודאי רשומים במצחו עוונות רבים, וכיצד ישא פני ה' להתפלל לפניו? ... (ילקוט מעם לועז).

ושכר פעולה כבר שילמת לחייט?

אשתו של רבי זושא מאניפולי, מסרה אריג משובח לחייט שיתפור לה בגד. כשסיים החייט את מלאכתו והביאו לרבנית, שמעה היא אותו נאנח. כששאלה אותו על מה הוא נאנח, סח לה את כאבו, כי אירס את בתו, והחתן כשראה שהוא מתעסק בתפירת בגד לאשה, סבר לתומו כי הבגד נועד לארוסתו הכלה. עתה שנודע לו כי טעה בהשערותו, התקצף. מיד נכמרו רחמיה של הרבנית, נטלה את הבגד, ונתנה אותו לחייט במתנה לבתו הכלה.

כשסחה הרבנית את המעשה לבעלה ר' זושא, מיד שאל אותה: ושכר פעולה כבר שילמת לחייט? תממה הרבנית: והרי נתתי לו במתנה את כל הבגד, ומה שייך כאן תשלום?

השיבה ר' זושא: חייט עני זה, עמל במשך שבוע שלם למענך, ולא בשביל בתו, בכיליון עיניים ציפה לגמר מלאכתו, בכדי שיוכל להביא טרף לביתו, ועתה מה יאכל? אם זכית לתת מתנה לבתו הכלה, וכי מותר כבר לעשוק שכר שכיר? לא המתינה הרבנית, עשתה רצון בעלה, והלכה ופרעה לחייט את שכרו. (הזהרו בממון חבריכם).

"ויראת מאלהיך אני ה'" (יט, יד).

לשמור עצמנו בראיית העיניים

אמרו רז"ל מי שהוא ירא שמים, בכל רגע הוא מקיים חמישים ושתיים מצוות. שכן כתוב בתורה חמישים ושתיים פעמים "ויראת מאלהיך". וע"י שיהיה בו יראת שמים - יזכה לשמור עיניו ופיו בקדושה, שהם עיקר חיי האדם, ויזכה להנות מזיו השכינה.

ומספרים רבותינו (תשובות הגאונים, שערי תשובה סימן קעח), כי רב יוסף רב ששת רצו לקיים דבר אחד מתוך עשרה דברים טובים שהיה מקיים "רב" - רבם. וניסו שלא להביט חוץ מארבע אמות, אך לא יכלו להיזהר כמו שצריך, ולכן נכנסו לתוך בית העשוי משיש למשך ארבעים יום, וע"י זה הפסידו את מאור עיניהם, וכל זה עשו כדי שלא יסתכלו בחיזו דהאי עלמא.

א"כ כמה צריכים לשמור את עצמנו בראיית העיניים. וכפי שכתוב בספרי הצדיקים על הפסוק (בראשית לח, כא): איה הקדשה היא בעינים על הדרך. כי בא לומר, שעיקר הקדושה תלוי בשמירת העיניים על הרחובות והדרכים.

ובזוהר הקדוש פרשת פקודי (דף רכ). כתוב, כאשר המלאכים רואים את האדם העובר ברחוב ושומר עיניו, הם שמחים ואומרים משלנו זה. ואם ח"ו מפקיר עיניו, כמה מלאכי חבלה שמחים ואומרים זה נפל בחלקנו לנקום מעיניו אחר מותו לשברם בקבר, ועוד ייסורים קשים רח"ל.

וע"י פגם העיניים - יפגום בברית קודש רח"ל. וזהו שאמר הכתוב (תהלים קיט, לו): העבר עיני מראות שוא. שו"א - גימטריא: ש"ז, שהוא ראשי תיבות: שכבת זרע. כי הזרע הוא מאור העיניים, ומי ששומר עיניו, בניו יהיו צדיקים וטהורים ויזכה לגדלם.

וכן פירשו על הפסוק "העבר עיני מראות שוא" - כי יותר טוב שתוציא ותעביר עיני מהגוף, ולא אסתכל בשוא ח"ו. כמו שעשה רבי מתיא בן חרש כאשר בא השטן בדמות אשה יפה,

שהכנים מסמר של אש בעיניו כדי שיעזוב אותו השטן. ולכן, לפני שיצא האדם מביתו יבקש מהשם יתברך: "רבש"ע, נחני בדרך האמת, והעבר עיני מראות שוא, ותקנני בעצה טובה מלפניך". וכל כמה שימעט לצאת בחוץ - אשריו.

ועל זה ביארו את הפסוק בפרשת בהעלותך (במדבר ט, יג): "והאיש אשר הוא טהור ובדרך לא היה". כלומר, אדם שהוא קדוש וטהור בשמירת ברית קודש, הסיבה לכך היא משום ש"בדרך לא היה" - בעבור שלא הלך הרבה ברחובות ובשווקים. השם יתברך יזכנו לשמור עינינו ופינו, וגם את חותמא דמלכא, אכ"ר. (ילקוט המוסר ואבני השם).

ניסיון של רגע

בשורות הצבא האמריקאי שהצטרף לבעלות הברית שנלחמו בצבא הגרמני, היה חייל בשם ווינגר, הוא הגיע למחנות הכפייה בכדי לשחרר את היהודים הבודדים שנותרו. והנה, הוא רואה בחור בן שתים עשרה, שרץ מיד עם שחרורו ליער הסמוך, וחפר שם גומא ממנה הוציא חנוכיה יפה מכסף טהור. אמר לו החייל: דע לך, שגם אני יהודי. ענה לו הילד: אמנם אני יהודי, אבל כבר לא נשאר ממני כלום, הרגו את אבא שלי, וגם את אמא שלי לקחו, נשארתי בלי בית ובלי כלום, אני חי פה עכשיו ביער ומנסה לשרוד, וזה כל מה שנשאר לי למזכרת ממשפחתי!

ריחם עליו החייל היהודי ואמר לו: בוא איתי לנוי יורק, ואני אעזור לך עד שתוכל לעמוד בכוחות עצמך. לקח אותו עמו לנוי יורק, וגדלו אצלו.

יום אחד, בא לבקר את אדון ווינגר אדם אחד שעבד במוזיאון לאומנות במנהטן, ובאותו רגע שראה את המנורה של הילד מיד הבין שזהו נכס יקר, המנורה הזו היתה בת מאתים שנה, ועברה מדור לדור, במשפחתו של אותו ילד. ועל אתר הציע לו חמישים אלף דולר בכדי לקנות ממנו את המנורה הזאת עבור המוזיאון. הילד לא היה מוכן למכור בשום אופן, וזאת למרות שהוא נותר בלי כלום, וסכום זה היה יכול לעזור לו.

כעבור כמה שבועות, הם שומעים דפיקה בדלת, מר ווינגר פתח את הדלת, והנה אשה פונה אליו: האם אני יכולה להסתכל על החנוכיה הזאת מקרוב? הוא הביא אותה לסלון, והאשה התחילה לבכות. שאל אותה בעל הבית: גברת, ספרי לי, מה קרה? ענתה האשה: הייתה לי חנוכיה כזאת בגרמניה, לפני שהרגו את בעלי ואת משפחתי, ולקחו את הבן שלי. מנין יש לכם כזו חנוכיה? והרי יש רק בודדות כאלה בכל העולם!

תוך כדי דיבור, יצא הילד מהחדר, ולא האמין למראה עיניו: 'אמא! מאמי!' צעקה פלחה את החדר...

מה לומדים מסיפור זה? הנה, היה לילד ניסיון מבורא עולם. הוא היה יכול למכור את החנוכיה ולהרוויח כסף, לפתוח עסקים ולהתקדם, אבל הוא בחר שלא, הוא נשאר עם המזכרת היהודית היחידה שנשארה לו, מסורת מבית אבא. רואים אנו, כי לפעמים על ידי התגברות על ניסיון של רגע, אדם יכול להרוויח הרבה מאוד, כל שכן וכל שכן, כאשר אנו מדברים בחיי נצח, שאין לתאר ולשער מעלת שכר התגברות אחת.

"בְּצֶדֶק תִּשְׁפֹּט עַמִּיתְךָ" (יט, טו).

עד כמה לדון לכף זכות

מספרת הגמרא (שבת קכז:), תנו רבנן: הדן את חברו לכף זכות - דנין אותו לכף זכות. מעשה באדם אחד שירד מגליל העליון ונשכר אצל בעל הבית אחד בדרום שלש שנים, כיון שהגיע ערב יום הכיפורים, אמר לו: תן לי שכרי ואלך ואפרנס את אשתי ואת בני. אמר לו: אין לי מעות. תן לי בהמה - אין לי. תן לי קרקע - אין לי. תן לי פירות - אין לי. תן לי כרים וכסתות - אין לי. הפשיל טליתו, והלך בפחי נפש.

לאחר הרגל, נטל בעל הבית את שכרו בידו, ומשא שלשה חמורים, אחד של מאכל ואחד של משקה ואחר של מיני מגדים, והלך לביתו של הפועל. לאחר שאכלו ושתו, נתן לו שכרו. אמר לו: בשעה שאמרתי לך אין לי מעות, במה חשדתני? אמר לו: אמרתי, שמא פרקמטיא בזול נזדמן לו לרבי, ולקח בהן. וכשאמרתי לך אין לי בהמה, במה חשדתני? אמר לו: אמרתי, שמא מושכרות הן ביד אחרים. וכשאמרתי לך אין לי קרקע, במה חשדתני? אמרתי שמא מוחכרות הן בידי אחרים. וכשאמרתי לך אין לי פירות? אמרתי, שמא אינן מעושרים. וכשאמרתי לך אין לי כרים וכסתות, במה חשדתני? אמרתי, שמא הקדיש רבי כל נכסיו לשמים. אמר לו: העבודה! כך היה. שהקדשתי כל נכסי לשמים בשביל הורקנוס בני שלא עסק בתורה, וכשבאתי אצל חברי בדרום - התיירו לי נדרי. ואתה, כשם שדנתני לכף זכות, המקום ידונך לכף זכות.

עוד אמרו (שם), תנו רבנן: פעם אחת, הוצרך דבר לחכמים אצל מטרונה אחת שכל גדולי רומי מצוין אצלה. אמרו: מי ילך אצלה? אמר להן רבי יהושע בן חנניה: אני אלך. הלך הוא ותלמידיו, כיון שהגיע אצל ביתה, חלץ תפיליו ברחוק ארבע אמות, ונכנס ונעל הדלת בפניהן.

כשיצא, ירד וטבל ועלה ושנה לתלמידיו. אמר להן: כשחלצתי תפילי, במה חשדתוני? אמרו: כסבור רבנו, אל יכנסו דברי קדושה למקום טומאה. ובשעה שנעלתי הדלת, במה חשדתוני? אמרו: שמא אמרנו, שמא דבר מלכות בינו לבניה. ובשעה שירדתי וטבלתי, במה חשדתוני? אמרו: שמא ניתזה צינורה מפיה על בגדיו של רבנו. אמר להן: העבודה! כך היה. ואתם, כשם שדנתוני לכף זכות, כך המקום ידין אתכם לכף זכות.

לדון לכף זכות גם בעלי חיים

כתב בספר חסידים (סי' תרס"ח): "ויאמר אליו (אל בלעם) מלאך ה' על מה הכית את אתונך" (במדבר כב, לב). יכול לא יכה כשאין המשא כבד עליה, ואינה רוצה ללכת? לכך נאמר (שם): "זה שלוש רגלים". על זה אתה נענש, כיון שמלומדת ללכת, היה לך לחשוב שמא חולה היא, והוא עוון שהטריחה.

ומוסיף ספר חסידים: "וכן בלילה, כשהבהמה נושמת בנחירה בחוזק, בידוע שרואה רוח רעה או מזיק, ואינה רוצה ללכת. ואין להכות אותה, שהיא יראה ממנה, וגם מאשר רוכב עליה. ולא יהא כפוי טובה כנגדה ולא יכנה".

מעשה נורא שהיה עם הרש"ש מוילנא

רבי שמואל שטראשון - מגדולי התורה שבוילנא, הנודע בחיבורו "הגהות הרש"ש" על המשניות ועל כל הש"ס, היה גאון עצום בקי בכל חדרי תורה. כמו-כן, היה ידוע כעסקן גדול בצרכי ציבור. בין השאר, היה מנהל "קופת גמ"ח" לנוקקים. את הגמ"ח ניהל ביד רמה, ומתוך דאגה כנה לתפקודו התקין של הגמ"ח ולכספי המפקידים.

קרה פעם, שיהודי פשוט לקח אצלו הלוואה מקופת הגמ"ח בסך מאה רובל, כשבכוונתו לפורעה בתוך ארבעה חדשים. בהגיע זמן הפירעון, בא הלווה לביתו של רבי שמואל, ומשלא פגשו בביתו הלך לבית המדרש, מקום בו נוהג היה לשבת וללמוד.

בשעה שנכנס האיש לבית המדרש, ישב הרש"ש כשהוא שקוע ראשו ורובו בגמרא שלפניו, מבלי שייתן לבו לבאים וליוצאים. ניגש הלווה אליו, והניח לפניו על הגמרא שטר בן מאה רובל, באמרו שזה עבור פרעון החוב.

רבי שמואל, בהיותו שקוע בלימודו, נענע בראשו. האיש קיבל זאת כרמזו שהכל בסדר. אך האמת היתה, שרבי שמואל הלן בעומקה של הלכה, לא שם לב כלל לא לשטר ולא לאיש.

כאשר סיים את לימודו - סגר את הגמרא, כשהשטר נשאר בתוכה, החזיר את הספר לארון הספרים, ופנה לביתו.

מנהגו של הרש"ש היה לבדוק בכל יום את רשימת הלווים, כדי לברר האם יש הלוואה שזמן פירעונה הגיע, וכך נהג גם ביום ההוא. לאחר ששב לביתו מבית המדרש ומצא שזמן הפירעון של מאת הרובלים הגיע, ציין לעצמו שחוב זה עדיין לא נפרע. בטובו, הואיל הרש"ש להמתין עוד כמה שבועות, ולאחר תום תקופת ההמתנה שלח שליח אל האיש בדרישה לפרוע את חובו.

מששמע זאת הלווה, בא אליו כשטענתו בפיו: "הלא כבר החזרתי את החוב לכבוד הרב, בהיותו יושב בבית המדרש ביום הפרעון?" רבי שמואל, שלא זכר מאומה מאותו פרעון, חשב שהלה משקר, ומתוך חששו מפני גזילת כספי ציבור, קרא לאיש לבוא ל"דין תורה".

השמועה בדבר הסירוב של הלה לפרוע את החוב, פשטה חיש מהר בעיר. הכל תמחו ושאלו: כיצד יתכן שהיהודי הפשוט הזה אינו מתבייש לשקר, ולא עוד, אלא שהוא משלם רעה תחת טובה. ככל שהדבר התפרסם, כן גברה עוגמת הנפש שנגרמה לאיש ולבני משפחתו. הגיע הדבר לידי כך, שבנו - אשר התבייש מאד במעשה אביו - נאלץ לעזוב את וילנא ולעקור לעיר אחרת, לבל יספוג עלבונות עקב "פשעו" של אביו.

ויהי היום, ורבי שמואל נזקק לעיין באותה גמרא שלמד בה בעת שבא הלווה לפרוע את חובו. כאשר פתח את הגמרא, מצא לפתע את השטר של מאה הרובלים אשר פרע לו היהודי.

רגשי אשמה כבדים תקפו את הרש"ש על כל הצער ועגמת הנפש האיומה שנגרמו לאיש ההוא. ומיד שלח להזמינו אליו, כשהגיע היהודי פנה אליו הרש"ש ושאלו: "אמור נא לי, במה אוכל לפייס אותך על הנזק שנגרם לך עקב החשד שחדדתך? האם רצונך שאבקש את מחילתך בפני עם ועדה, למען ידעו הכל את האמת לאמיתה?!"

ענה היהודי ואמר: "וכי מה תועיל לי בקשת המחילה? הן הקהל לא יאמין לכך, בחשבו שכל הפיוס לא נעשה אלא כדי להצילני מן הבושה, ובסוברם שכך הם פני הדברים, אשאר בעיניהם לעולם כשקרן. נוסף לכך, מה תועיל לי בקשת המחילה אודות בני שעזב את העיר מרוב בושה?"

לשמע הדברים, שקע הגאון בהרהורים. ולפתע, פנה אל האיש ואמר: "שלח נא להביא אלי את בנך, אשר עזב את העיר, ואני אקחה לחתן עבור בתי. בזה מקווה אני להוכיח לעיר כולה, כי אתה נקי וישר!"

האב המופתע עשה כמצוות הרב. ואכן, לאחר ימים ספורים התקיימה מסיבת האירוסין, ונכתבו "תנאים" בין שני המחותנים - הגאון הרש"ש והלווה. (אלופינו מסובלים).

כאשר דן לחובה - חורץ דין לעצמו

כתב הבעל שם-טוב (על התורה, פרשת קדושים): "כאשר בא נתן הנביא להוכיח את דוד המלך, פתח ואמר לו בדרך משל: שני אנשים היו בעיר אחת, אחד עשיר ואחד רש. לעשיר היה צאן ובקר הרבה מאד, ולרש אין כל כי אם כבשה אחת קטנה אשר קנה. ויבא הלך לאיש העשיר, ויחמול לקחת מצאנו ומבקריו לעשות לאורח הבא לו. ויקח את כבשת האיש הרש, ויעשה לאיש הבא אליו. מששמע דוד נודעזע, וחרץ מיד את משפטו של העשיר: "בן מות האיש העושה זאת!" אז גילה נתן לדוד, כי לא היה זה אלא משל. ואמר לו: "אתה האיש!" הוא חרץ אפוא את דין עצמו". (ראה שמואל ב, פרק יב).

כך נוהגים בשמים לגבי כל אדם. כשבאים לדון אותו על עבירה שעשה, מראים לו אותה עבירה בצורה שונה אצל אדם אחר. הוא מזדעזע מכעס וקורא: ראוי הוא זה שייעשה בו כזאת וכזאת. ובכך, הריהו חורץ את דינו הוא.

לפיכך אמרו חכמינו (אבות פ"א משנה ו) "הוי דן את כל האדם לכף זכות". אל תהא בהול לחרוץ את משפטו של הזולת לחובה, כי אל תדין את חברך - עד שתגיע למקומו. להוי ידוע לך, שמראים לך מעשה פסול אצל חברך על מנת שתדון אותו, וכיון שאתה כבר הגעת למקומו וכבר עשית מעשה זה בצורה זו או אחרת, המשפט אשר תחרוץ עליו - יהיה משפטך אתה. נמצא, שאם תדון את חברך לכף זכות, הרי אתה מטיב לעצמך.

"אל תדון את חברך עד שתגיע למקומו"

מעשה בעיירה אחת, שיצא קול הברה על החלבן שהוא מוכר את הגבינה וחריצי החלב במשקל מרומה - באמרו על שמונה מאות גרם כי קילו שלם הוא... הקול התחזק, עד שהאופה החליט לבדוק אחר מידותיו של מחלק החלב. ואכן שם על לב, שאינו מוכר במידה נכונה, ומיהר לקבול על כך לפני הדיינים בעיר, אשר הזמינו במהרה את החלבן ל'דין'.

מששמע החלבן את הנטען עליו, ענה בפשטות ותמימות ואמר: ברשותי משקל 'מאזניים' בו הנני שוקל את מנות הגבינה כנגד דבר אחר שמשקלו 'קילו' שלם, ומהו אותו הדבר? בכל יום בבוקר לוקח הנני כיכר לחם אצל אופה זה, עליו הוא עצמו מעיד כי משקלו 'קילוגרם'

אחד, וכנגדו אמדוד את כל מאכלי החלב שאמכור לבני העיר. נמצא, שאם ישנו חיסרון בגבינותיי, אין הקלקלה תלויה בי - אלא בכיכרותיו של האופה. הדברים יצאו מפי החלבן, ופני האופה חפו.

הרי לפנינו, שבטרם ילך לפשפש במעשי רעהו למצוא בהם חסרונות, יפשפש קודם בנגעי נפשו, ויראה שאף הוא עצמו מלא בחסרונות, מכף רגל ועד ראש אין בו מתום. ויתקן עצמו תחילה, ורק לאחר מכן יבוא לתקן את חברו.

מום שבך - אל תאמר לחברך

מסופר על אחד שנישא בשעה טובה ומוצלחת, אלא שלא עלה שלום ביתו יפה. בצר לו פנה ליועציו, והם ייעצוהו לקנות לאשתו מתנה טובה, חפץ כל שהוא שתשתמש בו מידי יום ביום, ובזה תתפייס דעתה. בדק החתן ומצא, כי בין שלל חסרונותיה אף איננה שומעת כהוגן, ובכל עת דברו אליה איננה שומעת ומבינה את אשר הוא דובר אליה. על כן החליט לרכוש לה 'מכשיר שמיעה', אשר בעזרתו תוכל לשמוע היטב היטב. ויפן האברך ל'מכון לשמיעה', והציע לפני המומחה את חסרונה של אשתו. אך המומחה אמר לו כי 'כלי עזר' כזה צריך שיקבע על גופו של האדם, כי יש כמה דרגות בזה, ולפי גודל חסרון השמיעה כך יש להתקין כלי שמיעה חזק יותר. אך הוא התעקש לאמר, כי עיקר מטרתו בזה לתת לה מתנה ב'הפתעה', ואיככה יוכל להחיש אותה אל המומחה?

מכיוון שכן, אמר לו המוכר: לך נא לביתך ובדוק בעצמך עד היכן פני הדברים. פנה האברך אל ביתו בשעת צהריים, ומצא כי אשתו שוהה בזו העת במטבח הבית אצל הקדירות. וממרחק שאל אותה: איזה תבשיל הכנת היום? ואכן 'אין קול ואין עונה'... משם התקרב יותר אליה, ושאל שוב את שאלתו, אך שוב לא נענה במאומה. נכנס האיש אל תוככי החדר ושוב שאל שאלתו, ואף עתה אין קול ואין עונה. עד שקרב אליה ממש ושאלה בקול ברור, מה הכנת לאכול היום? ואז הוא שמע אותה אומרת: זו לי הפעם הרביעית שהנני עונה לך: מאכל פלוני הוכן היום... ומדוע לא שמעת את תשובתי עד עתה? או אז נוכח לדעת, כי הוא זה הצריך מכשירים וכלי עזר לשמיעה, ולא אצלה הבעיה כלל וכלל. כך כיוצא בזה לדידן, כל חסרון שתמצא בחברך - אינו אלא מחסרונותיך.

לתת כבוד לזולת

והנה, בנוסח 'קדושה' אומרים: 'נקדישך ונעריצך כנועם שיח סוד שרפי קודש'. [ויש אומרים: נקדש את שמך בעולם כשם שמקדישים אותו בשמי מרום]. וכיצד מקדישים אותו שרפי

הקודש בשמי מרום? איתא ב'אבות דרבי נתן' (פי"ב אות ו') וזה לשונו: "שבשעה שפותחין את פיהם ואומרים שיר, זה אומר לחברו: פתח אתה, שאתה גדול ממני. וזה אומר לחברו: פתח אתה שאתה גדול ממני וכו'. ויש אומרים, כתות כתות הן. כת אחת אומרת לחברתה: פתחי את, שאת גדולה ממני, שנאמר (ישעיהו ו, ג): וקרא זה אל זה ואמר. עכ"ל.

ואמרו בעלי המוסר ללמוד מכך, שלא רק שעל כל יחיד ויחיד לתת באהבה רשות זה לזה, אלא גם בין כלל ישראל לשבטיו ולעדותיו השונים, יש לנו לומר לבני כת אחרת: 'את גדולה ממני'.

אבא אומנא דן לכף זכות

מסופר בתלמוד (תענית כא:) על אבא אומנא שהיה נוהג לדון תמיד לכף זכות, גם כשלא היה נראה כך כלל. פעם, שלח אבבי שני תלמידי חכמים לנסותו ולבדוק במעשיו הטובים. התלמידים באו לביתו, אכלו ושתו, ונתן להם מקום ללון, וקיפל תחתיהם תכשיטי צמר לישון עליהם. בבוקר, לקחו האורחים את הבגדים שישנו עליהם, קפלו אותם והביאו אותם לשוק למוכרם. ופגשו את אבא אומנא. אמרו לו: מבקשים אנו מכבודו שיאמר לנו כמה הן שוים, ותן לנו מעות תמורתם. בכך רצו לבודקו אם יחשדם כגזלנים, או שיאמר ששוויים הוא פחות מערכם האמיתי. אמר להם: כך וכך הם שוים. שאלוהו: אולי שוים הם יותר? ענה להם: אני קניתי אותם בסכום זה שאמרתי לכם.

לאחר שנוכחו לראות שאדם נאמן הוא, אמרו לו: כמה חשדתנו בעת שלקחנו ממך את הבגדים? אמר להם: חשבתי שנודמנה לכם מצות פדיון שבויים, וצריכים אתם למעות, והתביישתם לבקש ממני מעות, ולכן לקחתם את הבגדים. אמרו לו: כל מטרתנו היתה לנסות אותך, ומשעמדת בניסיון, כעת קח בחזרה את הבגדים. אמר להם: איני רוצה לקבלם בחזרה, כי מאותו רגע שלקחתם אמרתי שיהיו לצדקה.

ועבור מעשים אלו, נתנו לו מן השמים שלום בכל יום. כי היתה באה אליו בת קול מן השמים בכל יום, ואומרת לו: שלום עליך.

מעשה פלא על החיוב לדון לכף זכות

אשה אחת הוצרכה לטוס לחוץ לארץ. בהגיעה לשדה התעופה, עשתה את כל הסידורים הטכניים, ונוכחה לראות כי זמן רב עומד לרשותה עד מועד הטיסה. רעבונה היה גדול, והיא פנתה לעבר המזון כדי לקנות דבר מאכל כל שהוא. ההכשרים במקום לא סיפקו אותה,

אך לשמחתה מצאה חבילת ביסקוויטים שיכלה לאכול. היא שמה את הביסקוויטים בתיקה, ופנתה לעבר פינת ההמתנה כדי לסעוד את ליבה, הניחה את חבילת הביסקוויטים על גבי השולחן, ופנתה לרגע קל כשכולה התרגשות ומתח לקראת הטיסה.

כשחזרה, התיישבה על הספסל, פתחה את חבילת הביסקוויטים, לקחה מתוכה ביסקוויט והחלה לאכול. להפתעתה הרבה ניגש אדם, התיישב על הספסל מולה, לקח ביסקוויט מהחבילה ובלי בקשת רשות החל לאכול. היא לא הגיבה דבר על חוצפתו, ולקחה ביסקוויט שני מהחבילה. גם האורח הבלתי קרוא שממולה, לקח בטבעיות רבה ביסקוויט שני, והמשיך לאכול.

מבוכתה התחלפה בכעס על החוצפן שהתיישב מולה. היא היתה כבר מוותרת על כל החבילה, אך בולמוס הרעב שתקף אותה היה חזק מכדי לוותר על ארוחתה. כאשר לקחה את הביסקוויט השלישי - הוא כמעט נתקע בגרונה בראותה את ה"שותף" שמולה, כיצד אף הוא לוקח ביסקוויט שלישי. כך נמשך הדבר, אחרי כל ביסקוויט שהיא לקחה - לקח גם הוא אחד. הוא ישב ואכל בהנאה, והיא אכלה כשכולה נסערת מחוסר הנימוס של היושב מולה.

כשנשא הביסקוויט האחרון בחבילה, וראתה את תגובתו של האורח - סערת רגשותיה הגיעה כמעט לשיא. הוא לקח את הביסקוויט, חצה אותו לשניים. נתן לה מחצית, ואת השניה אכל הוא. "הכנסת האורחים" שנכפתה עליה - מלאה את ליבה רגשות עזים כנגד האורח החצוף והבלתי מנומס, והיא קמה ממקומה ופנתה לעבר המטוס.

כאשר ישבה בכסא מוכנה להמראה - הגיעה סערת רגשותיה לשיא. היא פתחה את התיק שלה כדי להוציא דבר מה, וראתה את חבילת הביסקוויטים שלה מונחת אחר כבוד בראש התיק. הפעם כמובן סערת רגשותיה היתה שונה לגמרי. היא היתה המומה, כשהחלה להבין כי כלל לא הוציאה את חבילת הביסקוויטים מהתיק, ולמעשה היא זו שהיתה אורחת בלתי קרואה, והיא זו שאכלה בחוסר נימוס מחבילת הביסקוויטים של האדם העדין שישב מולה, ולא העיר לה מאומה על רעבתנותה.

הנה כי כן, פרט אחד שהיה חסר לידיעתה - גרם לה לדון אדם חף מפשע לחובה. פרט זה היה - חבילת הביסקוויטים שהיתה מונחת בתיק שלה, בעוד שמרוב התרגשותה ובלבולה חשבה כי הניחה אותה על גבי השולחן.

מעשה בחכמי אשכנז והרמב"ם

כאשר החלה ההתנגדות על ספרו של הרמב"ם "מורה נבוכים", הגיעה השמועה על כך עד אשכנז הרחוקה. לשם הגיעה השמועה, כי הספר מכיל דברי כפירה ח"ו. חכמי אשכנז החליטו לשלוח את ר' מאיר כדי לתהות על קנקנו של הרמב"ם, והוא יצא לדרך.

הרמב"ם קיבלו בסבר פנים יפות, ובמשך שעות למדו בצוותא. אמנם, רבי מאיר ראה כי הרמב"ם מגלה למדנות מופלאה, אך מכיון שהגיע מתוך מחשבה שהרמב"ם אינו כשר ח"ו - חשד בכל מעשיו.

לעת ערב, כאשר הזמינו הרמב"ם לאכול, ראה ר' מאיר לחרדתו הרבה, כי בצלחת יש תבשיל מוזר הדומה לאצבעות אדם. ועל כן אמר לרמב"ם כי אינו חש בטוב, ובשל כך אין הוא יכול לאכול. קרא הרמב"ם למשרתו ואמר לו: פתרוס, גש והבא לאורח יין! התפלא ר' מאיר, הלא 'פתרוס' הוא שם של גוי, ואם יגע ביין - ינסך אותו! על כן התנצל בפני הרמב"ם, כי מחמת תשישותו מהדרך אין הוא מסוגל אפילו לשתות.

כששכב ר' מאיר על מיטתו, שמע את הרמב"ם אומר למשרתו: פתרוס, מחר בבוקר תהרוג את העגל כדי שנוכל לכבד את האורח בבשר רך וטעים! שנתו של ר' מאיר נדדה מעיניו. בליבו החליט כי אין שום ספק כי השמועות שיצאו על הרמב"ם נכונות. הוא אוכל אצבעות אדם, שותה יין נסך, ואף לא מקפיד על שחיטה! הוא ציפה כבר שיאיר השחר, ויוכל לעזוב מהר ככל האפשר את ביתו של הרמב"ם.

בבוקר, חיכה לו הרמב"ם ואמר לו: "ידוע אני כי באת אלי בגלל החשדות שחושדים בי! ידוע לי גם מדוע סרבת לאכול ולשתות, אך דע! כי המאכל שסירבת לאכול - הוא מין ירק הדומה לאצבעות, והוא כשר בתכלית. אמנם למשרתי קוראים פתרוס, אך זהו גם שם יהודי. שכן לאביו של ר' יוסי קראו פתרוס, כמובא בתלמוד ירושלמי (ע"ז פ"ג ה"א)! בנוסף לזאת, ציוויתי עליו להרוג את העגל ולא לשחטו, כי עגל זה נמצא בכטנה של פרה שנשחטה כדין, ועל כן אין צורך לשחטו.

כאשר שמע ר' מאיר את ההסברים האלו, נחה דעתו, והבין כי דן את הרמב"ם לחובה בלי שום הצדקה. אחרי שהסביר לו הרמב"ם את מהותו של הספר מורה נבוכים, והתפלפל עמו בדברי תורה, נפרד ממנו ר' מאיר בידידות ובהתפעלות עמוקה מגדלותו וגאונותו, והביע בפניו צער וחרטה על אשר חשד בו. (אור דניאל).

לדון לכף זכות

היה ערב חיוזוק לנשים עם זמרת אומנית. במהלך הערב הזמרת שרה שיר ובמקביל היתה אישה שדיברה עם חברה שלה בלי הפסקה וזה נורא הפריע לשאר הנשים. הזמרת ביקשה 'בבקשה זה מפריע לא לדבר!' והמשיכה לשיר אך אותה אישה המשיכה לדבר כאילו לא העירו לה. כשהסתיים הערב אמרה אותה אישה לחברתה "איזה ערב מרגש ושירים יפים היו..." הזמרת שמעה את מה שאמרה האישה ושאלה "מה יפה? דברת בכל השיר בכלל לא הקשבת?" אותה האישה אמרה לה "לפני שאת מתפרצת עלי בואי ואסביר לך, את שרת את השיר "זוכני לגדל בנים ובני בנים"... וחברה שלי שישבה לידי הבן שלה נפטרה! לכן הייתי חייבת לדבר איתה בשיר הזה כדי להסיח את דעתה שלא תיזכר בבן שאיבדה ותצטער..." תראו מזה לדון לכף זכות כל יהודי לא משנה מי הוא יש לדון לכף זכות! כמו שכתוב בפרקי אבות: (פ"א מ"ו) "והוי דן את כל האדם לכף זכות" ומי שזוכה לדון לכף זכות דנים אותו בשמיים לכף זכות.

כמו שאתה תשפוט אחרים כך ישפטו אותך לכן כמה צריך להתחזק בקיום המצוות כדי שלא נתבייש למעלה.

"הִזְכִּיחַ תּוֹכִיחַ אֶת עַמִּיתְךָ וְלֹא תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא" (יט, יז).

כשיתבונן בחסדי השם - לא יקפיד על חברו

מז"ר רבנו יוסף חיים ע"ה אומר בדרשותיו (בן איש חי דרשות), כי יש כאן רמז של מוסר גדול לאדם - שלא יהיה מקפיד על חברו, וימחל לו על מה שעשה כלפיו. וזה, כאשר יתבונן בעצמו כמה דברים הוא עשה כלפי הבורא יתברך ולא הקפיד עליו, וא"כ גם הוא לא יקפיד על חברו.

ושם הביא מעשה בגנב אחד שנתפס והמלך גזר עליו עונש של תלייה, הגנב הזה בחכמתו בא ואמר למלך: אדוני המלך אני מקבל עלי את העונש, אבל דבר אחד אני רוצה לומר לך - יש לי חכמה נפלאה שרק אני יודע אותה, וחבל שהיא תשכח מהעולם ולא ידעו אותה. אמר לו המלך: הבה ונשמע מהי החכמה. אמר לו הגנב: אני יכול לקחת גרעינים של פירות, ולשים בהם איזו אבקה, ואח"כ כשנוטעים אותם - בתוך חצי שעה יצא אילן עם פירות. אמר לו המלך: א"כ, תלמד אותנו את החכמה הזאת. ואכן, הביאו לו גרעינים, והוא הביא את האבקה שלו, ואח"כ אמר: אדוני המלך, אמנם יש תנאי אחד בכדי שהחכמה הזאת תצא לפועל, צריך שהנוטע

את הגרעינים יהיה אדם נקי מכל גניבה שבעולם, ואני, כידוע לך, הרי גנבתי הרבה ולכן אני לא ראוי לזה, אך אולי אחד השרים הנמצאים כאן יטע את האילן.

פנה המלך ואמר למשנה למלך שהיה שם, שיתכבד לנטוע את האילן. אמר לו המשנה למלך: כשהייתי נער צעיר, הייתי מסדר בבית לאבא את ההוצאות, ופעמים שלקחתי ממנו יותר כסף מההוצאות, ולכן אני חושש שזה יגרום שהסגולה הזאת לא תצליח על ידי. אמר הגנב לשר האוצר שהיה שם: אולי אתה תיטע לנו את האילן? אמר לו השר: מאחר ואני ממונה על כל האוצרות של המלך, אני חושש אולי פעם היתה לי טעות בחשבון, ולכן לא אוכל לעשות את הדבר.

אמר הגנב למלך: א"כ, בוודאי המלך בעצמו ראוי הוא לנטוע את האילן. אמר לו המלך: אני זוכר, כי פעם כשהייתי ילד, ראיתי אצל אבא שלי איזו שרשרת יפה וגנבתי אותה, וא"כ אני לא יכול לנטוע. אמר לו הגנב: אדוני המלך! הנה תראה איך שאין כאן מי שנקי מגניבה, וא"כ למה אתה גוזר דוקא עלי עונש כ"כ חמור?! אמנם נכון שגנבתי, אבל לא היתה לי ברירה, כי הייתי מאד רעב ולא היה לי כסף לקנות אוכל, ובליט ברירה יצאתי לגנוב. המלך שהבין את החכמה של הגנב הזה, קבל את הטענה שלו ופטר אותו.

והנה, כשאדם כועס על השני במה שעשה לו ורוצה להוכיח אותו, דבר ראשון, יראה להוכיח את עצמו על מה שהוא ג"כ לא נקי כלפי הקב"ה, ואח"כ יוכל להוכיח את האחרים. וזהו הכפילות: "הוכח תוכיח את עמיתך, ולא תשא עליו חטא" - שאם תוכיח את עצמך קודם, אז לא תשא חטא על השני - כי בוודאי תמחל לו.

"הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא" (יט, יז).

דיני התוכחה

הוכח תוכיח, אפילו הרב לתלמיד והתלמיד לרב, ומניין אם הוכחתו אפילו ארבע וחמש פעמים חזר והוכח תלמוד לומר הוכח תוכיח, יכול אם מוכיחו ופניו משתנות תלמוד לומר ולא תשא עליו חטא, זו אזהרה שלא להלבין פניו וכל המלבין פני חברו ברבים אין לו חלק לעולם הבא, לפיכך כשיוכיח את חברו צריך להוכיחו בינו לבין עצמו בנחת ובלשון רכה ולא יכלימנו אם קבל ממנו מוטב ואם לאו יוכיחנו פעם שניה ושלישית וכן תמיד חייב להוכיחו עד שיכנו החוטא ויאמר איני שומע לך. (ספרא קדושים ד').

כיצד ניתן להוכיח מאה פעמים

אמרו בגמרא (בבא מציעא לא.): הוכח, אפילו מאה פעמים. והקשה הגאון רבי אליהו דושניצר זצ"ל בספרו נחלת אליהו (מאמרים הערות אות י"ב עמוד שע"ז), והלא שנינו (יבמות סה:), כי כשם שמצוה לומר דבר הנשמע - כך מצוה שלא לומר דבר שאינו נשמע. ואם כן, אחרי שהחזק האדם שלאחר כמה פעמים אינו שומע, א"כ כבר יש מצוה שלא לומר לו שוב?

ומתרץ בשם הרש"ל, לחלק בין מי שמקבל תוכחה ורק אחר כך אינו מקיימה, לבין מי שאינו מוכן לקבל תוכחה כלל. שכן, המצוה להוכיח אפילו מאה פעמים - נאמרת כאשר הלה מקבל את התוכחה אלא שאינו מקיימה, וממנו אין להרפות אלא להמשיך ולהוכיחו. אמנם, אם אינו מוכן לקבל תוכחה אפילו בפעם ראשונה - אין להוכיחו יותר.

מעתה ניחזי. אין ספק שאדם שבשעה שמוכיחים אותו הוא מקבל את הדברים ואחר כך אינו מקיימם הינו אדם שפל. על כגון דא נאמר (ישעיה כט, יג) "בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו רחק ממני". שיפלות גדולה מזו היא כאשר התוכחה חוזרת ונשנית עד מאת פעמים ועדיין אין היא מתקבלת. אך כל זה אינו מגיע עדיין לאפס קצה של שיפלותו של מי שאינו מקבל תוכחה מיד בפעם הראשונה, בשעת התוכחה. הוא, כאמור, אינו בסוג השומעים כלל.

הפער שבין מי ששומע למי שאינו שומע מוגדר היטב בדברי רבינו יונה ז"ל על הפסוק (משלי טו, י): "מוסר רע לעוזב אורח ושונא תוכחת ימות". עוזב אורח, זהו אדם שעבר עבירה. אותו יוכיחו וייסרו עד אשר ישוב מדרכו. לעומת זאת - ממשיך הפסוק ואומר - מי ששונא תוכחת, אין לו תקנה אלא מיתתו. כי אין רפואה למחלתו האנושה - לטבעו הרע. עד כאן דברי רבינו יונה זצ"ל.

רואים אנו מה גדול ההפרש בין המדרגה הנמוכה ביותר של מקבל תוכחה. לבין דרגתו של זה שאינו מקבל תוכחה כלל. הראשון - יחובר אל החיים, ויש אף חיוב להוכיחו עד הכאה או נזיפה. השני - בין מתים משכנו ובקהל רפאים ינוח.

ומכאן נלמד על ההבדל שבין המדרגה הגדולה לבין הקטנה באהבת התוכחה. נעלה מזה, מי ששומע ומקבל תוכחה וגם מקיימה. עולה על כולם - מי שאוהב ומחפש מוכיח. וכמו שאמרו חז"ל (תמיד כה): "תניא רבי אומר איזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם - יאהב את התוכחות. שכל זמן שתוכחות בעולם נחת רוח באה לעולם, טובה וברכה באין לעולם ורעה מסתלקת מן העולם, שנאמר (משלי כד, כה) "ולמוכיחים ינעם ועליהם תבא ברכת טוב".

מזה יש להקיש, מסיים ר' אליהו, לכל התורה ולהבחין בהבדלים הדקים כחוט השערה בין מעלה למעלה.

ובספר ילקוט לקח טוב (עמוד קפ"ד) מביא על דרכו בתוכחה לתלמידיו בשם אחד התלמידים: תלמידי ישיבת לומז'א בפתח תקוה, אשר למדו בתקופה בה שימש רבי אליהו זצ"ל ביישיבה, זוכרים כיצד היה פונה לתלמידיו ביישיבה ומוכיחם על דברים שדרשו תיקון. כשחוט של חסד משוך עליו ועם חיוך על פניו, הוא פונה בלשון רכה לתלמיד, ומוכיחו בתקיפות מהולה ברוך אמהי.

זאת ועוד, הוא לא היה נפרד מהתלמיד, מבלי שהיה אומר לו: סלח לי. והיה מוסיף ואומר: בוא ואסביר לך למה אני מבקש סליחתך, הלא ידוע מה שהורו חז"ל כשם שמצוה לומר דבר הנשמע, כך מצוה שלא לומר דבר שאינו נשמע, שנאמר (משלי ט, ח): אל תוכח ליץ פן ישנאך הוכח לחכם ויאהבך. ועל כן, אם הנך נמנה עם אלו המוכנים לקבל דברי תוכחה - ניחא. אולם, אם נמנה אתה ח"ו עם אלה שאינם מוכנים לקבל תוכחה, הרי לא רק שלא קיימתי כל מצוה, אלא אף גרמתי לך עגמת נפש בלבד, ועל כך אני מבקש סליחה.

כאשר זכית לשמוע דברי תוכחה כאלה יוצאים מפי כהן גדול כרבי אליהו, הרי חשת בחוש את דברי רב הונא (ברכות ו:), כל אדם שיש בו יראת שמים דבריו נשמעים, שנאמר (קהלת יב, יג): סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם. ומפרש בעל התורה תמימה (קהלת יב, אות צו) כי על פי רוב, סיבת הדבר שאין דבריו של אדם נשמעים, הוא מפני שחושדים אותו בנטייה ובפנייה עצמית. מה שאין כן, מי שהוא ירא את ה' באמת, הוא בודאי אומר מה שאומר בתמימות כמו שהוא, וא"כ שוב אין לחשוד בו, ולכן דבריו נשמעים.

"הוֹכַח תּוֹכִיחַ אֶת עַמִּיתְךָ וְלֹא תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא" (יט, יז).

אם תוכיח - תגלה שהוא לא חטא

פעמים רבות מתרשל אדם מלהוכיח את זולתו, ופוטר עצמו ב'שב ואל תעשה עדיף'. אולם לפי פרושו המפתיע של האבן עזרא, הפסוק "ולא תשא עליו חטא" - מתרה במוכיח, שאם ימנע מלהוכיח, יתכן שישא בעבורו חטא על שחושדו חנם ושונאו חנם. פעמים רבות כשמוכיחים את הזולת, מגלים שהחשד היה לשוא, ולכן אדרבא, "הוכח תוכיח את עמיתך", ברר ולבן אתו את הנושא אם הוא באמת עשה עול.

על כך ששיחה פשוטה יכולה לחסוך נהרות של שנאה, כעס, צער ומרידות, נביא את הסיפור הבא:

יהודי חרדי צעד ברחוב ז'בוטינסקי המחבר בין בני ברק לרמת גן, והנה צדה את עינו מודעה קטנה בלוח מודעות, המבקשת בדחיפות את עזרת הציבור בתרומת מח עצם לחולה שלא נמצא לו עדיין תורם מתאים.

כמי שגדל בבית של חסד ונתינה, הדברים נגעו ללבו, והוא מיהר לבצע בדיקת התאמה. כעבור ימים אחדים הודיעו לו, כי מבין כל האנשים שנבדקו, הוא היחיד שנמצא מתאים להתרמה. **ניגש** אפוא אל הרופא המטפל, ובקש לפגוש את החולה. הפגישה היתה ארוכה ועמוקה. הוא ישב לצד אדם לא דתי הזקוק לתרומתו על מנת להמשיך את חייו, והתפתחה ביניהם שיחה ממושכת על המחלה, על משמעות החיים, ועל היהדות. בשיחה נקשרו השנים זה לזה בלב ובנפש.

כששב לביתו, סיפר התורם בשמחה לאביו כי הוא עומד לזכות להציל חיים של יהודי בתרומת מח עצם. האב הקשיב לכל מילה, והתעניין מאיזו משפחה מגיע הנתרם.

וכאן מגיע סיפורינו לתפנית המפתיעה הראשונה. בו ברגע ששמע האב את שם המשפחה של החולה, אזל הדם מפניו, והוא זעק מעומק לבו: "בשום פנים ואופן לא! אני אוסר עליך לתרום!"

הבן נבהל מאד מתגובת אביו, וניסה לומר: "אבל אבא, זה פקוח נפש!" אך האב המשיך בשלו בתוקף בלתי מוסבר: "אתה לא תורם לו!"

הבן לא הבין מה קרה פתאום לאביו, שתמיד הכירו כראש וראשון לכל דבר שבחסד, וכאן הרי לא מדובר בסתם חסד, אלא בהצלת חיים של ממש...

הוא נגש לרבו של אביו, וביקש ממנו שיואיל להגיע לביתם, וינסה לדבר על לבו של האב. גלגל עמו הרב בשיחה, ולאט לאט האב התרכך, והסכים לפתוח את סגור לבו שהיה נעול שנים רבות.

"כפי שאתם יודעים אני ניצול שואה..." פתח את סיפורו המצמרר, "במחנה העבודה עברו עלינו הימים בעבודה מייגעת ומעט מזון. הדבר היחיד שנתן לי תקווה בימים קשים אלו, היה בני הקטן שהוחבא על ידי בין קורות העץ שבתקרת החדר. דרי החדר האחרים עזרו לי לשמור

עליו, ומדי לילה היינו מסייעים לו לרדת, והוא היה הולך 'לגנוב' אוכל מהגרמנים ימ"ש, על מנת שנוכל להתקיים.

במחנה בו שהינו, היה יהודי שהיה מומחה לבניית פצצות מלחמה, ולפיכך ניתן לו תפקיד די מכובד על ידי הגרמנים. גם שני שומרים גרמנים הועמדו לרשותו, איתם נהג להסתובב במחנה.

יום אחד, נכנס אותו יהודי לצריפנו, ולחרדת ליבי החל להקיש במקלו על הקירות. הבנתי שהתגלתה העובדה כי מחביא אני את בני בחדר, וכעת נשלח הוא לבדוק היכן החלל בו הילד מסתתר.

לבי הלם כפטיש שעה שמקלו דפק סביב סביב. משלא מצא את מבוקשו, החל לנקוש על קורות העץ שבתקרת החדר. לא עבר זמן רב והמחבוא התגלה. עקב דפיקותיו נפלו כמה קורות, ואיתן נפל גם בני האהוב. יחד איתו, צנח גם לבי בקרבי, והייתי כהלום רעם. הכל התרחש מהר מאוד. הוא תפס את בני בחוזקה, וגרר אותו החוצה. רציתי לצעוק, לרוץ, לעשות משהו. אולם אז החרידו את הצריף שתי יריות, שתי יריות שפילחו את לבי לנצח...

"אחרי המלחמה, עלה אותו צורר לארץ וקיבל תפקיד חשוב במדינה. כשאני שומע עליו מדי פעם בתקשורת, דמי עולה לראשי, ולבי ממאן לסלוח ולשכוח".

"יודעים אתם מיהו אותו רוצח?" עצר האב ופנה לנוכחים, "הוא לא אחר מאשר אביו של החולה הזקוק לתרומת מח עצם".

האב הישיר מבט נוקב ומלא דמעה אל הרב, וזעק מנהמת ליבו: "כעת יאמר לי כבודו, איככה אוכל לסלוח?! איני יכול להעלות על הדעת שבני יציל את בנו של מי שרצח בדם קר את בני!..." סיים כשאגרופו מונח על השולחן בחוזקה, ושב לשתיקתו.

הרב מחה את דמעותיו לשמע סיפורו הכואב, ואחר כמה רגעים של שתיקה, ניסה בכל זאת לרכך: "מבין אני לליבך, אבל תסכים איתי שהבן אינו אשם בחטאי אביו! ובכלל, אף פעם אי אפשר לדעת מה היה שם באמת, ואולי הגרמנים כפו עליו לעשות זאת... יהודים מאמינים אנו, ולא ניתנה הרשות לנקום... הייתי מציע לנסות לשמוע ממנו את הצד שלו לסיפור..."

לאחר הפצרות ושכנועים רבים מצד הרב, נתן האב סוף סוף את הסכמתו להיפגש עם האיש שנחשב בעיניו כ'שטן'. הם הגיעו לפתח ביתו, וכשנפגשו עיניהם, האב הנסער כמעט

והתמוטט. מבט העיניים של האיש הזה, החזיר לו באחת את כל המאורע הנורא שעבר עליו בגינו.

גם על פניו של המארח ניכרה התרגשות והפתעה רבה. הוא זיהה מיד במי מדובר. לאחר ברכת שלום, הוא הזמינם לשבת ומוג להם שתיה.

"אתה בודאי כועס עלי שנים רבות..." פתח בעל הבית בזהירות, "כל חיי ייחלתי לרגע בו אמצא אותך, כדי שתדע את האמת, ומשמים זימנו את הרגע הזה עכשיו".

האיש שאף נשימה עמוקה, והמשיך: "באותו יום נורא, ציוו הגרמנים להרוג את כל יושבי החדר בו דרת, מאחר וגילו כי החבאתם ילד ש'גונב' להם מזון.

"מששמעתי זאת, שכנעתי אותם שאלך ואהרוג רק את הילד, וזאת בכדי להציל אתכם. מובן שלא הייתי מסוגל להרוג ילד יהודי טהור חף מפשע, אבל השומרים הגרמנים היו לידי. חיסלתי אותם בשתי יריות, והברחתי מיד את הילד למנזר הקרוב. אלו היו היריות ששמעת... לאחר זמן התגלה לגרמנים שבגדתי בהם, אך הם היו זקוקים לידע שלי בבניית פצצות, את נקמתם לקחו בכך שהזיקו לי באופן שלא אוכל יותר להביא ילדים לעולם".

מבע כאוב חלף על פני האיש, שהתגלה לפתע כשליח ההשגחה העליונה, אך הוא לא סיים עדיין: "כשהסתיימה המלחמה, ידעתי שאין לי סיכוי להביא ילדים לעולם. ולכן הלכתי למנזר ובקשתי את הילד שהשארת שם. הם החזירו לי אותו, ואני גידלתי אותו כל השנים בחום ובאהבה.

"חיפשתי אחריו רבות..." מבט אמיתי ורך נשקף מעיני המציל לאב ההמום, "לא מצאתי אותך, כי כפי שאני מבין כעת שיניית את שמך, ולכן אימצתי את הילד, בחושבי שלא חזרת משם. הילד שלי, שזקוק להשתלת מח, הוא בעצם הילד שלך!!! וזו גם הסיבה שרק בנך נמצא מתאים להשתלה..."

בכי סוער שטף את פניהם. האב האמיתי והאב המאמץ קמו והתחבקו ממושכות, והסוף הטוב לא איחר להגיע. (אוצרתינו).

"וְאַהֲבַת לְרֵעֶךָ כְּמוֹךְ אֲנִי ה'" (יט, יח).

הבט ב"תפל" לרעך

מובא במדרש (פליאה): "ואהבת לרעך - הטפל לרעך". בפשטות, דברי המדרש הם חסרי פשר.

פנינה מופלאה על כך, מובאת בשם האדמו"ר ה'שר שלום' מבעלזא זצ"ל: המדרש התקשה בהבנת האות ל' בציווי "ואהבת לרעך כמוך", שלכאורה, די היה לומר "ואהבת רעך כמוך"? ומכאן מרבה המדרש: 'לרעך - הטפל לרעך'. ועדיין עלינו להבין, מה פשרו של ריבוי זה, ומה משמעותו הלכה למעשה?

אלא, הפסוק (משלי כז, יט) אומר: "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם". ולכאורה, אם רצה החכם מכל אדם להמחיש לנו מהו מ'לב ללב' - יכול היה לנקוט במידה מבוררת יותר, כגון של מראה מלוטשת, שהמסתכל בה רואה את עצמו, כאשר הפנים שהוא מראה למראה - ניבטים אליו בדיוק נמרץ ממנה אליו, ומדוע העדיף שלמה המלך להמחיש זאת ע"י המים? אך זאת עלינו לדעת: הרוצה לאהוב את חברו באהבה אמיתית - מוכרח הוא להשפיל ולהכניע את עצמו כלפי חברו, כי אם יחזיק את עצמו ככליל המעלות ביחס לחברו - יקשה עליו לאהוב באמת את חברו. כזה הוא טבע האדם.

והנה, כאשר האדם מסתכל במראה, יכול היה לעמוד בקומה זקופה ולראות בה את עצמו. אך לעומת זאת, המבקש לראות את דמותו משתקפת במים - מוכרח הוא להשפיל את עצמו ולכרוע כנגד המים, ורק כך יוכל לחזות בדמותו בתוך המים.

ואם כן, אמר שלמה המלך: "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם". כשם שאדם הרוצה לראות את פניו במים, מוכרח הוא לכופף את קומתו - כן לב האדם לאדם, שאם ירצה לאהוב את חברו בלב שלם, מוכרח הוא להכניע ולהשפיל את עצמו כנגד חברו!

והרבי ה'שר שלום', מסיים בדבר פלא שיתגלה למתבונן בפסוק שלפנינו: הנה, האותיות שאחרי המילה 'רעך' הן: שפל. אחר הר' - ש', אחר הע' - פ', אחר הכ' - ל', הוי אומר, כי זו התכונה הנדרשת למי שרוצה לקיים את הציווי של "ואהבת לרעך כמוך"!

כמה נפלא לפי זה, כוונת המדרש: התורה הקדושה רומזת לעצה נפלאה בדרך לקיום הציווי "ואהבת לרעך כמוך", והיא: 'את הטפל לרעך', דהיינו: הבט באותיות ה'טפלות' ל'רעך', ותקבל את המילה 'שפל', ללמדך שאם תשפיל ותכניע את עצמך כנגד רעך - אז תוכל לאהוב אותו!

שיאהב את אשתו כגופו

מורנו הרב חיים ויטאל זצוק"ל, בספר הליקוטים (פר' עקב פ"ח) כתב, שכל עיקר כוונת הנישואין אינה באה כי אם בכדי לקיים בה מצוה זו של "ואהבת לרעך כמוך", שיאהב את אשתו

כגופו. שכן זה קשה ביותר לאהוב כל איש מישראל "כמוך". ולכן צריך להתחיל את המצוה באנשי ביתו הקרובים אליו, כדי שיתרגל בדבר - שלא לאהוב רק את עצמו, ע"ש.

מעשה נפלא להבין הפסוק ואהבת לרעך כמוך

פעם היה גביר אמיד שאשתו נסעה למדינה רחוקה, לצורך טיפולים רפואיים יקרים ביותר. היא אמנם הצטיידה בסכום כסף גדול, אבל לאחר כמה שבועות התברר לה שהכסף לא מספיק כלל ואינו עונה על הדרישות. בנוסף לכך, התפתחו גם כמה טיפולים רפואיים נוספים שנתגלה שהיא צריכה להם. ובסך הכל, היא היתה זקוקה בדחיפות לסכום נוסף של כחמישים אלף רובל, שהיה הון עתק בימים ההם.

ישבה האשה וכתבה איגרת לבעלה על מצבה הדחוק, וביקשה ממנו לשלוח תיכף את הסכום הגדול, כדי שיספיק לכל הוצאותיה שם.

בימים ההם - בטרם עידן 'המחאות דואר' והעברות כספי מט"ח בבנקים בינלאומיים, כרטיסי ויזה וישראכרט, וכל כיוצא באלו - לא היה ענין העברת הכסף למדינה אחרת מן הקלות כלל. מתחילה היה צריך להמתין עד שיימצא 'תייר' עובר אורח הנוסע לאותה מדינה. המתנה זו עצמה לקחה זמן רב, שכן מעט מאוד היו הנוסעים ממדינה למדינה, ובפרט למדינות הרחוקות יותר, בהתחשב בתנאים הקשים והסבוכים של נסיעות ימי הביניים... הרי, שמלבד כמה טיילים האוהבים להחזיק במקל הנדודים, לא נמצאו הרבה אנשים שיחפצו לצאת למסעות שכאלו.

לאחר שכבר נמצא אדם הנוסע לאותה מדינה, שוב צריך לברר היטב את מידת מהימנותו של האיש, אם ניתן לסמוך עליו. לא אחת, נפלו עסקים שכאלו בידי שלוחים מתחזים, שלקחו את כל הממון לכיסם, וברחו ונעלמו כמי שבלעה אותם האדמה.

ומשכבר נמצא האיש הנאמן, אשר יהיה מוכן ליטול על עצמו את האחריות להעברת הכספים, היה זה האחרון גובה בשכרו סכום הגון ומפולפל, ומוריד לעצמו נתח הגון באחוזים גדולים מן המשלוח, מחמת גודל האחריות והעול הכבד שבמלאכה.

משקיבל העשיר דגן את המכתב לידי, החל מיד בחיפושים קדחתניים אחר שליח נאמן הנוסע לאותה מדינה רחוקה, שיהיה מוכן להעביר סכום עצום כזה של חמישים אלף רובל. לאחר שבירר וחיפש הדק היטב, עלה בידו בסייעתא דשמיא למצוא שליח נאמן ידוע ומקובל, הנוסע בדיוק לאותה מדינה. הוא נפגש עימו וביקשו להירתם למלאכת בלדרות זו, ולהעביר מיידית את הכסף לאשתו שמעבר לים.

השליח הסכים עקרונית ליטול עימו את משלוח הכסף באחריות מלאה, אבל בעיה לא קטנה צצה לפני גישתם לחתימת החוזה. כאשר שמע השליח את השכר שמציע הגביר עבור הטרחא, לא הסכים לכך בשום אופן - הוא היה ידוע כבלדר יקרן ביותר! הוא ניצל כמובן את העובדה שקשה מאוד למצוא בלדרים אחראיים בתחום זה, ושהאנשים לחוצים ביותר להעברת הכסף מיידית, והרשה לעצמו להעלות את מחיר נתח האחוזים שיוריד לעצמו עבור העסקה.

גם לאחר שהעלה הגביר את השכר עד לאלף רובל, עדיין טען האיש, שהאחריות והעול הכבד שבשמירת סכום עצום שכזה בדרכים - שווים יותר מזה. וככל שניסה הגביר לשדלו, ולהעלות את שכרו יותר ויותר, הוא עדיין התעקש שאין זה משתלם לו...

כשראה העשיר שאינם מסתדרים על המחיר, הציע לו לפתע הצעה נפלאה ומיוחדת, קח אפוא את מעטפת הכסף בידך, ותן לה לאשתי מתוכה כמה שתרצה!!! - ליותר מזה כבר לא היה השליח יכול לצפות, וכמובן סגר עימו על אתר את העסקה. הגביר ערך עימו שטר מפורש, חוזה כתוב וחתום, בו נאמר מפורשות, שהגביר שולח בזאת מעטפה של חמישים אלף רובל ביד שליח זה, והשליח ייתן מתוכו לאשה כמה שהוא רוצה!

השליח שמח מאד על המציאה העסקית הגדולה שנפלה בחלקו, הוא הגיע במהרה אל אותה מדינה, ולפי הכתובת שהיתה בידו מצא את האשה, פתח בפניה את המעטפה, והראה לה את החוזה הכתוב וחתום בידי בעלה, שבו נאמר מפורשות, שיתן לה מתוך המעטפה איזה סכום שירצה. אם כן אפוא, מודיע השליח לאשה בדרמטיות, אני רוצה לעצמי ארבעים ושמונה אלף רובל! ולך אתן אלפיים רובל בלבד...

האשה נדהמה והתבלבלה לגמרי, מה קורה כאן? כיצד זה יכול להיות? הרי היא זקוקה נואשות לסכום הגדול של הכסף! כיצד זה השאיר בעלה הפיקח ביד השליח הברנש הזה את החלטת גובה סכום האחוזים שיעביר לה?

לא ידעה האשה את נפשה, והזמינה את השליח לבוא עימה לדין תורה אצל רב העיר. השליח הסכים לגשת לדין תורה, בהיותו סמוך ובטוח בחפותו ובזכותו. הוא הופיע בחדר בית הדין שבביתו של הרב בצעדים בטוחים ושלווים, הוציא מחיקו את שטר החוזה כתוב וחתום בידי הבעל, והניחו על גבי השולחן.

לאחר שנבדקה כשרותו של השטר ונאמנותו של האיש, ונמצא הכל תקין, ואכן כך כתב הבעל מפורש בשטר שחור על גבי לבן: "תן לה כמה שאתה רוצה".

החידה היתה כאן סתומה ביותר, מדוע יעשה איש חכם שטות שכזו, להשאיר את החלטת גובה סכום הנתינה בידי השליח, הרי ברור שייקח את הרוב המכריע לעצמו... מה מסתתר כאן מאחורי סיפור זה? ומה פשר השטר המשונה הזה?

לאחר שלא מצאו הרב והדיינים שום מענה לחידה הסתומה שלפניהם, ביקש הרב להשאיר אצלו את החוזה ומעטפת הכסף, כדי לעיין בדיון סבוך זה, ולחזור אליו למחרת, ואז יפסוק להם משפט דין אמת.

למחרת, כאשר חזרו הצדדים אל בית הדין, כדי לשמוע את פסק הדין. שאל הרב שוב את השליח: כמה אתה רוצה בדיוק? ענה השליח: ארבעים ושמונה אלף רובלים! ואת השאר - אלפיים רובל - אתן לאשה!

פסק לו הרב בחיוך מנצח: הוצא נא אפוא סכום זה שאתה רוצה בו, ארבעים ושמונה אלפים טבין ותקילין, ותן לאשה! הלא כך כתב הבעל במפורש בשטר שלפנינו: "תן לה כמה שאתה רוצה". כלומר אותו סכום שאתה בעצמך רוצה בו, זה הסכום שעליך לתת לאשה!!!

מוסר ההשכל הנלמד מכאן הוא: צורת הקיום הנכונה של מצות "ואהבת לרעך כמוך" הוא: תן לשני את מה שאתה רוצה וחפץ לעצמך. (להתעדן באהבתך).

דעלך סני - לחברך לא תעביד

כתב הרמב"ם (פ"ו מהל' דעות ה"ג) מצוה על כל אדם, לאהוב את כל אחד ואחד מישראל כגופו. שנאמר: "ואהבת לרעך כמוך". לפיכך, צריך לספר בשבחיו, ולחוס על ממונו כאשר הוא חס על ממון עצמו. ורוצה בכבוד עצמו. והמתכבד בקלון חבירו, אין לו חלק לעולם הבא.

מרב רבי יהודה צדקה זצ"ל, בספרו "קול יהודה" - הביא את דברי הרב "ערבי נחל" על הפסוק ואהבת לרעך כמוך, כי לכאורה לא יתכן לבאר את הפסוק כפשוטו, כי כיצד יאהב האדם את זולתו כמו שאוהב את עצמו? ולכן, כתב התרגום לבאר: דמאן אנת סני לך, לא תעביד ליה. כלומר, על דרך השלילה: מה שאתה לא רוצה שיעשו לך, לא תעשה לחברך. כל אחד רוצה שלא ירמוהו במסחר, בעבודה ובכל דבר. ולכן, גם הוא לא ירמה את חברו ולא יבזהו, ולא ידבר עליו לשון הרע, כשם שלא רוצה שידברו עליו.

והנה, בגמרא שבת (לא). אמרו: מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי, אמר לו: גירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת. דחפו באמת הבנין שבידו. בא לפני

הלל, גייריה. אמר לו: דעלך סני לחברך לא תעביד - זו היא כל התורה כולה, ואידך - פירושה הוא, זיל גמור.

ופירש רש"י: דעלך סני לחברך לא תעביד, ריעך וריע אביך אל תעזוב (משלי כו, י) - זה הקב"ה. אל תעבור על דבריו, שהרי עליך שנאוי שיעבור חברך על דבריך. לשון אחר: חברך ממש, כגון גולה, גניבה, ניאוף, ורוב המצוות.

והמהרש"א שם כתב: והיינו דכתיב בתורה: ואהבת לרעך כמוך. ויש לעיין בזה, כי הגם שאמר לו בלשון תרגום, שכן היה לשונם אז בירושלים. מכל מקום, למה שינה לומר לו בלשון שלילה: דעלך סני. והרי התרגום מלשון הפסוק היה לו לומר: ותרחמיה לחברך כוונתך - כתרגום אונקלוס. ויש לומר, כי היה משתמע לו שהפסוק לא מדבר אלא באופן זה, שכן הוא מדבר על הלאו הסמוך לו: לא תקום ולא תטור, ועל זה אמר: ואהבת לרעך כמוך. שלא תעשה לו רעה מכל מה ששנאוי עליך, אבל לגבי לעשות לו טובה לא קאמר ואהבת, שהרי אמרו: חייך קודמין לחיי אחיך. ע"כ.

והרב עץ יוסף בפירושו על "עין יעקב" (שם) כתב: עיין רש"י, לחברך לא תעביד, כגון גולה גנבה ניאוף. והקשה בספר איי הים (עדל, שבת לא אות יט), כי לפירוש זה - אין שאר דברי תורה פירושא להא מילתא? ולבי אומר לי, שמה שכתב רש"י כגון גולה גנבה וניאוף ורוב המצוות, אין זה פירוש על לחברך לא תעביד, אלא הוא פירוש על "ואידך", שהוא כגון גולה גנבה ורוב המצוות.

והרב "ענף יוסף" שם כתב: והוא תמוה, האי גברא דבעי להתגייר ולחסות בצל השכינה, מה ראה לשטות זו לבקש ללמוד כל התורה על רגל אחת? ולא דבר ריק הוא. וגם מה שאמר לו הלל: ואידך זיל גמור, אם כן עדיין לא נתקיים התנאי?

אלא הביאור הוא, שהרי אין יכולת לאחד שיקיים כל התרי"ג מצוות, אם לא שכל אחד נהנה משל חברו, כלומר, שכאשר יש אהבה ביניהם, אזי המצוות שלהם שייכים אחד לשני, וכך יכול כל אחד לקיים כל המצוות. ועוד יש תקנה, שכל העוסק בפרשת עולה כאילו וכו', ואם כן את כל המצוות יכול לקיים על ידי שעוסק בהלכה של אותה מצוה. וכן, יכול לקיים על ידי גלגול.

וזהו שביקש הגר "למדני כל התורה על רגל אחת", רוצה לומר בפעם אחת, שלא יצטרך לסבול גלגול. ואמר לו שיעשה כן, ע"י ואהבת לרעך כמוך, כי כיון שיש אהבה בינו ובין ישראל - נחשב כגוף אחד בקיום המצוות.

והרב עין יעקב כתב: ולא רצה ללמוד עמו ואהבת לרעך כמוך, שזה הוא שורש של גמילות חסדים, והם אינם גומלי חסדים וימנע מלגיייר בשביל זה.

וכיוצא בזה תירץ הרב הגאון רבי יוסף שאול נתנזון בעל "השואל ומשיב" בספרו "דברי שאול" על התורה: שמעתי מחברת חסידי קאצק, ומטו בה משמו של הרה"ק בעל החידושי הרי"ם זי"ע: גוי לא מסוגל להבין דרגת "ואהבת לרעך כמוך" על דרך החיוב, מדרגה זו היא יותר מדאי בשבילו, הוא יכול להבין שלא לצער ולעשות רע לשני, זה עוד נתפס בשכלו...

ואילו הרה"ק בעל הבית ישראל מגור זי"ע תירץ בפשטות על שאלת המהרש"א, שהרי אמרו בגמרא חגיגה (יג.), שאסור ללמד לגוי תורה, לפיכך תרגמו לו את הכתוב בארמית.

ועתה נשוב להמשך דברי מו"ר בעל הקול יהודה: ועוד הזכיר הרב ערבי נחל, שהפילוסוף אפלטון אמר, שגדר האהבה לא יתכן אלא בדבר הפכי, כגון הארץ צמאה למים, כל טיפת מים מתקבלת באהבה בארץ. וכן כל דבר הפכי. אמנם, אריסטו לעג עליו ואמר: לזה לא יקרא אהבה, כי מה שהארץ מקבלת את המים באהבה, אין זה מחמת שאוהבת את המים, אלא מחמת שאוהבת את עצמה. אמנם, עיקר האהבה האמיתית, שהאדם יאהב את חברו הדומה לו, שלא משיג ממנו שום תועלת ולא זקוק לו, ובכל זאת אוהבו, זהו גדר האהבה האמיתית. ובזה ביארו ואהבת לרעך כמוך, כלומר, רעך הדומה לך כמוך ואתה אוהבו - זוהי אהבה אמיתית.

להרגיש את הזולת כבשר מבשרו

מצווה קצרה זו - "ואהבת לרעך כמוך", מקפלת בתוכה את כל תורתנו הקדושה. וכפי שקבע התנא רבי עקיבא ואמר: "זה כלל גדול בתורה". ואף הלל הזקן, כשבא לפניו אותו גוי וביקשו שילמדו את כל התורה כולה על רגל אחת, ענה לו הלל: "דעלך סני לחברך לא תעביד - זו כל התורה ואידך זיל גמור" [מה ששנוא עליך, לחברך לא תעשה, זאת כל התורה]. ההזדהות העמוקה והאהבה העצומה שיש לחוש כלפי כל אחד ואחד מישראל, מודגשת במילה **כמוך**. על האדם מוטלת החובה לחוש ולהרגיש את הזולת, כעצם מעצמו ובשר מבשרו.

ואמר רבי שניאור זלמן מלאדי, כי אהבת ישראל גדולה מאהבת ה'. שכן מי שאוהב יהודי, אוהב את מי שהקב"ה אוהב, ככתוב (מלאכי א, ב): "אהבתי אתכם אמר ה'". ולאהוב את מי שהאהוב אוהב, הרי זה גדול יותר מאשר אהבת האהוב עצמו...

לאהוב גם את מי שעושה לך רעה

כתבו המפרשים על הכתוב שבפרשתנו: 'ואהבת לרעך', מדוע נקטו לשון 'רעך', ולא 'ידידך', או 'חברך'? אלא, כאשר הידיד מיטיב - אין בזה כל חידוש שהוא אוהב אותו, ומתי מתקיים 'ואהבת'? כשהוא 'רעך' - כלומר, הוא איש ה'רע', הממרר את חייך ואת שלווה נפשך מבואו ועד צאתו. וכל כך למה? כי אני ה'. כמו שעיקר מעלת האמונה והדביקות בבורא ברוך הוא, היא דווקא בזמני ההסתר, כשאני רואה את הנהגת הטוב עמו. שהרי בעת הארת פנים וגילוי אהבה, אין כל-כך רבותא להאמין בו. אבל בעת ההסתרה, אז יאמין שמאתו לא תצא הרעות, והכל לטובה. וכיצא בזה, תביט גם על חברך כשהוא רעך - שעושה לך רעה. ואז, כאשר אתה אוהב אותו, זו מעלה שאין כמותה.

ועוד דרשו רבותינו, אם "ואהבת לרעך" - שאתה גם אוהב ומכבד את מי שעושה לך רע, אז - "כמוך אני ה'", וכמו שאתה אוהב אותו אפילו שעושה לך רעה, כן אני אתנהג עמך, שאם ח"ו תעבור על המצוות ותעשה לי רעה כביכול, אני אוהב אותך וממלא את רצונך לטובה.

צוואתו של רבי אליעזר

בשעת מיתתו של רבי אליעזר, נכנסו אליו התלמידים. אמר להם: צאו והזהרו איש בכבוד חברו, ובשעה שאתם מתפללים היו יודעים לפני מי אתם עומדים, שבשביל דבר זה תכנסו לחיי העולם הבא. (כלה רבתי פ"ו).

אוהב את המקום? אוהב את הבריות!

"ואהבת לרעך כמוך" כתיב, ולא "את רעך". כי לא צוותה התורה לאהוב את אישיותו של חברו, כי זה דבר שאי אפשר, זהו דבר אשר מונח בנפש, כאמור (שמואל א' יח, א): ונפש יהונתן נקשרה בנפש דוד, ומעטים המה האנשים אשר נקשרו בקשרי האהבה. אלא, תורתנו הקדושה מבקשת מן האדם, שיאהב את מה שנוגע לרעהו, והוא לשמוח בטוב רעהו, ולהצטער ברעתו כמו שישמח בטובתו, כפי שמצטער בצער עצמו.

ודבר זה, דורשת התורה מאיתנו לעשות אף בנוגע לאדם שאין לנו שום אהבה עצמית אליו. כי האדם השלם אינו יכול לשמוח בשעה שטוב לו, אם יודע שכעת שכנו שריו בצער. וזהו שסיים הכתוב: אני ה', היינו המקום ברוך הוא שואל זאת מאתנו, שנאהב את טוב בריותיו כמו את הטוב שלנו. וכן אמרו חז"ל (אבות פ"ו מ"א) אוהב את המקום אוהב את הבריות, כי זה

תלוי בזה. והאזהב את הבריות - כאילו אוהב את השם יתברך. (ר' שמשון רפאל הירש הביאו בספר מוסר חכמים. ובספר אהבת ישראל, גרייבר עמוד ל"ד).

כל התורה קשורה לבין אדם לחברו

"דעלך סני לחברך לא תעביד". תמה הגאון רבי אלחנן וסרמן זצ"ל, כיצד ניתן לכלול את כל התורה כולה באמרתו של הלל - דעלך סני לחברך לא תעביד? האמנם גם המצוות שבין אדם למקום נכללות בה?!

אלא, האמת היא, שלכל חלקי התורה יש קשר עם המצוות שבין אדם לחברו. שכן הגמרא אומרת (קידושין מ:): לעולם יראה אדם עצמו כאילו חציו חייב וחציו זכאי, עשה מצוה אחת - אשריו שהכריע עצמו לכף זכות, עבר עבירה אחת אוי לו שהכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף חובה. נמצא, שבמעשה אחד שלו הוא משליך על הכלל, וא"כ הכל תלוי בבין אדם לחברו. (מוסר חכמים).

עיקר האהבה - צריך שתהיה בתורה

אמר ר' עקיבא זה כלל גדול בתורה. הטעם שהוסיף לומר "בתורה". כי בא ללמד, שלא דווקא יאהב את חברו בענייני גשמיות, כגון שיעשה עמו חסד וילווה לו ממון. אלא עיקר האהבה צריך שתהיה בתורה, שילמוד עמו תורה ומוסר ויראת השם יתברך, וזוהי עיקר האהבה. (תורת משה לחת"ס).

החסד שהציל

מסופר על אמא אחת, שהביאה כסף לבתה לקנות ממתקים לטיול שלה בבית הספר. הילדה קמה בבוקר, והלכה ל'סופר' לקנות חטיפים. בדרך לקופה ראתה ילד בוכה, ושאלה אותו מה קרה? אמר לה: חסר לי כסף לגבינה וחלב. בלי לחשוב פעמיים - הביאה לו את הכסף, הילד שמח והודה לה מאוד. אלא שעתה הילדה התלבטה מה היא תגיד לאימה כאשר תחזור בידיים ריקות.. מה עשתה? הלכה ולקחה עיתונים ושמה בתיק, בכדי שהאמא תחשוב שהתיק מלא בממתקים.. כשחזרה הביתה, שאלה אותה אמא שלה מה קנתה, הילדה התביישה מאוד, ולרוע מזל אמא שלה פתחה את התיק, וראתה שהוא מלא עיתונים! האמא כעסה עליה עד מאוד, בחושבה שלקחה את הכסף לדברים לא חיוביים.

הילדה התחילה לבכות, ולא רצתה לספר לאימה על מה שעשתה. בעקבות מה שהיה, היא יצאה מאוחר מהבית, ונכחה לדעת כי היא לא הספיקה את האוטובוס לטיול. בלית

ברירה, ומחמת הבושה מאמה, הלכה הילדה לגינת שעשועים קרובה והעבירה שם את זמנה. חלפו כמה שעות, והנה האם שומעת בחדשות כי אוטובוס מלא בילדות שהיה בדרכו לטיול, נקלע לתאונה קשה, והרבה מהילדות פצועות ל"ע. החלה האמא לבכות ולצעוק, משהבינה כי היה זה האוטובוס בו אמורה היתה להיות בתה, התקשרה למורות ולמנהלת, אך לא היה כל מענה.

הילדה ששמעה את הצעקות מהבית, רצה במהירות לביתה, פתחה את הדלת ושאלה את אימה מה קרה? האם שהיתה בהלם, קפצה על ביתה וחבקה ונשקה אותה. שאלה אותה האם: איך הגעת לכאן? אמרה לה הבת, כי בעקבות מה שקרה בבוקר, היא איחרה והפסידה את האוטובוס. אמרה להם האמא: כעת אני יודעת שהכל היה לטובה, ספרי לי מדוע לא קנית לעצמך ממתקים? סיפרה לה הילדה את החסד שעשתה בבוקר, או אז הבינו שתיהן, כי החסד הזה הוא שהציל אותה מהסכנה הנוראה.

לב של יהודי - הוא מלא נתינה. ולכן 'חסד' בגימטריא 72, וגם 'לב יהודי' עולה בגימטריא 72. שנוכה תמיד להיות מהנותנים ולא מהמקבלים.

מוטב שאמות ולא אראה במיתת חברי

כתוב בספר "עירין קדישין" (בפרשתינו), משל לשני אוהבים שהיתה נפשם קשורה באהבה מאד, והיו רחוקים זה מזה. פעם אחת, הגיעה עלילה על אחד מהם, ונגמר דינו ליהרג, והוכרז שכל המדינה יבואו לראות. ובא האוהב הזה, ובראותו צעק בקול גדול: הניחוהו! אני הוא שעשיתי העוול הזה, ולא חברי. אך הנידון זעק לעומתו: לא כן הוא, אלא אני הוא האשם ולא הוא.

הגיע הדין למלך, וקרא אותם לשאול על אמיתות הדבר, שהרי בוודאי רק אחד מהם עשה את הדבר, וא"כ למה יחפון חברו למות בחינם, ואז השיב: אני יודע שחברי לא עשה שום עול, כי אני מכיר מזגו ומהותו שלא יתכן אצלו לעשות כן. וא"כ זו רק עלילה, וכיון שחיי תלויים בחיי חברי, מוטב שאמות ולא אראה במיתת חברי, כי בוודאי אני חייב מיתה על שהגיע לי עונש לראות במיתת חברי. וכדברים הללו, השיב גם החבר למלך.

משראה המלך את האהבה שביניהם, או אז פטר אותם המלך, ובקש מהם: בין אוהבים כמוכם אני חפץ ג"כ שתכניסו אותי באהבתכם, ואני אהיה לכם אוהב כזה.

כן הדבר, כשיגיע למעלות ואהבת לרעך כמוך, אזי "אני ה'" - מבקש לשרות ביניכם שתאהבו גם אותי, ואני אהיה לכם ג"כ לאוהב נאמן.

מהו ה"כלל הקטן"?

בספר יסוד צדיק (עמוד ט"ז) מובא, שפעם פנה הרה"ק רבי שלומק'ה מזועהיל זי"ע אל משמשו הגה"צ רבי אלי' ראטה זצ"ל, ושאל אותו על הביאור בדברי רבי עקיבא (תו"כ פר' קדושים): "ואהבת לרעך כמוך - זה כלל גדול בתורה", אם הוא כלל גדול, סימן הוא שיש גם כלל קטן, ומהו אפוא אותו כלל קטן? ר' אלי' החריש, והמתין למצא פי הרבי.

המשיך הרבי ואמר לו: ביאור הדברים כך הוא. אם תשמע שסוחר אתרוגים נודע הרווח במסחר האתרוגים סכום עתק, אזי הכלל הקטן הוא, שעניך לא תהיה צרה ברווחיו, כי מה דעלך סאני לחברך לא תעביד (שבת לא.). ואילו הכלל הגדול הוא, שלא רק שלא תכאב על רווחיו, אלא אף גם תשמח בהם כמו שאתה בעצמך הרווחת אותם. וזה הכלל גדול - ואהבת לרעך כמוך!....

"אֵת חֻקֵּי תִשְׁמְרוּ בְּהִמָּתֵךְ לֹא תִרְבִּיעַ כְּלָאִים" (יט, יט).

השומר מצות כלאים נותן חיים לעולם

כתב השפתי כהן (מצפת), כי "חקתי" הוא אותיות: ת"ק ח". לאמר, כי מי ששומר כלאים, כאילו כביכול נותן חיים לעולם, שהוא מהלך ת"ק שנה (פסחים צד:).

וכתב בזוהר הקדוש (שמות טו:): כל עשבין דארעא דאתמני עליהון רברבין תקיפין בשמיא כל חד וחד רוא בלחודוי כגוונא דלעילא ובגין כך כתיב (ויקרא יט, יט): שדך לא תזרע כלאים, דכל חד וחד עאל בלחודוי ונפיק בלחודוי הדא הוא דכתיב (איוב לח, לג): הידעת חקות שמים אם תשים משטרו בארץ.

"וּבִגְדֵי כְלָאִים שִׁעֲטֶנָּה" (יט, יט).

המערב גידולי קרקע - מערב השרים למעלה

בטעם איסור כלאי בהמה וכלאי זרעים יש לומר, כי מראה בזה שלא יספיקו הנבראים שברא הקב"ה בעולמו, ולכן הוא רוצה להתחכם ולהוסיף עוד מינים אחרים מחודשים. וגם המערב גידולי קרקע למטה - מערב השרים למעלה, והוא הנקרא אפיקורס ומין, כי משמאל יעשה ימין, ומשוה עבד לקונו.

ויש מפרשים, כי שעטנו רומז לשתי מדות של מעלה המקטרגים לישראל, והשם יתברך הפרידם. והלובש שעטנו, מחבר אותם הכוחות ומערבב תפלתו של ישראל. ואמרו, הלובש שעטנו בתפלתו - סנדלפון המלאך הקושר כתרים לקונו, אינו מקבל תפלתו עם שאר תפלות. שנדמה כעבודה זרה, שנותן כח לרוח הטומאה. והיא נקראת שעטנו בת חמור, ואביה - צמר ופשתים יחד. (רבי מנחם הציוני).

לבישת שעטנו גורמת מגיפה ח"ו

בעל ה"אהבת חיים" הביא מעשה מהמקובל רבי יהודה פתייה זצ"ל בענין זה, וזו לשונו: איסור לבישת שעטנו - היא אחת מחוקות התורה שאין להם טעם. אמנם, שמעתי מפה קדוש הרב שמעון אהרן אגסי ז"ל, מחבר הספר בני אהרן על שער הגלגולים, שבזמן הזה נתגלה הטעם של איסור לבישת שעטנו.

והוא, כי היה חולי מגיפה באחת מערי אירופה, וימת שם עם רב, ומבני ישראל לא מת אחד מאותו חולי. ויתמהו הרופאים על זה, מקצתם אמרו מפני שאנו נימולים, ומקצתם אמרו מפני שאינם אוכלים בשר חזיר ושקצים וכו'. ועשו הרופאים ניסיונות ובדיקות לאנשי העיר בכל האופנים, ולא פסק החולי מהם.

עד שאירע פעם אחת, שקראו לרופא לבקר אצל חולה אחד מישראל, ממחלה אחרת, וכאשר בא הרופא ובקרו, צוה עליו לשכב על מצע של צמר ופשתים, על שהוא אינו חם כמו הצמר ואינו קר כמו הפשתים. ואמר החולה לרופא, כי אסרה לנו התורה את השעטנו - בין ללבוש בין להציע תחתיו. והרופא הרגיש כי זה הדבר הוא הגורם למגיפה, כי שם היה מנהג כל הגויים ללבוש ולהציע שעטנו.

ויצו הרופאים לכל אנשי העיר שלא ילבשו ולא יציעו שעטנו, ואז פסקה המגיפה מהם. והיו כל הרופאים מהללים ומשבחים את משה רבנו ע"ה ואת תורתו הקדושה ואומרים, שלא נמצא כחכמת התורה שהנותן אותה יודע את טבע אויר העולם, כי שקל את האויר וידע כי אחרי שלושת אלפים שנים ישתנה המזג והטבע של האויר, ולבישת שעטנו תהיה גורמת מגיפה, ולפיכך אסרו לישראל לבישת השעטנו. ולא אמר להם הטעם, לפי שבזמנו לא היה מוליד מגיפה, וזה הוא שכתוב (דברים יח, יג): תמים תהיה עם ה' אלהיך.

ומעשה מעין זה אירע לאחד מבחורי הישיבות בעת תפלתו בימים הנוראים, שבאמצע התפלה יצא החוצה החליף בגדי יום טוב בבגדי חול וחזר לתפלתו. לאחר התפלה, שאלוהו

לפשר מעשיו, והסביר להם, כי בעת התפלה לא יכל לכוין כלל בתפלתו, וישב ללמוד ספרי מוסר וכן פרקי תהלים, אך כל זה לא עזר לו, עד שנזכר בדברי חז"ל שהשעטנו מפריע לתפילה בכוונה. מיד הלך לביתו החליף את החליפה החדשה בבגדיו הרגילים, והנה חזרה אליו הכוונה בתפלה כרגיל. וככל הנראה, בחליפה החדשה היה משהו משעטנו ולכן הפריע לו בתפלה. (מוסר חכמים).

האדמה אינה מקבלת מי שהכשיל בשעטנו

בספר ילקוט מעם לועז (עמוד ריד, על הפסוק כאן), מובא מעשה פלא אודות מי שהכשיל אחרים באיסור שעטנו, וזה לשונו: מעשה היה בחייט יהודי שלא היה זהיר באיסור זה, ותפר כלאים בבגדיהם של יהודים אחרים. לאחר שמת אותו חייט, לא עברו ימים מרובים, ומצאוהו מוטל מחוץ לקברו באמצע בית החיים. אמרו האנשים: ודאי מקרה הוא כפי שאירע לפעמים, שלא העמיקו כל כך את הקבר באדמה, ובאה חיה וגררה אותו ממקומו. וחזרו וקברו אותו בכבוד הראוי. אך כשהלכו למחרת לראותו, שוב מצאוהו בחוץ. או אז תמהו האנשים הרבה, ואמרו כי אין הדבר הזה לחינם.

הלכו וסיפרו הדברים לרב העיר, שהיה אדם גדול מאוד. עמד הרב והלך לבית החיים, וערך תפלה כדי שהחייט הזה ידבר ויספר על איזה עוון אין הארץ רוצה לקבל אותו. ואז פתח הנפטר פיו ואמר: עונש זה מגיע לי, על שהכשלתי את ישראל בבגדי כלאים, ומאחר שהארץ היא מלבוש האדם אחרי מותו, אין היא רוצה לקבלני והשאירה אותי ערום. באותו מעמד, התפלל הרב עליו שהאדמה תקבל אותו, ויתן דין לעולם הבא, וכן היה. עכ"ל.

"שֶׁלֶשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֲרֵלִים לֹא יֵאָכֵל" (יט, כג).

שלש קליפות קשות של הערלה

דרש רבי יהודה בן פדיה, מי יגלה עפר מעיניך אדם הראשון, שלא יכולת לעמוד בצוויך אפילו שעה אחת, והרי בניך ממתנינים לערלה שלש שנים. שנאמר: שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל. אמר רב הונא, כד שמע בר קפרא כן, אמר: יפה דרשת בן אחותי. (בראשית רבה כא, ז).

והטעם שאמר הכתוב בנטיעת האילנות: ונטעתם כל עץ מאכל **וערלתם ערלתו** את פרו, שלש שנים יהיה לכם **ערלים**. שלוש פעמים לשון ערלה - נגד שלש הקליפות הקשות של הערלה. ובשנה הרביעית שצריך חילול בדמים, נגד קליפה רביעית הדקה, הנקראת (יחזקאל א, ד): נוגה לו סביב. (שערי אורה שער ה').

הטעם להמתנת שלש שנים

והטעם שהצריכה התורה להמתין דווקא ג' שנים, יש לומר, לפי שלא נבראו האילנות אלא ביום השלישי. ולזה ציוה השם יתברך להמתין שלש שנים - יום לשנה. (נחל קדומים).

וע"פ הסוד יש לבאר, כי השלש שנים והשנה הרביעית, הם סוד ארבע מחנות שכינה שראה יחזקאל הנביא.

והר"ק כתב, כי בתוך שלש שנים פועלים בו בעלי כשפים פעולתם, ומשלש שנים ואילך עלה בנטיעה כח קדושה והילולים. וזהו הטעם להוסיף לכם תבואתה, ר"ל תבואת ה'. (רבי מנחם הציוני).

"לא תאכלו על הדם" (יט, כו).

אחרי שמתפלל מתיישב הדם בקרבו

כיון שאדם ישן, עולה נשמתו לראות באור עליון, ומיד טועם האדם טעמא דמותא. וכיון שניעור אדם משנתו, הוא טמא. וכיון שרוחץ במים, עם כל זה לא חזרה נשמתו להתיישב במקומה, אף אם עוסק בתורה, אלא שהנפש היא כוחה של הדם, דכתיב (ויקרא יז, יד): כי נפש כל בשר דמו הוא, והוא שולט באדם. וכיון שמתפלל האדם קודם שיאכל, הכח של הדם יושב במקומו בדם, והנשמה מתפשטת באדם. אבל מי שאוכל קודם שמתפלל, הוא נותן כוחו לכח הדם שהוא סטרא אחרא, ודומה למעונן ומנחש. (זוהר הקדוש ויקהל דף רטו:).

לא לאכול בלא ברכות ובלא תורה

"לא תאכלו על הדם" - תיבת "הדם", בגימטריא: מ"ט. הם מ"ט ברכות שמברך אדם בשחרית קודם אכילה. נטילת ידים לתפלה, ומ"ו ברכות בתפלת השחר, נטילת ידים לאכילה, וברכת המוציא, הרי מ"ט. ומי שאוכל בלא אחד מהם - דמו בראשו.

ועוד, לא תאכלו על הדם, לא תאכלו בלא תלמוד תורה הנדרשת במ"ט פנים, שהם גימטריא: הדם. לפיכך תיקנו בתפלת השחר - תורה ומשנה וגמרא. (מנחת שמואל משם ר' אפרים ז"ל).

"לא תנחשו" (יט, כו).

המנחש - נעשה נחש

"לא תנחשו" - לא תעשו עצמכם נחשים, שכל מי שהולך אחרי נחוש - סוף נעשה נחש מזיק כמו שאירע לבלעם הרשע שעצמותיו נעשו נחשים כדאיתא בזהר (פרשת בלק, דף קצד): באריכות. (ילקוט הראובני).

"לא תקפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקנך" (יט, כז).

שיעור אורך הפאות

רבנו חיים ויטאל זיע"א ב"שער המצוות" (פרשת קדושים) כתב, וזה לשונו: בענין שיעור הפאה, היה נוהר מאד מורי ז"ל לשייר כל השערות אשר בצדעיים, שהוא כל השערות שיש בין האוזן לאותו המקום החלק שאין בו שער, מכאן ומכאן בשני צדדי הראש וכו'. ואף אם היו שערות הפאות גדולים מאוד וארוכים, לא היה חותכן במספרים, רק עד יגדלו ויתארכו וידלדלו וירדו ויכנסו למטה בגבול שערות הזקן, ואז היה חותכן ומקצרן במספרים, לפי שמה שמשתלשל משם ולמטה - אינו נקרא פאת הראש. עכ"ל.

וכתב הגאון בעל בן איש חי זצ"ל בספרו שו"ת 'תורה לשמה' (סימן שפט), שפאות ארוכות הוא הידור מצוה. וזה לשונו: מיהו, ודאי אם יהיו יותר ארוכים עדיף טפי, כדי שיהיו ניכרים יותר. וזהו נוי שלנו, שאנחנו מתנאים במצות השם יתברך אלקינו ואלקי אבותינו אשר קדשנו במצותיו, והפאות הם עדות לישראל, וסימן טוב להם. ע"כ.

המשחית מתגלגל בפרות

וידוע מה שאמרו רבותינו ז"ל, שכל העובר על לאו זה - נשמתו תבוא בגלגול פרו"ת, והמשחיתים חורשים בזקנו. ונותנים ברגל המשחית זפת כדי שידבק ויצטער, וכל מה שצועק אין משגיחים בו, כמו שכתב הרב "שני לוחות הברית" (דף לא ע"ב), וז"ל: מעשה באיש אחד שהיה מגלח פאת זקנו בערי שפייאר, והרב רבי יהודה זלמן היה מוכיח לו, כמו שכתוב (ויקרא יט, יז): הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא, ואינו מקשיב לו, שאומר העשיר: אסטנים אני ואיני יכול לעמוד בפאת הזקן, וכל שכן שאלך כל יום לפני שרים וסגנים ושוחקים עלי. ואומר לו הרב: יותר טוב שתסבול זה הצער של פאה, ולא תסבול עונש וצער יום מיתה, שבאים מלאכים משחיתים כמו פרות וחורשים מקום זקנך. כמו שכתבו, כי התיבות פאת

ראשכם ולא תשחית, הם ר"ת: פרו"ת, שהמשחית זקנו יבואו מלאכי חבלה הדומים לפרות ונותניו נפשו בזפת. וזהו תשחית פאת זקנך ר"ת זפ"ת.

ולא היה מקשיב לדברו הקדוש, עד שהגיע זמנו ונפטר מן העולם. נתקבצו כל בני העיר לקברו לפי שהיה עשיר, ותיכף בא רבי יהודה זלמן, וכתב שם המפורש והניח על המת. מיד קם המת, וכל בני העיר שפייאר ברחו מסביביו, והמת היה תולש בשערו ומכה על ראשו, וצועק ובוכה בקול מר, ואומר: אוי לי שלא האזנתי ולא שמעתי לקול החכם רבי יהודה זלמן, בבקשה מכם תעזבוני.

שאל אותו רבי יהודה זלמן לפני בני העיר: למה אתה צועק? מה יש לך? אמר: אדוני! כשיצאה נשמתי ממני, בא מלאך אחד כמו שד הדומה לפרה גדולה, והביא כלי אחד מלא זפת וגפרית ומלח, וקיבל נשמתי והניחה בתוכו, ולא היתה יכולה לצאת משם. ובא מלאך אחד מבית דין של מעלה, ונטל הכלי שנשמתי היתה בתוכו מיד השד, והעלה אותו לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה. אמר לי: ישראלי אתה? אמרתי: הן.

מיד הביאו חומש ונתנו בידי, והראו לי זה הפסוק: לא תקיפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקנך, ולא יכולתי להשיב דבר. אמר: תורידו אותו למדור התחתון. יצאה בת קול ואמרה: המתינו לו, שרבי יהודה זלמן רוצה לשאול ממנו שאלה אחת. ועכשיו ירדתי אצלך, ואני מבקש ממך שתעשה למען התורה הקדושה, ותשתדל להביאני אל המנוחה.

אמר לו רבי יהודה: עכשיו אין לך בית מנוס, כל מה שאמרתי בחייך ולא קבלת ולא חזרת בתשובה, אין לך עוד מנוס. וכששמעו וראו זה המעשה, התחילו בני העיר להקשיב ולהאזין לקול הרב רבי יהודה זלמן, וכמה מהם חזרו בתשובה. ולקח שם המפורש מעליו, ונפטר שוב, וקברו אותו בבזיון.

והשומעים או הקוראים זה המעשה, או להם אם אינם שמים על לב, וכל שכן בעוונותינו הרבים שאין לנו בדור היתום הזה לא נביא ולא רוח הקודש, ולא חכם שיעשה שמות הקודש. ורשעי הדור עוברים על הלאו הזה כמה פעמים, ועושים פגם בשם שד"י.

וידוע, ששתי פעמים זק"ן - גימטריא: שד"י. וזהו שכתוב: כשמן הטוב על הראש יורד על הזק"ן זק"ן אהרן, אם פגם בשם שד"י, יהיה שד"י ומזיקין כמו שאמרנו לעיל. ואם לא פגם, יהיו שפתותיו דובבות בקבר - דובב שפתי ישנים, ר"ת: שד"י. שיוורד על פי מידותיו ודייקא, כל אחד כמו מעשיו ומדרגתו. כמו שכתב הרב "עיר מקלט" שדרך הכומרים של עבודה זרה שמגלחים זקנם, והתורה אמרה שלא יגלחו ישראל.

וכל העובר על חמשה לאוין הללו, כאילו עבר על חמשה חומשי תורה. ובעוונותינו הרבים נפרץ הפרץ ונשתנו סדרי בראשית, שאדרבא, כומרים אינם מגלחים וישראלים מגלחים, וודאי שהם מניצוצי ערב רב שעוברים על דברי התורה הקדושה.

וזהו שאמר: לא תקפו פאת, תקפ"ו אותיות תוק"ף - שיהיה לו תוקף על יצרו, ולא יעבור על הלאו הזה. וזהו שכתוב: לא תקפו וגו' ולא תשחית את פאת זקנך. עכ"ל. (אהבת חיים).

"וְלֹא תִשְׁחִית אֶת פֶּאֶת זָקֶנְךָ" (יט, כז).

סימן ליראת שמים

גימטריא: "והוא סימן על האיש שיש בו יראת שמים" עם הכולל. (נדחי ישראל בסוף).

"וְכִתְבֶּתָּ קַעֲקַע לֹא תִתְּנוּ בָכֶם אֲנִי ה'" (יט, כח).

לעשו היה כתובת קעקע

בתרגומי אונקלוס ויונתן בן עוזיאל על הפסוק (בראשית כה, כז): "ויגדלו הנערים והי עשו איש ידע ציד איש שדה וגו'", תרגמו: "יודע ציד" - גִּבֵּר נַחֲשִׁירָכָן. ובציוני (שם, ד"ה ויצא הראשון) ביאר את דברי התרגום, שהיתה לעשו דמות נחש חקוקה על ירכו. כי עמלק שהוא מזרע עשו (בראשית לו, יב), הוא שורש נחש הקדמוני.

ולכן, כשנאבק יעקב עם המלאך שהוא היה שרו של עשו ורצה להזיק ליעקב, נגע בכף ירכו, כדכתיב (בראשית לב, כו): "ויגע בכף ירכו", וזהו נחש-ירכן.

כתובת קעקע - מעשה יש"ו הנוצרי

רבנו אפרים כתב דבר פלא: 'קעקע' גימטריא 'שם'. והוא אזהרה שלא יכתוב את השם המפורש, ויקרע בשרו וישימנו בתוך בשרו, כדרך שעשה בו יש"ו, וזהו: לא תתנו בכם.

והנה, בספר 'תולדות ישו' מבואר באריכות תולדותיו של יש"ו הנוצרי ימש"ו, ואעתיק משם מה שמספר, איך שגנג יש"ו את השם המפורש מבית המקדש, וזה לשונו: יש"ו ימ"ש נכנס לבית המקדש, והיתה שם אבן שתיה שעליה נסך יעקב אבינו ע"ה, והיו חקוקות בה אותיות שם המפורש. והיודע סודה, היה יכול לעשות על ידה כל חפצו. וכדי שלא ילמדו המון העם את השם, ויעשו בו כל חפצם, עשו כלבים של נחושת, שעמדו אצל שער בית המוקד, ומי שלמד את השם, היו הכלבים נובחים בו בקול רעש גדול, והיה שוכחן. אך יש"ו התחכם במרמה,

וכתב אותיות השם המפורש על קלף, וקרע ירכו על ידיהן בלי כאב, ותחב אותו בעור בשרו, וכשיצא, קרע והוציאן ולמדן, ועשה בהן כל חפצו, ריפא פסח שלא הלך מעולם, וריפא מצורע, ורבים האמינו בו שהוא ח"ו משיח ה', והשתחוו לו.

אז בחרו החכמים באיש אשר ילמד גם הוא את השם המפורש, ויעשה גם הוא אותות, ובחרו ביוסף אסקריוטו, והוציא גם הוא השם באופן הנ"ל, ומצא יש"ו את עצמו בדוחק, ואמר שרוצה לעלות לשמים ופרח באויר, עלה יוסף אחריו, וטמאו במי רגלים [ולגירסא אחרת: במשכב זכור], ונפל לארץ ואבד כל כחו מפני הטומאה. עכ"ל. (אוצר פלאות התורה).

"מִפְּנֵי שִׁיבָה תִּקּוּם וְהִדְרָת פְּנֵי זָקֵן" (יט, לב).

יעשה תשובה קודם שיוקין

פירשו רבותינו ז"ל, שיעשה האדם תשובה קודם שיוקין. והדבר רמוז בפסוק זה, כי האותיות שלפני 'זקן' הם אותיות צו"ם. כלומר, שיקדים את הצום והתשובה קודם שיוקין ויותש כחו. (הרב דמשק אליעזר אות תי"ו ערך תשובה).

פירשו המפרשים והנה נדרש בזוהר הקדוש (פרשת קדושים דף פז:) דהפירוש הוא כי צריך לזכור את בוראו בימי בחרותו עד שלא יזקין, וזהו שאמר הכתוב: מפני שיבה תקום, כלומר קודם שתזקין - תקום כגבור חיל לשוב בתשובה. וס"ת מפני שיבה תקום והדרת הוא: מית"ה. כי האדם לא ידע קיצו והמיתה ממתנת לו, ולכן תקום לכבוש יצר הרע לעבוד עבודתו יתברך ויתעלה. (חומת אנך אות י').

"וְהִתְקַדְּשְׁתָּם וְהָיִיתָם קְדָשִׁים" (כ, ז).

הטהרה במים היא רק למי שטהור מעיקרו

כתב רבנו יוסף חיים ז"ל בספרו "אדרת אליהו", וזה לשונו: יובן בס"ד לפרש כפל הלשון שחזר ואמר 'והייתם קדושים' - על פי מעשה, שגוי ישמעאלי שאל מהרב הרשב"ש ז"ל: אמת שהעיקר טהרת כל טומאה הוא במים? ויען הרב ויאמר: אמת. אמר לו: א"כ, איך אתם אומרים שאנחנו טמאים ואתם טהורים? והלא בכל עת שאנחנו מתפללים, רוחצים ממתנינו ולמטה, וידינו עד הכתפים, ורוב הראש. ואתם רק שופכים רביעית מים על ידכם. האם תחשב טהרתכם נגד טהרתינו? ויען הרב ויאמר: מתיירא אני להשיבך, שמא תעליל עלי איזה עלילות כי כן דרכיכם. וישבע לו כמה מיני שבועות, וכת עמו ברית שלא יקרהו אסון ועון בדבר הזה כלל.

ויען הרב ויאמר: הלא צריך אתה לדעת, כי אין שום טהרה במים, רק לאשר הוא טהור מעיקרו, וקרה לו מקרה לא טהור. אך למי שהוא מעיקרו טמא, אפילו יטבול בכל מימות שבעולם אינו נטהר. הלא תראה, כי התרנגולים כל היום הם מנקרים באשפות ובכל דבר המאוס ובלתי טהור. ואפילו הכי, כשרוחצים אותם קצת, מיד הם טהורים, ואין שום אומה שאוסרים אותם. אבל הצפרדעים נבראים מן המים, וכל ימיהם הם בתוך המים, ואין יוצאים מהם כלל, ואפילו הכי הם טמאים, ואין שום אומה מתרת אותם. והטעם, מצד שעיקרם הם טמאים, ואין יוצאים מדופי טומאתם בכל מימות שבעולם. באותה שעה, נהפכו פני הישמעאלי כשולי הקדירה, ולא יסף לראות עוד את פניו.

ונמצא לפי זה, כי לא שייך טהרה וקדושה כי אם בבני ישראל שעיקרם הם קדושים, שבהם שייך שיתקדשו יותר ע"י מעשה המצות שעושים. מה שאין כן אומות העולם, גם אם יקיימו שבע מצוות, לא יתקדשו בהם, יען כי עיקרם הם טמאים, ואיך תחול עליהם הקדושה. וכמו הצפרדעים, שאפילו שנבראו מהמים וכל ימיהם הם בתוך המים, ואינם יוצאים מהם כלל, עם כל זה אין נטהרים בהם כלל.

וזהו שכתוב "והתקדשתם" דייקא, ששייך בכם קדושה ולא באומות העולם, יען כי אתם קדושים מקודם. שעיקרכם זרע קודש, וכאילו כתוב תחת הוא"ו והה"א של והייתם בניקוד פת"ח - וְהִתְקַדְשְׁתֶּם. ולכן נכתב הספר תורה בלי נקודות. והראיה שאתם הייתם קדושים מעיקרא, הוא מכח שאני ה' אלהיכם, שייחדתי אלהותי עליכם קודם נתינת התורה, שנקרא הקב"ה אלהי העברים. ואם לא היו קדושים, איך ייחד הקב"ה אלהותו עליהם. וזהו שכתוב (ירמיהו ב, ג): קודש ישראל לה' ראשית תבואתה, מלשון ביאה, כלומר מראשית ביאתו לעולם הוא קודש, שהוא חלק אלוה ממעל. עכ"ל.

"אִישׁ אֹדֵאשָׁה כִּי יִהְיֶה בָּהֶם אֹיֵב אוֹ יִדְעֹנִי מוֹת יוֹמָתוֹ בְּאֶבֶן יִרְגְּמוּ אֹתָם דְּמִיָּהֶם בָּם" (כ, כו).

אופן מעשה אוב או ידעוני

וענין אוב וידעוני, כי היו משביעים שמות הטומאה ומטריחים המתים, ולכן אסור לעשות זאת. ויש אומרים, כי מתלבשת בהם רוח הטומאה, ומדבר עתידות שישמעו מהישיבה של מעלה, אף כי הם חוץ ממחיצתו של הקב"ה, ומשם קבל כח בלעם הרשע.

כתב במגילת סתרים, ענין אוב ומעשיו, צריך איש ואשה שיעמדו על הקבר, זה בראשו וזה ברגלו. ובאמצע יש להם קשקש, ואומר השבועה הידועה להם, ומקשקשת האשה, והאשה רואה והאיש נשאל, ואומר להם עתידות. ומפני זה אמר: איש או אשה כי יהיה בהם אוב, לפי שנגמר על ידי שניהם. (ציוני).

ציון הרשב"י

הזכות הגדולה להגיע לציון הרשב"י זיע"א בל"ג בעומר ובכל השנה כולה

ידוע שקבורתו של רבי שמעון בר יוחאי היתה בידי שמים ולא היתה על ידי איש, ומן השמים קבעו וקדשו את הר הקודש מירון למקום העליה לרגל כי אחר שיצאה מיטת רשב"י מן הבית עלתה באויר ואש ה' היה לוהט לפניו, שמעו קול עולו ואתכנשו להילולא דרבי שמעון, יבא שלום ינוחו על משכבותם. וכאשר נכנסה המיטה למערה, שמעו קול במערה, זה האיש מרעיש הארץ מרגיז ממלכות כדאיתא בסוף האדרא זוטא. הרי לנו מזה שני דברים אחד שקבורתו של רשב"י היתה בידי שמים ולא ע"י איש. ושנית שמשמים נכנסה המטה דוקא במערה שבמירון ובזה נקבע מירון למקום העליה לרגל, וכמו שאמר הבת קול עולו ואתכנשו להילולא דרבי שמעון. ועד היום הזה בכל שנה ושנה נשמעת בת קול זו בל"ג בעומר מסוף העולם ועד סופו ומכרזת ואומרת עולו ואתכנשו להילולא דר' שמעון, ולכן עולים ובאים מכל העולם לאתרא קדישא מירון.

ורצונו של הרשב"י שיבואו למירון וישמחו ויאכלו וישתו ביום זה. וכמובא בשער הכוונות דרושי הפסח דרוש י"ב "ענין מנהג שנהגו ישראל ללכת ביום ל"ג לעומר על קברי רשב"י ור"א בנו אשר קבורים בעיר מירון כנודע ואוכלים ושותים ושמחים שם אני ראיתי למוז"ל שהלך לשם פעם אחת ביום ל"ג לעומר הוא וכל אנשי ביתו וישב שם שלשה ימים ראשונים של השבוע ההוא וזה היה פעם הא' שבא ממצרים אבל אין אני יודע אם אז היה בקי ויודע בחכמה הזו הנפלאה שהשיג אח"כ. והה"ר יונתן שאגי"ש העיד לי שבשנה הא' קודם שהלכתי אני אצלו

ללמוד עם מו"ל שהוליד את בנו הקטן שם עם כל אנשי ביתו ושם גלח את ראשו כמנהג הידוע ועשה שם יום משתה ושמחה. גם העיד הה"ר אברהם הלוי כי בשנה הנו' הלך גם הוא שם והיה נוהג לומר בכל יום בברכת תשכון נחם ה' אלהינו את אבלי ציון כו' וגם בהיותו שם אמר נחם כו' ואחר שגמר העמידה א"ל מו"ל כי ראה בהקיץ את רשב"י ע"ה עומד על קברו ואמר לו אמור אל האיש הזה אברהם הלוי כי למה אומר נחם ביום שמחתנו והנה לכן הוא יהיה בנחמה בקרוב ולא יצא חדש ימים עד שמת לו בן א' וקבל עליו תנחומין וכתבתי כל זה להורות כי יש שרש במנהג הזה הנו'. ובפרט כי רשב"י ע"ה הוא מחמשה תלמידיו הגדולים של ר"ע ולכן זמן שמחתו ביום ל"ג לעומר כפי מה שביאר לעיל ביום ל"ג לעומר, ע"כ.

ובספר "דרכי ציון" הביא מכתב שכתב רבינו עובדיה מברטנורא זלה"ה לאחיו בשנת רמ"ט - וז"ל: "בי"ח באייר יום מיתתו, באים מכל הסביבות ומדליקים אבוקות גדולים, מלבד מה שמדליקין עליה נר תמיד וכו', והרבה עקרות נפקדו, וחולים נתרפאו בנדר ובנדבה שהתנדבו למקום", עכ"ל.

וראה מש"כ מו"ר הרי"ח הטוב, מי שגר בארץ ישראל מצוה לנסוע למירון להיות שם בהילולא רבתי של עיר וקדיש התנא רשב"י, ובודאי יושע שם בכל משאלות לבו לטובה.

עוד כתב, ומי שרגיל ללמוד בספרי הזוה"ק והתיקונים, ומאמרי רשב"י מהש"ס ומדרשים יש לו פתחון פה שם בבואו למירון להתפלל, ויוושע בכל משאלות לבו לטובה.

והוסיף כי מי שנמשך אחר תורת רשב"י ומדותיו נקרא ג"כ "מתלמידי רשב"י", וכמו שכתב המאירי (אבות פ"ה) על תלמידיו של אברהם אבינו, דכל מי שיש בו ג' דברים אלו, הוא מתלמידיו של אברהם אבינו ע"ה.

א"כ תלמידי רשב"י, אלו העוסקים בתורתו ומתנהגים בדרכיו ועל פי מדותיו וכו', יכולים הם לדבק נפשם אליו בהתקשרות עצומה, כמו שהיו תלמידיו בעוה"ז, כי אלו ההולכים בדרכיו ועל פי סדר תורתו גם אלו נקראו - בנים ותלמידים אמיתיים. ובודאי עושים נחת רוח גדול לרשב"י.

וא"כ ג' בחינות בזה: א. מי שעולה למירון ומתפלל שם ביום ל"ג בעומר, יושע בכל משאלות לבו לטובה. ב. מי שרגיל ללמוד זוהר תיקונים ומאמרי רשב"י בש"ס וכו', יש לו פתחון פה לבקש כרצונו בבואו למירון ויוושע בכל משאלות לבו. ג. מי שהולך בדרכיו ובמדותיו ונמשך אחר תורתו וזכה להחשב כתלמיד של רשב"י זיע"א.

וראה מה שכתב רבי אברהם גלאנטי זצוק"ל (מובא בספר כוחו דרשב"י), כי אלו הלומדים ומייגעים עצמם בספר הזה"ק והתיקונים, ומתנהגים בחסידות ובקדושה והולכים אחר רשב"י, הם יכולים לדבק נפשם אל הרשב"י הקדוש בהתקשרות והדבקות והתקרבות, וכעדות נאמנה ויקרא דר' אבא שאמר אחר הסתלקות רשב"י: **שאפילו היום לאחר שנפטר רשב"י מביננו כל זמן שאנחנו עוסקים בדברי האדרא בא רשב"י מגן עדן מעוטר כמלך בעטרותיו ויושב אתנו, ולא עוד אלא שכל אלו ההולכים לאור תורת הזה"ק נקראים ג"כ תלמידים דרשב"י**. וכידוע המעשה שמובא שרבנו האר"י ורבי אלעזר אזכרי זה"ה רקדו עם הרשב"י ביום ל"ג בעומר בעת השמחה הגדולה בליל ל"ג בעומר.

מעשה ברשב"י ורבנו האריז"ל ובעל החרדים

ומעשה בעל החרדים עם רבנו האריז"ל יוכיח שיש דווקא לשמוח לרקוד בקדושה עילאה וכמו שהובא המעשה בספר מסעות ירושלים לכ"ק אדמו"ר ממונקטש ז"ל [מאמר סדר יום עשירי אות י] שהעיד ששמע מעשה זה מבנו של קדוש ישראל בעל דברי חיים מצאנו הגה"צ רבי יחזקאל משינאווא ז"ל, וז"ל: הרה"ק בעל ספר החרדים היה משמש בבית המדרש בעיה"ק צפת ת"ו, ואין מי שידע מעוצם גאונותו וקדושתו, והחזיקוהו לאיש פשוט ותמים.

ופעם אחת בהיותו בל"ג לעומר על הציון המצויינת קודש הקדשים הרשב"י זיע"א במירון, והיו שמה האר"י הקדוש ותלמידיו, ונתלהב האר"י עם החברייא ורקד עמהם שם זמן רב לכבוד הילולא דרשב"י. וגם היה שם זקן אחד בבגדים לבנים בעל צורה ובעל קומה משכמו ומעלה גבוה מכל העם, וגם הזקן הנזכר רקד לעצמו שם בשמחה עצומה עם חברת לוית אנשי בריתו שלא הכירים. ובתוך הריקודין והמחולות קפץ האר"י ואחו בידו של אותו זקן הנזכר ורקדו שניהם יחדיו זמן הרבה באש להבה. ואחר כך אחז האר"י בידו של בעל החרדים ורקד עמו גם כן הרבה בשמחה ובטוב לבב. ואחר שיצאו משם, הרהיבו בנפשם עוז תלמידי האר"י הקדוש לאמר לרבה האר"י, אל נא יחר בעיני אדוננו אם נשאל אותו בנוגע לכבודו הרם, ושהו כבוד התורה בנגלה ובנסתר, כי מה שרקד כ"ק עם הזקן, אין אנו מכירים אותו, ובודאי אדם גדול הוא, אבל מה שרקד בכבודו ובעצמו עם השמש הר"ר אלעזר אזכרי, אם כי הוא ירא שמים, אבל אין זה כבודו של רבינו רבן של כל בית ישראל לרקוד עמו ביחוד. והאר"י שמע דברי תלמידיו ושחק, והשיב להם, הלא אם התנא האלהי רשב"י רקד עמו ביחוד, ואני הצעיר לא יהיה לי לכבוד לרקוד עמו. והבינו אז התלמידים את המחזה תואר הזקן הנזכר, כי הוא היה רשב"י בכבודו ובעצמו אשר שש ושמח בשמחת החברייא קדישא שבאו להילולא דיליה, ואנן מה נענה אבתריהו. ומאז אכן נודע הדבר מי הוא המשמש

בקודש הנוכח בעל החרדים, כי עקבותיו לא נודעו בעוז קדושתו וצדקתו ומדרגתו, שכל ימיו קיים מקרא מלא "והצנע לכת עם אלהיך". עכ"ל.

הילד שנפל מהגג וקם לתחיה

ובספר "זכרון ירושלים" מספר כי בשנת תקצ"ו היו מאות אנשים על ציון רשב"י על הגג, ורוקדים ושמים וילד אחד נפל מן הגג לבור עמוק למטה למטה ולא הרגישו בו כלל, עד שאחר חצי שעה רק ידעו מהנעשה, ואביו היה הולך ובוכה כי הרופאים בדקו אותו והיה כבר קר וכאבן דומם מת ממש, ואח"כ למחרת הקיזו לו דם וחיה ורקד עמהם, ורמזו על זה בספרים, **שמעון בן יוחאי** - גי' מחיה מתים.

ובספר "גדולת יהושע" מספר שבהילולא אצל הרשב"י זיע"א היה המנהג למכור ההדלקה ובאחד מן השנים בא עשיר אחד גדול והעלה המקח עד לעשרת אלפים זהובים-סכום עצום מאוד מאד. והדליק את המשוואה והיו רוקדים על הגג קהל גדול מאד והעשיר הנ"ל רוקד עמהם ונפל מן הגג ולא הרגישו בו עד לאחר שעה, אז הרימו אותו לחדרו כאשר רגליו שבורות לגמרי, והוא גונח מכאבים ולא היה שם רופא, והלכו להביא רופא מהכפר הסמוך וכו' ועד שבא הרופא באו ולא מצאו אותו בחדרו וחפשו אחריו וראו אותו רוקד על הגג, אמרו לו כיצד יתכן הדבר, וסיפר להם כי בא רשב"י בעצמו ואמר לו אתה תרמת סכום גדול מאד לכבודי היום ולכן תזכה להיות בריא ברגע זה, והעביר את ידיו על רגליו ותיכף עמדתי על רגלי, ועד עתה אני רוקד.

והרב ר' אשר זעליג מרגליות זצ"ל הביא מעשה נורא שראה בעיניו וז"ל: והנה לא אוכל להתאפק ולעצור מלספר מעשה ה', מעשה נס נפלא כי נורא הוא, אשר בעינינו ראינו, והנני עד ראיה לספר בקהל מעשה נס ופלא שראיתי בעיני בהיותי במירון ביום ל"ג לעמר בשנת תרפ"ג שחל אז ל"ג לעמר ביום הששי, ושכמעט רב הקהל מאלפי ישראל שהיו שם בל"ג לעמר נשארו אז במירון לשבות שם את יום השבת, וטעמנו אז שמחת שבת עלאית פלאית. וביום שבת קדש בבקר אחר תפלת מוסף שהתפללנו אז בבית המדרש על יד ציון קדשו הקדוש הרשב"י במנין האחרון קרוב לחצות היום, ויהי נשמע קול רעש גדול שילד אחד מאחינו הספרדים שאמו נדרה לעשות לו תגלחת (חלאקה) הראשונה כמנהג הידוע, ופתאם אחזתו להילד מחלת החולירה רחמנא לצלן, ושבק חיים לנו. והילד היה מונח באחד החדרים הקטנים הבנויים למעלה עלי גגות הציונים בחצר הקדש, וצוו הרופאים (שהיו שם מטעם הממשלה) שצריכין לעשות הסגר על כל האנשים שהיו בחצר מספר ימים.

וכשנשמע מהחצר פקודה זו, רבים מההמון נבהלו והתחילו לברוח מהחצר החוצה אל ההרים וגבעות אשר שם, אבל מיד הגיעו ובאו שוטרי הממשלה וסגרו החצר על שעריו ואין עוד יוצא ואין בא. ומבית ומבחוץ היו נשמעים צעקות קולות ובכיות, כי רבים מהיוצאים מחוץ לחצר עזבו את ילדיהם ואנשי ביתם, וחפציהם בפנים החצר, והחצר נסגר ונשמר על ידי השוטרים. ועל כולם עלה ונשמע קול יללה מהאשה אם הילד המת, שבנה הראשון והיחיד, שהביאתו על תגלחתו הראשונה איננו בין החיים ונהפכה שמחתה לתוגה. ואנכי בעיני ראיתי את הילד מונח בחדרו על הארץ ירוק ומת. וכל הקהל הצטערו מאד על נפש אחת מישראל וצער אמו, ולא יכלנו מרוב צער לעשות קדוש ולסעוד סעודתא דצפרא דשבתא. והנה פתאום קמה אם הילד וחגרה מתנה כאשת חיל, ולקחה את הילד המת על ידיה וירדה למטה בבית הכנסת שעל יד הציון הקדוש הרשב"י, והניחתו על הרצפה שעל יד הציון הקדוש, ובקול מר ובבכי צעקה האשה אם הילד, הוי צדיק צדיק רבי שמעון, הנני אמתך באתי כאן לכבודך לגלח בני היחיד להביאו כאן ביום ל"ג לעמר, ואתמול הבאתיו חי ועשיתי לו התגלחת בשירים ובזמרה, בתוף ובכנור, במשתה ושמחה (כמו שנוהגים שם), ועתה איך אסע מכאן בלי הילד כו' כו', ובאיזה פנים אבוא לבית. וקולותיה ובכיותיה היו נשמעים על כל החצר הקדוש, ולב מי לא נמס כמים לשמע את קול צעקת האשה מרת הנפש. ואחר כך קמה ואמרה, צדיק צדיק, הנני מניחתו לפניך כמו שהוא, אנא ממך אל תבישני ואל תחזיר פני ריקם, ותחזירו לפני חי ובריא כמו שהביאותיו אתמול לפניך, ויתקדש שם שמים ושמך בעולם, וידעו כי יש ה' וצדיקים שופטים בארץ. ולסגולה, סגרו הדלת של הבית הכנסת של ציון רשב"י ולא נשאר רק הילד. וכעבר איזה רגעים נשמע הקול מבית הכנסת, צעקת הילד לאמו. והחכם שם פתח הדלת לפניה, והנה הילד קם על רגליו וצועק: "אמא תני לי מעט מים כי צמא אני". ונתנו לו מים, והיא העלתו הגגה, למקום חדרה מקדם, ונעשה שם רעש גדול מתחתית הילד המת וכל הקהל באו לראות הילד החי. וגם הרופאים נתאספו שמה ובדקו את הילד, והודו ואמרו, שאין זה בדרך הטבע כלל, אלא מעשי נסים, תחית המתים על ידי התנא האלהי רבי שמעון. והתירו תכף ומיד לפתח שערי החצר, כי אין עוד צורך לעשות הסגר. והיה זה קדוש ה' גדול מאד וכל הקהל ברכו ברכת מחיה המתים, עד כאן.

רשב"י מחכה לרבינו מאור העולם במירון

היה זה בשנת תשכ"ב, עת חברי השיעור בביהכ"נ "שאלו צדקה" סיימו מסכת שבת יחד עם רבם הגאון רבי יוסף עדס זצ"ל, החליטו לקיים את סעודת הסיום במירון אצל ציונו הקדוש של התנא האלהי רבי שמעון בר יוחאי זיע"א, ולמעמד זה הזמינו רבנים וחכמים.

גם את פני מרן שר התורה ר' עובדיה יוסף זצוק"ל חילו התלמידים בבקשה, לזכות שרבינו ישתתף עמם בסעודת הסיום, ובפרט שהם תלמידיו הקבועים בשיעורו בהלכה לאחר שיעורו של רבי יוסף עדס. אך רבינו ענה בשלילה היות שהנסיעה ותוצאותיה יגרמו לו ביטול תורה מרובה. בימים ההם הנסיעה למירון היתה קשה ומסורבלת ביותר.

השעה 11:00 בלילה, ורבי משה חי שראבני ז"ל (גבאי ביהמ"ד "שושנים לדוד") עלה על יצועו ובחלומו הוא רואה את המקובל האלהי הגאון רבי יעקב חיים סופר זיע"א בעל "כף החיים" מדבר אליו ומצווהו, "לך לחכם עובדיה יוסף ותאמר לו שרבי שמעון בר יוחאי מחכה לו במירון, למה הוא לא מגיע לסיום, יש שם הארה גדולה". ר' משה חי מתעורר מהחלום ואומר לעצמו חלומות שוא ידברו. וישן ויחלום שנית ושוב בחלום מדבר בו בעל ה"כף החיים", למה חזרת לישון, אמרתי לך שרבי שמעון בר יוחאי מחכה לחכם עובדיה שיבוא לסיום. מיד התעורר ר' משה חי והבין שעל השנות החלום שנית יש דברים בגו. הוא התלבש ושם את פעמיו אל ביתו של מרן רבינו זצוק"ל והודיעו על דבר החלום.

השעה היתה 12.30 בלילה ורבינו הבין שהוא צריך לצאת עתה למירון. מיד שכרו מרן רבינו זצוק"ל ור' משה חי ז"ל מונית ונסעו אל ציונו הקדוש שבהר מירון.

אומר ר' משה חי ז"ל, שבדאי קפצה להם הדרך, כי לא יתכן שעם כל אריכות הדרכים ובפרט באותם ימים, שהיו מספיקים להגיע לסעודה.

בשעה 2:00 בלילה לערך בשעת סעודת הסיום בציון הרשב"י, ראו לפתע כולם - הרבנים והקהל, שרבינו זצוק"ל הגיע. כולם התפלאו המה ראו כן תמהו, בידעם שרבינו היה נחוש בדעתו שהוא לא מגיע בשל ביטול התורה שהיה כרוך בדבר, אך משראו את ר' משה חי שרבאני מתלווה אליו, הבינו שיש דברים בגו.

השמחה היתה רבה לכולם שזכו שרבינו עט"ר הגיע לסיום, ולאחר דקות מספר כיבדוהו לישא דברי תורה לכבוד המעמד הגדול. רבינו עמד על עמדו ונשא מדברותיו כארבעים דקות. לאחר מכן נסע רבינו לצפת לציוניהם הקדושים של רבותינו עמודי העולם, מרן הבית יוסף זיע"א ורבינו האריז"ל, כן השתטח על קבר בניהו בן יהוידע הנצב על דרך העיר צפת, וכבר בהנף החמה הגיע חזרה לירושלים עיה"ק.

לאחר מכן שאלו תלמידיו את ר' משה חי לפשר השינוי בבואו של רבינו לסיום, והוא סיפר להם את כל הקורות אותו ועל השנות החלום פעמיים.

הסומא שנתרפא

בספר "ויאמר עמוס" מופיע הסיפור הבא: מעשה ביהודי שבלהט הוויכוח נשבע ברבי שמעון בר יוחאי. להפתעת הכל קם נכרי אחד ומחה בו בחימה: כיצד מעז אתה להזכיר שמו של אדם קדוש זה.

תמזהו הכל: מה לך ולרבי שמעון.

ענה ואמר: בן יחיד לי, יום אחד קם, ועיניו כהות ונהיה לסומא. גדול היה שברינו כים דרשתי בכל הרופאים, ולשוא. היתה בביתנו משרתת יהודיה שאמרה לאשתי: אם בקולי תשמעו, קחוהו להילולת רבי שמעון בר יוחאי ובקשו עליו שם רחמים. הפצירה בי אשתי, ומאנתי לשמוע. אך כאמרה אלי יום יום, הוכרתי לעשות רצונה. הגענו למירון בערב ההילולה, חילקתי כסף ללומדים ולעניים, הדלקתי נרות על הציון והתחננתי שירחם על בני ויעתיר לפני הבורא לרפואתו. ונדרתי, שאם יתרפא הילד אעלה על קברו מדי שנה בשנה ואפזר שם כספים לצדקה.

חזרנו, ואת הלילה עשינו באכסניית דרכים. כחצות קם הנער וקרא: אבא, רואה אני את השמים והכוכבים מן החלון, נרעשתי, ואמרתי: אולי חלום הוא. הדלקתי את האור ואמרתי: אם אמת בפיך, כתוב שתי שורות. מיד נטל את הקולמוס וכתב בכתב מיושר, ולשמחתי לא היה גבול, שבנו על עקבותינו ופירסמנו הנס, והכפלתי תרומותי. ומאז ועד היום שומר אני נדרי, ואנו עולים לקברו בכל שנה - ואיך מעז יהודי זה להעלות שמו על דל שפתיו ולהשבע בשמו.

ניסים ונפלאות

רבי יוסף סופר בעל "עדות ביהוסף" מספר על הנפלאות שאירעו בימיו במקום קדוש זה כשאירעה רעידת אדמה גדולה בצפת: "וכשיצא הרעש על הארץ (בחדש חשון תקכ"ב) באו כל הישמעאלים והערלים שבאותו מקום, לזה הבנין של רשב"י ז"ל, והדלת היתה סגורה וצעקו כולם ופתחו פיהם "רבי שמעון, רבי שמעון! מאחר שאתה אדם גדול בעולם וחשוב, וגם שמענו מפי אבותינו מחשיבותך וגם בעינינו אתה חשוב, פתח פתחך", ומיד נפתחה הדלת מאליה והלכו כולם לפניו, וגם הבתים שלהם ונשיהם ניצלו ולא היה להם היק כלל, ועכשיו הוא רבי שמעון, חשוב בעיניהם מאד ביותר".

בהמשך האגרת (של ר' יוסף סופר) מספר עוד, "כשהיה רעש שני [יום ו' כסלו] ברחו כולם, היהודים וערלים וישמעאלים. לבנין של רשב"י ז"ל ככפעם הראשונה, וכשבאו קרוב לשם ראו שהבנין כולו הגביה והתנשא את עצמו למעלה וקפץ באויר כמו אדם מלמטה למעלה

ומלמעלה למטה, וכיפה מלמעלה של זה הבנין, התחלקה לשני חלקים. לחצאין, והיו פתוחים לשניים. כיון שראו זאת נפלה חרדה גדולה עליהם ונתחלחלו מאד, ופתחו כולם וצעקו "רבי שמעון, רבי שמעון! אם הבנין שלך כך הוא, מה יהיה סופנו עמנו", וזה היה יותר מחצי שעה, ואחר כך שקטה הארץ שקט הרעש ועמד הבנין על מקומו, והכיפה של מעלה שנתחלקה לשני חלקים נתחברה יחדיו כבראשונה ולא היה להם היזק כלל, והאנשים שבאו לשם ראו הנס הגדול בזה הבנין בחוץ ובפנים אם יש איזה סימן אז איזה חריץ בבנין, ולא נמצא כלל שום סימן או סדק בחומה שהיתה כבראשונה.

בסוף ספר הלולא רבא הביא רמז ממהר"י רקח, רשב"י רמזו בפסוק (איוב כב, כח) ותגזר אומר ויקם לך, כי תיבת ותגזר גימטריא זה הרשב"י זיע"א, כי הקב"ה גוזר והוא מבטל וכמ"ש על המלאך שבא להשחית ורשב"י בטלו.

עוד רמז הביא שם, רשב"י נוטריקון יש שלום רב בימיו, וכמ"ש בזה"ק שבטל כמה גזרות ועשה שלום בעולם.

מובא במסע מירון (עמ' קי"א) דהרב חיים הלוי הורביץ בעל "חיבת ירושלם" מספר: "מהולל אקרא ה', אשר זיכני להיות במירון בל"ג בעומר שנת תקצ"ט לפרט קטן, ואספר נס גדול אשר קרה ביום ההוא אשר עיני ראו ולא זר, והיה בעלות כל העדה הקדושה אנשים נשים וטף, על גג המדרש של התנא רשב"י להתענג ולהביט בהילולא, ויפול ילד קטן כבן חמש שנים מגג העליה, והגג היה גבוה כמו שלושים אמה, והילד נפל לארץ היה כמו מת ממש, ובהידוע הדבר לקהל ויספקו כף, באמרם מת הילד, ואביו הולך ובוכה על בנו, ויצו רופא אחד אשר היה שם כי יקחו דם לילד, ויחי הילד והתחיל צועק "הוי אבי", ובהשמע בכי הילד וישובו כל העם לשמחתם וכו' והקדוש ברוך הוא שלח רפואה שלמה לזה הילד עד כי למחר נעשה בריא אולם ממש, והיה שמח בתוך קהל ועדה עם אביו, אז ידעו כולם כי רק בזכות התנא אלוקי נתרפא הילד לבל תושבת שמחתו".

קדושת המקום

חזיון נפלא שראה רבנו חיים ויטאל זיע"א על התגלות מלך המשיח בהר הקודש מירון: כתב רבנו חיים ויטאל זיע"א בספר החזיונות (חלק ב' אות ב') וזה לשונו: בשנה ההיא (שנת ה'שכ"ב כנזכר לעיל באות א'), חלמתי והנני נצב על ראש ההר הגדול שלמערב צפת, באמצע שני ראשים הגדולים אשר לו, שהם על כפר מירון. ואשמע קול מבשר ואומר: "הנה המשיח בא". והנה המשיח עומד לנגדי. ויתקע בשופר. והיו מתקבצים אליו אלפים ורבבות מישראל. ויאמר לנו: "בואו עמי, ותראו

בנקמת חורבן בית המקדש". ונלך שם, וילחם שם, ויך כלל הנוצרים אשר שם, ויכנס לבית המקדש, ויהרוג גם אותם שהיו בתוכו. ויצו לכל היהודים ויאמר להם: "אחי, הטהרו עצמכם ואת בית מקדשינו מטומאת דם פגרי הערלים האלו וטומאת העבודות זרות אשר בתוכו. ונטהר ונבנה בית המקדש על מכונו, ונקריב קרבן התמיד על ידי הכהן הגדול". והיה כדמות רבי ישראל הלוי שכיני. ואשאל את המשיח: "ואיך הלוי יהיה כהן". ויאמר לי: "טעות היה בידכם וחשבתם כי לוי הוא, ואינו אלא כהן." ואחר כך הוציא ספר תורה מהיכל בית המקדש וקרא בו. ואיקץ. עכ"ל.

בקונטרס כבוד מלכים [להגר"ש העליר אב"ד צפת] כתב, וכל ת"ח המבין ויודע ומכיר גודל קדושת המקום וכו' ידע כי השניים כאחד טובים ומצומדים כאשר אל אחותה כי א"א בעולם להגיע אפי' אפס קצהו לשמחה אמיתית השופע ביום הזה אם לא כי יתבונן וילבוש חרדה ורעדה וישפיל עצמו ויבטש גרמיה כמו שאמר בזוה"ק (ח"ג שלח קס"ח). גופא דלא סליק נהורא דנשמתייה מבטשין יתיה, ולפי ערך הביטול והאין וביטול מסך מבדיל החומר הגס, כן לעומת זה ממילא יבוא ויושפע אור השמחה שמחה אלקית, ובוה נאמרה וגילו ברעדה, א"א לבוא הגילה אלא מתוך רעדה שקדמו, ואם לאו השמחה אינו אלא הוללות וכו'. ומעיד אני באמת כי בילדותי שמעתי פה מרבני קשישאי רבני הספרדים אשר אבותם ראו וספרו להם כי הרה"ק ר' חיים בן עטר זיע"א [בעל האור החיים] היה פעם אחת בהלולא פה עיה"ק צפת ת"ו וכשעלה למירון והגיע לתחתית ההר שעולים משם אל המקדש ירד מהחמור והיה עולה על ידיו ועל רגליו וכל הדרך היה גועה וצועק "היכן אני השפל נכנס למקום אש להבת שלהבת קוב"ה וכל פמליא של מעלה הכא".

ובמסע מירון (עמ' ס"ט) כותב, אב"ד דהלסקוב זצ"ל כשנסע למירון לחצר רשב"י וכשבא סמוך לחצר ג' או ד' אמות, ירד מהחמור והיה הולך על ארבע, היינו - על ידיו ורגליו הקדושים, היינו בשטיחות כפיים ורגלים על הארץ רק עד שער החצר, ולא נכנס אפילו לפנים מהחצר, כי אמר איך אשא פני ואיך ארים ראשי לכונוס לחצר מקום קדשו דרשב"י זיע"א, ובוה נסע לביתו ולא נכנס לשם, וכך היה משפטו כל הימים אשר חי.

ע"כ כל אחד ואחד צריך להכין עצמו בקדושה ובטהרה ובקריאת הזוה"ק, שע"ז כשיעלה ביום הקדוש הזה על הציון הקדוש של רשב"י במירון ישמח בו רבי שמעון ויהיה לו פתחון פה אצל התנא האלקי רשב"י וימלא ה' משאלות לבו לטובה.

הארה גדולה בערב יום כיפור אצל קבר ר"א במירון

"יום שהביאו את רבי אלעזר למירון מנוחתו אצל אביו רשב"י, זאת היתה ערב יום כיפורים, כמוכא (ברעיא מהימנא ובקה"ר) כידוע, ועל ידי זה מרגישים שם בעיוה"כ על ציון התנא רבי אלעזר הארה גדולה, וכנראה שנתעורר אז ביום הזה מדי שנה בשנה באותו התעוררות התאחדות פגישת הנשמות הקדושות אב ובנו שראו החידוש ברוח נכון שנתחדש אז בקרבם". (הרב המקובל הריא"ז מרגליות בספר 'הילולא דרשב"י עמ' ס"א)

גדולת הרשב"י

גדולת רשב"י ויום ל"ג בעומר

ידוע שהיום הזה יום ל"ג בעומר הוא יום קדוש שמוכן מששת ימי בראשית שרשב"י יגלה בו סודות התורה, וביום זה למעשה סיים הרשב"י לגלות את הזוה"ק וסודות התורה, ולכן הוא סיום כל פנימיות התורה, ולכן יש בו שמחה גדולה מאד.

זכמו שכתב בסוף האדרא זוטא שרשב"י בקש שהיום ימשיך וימשיך ולא תשקע השמש עד שהוא יגמור להסביר ולגלות את כל הסודות שיש לו. וז"ל (דף רצא ע"ב) "והאי יומא לא יתרחק למיעל לדוכתיה כיומא אחרא דהא כל יומא דא ברשותי קיימא".

טעם להדלקת המדורות

ולטעם זה כידוע מדליקים מדורות, כי ביום זה השמש המשיכה להאיר ולהאיר. ועוד טעם שמדליקים נרות כי זה רומז על האש שהיתה סובבת את הבית כמש"כ בתחילת האדרא זוטא, והיו כל הת"ח באים לכבוד רשב"י, ועמדו בחוץ והיו רואים את האש הגדולה ואת היום ממשיך וממשיך, והשמש זורחת כפי שפקד עליה רשב"י.

והמדורה הזאת, אם נבעיר חומר דלק מזוקק תעלה השלהבת כולה ולא תותיר אחריה מאומה, אמנם אם נבעיר המדורה ע"י עצים תעלה השלהבת למעלה ותותיר אחריה פחם,

ורשב"י ע"ה היתה כל כוונתו לשמים ואין פחם ואין פסולת אצלו, ועד היום השאיר לנו האור הגדול, רק אנחנו בעוונותינו משאירים אחרינו מעט פסולת.

ובאותו יום היתה התקרבות גדולה מאד להי"ת, ואותו יום רשב"י גילה סודות וירדו כל פמליא לדלעילא, והקב"ה והשכינה וכל נשמות הצדיקים, והיה בירור גדול של נשמות קדושות שרוצות לעלות, ולכן העולם נזדכך מאד מאד.

והצדיק ביום פטירתו ושמחתו, עולים כל הזכויות והתורה והמצוות שעשה ופעל לפני השי"ת, ועי"ז מעלים אתם עוד ועוד ניצוצי קדושה ונשמות וכו' שאין בכוחם לעלות לבד, אלא הצדיק מעלה אותם.

נעשה אדם נאמר בעבורך

וצריכים אנחנו להתבונן ולראות כי כל הסודות שגילה רשב"י, וכל פנימיות התורה והזוה"ק, כל זה גילה אותם רשב"י באותו הזמן בעיקר בשביל הדור הזה, דור "עקבתא דמשיחא", וזה פלא מופלא, כזה אור גדול ורוחניות שאין כמותו בעולם, ואדם גדול כמו רשב"י שהוא דוגמת אדה"ר שעליו נאמר: **"נעשה אדם נאמר בעבורך"**. וכל הכח הגדול הזה מיועד בשביל דורנו דור עקבתא דמשיחא.

צריך האדם להתבונן במאמר הזה, ובראשונה יראה מי היה אדם הראשון, הרי ראשו היה מן הבריא, גופו מן היצירה, והעקביים שלו היו מן העשיה, והיו העולמות למעלה למעלה, ועתה ירדו בתוך הקליפות, א"כ נתאר לעצמינו את מעלתו שהיה מאיר ומזהיר מסוף העולם ועד סופו וכל נשמות ישראל היו כלולים בו.

ובכ"ז כתוב שכאשר רצה הקב"ה לברוא את האדם בעוה"ז אמר למלאכים נעשה אדם בצלמינו כדמותינו ומי הוא האד"ם הקב"ה לקח את נשמת רשב"י והעמיד אותה לפניו, א"כ תארו לכם כמה היא זכותו של רשב"י שמאיר מסוף העולם ועד סופו, והוא כולל כל הנשמות, וכל עיקר פנימיות התורה התגלה על ידו.

נעשה אדם נאמר בעבורך - בזכות תורת הקבלה

וכן משמע בזוה"ק (ח"א כב) וז"ל: ויאמר אלהים נעשה אדם - סוד ה' ליראיו (כלומר שסוד זה אין ראוי לגלותו אלא ליראי ה') פתח ההוא סבא דסבין (כך רואה רשב"י בחזיון הארת עתיק בדמות סבא דסבין) ואמר שמעון שמעון מש"כ ויאמר אלהים נעשה אדם" מי הוא כאן הנקרא אלהים. בנתיים

נעלם ההוא סבא דסבין ולא נראה יותר אמר רשב"י לחברים בודאי דהוא הקב"ה שנאמר בו ועתיק יומין יתיב עכ"ל.

והמתבונן יראה פלא שכשהתחיל רשב"י לדרוש על הפסוק ויאמר אלהים נעשה אדם אז שאל אותו הקב"ה מי זה "אלהים" האמור כאן ושאל כן הקב"ה כי הנעשה אדם נאמר על רשב"י כמו שאמר הפייטן נעשה אדם נאמר בעבורך, כלומר הקב"ה לקח את דמותו של רשב"י שעל ידו תינתן פנימיות התורה וכל סודות התורה המקיים ומעמיד את העולם כי אם לא התורה אין עולם ואז אמר למלאכים אתם רואים את הדמות הזאת אני רוצה לעשות את האדם הזה שנשמתו גבוה מעל גבוה והוא יעמיד את העולם ובזכות תורתו העולם יעמוד.

וכל הכח הגדול הזה והמאור הקדוש הזה והזכויות הללו בשביל דורנו דור עקבתא דמשיחא, שהוא דור שפל מאד מאד, ואלפי תינוקות לא מכירים את השי"ת וכו', והוא מלא במחלות יסורים וצרות וכו', ובכל זה מי מטפל, - רשב"י, כי הוא בכוחו יכול לפטור את העולם מן הדין, ובזכות תורתו וצדקתו ולימוד הזהו"ק שעיקרו בא לדור של ביאת המשיח, עי"ז נגאל כמש"כ "בדא יפקון מן גלותא ברחמי" - פלא פלאות.

השתלשלות תורת הסוד

וכל התורה הזאת היתה גנוזה עד זמן הרמב"ן לפני כ-800 שנה, ואז נתגלתה כידוע. ולפני כחמש מאות שנה שלח לנו השי"ת את רבינו האר"י ז"ל שהיה בקי במשנה בתלמוד בהלכה בפלפול באגדות במדרשים, במעשה מרכבה, מעשה בראשית, שיחת אילנות, עופות, גלגולי נשמות וכו' וכו', וכל זה מונח בחיקו בכל עת שירצה וכו' ולא היה כדבר הזה מזמן רשב"י עליו השלום עד רבינו האר"י, והוא בכח פרישותו וחסידותו וגילוי אליהו הנביא זכור לטוב ידע והבין כל הסודות שגילה רשב"י לאשורן כנודע.

ומסר חכמתו למהרח"ו שעמל שנים רבות לסדר את כל התורה שמסר לו רבינו האר"י כדי שעם ישראל יוכל ליהנות ממנו.

ואחריו בא רבינו הרש"ש זיע"א, וסידר ספר שאין כמותו בעולם והוא הקדמת "רחובות הנהר" שבלי שאדם ילמד בו, לא יבין שום דבר מתורת האר"י ז"ל, ומימלא לא יבין גם את הזהו"ק כנודע.

טעם מדוע נקראת "תורת הסוד"

וכמו שכותב רבי צדוק הכהן מלובלין, כי לא בכדי נקראת החכמה הזאת חכמת "הסוד", כי סוד נקרא מה שאי אפשר לגלות בפה, שא"כ לאחר שיגלה גם אחר ידע כמוהו, אלא סוד הוא בבחי' "סוד ה' ליראיו" שאי אפשר לגלותו בשום אופן.

דהיינו שהרגשת האור הגדול בלב, אי אפשר להטעים לאף אחד, כי שניים שאוכלים מקערה אחת כל אחד יש לו טעם אחר בפיו לפי מעשיו והרגשתו, וזה נקרא סוד שאי אפשר להגיד כלל ועיקר. וכמו שהיו אומרים תלמידי רשב"י לרשב"י "אתיישבן מילין בלבן" רק בלב ולא מן הפה ולחוך, וזו היתה בחי' האש הגדולה שהיתה מסבבת את רשב"י והחבריא קדישא שהיתה מעלתם גדולה מאד מאד, והשאיר רשב"י את האור הגדול הזה לדור שלנו, שאנחנו נתחמם מהאור הזה ונחזור בתשובה ונתקדש בו, ונלך בדרך ה' יתברך והאש העצומה הזאת תזכך אותנו ותלבן אותנו, כי ע"י האש אפילו שיש לנו יצה"ר שחזק מאד מאד כברזל, עכ"ז הוא נמס באש, והופך הוא עצמו לאש של יצה"ט בעה"ת, ואין לנו יותר אש וחום מלימוד הזה"ק, שהוא מבטל היצה"ר מהאדם, ומיישר את לבבו ללכת בדרך ה' ולשמור מצוותיו, כדי שיהפוך האדם להיות אש להבת שלהבת בעבודתו יתברך.

והמתבונן יראה שרשב"י זכה שבימיו לא נראתה הקשת כי כל הסוחרים היו מרחשים ד"ת, ואפילו הצפורים, לכן היו כולם צדיקים וחסידים מקדושת רשב"י והזהוה"ק, וזכות אותו דור עומד עד דורינו אנו עתה.

יכול לפטור העולם

איתא במסכת סוכה (מ"ה:), אמר ר' חזקיה א"ר ירמיה משום רשב"י ראיתי בני עליה (כת המקבלים פני שכינה) והם מועטים, אם אלף הם אני ובני מהם, אם מאה הם אני ובני מהם, אם שנים הם אני ובני מהם, א"ר ירמיה משום רשב"י יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין מיום שנבראתי עד עכשיו, ואלמלי אלעזר בני עמי מיום שנברא העולם עד עכשיו, ואלמלי יותם בן עוזיהו עמנו, מיום שנברא העולם עד סופו וכו'. (ופירש רבינו חננאל: הוא ובנו ויתם בן עוזיהו יכולים לפטור העולם מיום שנברא העולם עד סופו כי לא קבלו מזכויותיהם בעוה"ז כלום).

ובמדרש בראשית רבה (להב), ר' חזקיה בשם ר' ירמיה אמר כך אמר רשב"י אין העולם יכול לעמוד בפחות מל' צדיקים כאברהם אבינו, אי תלתין אינון אנא וברי תרין מנהון, ואם עשרין אינון אנא וברי מנהון, ואם חמשה אינון אנא וברי

מנהגו, ואם תרין אינון אנא וברי הן ואם חד הוא אנא הוא. (פי' אין העולם יכול לעמוד פחות מל' צדיקים כאברהם אבינו ומתוך הל' צדיקים זה אני ובני מהם ואם זה רק כ' זה אני ובני מהם, ואם זה רק ה' זה אני ובני מהם, ואם זה רק ב' זה אני ובני, ואם זה רק אחד זה אני).

בגליון הש"ס (סוכה מה:) על דברי הגמ' יכול אני לפטור וכו' מציין הגרע"א לדברי אבות דרבי נתן (פט"ז, ד) וז"ל: רשב"י אומר מכאן שאין ישראל רואין פני גיהנם לעולם, משלו משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שהיה לו שדה זיבורית באו בני אדם והשכירה בעשרת כורין חיטין בשנה זבלוה עדרוה השקוה וכסחוה ולא הכניסו ממנה אלא כור חיטים אחד בשנה אמר להן המלך מהו זו אמרו לו אדוננו המלך אתה יודע בשדה שנתת לנו שמתחלה לא הכנסת ממנה כלום ועכשיו שזבלנוה וכסחנוה והשקנוה מים לא הכנסנו ממנה אלא כור אחד חיטים בלבד, כך עתידים ישראל לומר לפני הקב"ה רבש"ע אתה יודע ביצר הרע שהוא מסית בנו שנאמר כי הוא ידע יצרנו.

בספר חסידים (בולוניה סימן תרי"א) כתב: וכן רשב"י שרצה לפטור את העולם מן הדין מפני שכך אמר אני עשיתי זכויות הרבה וקבלתי צער ועינויים הרבה במערה ולא בשביל עונותי הרי עינויים שלא כדין קבלתי ואותן הייתי שוקל כנגד עינוי שראוי לבוא לרשעים על עוונותיהם ובוזה הייתי פוטרן מיום הדין.

אפילו בני אדם שכבר נפטרו מן העולם ונתחייבו בבית דין של מעלה בעונש הגלגול נפטרים מן העונש בזכותו של אדונינו התנא האלוקי רשב"י זיע"א, כמ"ש בסוף האדרא זוטא דיצאת בת קול ואמרה על רשב"י "כמה פטרין ברקיעא משתככין ביוםא דין בגינך" [כמה מקטרגים ברקיע משתתקים ביום זה בזכותך. ופירש בספר אהבת השם להגאון הקדוש המקובל האלוקי רבי יוסף סדבון זיע"א וזה לשונו: כמה שטרי חוב על בני אדם המחויבים עונשים וגלגולים משתככין מן הדין וכו' ונפטרו מן העונש, עכ"ל.

בן ח"י לחופה

ידוע מה שכתב הרב כי מי שעוסק בסודות התורה שגילה רשב"י ע"ה בזוה"ק הוא בחי' בן לקב"ה כי יש לו נשמה. ומי שעוסק רק בפשטי התורה נקרא עבד לקב"ה וכמו שאנחנו אומרים בר"ה אם כבנים אם כעבדים כנודע.

ועתה יובן מה שאמרו רבותינו בן ח"י לחופה, כי מילת "בן" פירושה מי שהוא זכה להיות מבחי' בן שעוסק בזוה"ק ובסודות התורה אז "חי לחופה" כלומר ביום ח"י באייר מוזמן הוא לחופה הגדולה שהיא ההילולא דרשב"י לבוא לאכול ולשתות ולשמוח שם שמחה גדולה.

ובספה"ק איתא, דרבי שמעון הוא בחי' ידיד נפש של השי"ת, ומי שתלמיד וכן של רשב"י, נמצא שהוא בנו של ידיד ה', וראה "ידיד נפש אב הרחמן" ע"ה גי' "רבי שמעון בן יוחאי" בדיוק, לרמוז לנו שרשב"י הוא ידיד הנפש של הקב"ה הנקרא אב הרחמן, ואז הקב"ה מרחם עלינו ומביא לנו הגאולה.

ומובא בספרים הקדושים על הפסוק "ושלושים יום ושלשת ימים תשב בדמי טהרה", "בכל קודש לא תגע, ואל המקדש לא תבוא עד מלאת ימי טהרה". פסוק זה יש בו רמז גדול לשכינה הקדושה שבימים הללו מטהרת עצמה וסופרת שבעה שבועות להטהר במקוה העליון.

והנה שלשים יום ושלשת ימים הם ל"ג בעומר, עד יום ל"ג בעומר תשב בטהרה, ותכין עצמה ליום הקדוש הזה, שבו זכינו לגילוי אורות הסודות הגדולים של תורתנו הקדושה. ואמר "בכל קדש לא תגע" יום ל"ג בעומר נקרא בכל קודש, בכ"ל גי' ב"ן שהוא היום של הבן הקדוש שעליו נאמר בפיוט "נעשה אדם נאמר בעבורך" א"כ בב"ן הקדוש שהוא רשב"י זיע"א לא תיגע ביומו לחללו ח"ו "בשה"י פה"י", ואפילו שהגעתם ליום הקדוש הזה עדיין ואל המקדש לא תבוא עד מלאת ימי טהרה, פי' ב"טוב" ימים אלו תעסוק בתורה הקדושה, ובפרט בסודות התורה, ואז תזכה שכבר מלאו ימי הטהרה, כי ימ"ה הם אותיות י'ום מ"י שהוא יום החמשים, ככתוב תספרו חמשים יום, ואז זוכים לקדושה העליונה ולכל התורה הקדושה ביום מתן תורה - חג השבועות.

רשב"י בחינת משה רבינו

בהגהות ניצוצי אורות (סוף הקדמת הזוהר דף י"ד:) כתב, דע כי רשב"י ע"ה היה ניצוץ מרע"ה ודורו היה בבחינת דור דעה ולכן התחיל ספר הזוהר במלת בריש שהוא ר"ת רשב"י, ולכן זכה רשב"י לראות מעלת דור המדבר הנזכר בזוהר (פ' שלח לך) ואמר שם דלא הוה כדרא דמדברא אלא דרא ידידה עד דייתי מלכא משיחא שהוא ג"כ ניצוץ מרע"ה ולכן עשה ספרא דצינעותא ה' פרקים כנגד חמשה חומשי תורה, ולכן ברח מפני הקיסר באמרם שמעון שגינה יהרג כמו שברח משה מפני פרעה ושם השיג שלימותו במדבר וכן השיג רשב"י שלמותו במערה במדברא דלוד כי שם נגלה אליו אלוקים.

ובספר הגלגולים (פלה) כתב, רשב"י ע"ה היה גלגול משה רבינו ע"ה ור"א בנו היה הנער שהיה משרת בפסל מיכה שהוא בן גרשום בן משה כדברי רז"ל, והיה הנער בן י"ג שנים ובעבור זה ישב ר"א י"ג שנים במערה.

וכן בספה"ק תפארת שלמה (מועדים) גם כתב שרשב"י משורש נשמתו של משה רבינו, ובספר שער יששכר (מאמר ימי החג ליום ג' דסוכות עמ' שנ"ח) כתב: וגם תראה לפלא כי גם ל"ג בעומר בגימטריא משה, שהוא פטירת רשב"י, שהיה שורש נשמת משה רבינו ע"כ לעולם אותו יום בשבוע שחל בו ל"ג בעומר אז חל בו באותו יום אח"כ, בימי הסוכות, יום ד' אושפיזא דמשה רבינו.

בסו"ס הלולא רבא (תיקונים, ליוורנו, תרמ"א) הביא כמה רמזים בענין זה, אמרו חז"ל בשגם הוא בשר, בשגם זה משה, ובגימט' משה, והנה "בשגם" באתב"ש הוא אותיות רשב"י, ורמזו שרשב"י ניצוץ מרע"ה, ואפשר עוד לרמז, משה נוטריקון שמעון הוא משה.

וזכר נודע מה שאמר הגאון המקובל חכם מרדכי עבדי מחכמי חלב שב"י ר"ת שמעון בר יוחאי, שעיקר עלייתו של משה רבינו היתה להביא את תורת השב"י.

וראיתי דבר גדול בספה"ק, שכאשר עלה משה רבינו לעולמות העליונים לקבל התורה, היה מקום מיוחד שאליו היה צריך להגיע ושמו "מרום", ולא נתנו לו המלאכים להגיע לשם, מה עשה לקח את נשמתו של רשב"י עמו וכך יכל לעלות למעלה ל"מרום" להביא את סודות התורה, וזה שאמר עלית למרום שבית שב"י איך וכיצד יעלה משה למקום שנקרא "מרום" ע"י שלקח עימו את השב"י שהיא רשב"י וזה נרמז במה שכתוב ויהי ש"ם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה, ש"ם - ר"ת שמעון משה שהיו יחד.

וכן ביארו בספרים שביים פטירת רשב"י גילה את האדרא זוטא ושם אומר רשב"י - אני מבקש מהשמש שלא תשקע עד שאגמור לדרוש בסודות התורה וכך היה. ובמה סיים בתיבות כי שם צוה ה' את הברכה חיים עד העולם, ש"ם - ר"ת שמעון משה שמשה רבינו היה עמו ודרש עמו ואז זכה לבחי' צוה ר"ת צירף ו"ה שכידוע בזמן הגלות אין השם שלם ואין הכסא שלם כי השכינה נפרדה מן הז"א בעלה כלומר מן אות ו', וע"י הסודות שגילה רשב"י גרם ליחוד העליון והנורא שהיה באותו יום, שהאיר אור גדול מאד ונסתלקו כל הקליפות וכך היה יחוד נורא ואיום.

ובזה"ק איתא (ח"ג קלב): מעיד אני עלי שמים וארץ שמים העליונים ואת הארץ העליונה שבעליונות שאני רואה כאן באיירא. מה שלא ראה אדם מיום שעלה משה בפעם השניה על הר סיני לקבל לוחות שניות (כי בלוחות ראשונות היו שם אַצְלֵי בנ"י שזכו לראות מדרגות עליונות דכתיב "ויחזו את האלהים" וזכו לראות קירון פני משה בדרגתו הגדולה שפניו האירו כפני חמה אבל מאז ועד רשב"י לא זכה שום

אדם לזה). שאני רואה את פני מאירות כאור השמש המאיר לעולם שכתוב "וזרחו לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה" ועוד שאני יודע שפני מאירות שגילו לי זה מן השמים ומשה לא ידע ולא הסתכל הה"ד "ומשה לא ידע כי קרן עור פניו" ועוד שאני רואה בעיני שלש עשרה מידות של רחמים חקוקים לפני ומאירים כנרות. הזדרזו חברים קדושים שקיום וזכות כזה לא יהיה עד שיבא מלכא משיחא.

רשב"י כמשה ואהרן

ראיתי מאמר נפלא בדפי פרשת השבוע של מזכה הרבים "המאיר", ואביא מדבריו: גדולתו זו של רשב"י יש בה לדמות את רשב"י לדרגת משה רבינו ע"ה שעליו נאמר (דברים לח) "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה". ובמה גדולתו? שזכה להכיר יותר מכל הברואים גדולתו יתברך, פנים אל פנים, במראה ולא בחידות.

אולם בבית הראשון של הפזמון "בר יוחאי נמשחת אשריך", מגדיר את גדולתו של רשב"י כקדושת אהרן הכהן שנתקדש בשמן המשחה, "בר יוחאי שמן משחת קודש נמשחת ממידת הקודש, נשאת ציץ נזר הקודש חבוש על ראשך פארך", והיא מעלת אהרן הכהן שנתקדש בשמן המשחה כשהציץ חבוש על ראשו. המקור להגדרת רשב"י כקודש הוא בדברי הזוהר (נשא קמד): "רבי יהודה קארי ליה שבת דכולהו שיתא מניה מתברכין דכתיב שבת לה' קודש לה' מה שבת לה' קודש אוף רבי שמעון שבת לה' קודש". ונראה שהדמיון של רשב"י לאהרן הכהן הוא, כשם שאהרן הכהן קדושתו בכך שנכנס לפני ולפנים אל הקודש פנימה בתוך קודש הקודשים, כך רשב"י גדולתו בתורת הסוד שנכנס לפני ולפנים בסודות התורה בקודש הקודשים, להאיר התורה באספקלריה המאירה של סודות הקודש. מעלה זו של רשב"י שיש בו דרגת קדושת אהרן שנמשח ונתקדש בנזר הקודש, מרומזת גם ביום פטירתו ביום שפשטה תורת הסוד, שספירת ל"ג בעומר היא "הוד שבהוד", וכידוע ספירה זו של הוד היא מעלתו של אהרן הכהן כי משה בנצח ואהרן בהוד. ונכון להתבונן מהי מעלת אהרן הכהן בתוספת לגדולתו של משה כרעיא מהימנא שנשתבח בה רשב"י. משה ואהרן אף על פי ששקולים הם ככתוב "הוא משה ואהרן" "הוא אהרן ומשה", ונמשלו כתאומי צביה, יש בהם מעלות שונות המשלימות זו את זו, ואף שלא קם בישראל כמשה עוד, הכהונה הקדושה ומעלותיה נתנו לאהרן. על הכתוב "אל תקרב הלום" שנאמר בשעה שהקב"ה נגלה אל משה רבינו לראשונה, אמרו חז"ל (ש"ר פר' ב'): "ביקש משה שיעמדו ממנו כהנים ומלכים, אמר לו הקב"ה אל תקרב הלום, כלומר לא יהיו בניך מקריבים, שכבר מתוקנת הכהונה לאהרן אחיך", ההוראה "אל תקרב הלום" נאמרה למשה כשאמר "אסורה נא ואראה את המראה הגדול הזה", כשרצה לראות

ולדעת יותר ויותר בגדולתו יתברך, ועל כך נאמר "אל תקרב הלום", לפי שיש דברים שאינם ניתנים לתופסם בשכל אנושי, כי לא יראני האדם וחי, ו'לית מחשבה תפיסא בך כלל', אולם מה שאי אפשר להשיג בשכל אנוש, אפשר לחוש על ידי קדושה בדביקות וטהרה, וזו מעלת אהרן הכהן שנמשח בשמן משחת קודש. אכן מה שלא השיג משה רבינו כשבקש לראות בסנה, ונאמר לו "אל תקרב הלום", זכה אחר כך להתקרב ולעלות אל הקודש פנימה, כשעלה למרום וראה את המראה הגדול הזה, שבו למד את כל התורה וסודותיה, אולם קבל את הדברים כשהוא מעל מושגי אנוש בארבעים יום וארבעים לילה, ועל כן יש דברים וחלקים בתורה שמסר ולימד לעם ישראל, ויש חלקים שנשארו בגדר "אל תקרב הלום", שסתומים וחתומים מפני אדם, וזו תורת הסוד, מכאן שבשכל אנוש אפשר להכיר להבין ולהתקרב אל הקב"ה עד גבול תפיסת האדם, ועל כך נאמר "אל תקרב הלום", ומה שאי אפשר להשיג בראיה מוחשית ובדעה אנושית, אפשר להשיג בעבודה בקדושה ובדביקות בה', וזה סוד עבודתו של אהרן הכהן, ושילוב של שני הדברים כאחד הוא מעלת "משה ואהרן בכהניו" שנאמרה על שמואל הנביא.

על פי דברים אלה ניתן להבין מעלת רשב"י שנאמר עליו שיש בו ממעלות משה רבינו, כבן עליה שמסתכל באספקלריה מאירה, ונאמר עליו שנמשח בשמן משחת קודש כאהרן הכהן שנזר חבוש על ראשו, שיש במעלתו ידיעת התורה וסודותיה, וזכותו שהנחיל אותה עלי אדמות כאהרן הכהן שנכנס לפני ולפנים, והשרה השכינה בתוך העדה, והמפתח להבנת הדברים הוא ברמזו שרמזו האריז"ל על רשב"י והביאו מרן החיד"א שגדולת רשב"י מרומזת בתהילים בפסוק "עלית למרום שבית שבי", "שבי" ראשי תיבות "שמעון בר יוחאי".

על פסוק זה נדרש בגמרא (שבת פח) בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבונו של עולם מה לילוד אשה בינינו, אמר להם לקבל תורה בא, אמרו לפניו חמדה גנוזה שגנוזה לך תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם אתה מבקש ליתנה לבשר ודם, מה אנוש כי תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים. אמר לו הקב"ה למשה החזיר להן תשובה... אמר לפניו רבונו של עולם תורה שאתה נותן לי מה כתיב בה אנוכי ה'... אשר הוצאתיך מארץ מצרים, אמר להן למצרים ירדתם לפרעה השתעבדתם, תורה למה תהא לכם וכו' מיד הודו לו להקב"ה שנאמר ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ, ואילו תנה הודך על השמים לא כתיב, מיד כל אחד ואחד נעשה לו אוהב ומסר לו דבר שנאמר עלית למרום שבית שבי לקחת מתנות באדם, בשכר שקראוך אדם לקחת מתנות. ונראה שעיקר טענת המלאכים "מה לילוד אשה בינינו" ו"תנה הודך על השמים",

היא לא על התורה כפשוטה, אלא על פנימיות התורה וסודותיה, אותה חמדה גנוזה שקדמה למעשה בראשית, ולזה הכוונה "תנה הודך על השמים". את החילוק בין הוד להדר מבאר המלבי"ם בכמה מקומות, שהוד הכוונה ליופי הפנימי שאינו ניכר, ואילו הדר הוא היופי החיצוני. כשראו המלאכים את משה רבינו בא לקבל תורה והוא מופשט ממושגי אנוש, הבינו שמקבל הוא לא רק את התורה והדרה במושגי אנוש, אלא את "הודה" את הפנימיות התורה וסודותיה, ועל כך עלתה השאלה "מה לילוד אשה בינינו", מה לאדם במושגי עליון המופשטים מחומר וצורה, כדי לקבל את ההוד, את הסודות והחכמה שקדמה למעשה בראשית, וזה עומק המושג "עלית למרום שבית שבי", שעלה משה והתעלה ממושגי אנוש, וקבל התורה והורידה לעולם הגשמי, בבחינת "שבית שבי לקחת מתנות האדם".

אולם על אף שזכה משה רבינו בהודה של תורה וסודותיה, נשארה תורה זו סתומה וחתומה, כתעלומה ואין קורא לה, עד שבא רשב"י שזכה וזיכה את הרבים בגילוי תורת הסוד ולהנחילה עלי אדמות.

זוה סוד הרמז עלית למרום שבית "שבי" על רשב"י זיע"א, שהוא האיש מרעיש הארץ מרגז ממלכות, שזכה וגילה השבי של משה רבינו, שגילה את חכמת הנסתר בתורה, וזה הודה של תורה שזכה בה רשב"י, אותה חכמה שנאמר עליה "תנה הודך על השמים", ומתי נתגלתה לעולם תורה זו, שהיא הודו של הקב"ה, בספירת הוד שבהוד בל"ג בעומר, וזו גדולתו של היום ושל תורת הרשב"י זיע"א. בבית השני בפיוט יש ללמוד במה זכה, וכיצד הגיע רשב"י לדרגה של "שמן משחת קודש", לספירת ההוד דוגמת אהרן הכהן, "יום נסת יום אשר ברכת", הכוונה למערה שהתחבא בה. ויש לדייק הגדרת הפיוט לאותם שלש עשרה שנה שישב רשב"י במערה כשהוא ניזון ממים וחרובים, כשגופו ספון באדמה עד כדי שכל גופו היה פצוע, אותה ישיבה פיזית זו הקשה מנשוא, הוגדרה כ"מושב טוב ישיבת", ובמה הטוב שבמושב מערה זו, ש"שם קנית הודך והדרך", שבאותה מערה ובאותו מושב קנה רשב"י את רובי תורתו שהיא "הודך והדרך". ושוב יש לדייק שעיקר מעלתו של רשב"י בהודה של תורה, בחכמת הנסתר, שזכה בה וקנה אותה במערה, אם כי גם בתורת הנגלה שהיא הדרה של תורה גם בה התעלה במערה (לפי שתנאי הוא לידיעת הנסתר שיש להתעלות בתורת הנגלה כשלב ראשון לעליה בתורת הנסתר). ההגדרה בפיוט "במערת צורים שעמדת", יש בה ללמד על מעלת המערה ותכליתה, ששם קנה רשב"י את הודה של תורה, שהיא החכמה העליונה, בדומה למשה רבינו שבקש לדעת את חכמת הבורא, כשבקש מהקב"ה "הראני נא את כבודך", ואם כי נאמר שם "לא תוכל לראות את פני כי לא יראני האדם וחי", אף על פי כן, נגלה אליו הקב"ה, והשיג את אשר ניתן להשיג בבחינת

"וראית את אחורי", ונאמר שם "ונצבת על הצור", ולזה הכוונה "במערות צורים שעמדת", שרשב"י השיג אותם השגות של קבלת סודות התורה, בבחינת "שם קנית הודך והדרך".

גדולתו של רשב"י שאף שנתקדש במערה בקדושה עליונה וחי במושגים של חיי עולם, זכה להודת של תורה, זכה שנגלו לו סודות תורה, וזכה לגלותם בעולם הזה, וזו הבחינה של משה ואהרן כאחד, משה רבינו עלה אל ההר ולמד תורה במושגים של מלאך וחיי עולם, אהרן הכהן זכה להתקדש ולהשרות השכינה במושגי העולם הזה ובעבודה של חיי שעה, ואף רשב"י זכה לשמן משחת קודש כאהרן הכהן, ולנעשה אדם נאמר בעבורך כניצוץ של משה רבינו, ועליו נאמר "אשרי יולדתך ואשרי העומדים על סודך לבושי חושן תומיך ואוריק".

זכות התנא רבי שמעון בר יוחאי תגן עלינו.

בגמ' (קידושין מא ע"א) האיש מקדש בו ובשלוחו, השתא בשלוחו מקדש בו מבעיא. הרב מרז"ן מפרש דרך רמז, דהאיש מקדש זה הקב"ה שנקרא איש כמ"ש ה' איש מלחמה, ואנחנו מתקדשים ומקבלים שפע "בו" ע"י ה"ת ובשלוחו ע"י רשב"י זיע"א "השתא בשלוחו מקדש" בגלות השפע והקדושה בא ע"י שליח רשב"י זוה"ק אבל "בו" כלומר על ידו יתברך "מבעיא" מלשון בקשה צריך לבקש מאתו יתברך שנוכה לזה.

גילוי הסודות בזוה"ק לדרא בתראה

הגמרא במס' שבת (דף קל"ח) אומרת כנשנכנסו רבותינו לכרם ביבנה אמרו: עתידה תורה שתשתכח מיישראל ואמר רשב"י ח"ו לא תשתכח שנאמר "כי לא תשכח מפי זרעו" ומבואר הרי בזוה"ק שבזכות ספר הזוה"ק והלימוד בו וההתמדה בו יצאו ישראל מהגלות ברחמים א"כ אפי' סודות התורה לא ישתכחו וא"ת הרי אמרו עתידה שתשתכח, מיישב הזוה"ק דהפירוש עתידה תורה שתשתכח פי' בארמית תמצא ותמצא בישראל ואז רשב"י אומר ח"ו שתשתכח ר"ל שרק פשט התורה יהיה מצוי אלא גם סודות התורה ידעו ובזכות סודות התורה יצאו מן הגלות ברחמים וז"ש "והאמת תהיה נעדרת" פי' תהיה עדרים עדרים, וידוע שס"ת כ"ל לא תשכח מפי זרעו יוחאי, ובודאי לא תשכח מפי זרעו הוא רשב"י ומרומז בפסוק (דניאל ד, י) "עיר וקדיש מן שמיא נחית" ר"ת שמעון.

ורמזו כי לא תשכח מפי זרעו ס"ת יוחאי, והטעם שרשב"י היה בטוח שלא תשתכח התורה מישראל הוא, כי זיכו את רשב"י לגלות ולדרוש כל סודות התורה בספר הזוה"ק, שבעיקר מיועדים הם לדור האחרון - הדור שלנו בסוד "צנצנת המן" שהיא למשמרת לדורות הבאים, שאם יאמרו ישראל איך נעסוק בתורה הקדושה - מהיכן תהיה לנו פרנסה, יראה להם משה

שהקב"ה הוריד מן מן השמים במדבר וכך היה לעם ישראל אוכל והוא גם רמז למאכל רוחני שהוא הזוה"ק.

בח הזוה"ק

והנה סגולתו של הזוה"ק וכוחו - לטהר את האדם ולקדש אותו ולגרש הקליפות והטומאה. כי כידוע כשהיה רשב"י דורש בוזה"ק היה העולם נקי ומטוהר מהקליפות ולכן אפי' הסוחרים היו מדברים בסודות התורה והציפורים היו מצפצפות סודות התורה, כי הקדושה והאור של הזוה"ק דוחה את הטומאה והקליפות מן העולם.

והנה השכחה באה בגלל שלאדם יש מוחין דקטנות שאז יש לקליפות אחיזה וממנה באה השכחה, ואם דוחים את המוחין דקטנות ע"י שממשיכים מוחין דגדלות, אז כבר אין שכחה כן כתב רבינו האר"י ז"ל בכמה מקומות.

וכל עיקר גילוי ספר הזוה"ק שהוא סודות התורה שהיא החכמה העליונה שעל ידו ממשיכים מוחין גבוהים וגדולים ודוחין את המוחין דקטנות והאדם הופך להיות קדוש, כל זה הוא לדור האחרון, וא"כ בודאי שלא תשתכח התורה מיישראל כי אומר רשב"י אני עשיתי חיבור מיוחד להציל את עם ישראל בדור האחרון מן הקליפות והסט"א ומן המחלות והאסונות, ולכן בודאי לא תשתכח התורה מיישראל.

העוסקים בתורת הסוד נקראים בנים

וכבר אמר רשב"י בוזה"ק שמי שעוסק בסודות התורה בוזה"ק הוא בבחי' בן, ומי שעוסק רק בפשט התורה הוא בחי' עבד. והטעם פשוט כי אדם שיש לו עבד לשמשו, הוא נכנס לביתו ומסדר את כל עניני הבית, אבל אינו יכול להכנס לגנויים והאוצרות של האדון לראותם וליקח מהם, אבל כאשר בא הבן לבית אביו יכול לילך לאוצרות אביו ולראות מה יש לו בגנויו וליקח מהם ולהנות בהם וזו שמחת האב. והאוצרות הללו הם סודות התורה, שמי שזוכה להכנס לסודות התורה הוא בבחינת בן לאבינו שבשמים והוא זוכה לדעת את כל התורה ולזכור אותה ולא שייך אצלו שכחה.

ועתה מובן שכאשר עלה משה למרום להביא את התורה באו מלאכי השרת ואמרו לקב"ה מה לילד אשה בינינו - "אשר תנה הודך על השמים" הרי יש לנו "דינא דבר מצרא". אבל עתה שראינו שעם ישראל הם בחי' בנים ובפרט מי שעוסק בוזה"ק, א"כ בבנים לא שייך טענת המלאכים לדינא דבר מצרא.

יום ל"ג בעומר

ואיתא בספה"ק "ועלו מושיעים בהר ציון ס"ת מרון, לרמוז כי ע"י תורת התנא האלהי רשב"י יבא משיח בן דוד ויגאלנו כמבואר בזוה"ק ובדא יפקון מגלותא ברחמי. ובפרט ביומא דהילולא דרשב"י שביום זה עולים כל תורתו ומצוותיו שעשה וא"כ כל סודות התורה והזוה"ק וכל תורתו בש"ס ופוסקים וכל תפילותיו ומצוותיו עולים ומאירים ביום זה. ובפרט שביום ל"ג בעומר יש שמחה רבה כי יש יחוד עליון ומזמינים כל פמליא דלעילא שישמחו ומעטרין עיטורין לרשב"י וכמו שכתב הרמ"ק ביום פטירת הצדיק יש הילולא כי זה נקרא חתונה כי יש יחוד עליון של הקב"ה ושכינתיה חתן וכלה כי ביום פטירתו יתנוצצו ויעלו כל התורה והמצוות שעסק בהם ועל ידם יש יחוד עליון ונורא. ועל זה נאמר "צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת ליבו". ויש ביום זה המתקת הדינים גדולה כמו שכתוב בסוף "אדרא זוטא" בת קלא דאמר "כמה פיטרין ברקיעא משתככיין ביומיה דין בגינך" ר"ל כל אלו המקטרגים שפותחים פיהם על עם ישראל ברקיע ביום הזה משתתקים.

וא"כ בודאי שביום קדוש הזה כל מי שמגיע אצל רשב"י, רשב"י בכוחו הגדול שאמר יכול אני לפטור את העולם כולו מן הדין, פוטר אותו מן הדין, ונעשה פטור מכל הדינים, ובכוונה שפועל בו מה שאמר רשב"י זיע"א, ועוד שרשב"י נאמר עליו "כדאי הוא לסמוך עליו בשעת הדחק" שסומכים על רשב"י כשדוחק לאדם.

ולא עוד אלא שרשב"י מחלק ביום זה מתנות וישועות, כי זה יום החופה והשמחה הגדולה שלו, ומה שאדם מבקש ממנו הוא פועל ומשתדל בעבורו.

ויש הבדל גדול בין מירון של ל"ג בעומר, למירון של כל השנה. והוא על פי משל, אם אדם צריך איזו בקשה מאחד הגבירים הגדולים אם הוא בא על דלתי הגביר בימים רגילים הגביר יושב ומברר על פרטי הבקשה, ואם מוצא לנכון לעזור לאותו אדם הוא עוזר לו, אמנם כאשר יש לגביר הזה שמחה גדולה כגון חתונה, אז כל מי שמבקש ממנו ומה שמבקש נותן לו בלי שאלות, כי רצונו שכל אלו שסביבו יהיו שמחים ולא יהיה להם שום צער.

מובא בזוהר הקדוש (חלק ג' דף רמ"א) דאלמלא ניתנה תורה בסיני, הקב"ה היה אומר די לי שיש לי את "בר יוחאי" הוא, התורה שלו וסתריה.

א"כ גם בל"ג בעומר לא שואלים שאלות, כולם ראויים, כולם מקבלים.

ביאור ההפטר

הקשר בין ההפטר לפרשה

בהפטר: מסופר על מצוות שישראל צריכים ללכת בהם שילכו בחוקותיו, ישמרו את השבת, ולא ילכו בחוקות הגויים, אלא יעשו את משפטיו ומצוותיו אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, וזה מעין הפרשה שבה מסופר על שמירת שבת על משפטי ה' ושלא ילכו בחוקות הגוי.

תוכן ההפטר

בשנה השביעית לגלות יהויכין באו זקני ישראל לנביא להתפלל לה' שירושלים לא תחרב, הנביא עונה להם שה' נשבע שלא יקבל את תפילתם.

עוד אומר ה' לנביא שיוכיח את ישראל על תועבותיהם, יזכיר להם את חסדי ה' שעשה אתם במצרים, שלמרות שטימאו את עצמם והלכו אחרי הגילולים, ולא רצו לשמוע בקול הנביא אהרן, שהוכיחם להשליך מעליהם את השיקוצים והגילולים, עם כל זאת גאלם ממצרים, הביא אותם למדבר, נתן להם חוקים ומשפטים טובים,

וגם בהיותם במדבר מרדו בו בחטא העגל, חיללו את השבת ביציאתם ללקט את המן, ולכן נשבע ה' שלא יביאם לארץ הטובה שהוא חפץ להם, אלא יביא את בניהם במקומם וגם את בניהם הזהיר שלא ילכו בדרכי אבותיהם, אלא ישמרו מצוותיו ומשפטיו, וישמרו את השבת שהיא אות בין ה' ובין עמו ישראל, שידעו שה' הוא אלוהיהם.

יחזקאל פרק כ' פסוק ב' - פסוק כ'.

בַּיְהִי דְּבַר-יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: בֶּן-אָדָם אַתָּה יִחְזַקְאֵל הַנְּבִיא יְדַבֵּר אֶת-

אֶל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כֹּה אָמַר יְיָ הֹוֶה הַלְדֶּרֶשׁ הָאֵם

לדרוש אתי ולהתפלל לפני אתם באים חי-אני [א] דעו הריני נשבע אם-אדרש
 לכם אם יהיה נדרש לקבל את תפלתכם (מ"ד) נאם אדני יהוה: הַתְּשַׁפֹּט אֹתָם הָאֵם תְּתוּכַח
 עמֹתָם לְהוֹדִיעַם שֶׁהִדִּין עָמִי (מ"ד) הַתְּשַׁפֹּט בֶּן-אָדָם הָאֵם תִּרְצֶה לְשֹׁפוֹט אוֹתָם בְּרַשְׁעוֹת שִׁלְהֵם (רד"ק)
 זאת עשה הוכח אותם על מעשיהם הרעים וגם אֶת-תּוֹעֲבַת אֲבוֹתָם הוֹדִיעַם (מ"ד):
 וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה-אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה בְּיוֹם בַּחֲרִי בְּיִשְׂרָאֵל בְּיוֹם
 שִׁבַּחְתִּי בְּיִשְׂרָאֵל בְּהִיּוֹתָם בְּמִצְרַיִם אוֹ וְאִשָּׁא יָדַי הִרְמַתִּי יָדַי בְּשִׁבְעָה לְזָרַע בֵּית יַעֲקֹב לְהוֹצִיאֵם
 מִשָּׁם (מ"ד) וְאֶנְדַּע לָהֶם נוֹדַעְתִּי לָהֶם עַל יְדֵי הַנְּבִיאִים שִׁשְׁלַחְתִּי לָהֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שֶׁהֵם מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן
 וּמֹרִים (רד"ק) וְאִשָּׁא יָדַי נִשְׁבַּעְתִּי לָהֶם לֵאמֹר אֲנִי יְהוִה אֱלֹהֵיכֶם אֲהִיָּה לָכֶם לִמְנַהֵיג
 וּלְמַשְׁגִּיחַ עֲלֵיכֶם (מ"ד): וְאִזּוֹ בְּיוֹם הַהוּא שִׁנִּשְׁבַּעְתִּי לָהֶם שֶׁאֲהִיָּה לָהֶם לִמְנַהֵיג וּלְמַשְׁגִּיחַ, אוֹ נִשְׁאֲתִי יָדַי
 לָהֶם לְהוֹצִיאֵם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֶל-אֶרֶץ אֲשֶׁר-תִּרְתִּי חֲפֹשְׁתִּי אוֹתָהּ לָהֶם
 שֶׁהִיא אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיא זִבַּת חֶלֶב וְדָבָשׁ וגם צָבִי הִיא תִּפְאֶרֶת וְחִמּוּדָה (רד"ק) וְרוּחַנִּית
 לְכָל-הָאֲרָצוֹת כִּי הִשְׁכִּינָה שׁוֹרָה בָּהּ (מלבי"ם): וְאָמַר אֱלֹהִים עַל יְדֵי אַהֲרֹן אִישׁ שְׁקוּצִי
 שִׁיקוּץ וְתִיעוּב שֶׁעִינָיו מֵרָאוֹת לוֹ הַשְׁלִיכוּ [ב] תִּזְרָקוּ, שֶׁעֵינֵכֶם לֹא יִהְיוּ מֵהֶם וּבְגָלוּלֵי מִצְרַיִם

עיונים והארות

נדרש להם אפילו בזכות התורה, אמר לו ובזכות התורה אני נדרש להם, שנאמר עוד זאת אדרש לבית ישראל, וכתוב וזאת התורה וגו' (ילמדנו).

ב. איש שקוצי עיניו השליכו וגו' (ילק"ש) - היינו דכתיב משכו וקחו, משכו ידיכם מעבודת

א. חי אני אם אדרש לכם (ילק"ש) - נשבע הקב"ה בימי יחזקאל דברים שלא להדרש לישראל, אימתי בשעה שבאו הזקנים לשאול ליחזקאל דברים וסלקו, באו אנשים מזקני ישראל, כה אמר א-דני ה' הדרוש אותי אתם באים, אמר לו יחזקאל, רבונו של עולם ומה אתה מניח, אין אתה

אֶל-תִּטְמְאוּ ללכת אחריהם (מ"ד), **כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: ח וַיֹּמְרוּ-בִּי** הרשעים
 מישראל שמתו בשלושת ימי אפיליה **וְלֹא אָבוּ** ולא רצו **לְשָׁמַעַ אֵלַי אִישׁ אֶת-שְׁקוּצֵי**
 שיקוץ ותיעוב **עֵינֵיהֶם לֹא הִשְׁלִיכוּ וְאֶת-גִּלּוּלֵי מִצְרַיִם לֹא עָזְבוּ וְאָמַר**
 בעבור זה חשבתי **לְשַׁפֵּךְ חַמָּתִי** [כעסין] **עֲלֵיהֶם** (מ"ד) **לְכָלוֹת אִפִּי בָהֶם** להשמיד אותם
 בכעסי (ע"פ רד"ק ומלבי"ם) **בְּתוֹךְ אֶרֶץ מִצְרַיִם: ט וְאָעַשׂ** אבל עשיתי **לְמַעַן שְׁמִי לְבִלְתִּי**
 תחלל יחולל **לְעֵינֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר-הֵמָּה בְּתוֹכָם** באומנם מבלי יכולת ה' להוציאם **אֲשֶׁר**
 נודעת **אֵלֵיהֶם לִיִּשְׂרָאֵל לְעֵינֵיהֶם לְהוֹצִיאָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם:** (רש"י):
וְהוֹצִיאָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וַאֲבָאָם אֶל-הַמִּדְבָּר ששם הורה להם חוקי ה' ומצוותיו,
 ושם ראו השכינה והנסים והנפלאות (מלבי"ם): **יָא וְאֶתֶּן לָהֶם אֶת-חֻקֹּתַי וְאֶת-מִשְׁפָּטַי**
הוֹרְעָתִי אוֹתָם אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אוֹתָם הָאָדָם וְחֵי בָהֶם בחיים הגשמיים בעולם הזה,
 והרוחניים בעולם הבא (ע"פ מ"ד ומלבי"ם): **יב וְגַם אֶת-שִׁבְתוֹתַי נָתַתִּי לָהֶם ג** שהנחלתי להם

עיונים והארות

(שמות לא, יג) - אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה:
 מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה, ואני
 מבקש ליתנה לישראל, לך והודיעם.

השבת היא המתנה היותר חשובה שניתנה לעם
 ישראל כמו החתן והכלה שמשדדים
 מתנות זה לזה, אחרי אשר התקשרו בברית
 התנאים. והנה אם אמנם יקרה שהחתן והכלה
 נמנעים מלהפגש יחד, והנשים מרננות אחריהם
 שנפסק הקשר ביניהם, מכל מקום עדיין אין הדבר
 ברור, כי יתכן שמפני איזו סיבה אחרת חדלו

אלילים והדבקו במצוות. ר' יהודה אומר הרי הוא
 אומר ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה
 קשה, וכי יש לך אדם שמתבשר בשורות טובות
 ואינו שמה, נולד לך בן זכר, רבך מוציאך לחירות
 ואינו שמה, אלא מה תלמוד לומר ולא שמעו אל
 משה, שהיה קשה להם לפרוש מע"א, הדא הוא
 דכתיב, וידבר ה' אל משה ואל אהרן ויצום, צום
 לפרוש מע"א (מכילתא).

ג. **וְגַם** את שבתותי נתתי להם - אמרו רבותינו
 בתלמוד (שבת י:): "לדעת כי אני ה' מקדישכם"

יום מנוחתי למנוחה (רש"י) **לְהִיְתָּ לְאוֹת בֵּינִי וּבֵינֵיהֶם** על השגחה והשראת השכינה עליהם מצדי

לְדַעַת כִּי אֲנִי יְהוָה מְקַדְּשָׁם שהם מצידם צריכים להתקדש מעניני העוה"ז אל הרוחניות והקדושה

שאדבק בהם ענין האלוקי (מלבי"ם): **וַיֹּמְרוּ-בִי** סרבו לדברי (ת"י) **בֵּית-יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר**

בַּחֲקוֹתַי לֹא-הָלְכוּ ניסו אותי בעגל וברפידים מלקבל את התורה והותירו מן המן (רש"י)

וְאֶת-מִשְׁפַּטִּי מֵאִסּוּ וקצו בהם ולא ידעו כי משפטי **אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אִתְּם הָאֵלֹהִים וְחִי**

בָּהֶם וְאֶת-שַׁבְּתוֹתַי חָלְלוּ מֵאֵד שיצאו ללקוט מן בשבת ראשונה, ובשבת השניה חילל המקושש

עצים (מ"ד) **וְאָמַר לְשַׁפֵּךְ חֲמָתִי כַעֲסִי** עליהם **בַּמִּדְבָּר לְכַלּוֹתָם יְדֹ וְאֶעֱשֶׂה**

לְמַעַן שְׂמִי עשיתי למען שמי **לְבַלְתִּי הַחֵלֵל לְבַל יַחֲוֹל לְעֵינַי הַגּוֹזִים** והם מצרים (מ"ד)

אֲשֶׁר הוֹצֵאתִים לְעֵינֵיהֶם: טו **וְגַם-אֲנִי נִשְׁאַתִּי יָדַי לָהֶם** בשבועה

בַּמִּדְבָּר בעבור המרגלים (מ"ד) **לְבַלְתִּי הָבִיא אוֹתָם אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-נָתַתִּי**

וְבַת חֶלֶב וְדָבֶשׁ וְהַ צִּבִּי הִיא מפוארת וחמדה **לְכָל-הָאָרְצוֹת:** טז **יָעַן**

עיונים והארות

ישראל - פשטה מעל ידה את התכשיט היקר הזה והחזירתה לחתן, כלומר חודלת מלשמור את השבת, אזי אות היא שנפסק הקשר בין ישראל והקדוש ברוך הוא חלילה, וכי אין אנחנו מאורסים לו, תחת אשר הננו שומרים את השבת כהלכתה, שאז קורא הכתוב עלינו: "וארשתיך לי לעולם וכו' וידעת את ה'" (חפץ חיים על התורה).

ד. **זבת חלב ודבש** - ס"ת שבת שם רמז משז"ל דכשהיו נכנסין לארץ ישראל אמרה תורה עתה ישראל מתעסקים זה רץ לשדהו זה

מלהפגש זה עם זה, אבל מכיון שיצא קול הברה בעיר, שהכלה החזירה לחתן את המתנות ששדר לה ביום האירוסין, והכל רואים שהכלה אינה עונדת על אצבעה את הטבעת עם אבן השווה שנתן לה במתנה, אזי ברור לכל שנתפרדה החבילה וחזרו זה בזה.

כך הוא הדין עם השבת - המתנה הנכבדה שניתנה לעם ישראל, והמעידה על הקשר שבין בני ישראל והקדוש ברוך הוא וברית עולם היא לדורותם. אולם אם רואים אנו שהכלה - כנסת

בְּמִשְׁפָּטֵי מָאֶסוֹ וְאֶת-חֻקֹּתַי לֹא-הִלְכּוּ בָהֶם וְאֶת-שְׁבֻתוֹתַי חָלְלוּ
 בִּי אַחֲרַי גִּלּוּלֵיהֶם שֶׁעֲבָדוּ עִ"ז בַּמִּצְרִים לִבָּם הִלְךְ וְאִינֶם מֵאֲמִינִים בִּי: י"ז וְתַחֵם עֵינֵי
 חֲמֹלְתִי וְחֹסְתִי עֲלֵיהֶם מִשְׁחַתֵּם מִלֹּהֶשְׁחִית אוֹתָם וְלֹא-עָשִׂיתִי אוֹתָם כָּלָה בַּמִּדְבָּר
 כִּי הִשְׁאֲרֹתִי בְּנֵיהֶם אַחֲרֵיהֶם לְהַבְיִיאֵם לָאָרֶץ (רד"ק): יח וְאָמַר אֶל-בְּנֵיהֶם בַּמִּדְבָּר לְבָנִים שֶׁל אוֹתוֹ
 דּוֹר שֶׁיֵּצְאוּ מִמִּצְרַיִם בְּחֻקֵּי אֲבוֹתֵיכֶם שֶׁבָּדוּ מִלֵּבָם אֲשֶׁר לֹא צִוָּה ה' (מ"ד) אֶל-תִּלְכּוּ
 וְאֶת-מִשְׁפָּטֵיהֶם אֶל-תִּשְׁמְרוּ וּבְגִלּוּלֵיהֶם אֶל-תִּטְמְאוּ: יט אֲנִי יְהוָה
 אֱלֹהֵיכֶם לֹכֵן תִּשְׁמְעוּ לִי בְּחֻקֹּתַי לָכוּ וְאֶת-מִשְׁפָּטֵי שְׁמְרוּ וַעֲשׂוּ אוֹתָם: כ
 וְאֶת-שְׁבֻתוֹתַי קִבְּלוּ צִוָּה אוֹתָם לִקְדֹשׁ אֶת הַשַּׁבָּת וְעִ"ז וְחָיוּ לְאוֹת בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם
 לְדַעַת בִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

עיונים והארות

ואימא מקננא בכרסיא שבה שם אהיה גימט'
 ר"ת זבת חלב ודבש. ור"ת צבי היא לכל
 הארצות צהלה על דרך משמוח ציון בבניה וס"ת
 גימטריא אמת כי ארץ ישראל רומז לשכינה
 ורמוז אמת קב"ה רמז ליחוד עליון. (נחל שורק).

לכרמו וכיוצא בתורה מה תהא עליה ואמר לה
 הקב"ה כבר נתתי לישראל יום שבת שהם
 פנויים לעסוק בתורה וזה הרמז הגם כי היא
 זבת חלב ודבש וישראל מטפלים בה יש שבת
 שהם יכולים לעסוק בתורה שנתנה לנו מבריא

